MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Silviu Neguț
Gabriela Apostol

Geografie

Manual pentru clasa a VII-a

HUMANITAS EDUCAȚIONAL

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Silviu Neguț
Gabriela Apostol

Geografie

Geografie

Manual pentru clasa a VII-a

VII

HUMANITAS EDUCAȚIONAL

Inspectoratul școlar al județului / municipiului ....

Școala / Liceul ....

Acest manual a fost folosit de:

Anul	Numele elevului care a primit manualul	Clasa	Școala	Anul școlar	Aspectul manualului*	
					la primire	la returnare
1						
2						
3						

- Profesorii vor controla dacă numele elevului este scris corect.
- Elevii nu trebuie să facă nici un fel de însemnări pe manual.
- Starea manualului se va înscrie folosind termenii: nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NEGUȚ, SILVIU
Geografie: manual pentru clasa a VII-a / Silviu Neguț, Gabriela Apostol. – București: Humanitas, 2008
ISBN 978-973-50-2069-9

I. Apostol, Gabriela

913(100)(075.33)

Referenți științifici: prof. univ. dr. Mihai Ielenicz
prof. gr. I Mari-Elena Belciu
prof. gr. I Luminița Marin Basarab

Redactare: Rodica Pandele
Mihai C. Udma

Cartografie: Gheorghe Ilinca
Coperta colecției: Lucian Ciurea
Dinu Dumbrăvician
Radu Zaharescu

Ilustrația copertei: Stela Lie

Machetare : Florentina Preda
Arthur Orz

Paginare: Adela-Roxana Ristea
Marius Ristea

HUMANITAS EDUCAȚIONAL
Piața Presei Libere 1, sector 1, 013701, București
Telefon: 021/408 83 57, fax: 021/408 83 51
e-mail: educ@humanitas.ro
Comenzi:
Telefon: 021/408 83 53
Fax: 021/408 83 52
e-mail: adrian.cristea@humanitas.ro

Tipărit la C.N.I. CORESI S.A.

Introducere

Continentele și Oceanul Planetar

▲ *Veche hartă spaniolă a lumii*

Numele planetei noastre este *Terra* sau *Pământ*. Având în vedere că aproape trei pătrimi din întinderea planetei sunt acoperite de apă, nu de uscat, s-ar putea spune că ar fi fost mai potrivită denumirea *Apa* sau *Planeta Albastră*.

Repartizarea uscatului și a apei este diferită nu numai pe ansamblul planetei, ci și pe emisfere. Întinderile marine sunt majoritare în ambele emisfere, nordică și sudică, dar cu ponderi diferite. În ce privește uscatul, acesta are o pondere mai mare în emisfera nordică (39,3% din întinderea acesteia) și mai redusă în cea sudică (17% din suprafața acesteia).

▼ *„Emisfera uscatului"*

▼ *„Emisfera oceanică"*

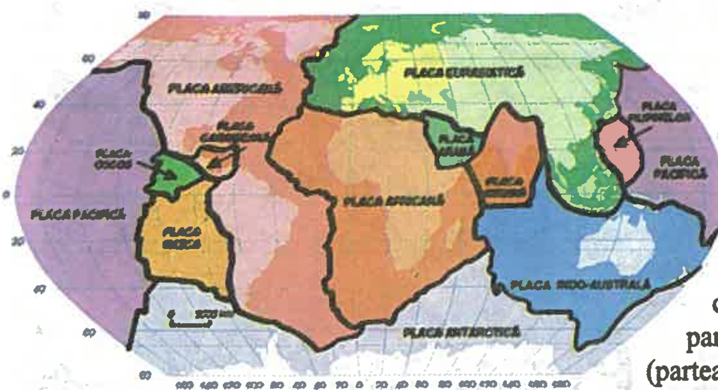
▼ *Continentele și oceanele planetei*

Geografii au stabilit că, în privința repartiției uscatului și a apei pe întinsul planetei, se pot distinge alte emisfere decât cele cunoscute, și anume:

- „emisfera uscatului", având drept „pol" insula Dumet, din estuarul fluviului francez Loara;
- „emisfera oceanică", având drept „pol" sud-estul arhipelagului Noua Zeelandă.

Multă vreme s-a crezut că numai masele continentale au relief:

▲ *Harta plăcilor tectonice*

Timp de milenii oamenii au avut un orizont geografic limitat, cunoscând doar zone restrânse. Tocmai de aceea se vorbea de „Lumea Veche“ şi de „Lumea Nouă“.

Pentru europeni „Lumea Veche“ însemna, în afară de continentul nostru, Asia Mică (o parte a Asiei de Sud-Vest) şi Libia (partea de nord a Africii). Prin „Lumea Nouă“ înţelegeau regiunile care intraseră în orizontul lor o dată cu descoperirea Americii şi a celorlalte continente.

munţi – unii foarte înalţi –, coline şi podişuri, câmpii, văi etc. Ulterior s-a constatat că şi fundul Oceanului Planetar este accidentat, nu plat, cum se credea. Astăzi se ştie că toate oceanele planetei sunt străbătute de mari lanţuri muntoase submarine, între care Dorsala Atlantică, Dorsala Est-Pacifică ş.a.

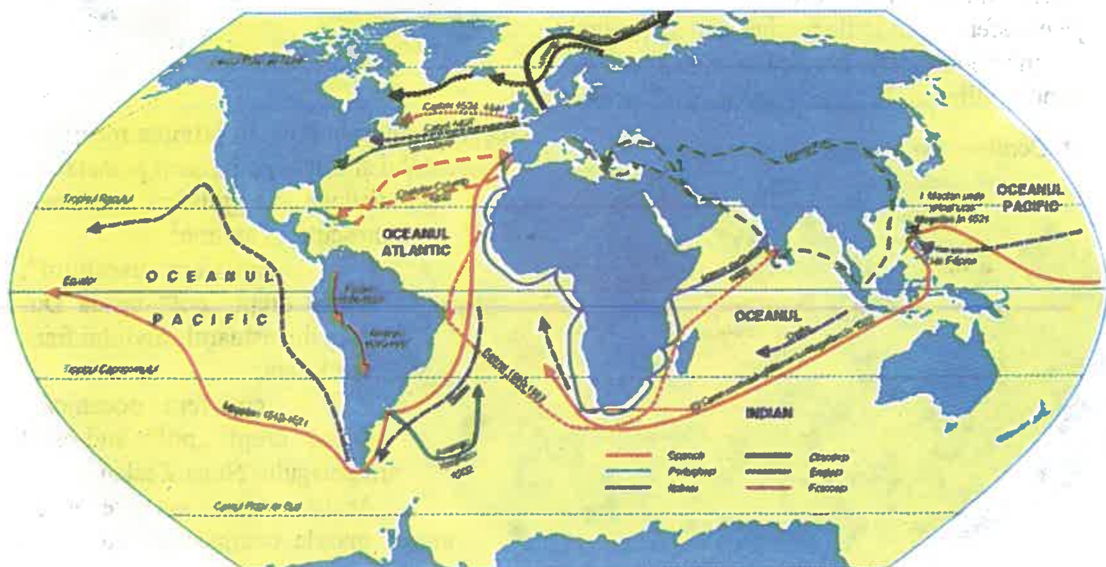
Continentele şi oceanele nu sunt statice. Potrivit teoriei translaţiei continentale, masele continentale s-ar mişca în raport cu bazinele oceanice, care ar fi fixe. Teoria mai recentă a tectonicii globale spune însă că atât masele continentale, cât şi bazinele oceanice sunt transportate de uriaşe platforme ale litosferei, care le susţin, aşa-numitele *plăci tectonice*.

Foarte mult timp oamenii au folosit numai ce le-a oferit uscatul planetar (păduri, păşuni, pământuri arabile, minereuri, roci de construcţie ş.a.), doar accidental utilizând resursele marine. Din a doua jumătate a secolului al XX-lea aceşte resurse sunt însă tot mai mult valorificate. De altfel Oceanul Planetar constituie speranţa de viitor a omenirii în primul rând în privinţa resurselor de hrană. La acestea se adaugă resursele de apă, de minerale şi minereuri, resursele energetice ş.a.

Veche busolă chinezească ▶

▼ *Marile călătorii ale descoperirilor geografice*

Legenda semnelor convenționale

Elemente naturale

Scara înălțimilor și a adâncimilor

> 5000 m
5000 m
1000 m
500 m
200 m
0
1000 m
3000 m
5000 m
> 5000 m

- vârfuri
- vulcani
- râuri
- lacuri

Orașe

Tokyo capitală

- peste 1 mil. loc.
- 500 000 - 1 mil. loc.
- 100 000 - 500 000 loc.
- alte orașe

Resurse naturale

- cărbuni
- petrol
- gaze naturale
- Fe fier
- Mn mangan
- Cr crom
- Ni nichel
- Co cobalt
- Pb plumb
- Zn zinc
- Cu cupru
- Hg mercur
- Sn staniu
- Al aluminiu
- W wolfram
- Mo molibden
- Sb stibiu
- U uraniu
- Au aur
- Ag argint
- Pt platină
- C diamante
- K potasiu
- Na sare gemă
- P fosfați
- S sulf

Activități industriale

- rafinării, petrochimie
- siderurgie
- metalurgie neferoasă
- alte industrii
- atomocentrală
- termocentrală
- hidrocentrală
- concentrări industriale

Creșterea animalelor

- bovine, bubaline
- porcine
- ovine
- caprine
- cămile

Transporturi

- căi ferate
- canale, căi fluviale navigabile
- porturi
- aeroporturi

Culturi agricole

- grâu, secară
- orez
- mei
- porumb
- soia
- sfeclă de zahăr
- trestie de zahăr
- iută
- bumbac
- cauciuc natural
- arahide
- cocotieri, curmali, palmieri de ulei
- bananieri
- citrice
- tutun
- ceai
- arbori de cafea
- arbori de cacao
- măsline
- viță de vie

Denumirea oficială a țărilor tratate în manual

ASIA

Arabia Saudită ....Regatul Arab Saudit
China ....Republica Populară Chineză
Coreea de Nord ....Republica Populară Democrată Coreeană
Coreea de Sud ....Republica Coreea
India ....Uniunea Indiană
Indonezia ....Republica Indonezia
Iran ....Republica Islamică Iran
Irak ....Republica Irak
Israel ....Statul Israel
Japonia ....Țara Japoniei/Țara Soarelui Răsare
Malaysia ....Federația Malaysia
Myanmar ....Uniunea Myanmar
Thailanda ....Regatul Thailanda
Turcia ....Republica Turcia
Vietnam ....Republica Socialistă Vietnam

AFRICA

Africa de Sud ....Republica Africa de Sud
Egipt ....Republica Arabă Egipt
Madagascar ....Republica Democratică Madagascar
Maroc ....Regatul Maroc
Republica Democratică Congo ....aceeași denumire
Tanzania ....Republica Unită Tanzania
Tunisia ....Republica Tunisiană

AMERICA

Argentina ....Republica Argentina
Brazilia ....Republica Federativă a Braziliei
Canada ....aceeași denumire
Columbia ....Republica Columbia
Mexic ....Statele Unite Mexicane
Peru ....Republica Peru
Statele Unite ale Americii ...aceeași denumire
Venezuela ....Republica Venezuela

OCEANIA

Australia ....Uniunea Australiană
Noua Zeelandă ....aceeași denumire

Termenii scriși în textul lecțiilor cu roșu figurează în „Dicționar", la sfârșitul manualului.

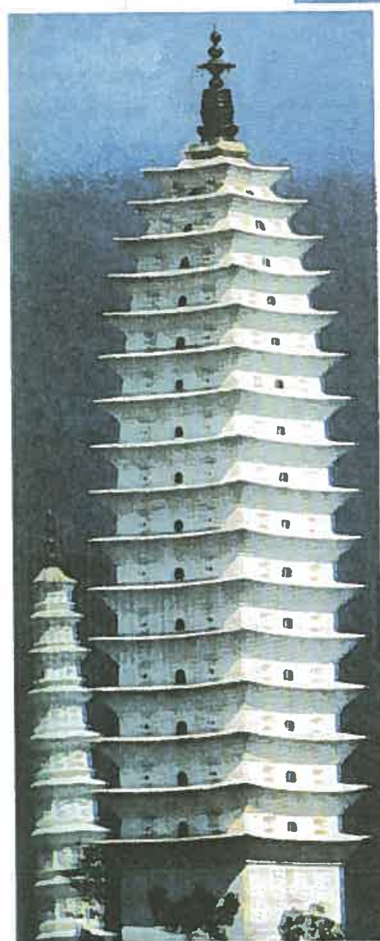
Textele marcate pe margine cu bandă albastră reprezintă curriculum la decizia școlii.

ASIA

Caracterizare geografică generală

Vârful Annapurna (Himalaya) ▲

◀ Templul din Dali (China)

Ce este Asia

Asia este cel mai întins și cel mai populat continent al planetei. Este un continent de patru ori și jumătate mai întins decât Europa și de peste cinci ori mai populat.

Privind un planiglob, Europa pare a fi doar o peninsulă a Asiei, fapt care i-a determinat pe unii oameni de știință să considere că această uriașă întindere de uscat formează un singur continent, pe care l-au numit *Eurasia*.

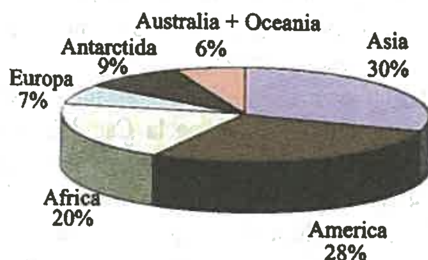
Asia este continentul recordurilor geografice planetare: cei mai înalți munți, cele mai înalte podișuri, cele mai întinse câmpii, cea mai mare zonă forestieră, cea mai populată țară etc. Asia este însă și continentul unor mari contraste: fabulos de bogat (petrol, gaze naturale, minereuri feroase și neferoase, imense păduri și terenuri cultivate etc.), dar, în același timp, cu sute de milioane de oameni foarte săraci, care trăiesc de la o zi la alta.

Asia este, după cum știți de la lecțiile de istorie, continentul pe care au apărut unele dintre cele mai strălucite civilizații ale umanității: sumeriană, feniciană, persană, iudaică, indiană, chineză, japoneză și atâtea altele. Fiecare a contribuit la patrimoniul civilizației universale și a lăsat vestigii până în zilele noastre.

Asia – geografie fizică

POZIȚIA GEOGRAFICĂ. LIMITELE

Continentul asiatic este înconjurat în cea mai mare parte de apă: Oceanul Arctic (în nord), Oceanul Pacific (în est) și Oceanul Indian (în sud). În partea central-vestică este limitat, indirect, de Oceanul Atlantic, prin intermediul a două mări ale acestuia: Marea Neagră și Marea Mediterană. În acest fel, Asia este singurul continent care are ca vecini toate oceanele planetei. Numai în nord-vest are o limită terestră, mărginindu-se cu Europa, de care îl separă o linie convențională.

▲ *Ponderea suprafeței continentelor Terrei*

Limitele continentului asiatic sunt ușor de urmărit pe hartă, fiind date de țărmurile oceanelor menționate. Mai greu de distins este limita sa vestică, îndeosebi față de Europa.

Delimitarea convențională față de continentul nostru este dată de următorul aliniament: Munții Ural – fluviul Ural – Marea Caspică – Munții Caucaz – Marea Neagră – Marea Mediterană. Ultimele două mări sunt unite prin strâmtorile Bosfor și Dardanele, între care se află o mică întindere marină, numită Marea Marmara.

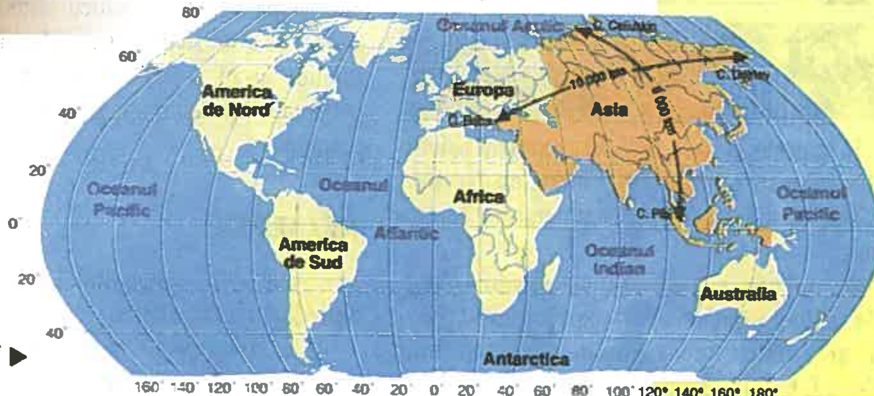
O dată cu realizarea Canalului Suez, care leagă Marea Mediterană cu Marea Roșie, legătura pe uscat a Asiei cu Africa a fost întreruptă.

În extremitatea estică Asia este despărțită de America de Nord printr-o strâmtoare relativ îngustă, numită Bering; în sud, un lung șirag de insule, între care arhipelagurile indonezian și filipinez, realizează o adevărată punte spre continentul australian.

Analizând planiglobul, localizați Asia față de celelalte continente.

Denumirea de *Asia* provine, se pare, din cuvântul asirian „asu“, care înseamnă „răsărit“. A fost folosită mai întâi de greci, în antichitate, pentru a desemna pământurile aflate la răsărit de lumea lor.

C*analul Suez*, inaugurat în anul 1869, leagă mările Mediterană și Roșie, străbătând istmul cu același nume de la contactul continentelor asiatic și african. Scurtează foarte mult distanțele dintre porturile asiatice și cele europene și nord-americane.

Poziția Asiei ▶ pe planiglob

Țărmurile Asiei sunt adânc crestate de apele marine, rezultând golfuri, peninsule și insule. Unele dintre acestea se înscriu între cele mai mari de pe glob, cum este Golful Bengal, Peninsula Arabia ori insula Kalimantan.

Analizați articulațiile țărmurilor Asiei.

Punctele extreme ale masei continentale a Asiei sunt următoarele:

- în nord, Capul Celiuskin, din peninsula siberiană Taimîr (77°43' latitudine nordică);
- în sud, Capul Piai (sau Buius), din peninsula Malacca (1°16' latitudine nordică);
- în est, Capul Dejnev, din peninsula Ciukotka, Rusia (169°40' longitudine vestică); .
- în vest, Capul Baba, din peninsula Asia Mică, în Turcia (26°04' longitudine estică).

Localizați punctele extreme ale continentului Asia.

Continentul asiatic are o formă ușor alungită pe direcția vest-est. Pe această direcție, măsoară circa 10 000 km între punctele extreme, față de aproape 8 000 km pe direcția nord-sud.

- **Localizați continentul Asia pe glob.**
- **Indicați locul pe care-l ocupă Asia față de celelalte continente, în funcție de suprafață.**
- **Copiați tabelul în caiete și completați-l cu ajutorul hărții.**

Insule	
Peninsule	
Golfuri	
Mări marginale	

ASPECTE ALE ISTORICULUI CUNOAȘTERII ASIEI

În Europa, despre întinsul continent asiatic multă vreme nu s-a știut mare lucru, cu excepția unor zone restrânse dinspre Mediterana și Marea Neagră.

Primul care a consemnat informații privind unele regiuni asiatice a fost marele istoric, geograf și călător grec Herodot, din secolul al V-lea î. Cr., în lucrarea sa intitulată *Istorii*.

Abia după aproape un mileniu și jumătate se vor adăuga noi informații despre Asia, datorate în special unor geografi și călători arabi, între care Idrisi și Ibn Battutah. Cel care va contribui însă cel mai mult la cunoașterea Asiei va fi venețianul Marco Polo.

În secolele al XIV-lea și al XV-lea Imperiul Otoman reușește să controleze marile drumuri comerciale care legau Asia de Europa și pe care se aduceau mărfuri foarte căutate de europeni, între care mătasea și mirodeniile (cuișoare, vanilie, piper ș.a.). Această situație obligă marile puteri europene în ascensiune să caute noi drumuri spre „Indii", cum era denumită Asia, inaugurând astfel epoca marilor descoperiri geografice.

O dată cu prima expediție europeană ajunsă în India prin sudul Africii, pe la Capul Bunei Speranțe, condusă de portughezul Vasco da Gama (1498), și cu prima călătorie în jurul lumii (1519–1521), condusă de Magellan, calea spre „Indii" era deschisă. Procesul „descoperirii", dar, în egală măsură, și al cuceririi unor întinse regiuni asiatice, insulare sau continentale, era declanșat. Iar marile puteri coloniale europene, mai întâi Portugalia și Spania, apoi Marea Britanie, Olanda și Franța, și-au împărțit întinse arii asiatice, punând bazele unor imperii coloniale care s-au menținut până la mijlocul secolului al XX-lea.

▲ *Vasco da Gama*

După cel de-al doilea război mondial, în condițiile inițierii procesului decolonizării, țările asiatice și-au dobândit, una după alta, independența, afirmându-și propriile valori pe plan mondial.

RELIEFUL

Asia este continentul cu cea mai ridicată altitudine medie: 960 m.

Pe continentul asiatic se întâlnesc toate unitățile majore de relief: munți, dealuri și

podişuri, câmpii. Acestea au anumite caracteristici, determinate de structura geologică pe care s-au dezvoltat şi de anumiţi factori care au influenţat evoluţia lor în timp.

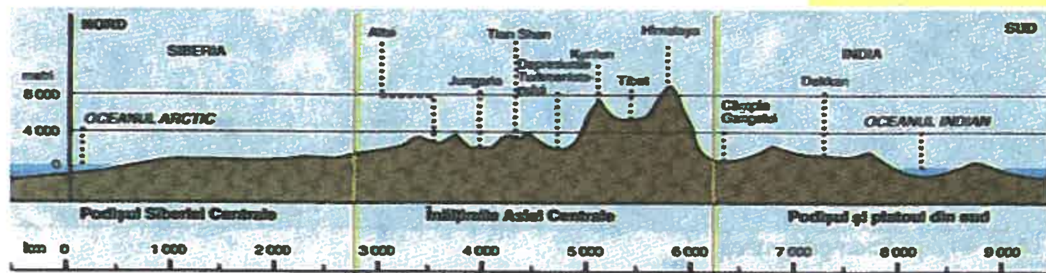
Deşi predomină formele colinare şi câmpiile, se impun îndeosebi lanţurile muntoase. Cel mai important sistem muntos asiatic este de aceeaşi vârstă cu Carpaţii, fiind, aşadar, format din munţi tineri. De altfel acesta reprezintă o continuare a lanţului alpino-carpatic: începe în sudul Mării Negre, străbate şerpuind întregul continent asiatic şi sfârşeşte în munţii insulari ai Arhipelagului Indonezian.

▲ *Vârful Chomolungma*

Marele sistem muntos asiatic atinge înălţimile maxime în partea sa centrală, care poartă numele de Himalaya–Karakorum. Acest lanţ muntos reprezintă cel mai înalt sector montan de pe glob, incluzând şi cel mai înalt vârf: Chomolungma (8 848 m).

Dintre celelalte sisteme muntoase asiatice au o dezvoltare mai mare cele două care se desprind din Podişul Pamir. Primul se arcuieşte spre nord-est, către strâmtoarea Bering, şi include munţii Tian Shan, Altai, Saian, Verhoiansk ş.a. Cel de-al doilea se arcuieşte spre sud-est, către insula Taiwan, şi cuprinde munţii Kunlun, Qinling ş.a.

▲ *Profil de la nord la sud prin Asia*

Analizând profilul de mai sus, menţionaţi rolul munţilor Himalaya pentru continent.

În Asia se află câteva dintre cele mai întinse podişuri de pe glob: Tibet, Gobi, Pamir, Dekkan, Podişul Arabiei, Podişul Siberiei Centrale. Cele din zona tropicală, cum sunt Dekkan, Podişul Arabiei, Podişul Iranian, se suprapun unor străvechi blocuri de uscat, puternic erodate.

Dune de nisip în deşertul Rub al Khali (Peninsula Arabia)▼

Marco Polo

M*arco Polo* a fost un negustor veneţian care a plecat într-o călătorie în Asia la vârsta de numai 17 ani. A străbătut continentul timp de 24 de ani (1271–1295) şi a lăsat lucrarea *Milionul*. Aceasta reprezintă o descriere complexă a Asiei evului mediu, de la Marea Neagră la Oceanul Pacific şi de la frontierele siberiene până în Arhipelagul Indonezian, insistând cu precădere asupra Chinei.

N*icolae Milescu-Spătarul*. Acest boier şi cărturar moldovean a efectuat, între anii 1675 şi 1678, o lungă călătorie prin Asia. Călătoria s-a soldat cu remarcabile contribuţii la cunoaşterea unor întinse teritorii din Siberia şi China, şi a multor populaţii din aceste zone.

▲ *Asia – harta fizico-geografică*

Din cauza poziției geografice și a condițiilor climatice, în unele podișuri apar deșerturi, având un climat uscat și cald: Gobi, Podișul Arabiei, Podișul Iranian. Altele, întrucât au altitudine ridicată și sunt înconjurate de lanțuri muntoase, care barează pătrunderea maselor de aer umed, sunt de asemenea aride, dar cu un climat uscat și aspru.

Erupție a vulcanului de pe insula Krakatau ▼

Podișurile Tibet și Pamir au altitudini atât de mari, încât au fost supranumite „Acoperișul lumii".

Pe continentul asiatic există și câmpii, diferite ca mărime, origine etc. Unele sunt foarte întinse, având suprafețe de ordinul milioanelor de km², cum este Câmpia Siberiei de Vest (cât o treime din continentul european), Câmpia Chinei de Est și Câmpia Indo-Gangetică. Ultimele două sunt printre cele mai fertile și populate regiuni geografice de pe glob.

În Asia există numeroși vulcani, atât stinși, cât și activi, unii dintre aceștia cu erupții catastrofale (Krakatau, Bandai-san, Tambora ș.a.). De asemenea, se înregistrează o activitate seismică intensă.

Pe baza analizei hărţii fizico-geografice şi a informaţiilor din text, menţionaţi:

- munţii şi platourile înalte;
- masivele vechi, erodate;
- podişurile şi deşerturile;
- câmpiile.

Bazându-vă pe noţiunile învăţate în clasa a V-a, numiţi originea principalelor forme de relief.

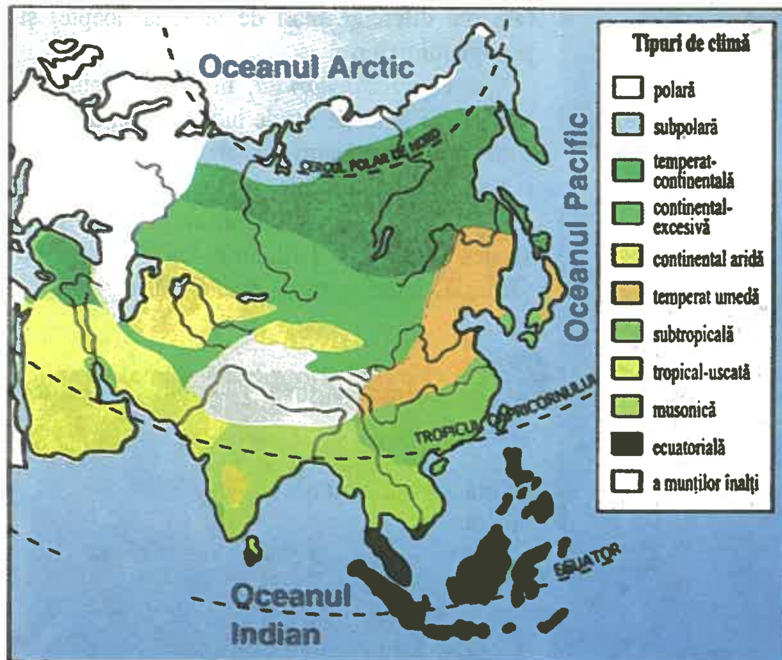
CLIMA

Din cauza marii extensiuni în latitudine, clima Asiei este foarte variată, incluzând toate tipurile climatice: de la cel ecuatorial, din Arhipelagul Indonezian, la cel polar, caracteristic insulelor arctice din nordul Siberiei. Desfăşurarea latitudinală (de la Ecuator spre Polul Nord) a zonalităţii climatice este modificată de prezenţa marilor lanţuri muntoase ce străbat continentul îndeosebi în partea sa centrală.

În Asia se manifestă următoarele tipuri climatice:

- *climă polară*, în insulele arctice şi pe ţărmul Oceanului Arctic, şi *subpolară*, la sud de aceasta, până în apropierea Cercului Polar de Nord; se caracterizează prin temperaturi medii anuale ce nu depăşesc 0°C, ierni foarte lungi, geroase, vânturi puternice;
- *climă temperată*, îndeosebi *temperat-continentală*, cu patru anotimpuri, precipitaţii reduse şi mari diferenţe de temperatură între vară şi iarnă; are o mare extensiune şi devine tot mai secetoasă spre centrul continentului, chiar deşertică în anumite areale;

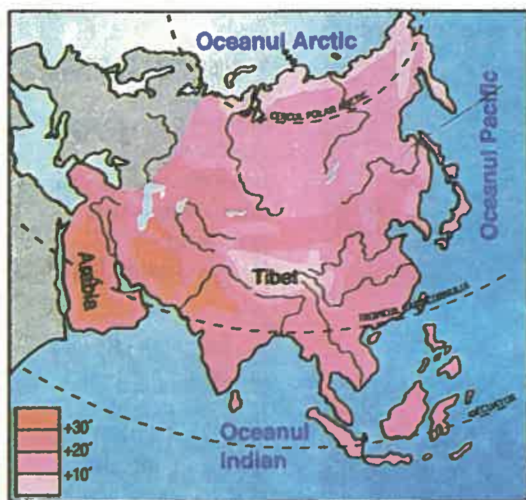
▼ *Asia – harta climei*

O*imiakon* este un oraş din Siberia în care s-a înregistrat cea mai scăzută temperatură de pe glob într-un punct locuit permanent: -71,1°C (în iarna anului 1964).

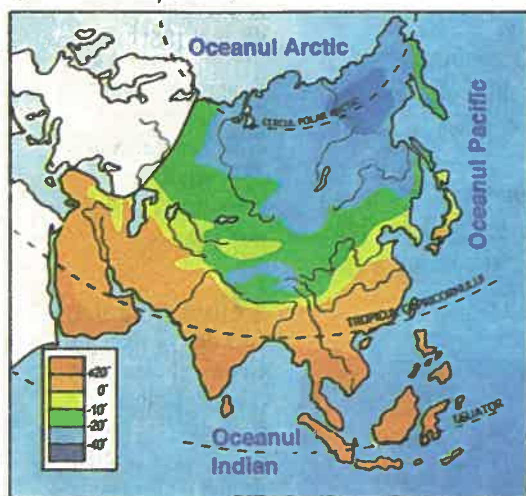
C*herapunji* este localitatea din nord-estul Indiei, la poalele Munţilor Himalaya, în care s-a înregistrat cea mai mare cantitate de precipitaţii de pe Pământ: 22 990 mm (în anul 1861). Aceasta înseamnă de aproape 25 de ori mai mult decât cantitatea medie de precipitaţii înregistrată în capitala ţării noastre.

H*uang He*, marele curs de apă din estul Chinei, al cărui nume (Fluviul Galben în traducere) i se trage de la marea cantitate de aluviuni transportate, deţine, printre altele, şi recordul de a fi fluviul cu cele mai spectaculoase schimbări ale cursului. Din cauza regimului hidrologic neregulat, cu creşteri bruşte de nivel, şi a malurilor puţin înalte din zona de câmpie, la niveluri foarte mari ale apelor şi-a schimbat cursul, spre sud sau spre nord, cu aproape... 1 000 km!

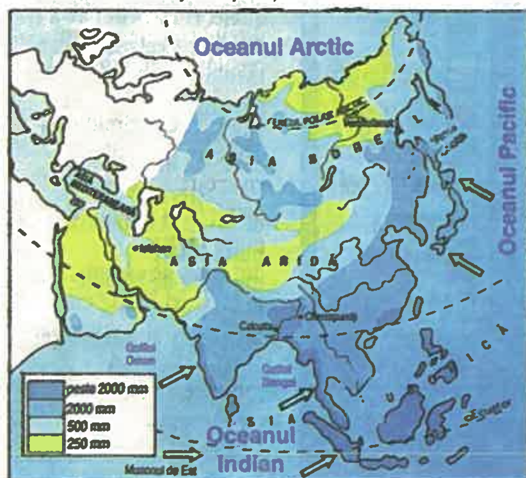

▲ *Asia – temperatura medie în luna iulie*

▼ *Asia – temperatura medie în luna ianuarie*

▼ *Asia – harta precipitațiilor medii anuale*

Urmărind hărțile alăturate, analizați repartiția temperaturilor medii (lunile ianuarie și iulie) și a precipitațiilor.

Notați în caiete:

- **diferența de temperatură în luna iulie între zona de nord (Oceanul Arctic) și zona de sud (Oceanul Indian);**
- **peninsula în care se înregistrează cele mai ridicate temperaturi;**
- **zonele cu precipitații bogate și zonele cu precipitații reduse de pe teritoriul Asiei.**

- *climă subtropicală,* prezentă pe țărmul mediteranean al Asiei Mici și în unele regiuni din Asia de Sud și de Sud-Est; se caracterizează prin veri călduroase și secetoase și ierni blânde cu precipitații relativ bogate;
- *climă tropicală*, diferențiată în *climă musonică* și *climă tropicală uscată.* Climatul musonic, caracteristic peninsulelor India și Indochina, are două anotimpuri: unul ploios (datorită musonilor de vară, care aduc precipitații bogate dinspre oceanele Pacific și Indian) și altul secetos (datorită vânturilor uscate dinspre inima continentului). Climatul tropical uscat, prezent îndeosebi în sud-vestul Asiei (regiunea Golfului Persic), se caracterizează prin temperaturi ridicate (cu diferențe mari de la zi la noapte) și precipitații reduse;
- *climă ecuatorială*, în sudul Peninsulei Malacca și în unele insule indoneziene, caracterizată prin temperaturi ridicate tot timpul anului și precipitații abundente.

În afară de această zonare climatică, impusă de desfășurarea în latitudine, există și una pe verticală, determinată de munții înalți.

- **Numiți tipurile de climă specifice Asiei.**
- **Caracterizați principalele tipuri de climă, cu ajutorul noțiunilor învățate în clasa a V-a.**
- **Care este regiunea cea mai secetoasă și cea mai ploioasă a Asiei. De ce?**
- **Care este forma de relief care delimitează în Asia zona cu precipitații bogate?**

APELE

Asia este un continent bogat în cursuri de apă, lacuri și ape subterane, dar, spre deosebire de Europa, pe întinsul ei există mari contraste în ceea ce privește repartiția geografică a acestora.

Astfel, în Asia se află regiuni **endoreice**, respectiv cu ape care nu se varsă în Oceanul Planetar. Cel mai întins asemenea areal este cel din Asia Centrală, care se desfășoară de la Marea Caspică până la Munții Tian Shan. Există și aici fluvii, dar acestea fie debușează în lacuri (de exemplu Amu-Daria, în Lacul Aral), fie se pierd în nisipuri (Tarim) sau în mlaștini.

Există și întinse regiuni **areice**, adică fără ape curgătoare, cum sunt Podișul Arabiei și partea centrală a podișului Karakum.

Marile fluvii asiatice se îndreaptă spre oceanele care limitează continentul:

- Obi, Enisei, Lena (Oceanul Arctic);
- Amur, Huang He, Changjiang, Mekong (Oceanul Pacific);
- Salween, Gange (cu afluentul său Brahmaputra), Indus, Tigru, Eufrat (Oceanul Indian).

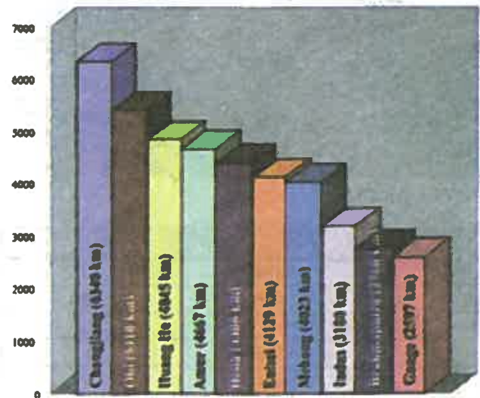
- **Urmăriți harta fizico-geografică a Asiei și identificați principalele fluvii.**
- **Transcrieți tabelul în caiet și completați-l.**

ZONE DE VĂRSARE	FLUVIUL
Oceanul Indian	
Oceanul Pacific	
Oceanul Arctic	

La vărsarea în mare, unele fluvii formează delte. Dintre acestea, cea formată de fluviile

▼ *Valea fluviului Mekong*

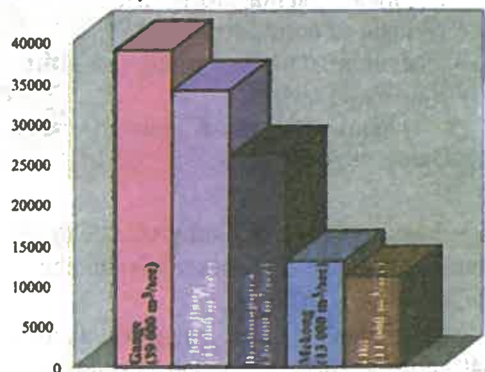

▲ *Principalele fluvii asiatice ca lungime*

Ce aprecieri puteți face comparând cele două diagrame?

▼ *Principalele fluvii asiatice ca debit mediu*

Gange și Brahmaputra este cea mai mare de pe glob (aproape cât jumătate din întinderea țării noastre), iar cea a fluviului Huang He, din cauza marii cantități de aluviuni cărate de ape, are cea mai rapidă avansare (circa 200 m anual).

Asia este bogată în lacuri. Unele sunt foarte întinse, purtând numele de „mare“: Marea Caspică, Marea Aral, Marea Moartă. Acestea reprezintă de fapt rămășițele unor vechi mări. Altele sunt foarte adânci, de exemplu Baikal, care deține recordul mondial în domeniu (1620 m).

Există și alte tipuri de lacuri naturale: *sărate* (mai ales în nordul Chinei și în partea centrală a Turciei), *vulcanice* (în Arhipelagul Indonezian), *carstice*. Au apărut și numeroase lacuri artificiale, realizate îndeosebi în scopuri hidroenergetice, mai numeroase în Siberia și în China.

▲ *Marea Moartă*

LACUL	SUPRAFAȚA (Km²)	ADÂNCIMEA (m)
Aral	66 458	68
Baikal	31 500	1 620
Balhaș	17 000-12 000	26,5
Tuz	1 100-2 500	2
Marea Moartă	1 000	24 (-408)
Tiberiada	165	48 (-212)
Lobnor	0-2 000	–

● Analizați harta fizico-geografică a Asiei și tabelul de mai sus, și notați în caiete:
- originea principalelor lacuri;
- lacurile cu suprafețe variabile;
- lacurile aflate la cea mai joasă altitudine de pe glob.
● Explicați din ce cauză lacul Balhaș are suprafețe fluctuante.

ANALIZA UNUI FLUVIU: FLUVIUL ALBASTRU

Denumirile oficiale ale acestui fluviu chinez sunt Changjiang și Yangzi.

Este nu numai cel mai lung fluviu al Asiei (6 340 km) și al doilea de pe glob, ci și unul dintre cele mai complexe, atât ca traseu, cât și ca istorie și utilizare.

Izvorăște la aproape 5 000 m altitudine din munții Tangsha, care delimitează în est înaltul podiș Tibet, și străbate aproape întreaga Chină. Cursul său este orientat întâi nord-sud, apoi vest-est, vărsându-se în Marea Chinei de Est.

Cursul superior și cel mijlociu constau dintr-o alternanță de sectoare înguste, defilee și bazinete. Cele mai impresionante defilee sunt Sanxia (Cele Trei Defilee), desfășurate pe mai mult de 200 km. Acestea au versanți înalți, prăpăstioși, dominați de piscuri ce sugerează figuri de oameni, animale, păsări: Piscul Zeiței, Piscul Dragonului, Piscul Cocorilor și multe altele.

În partea terminală a ultimului dintre cele trei defilee a fost construit sistemul hidroenergetic și de navigație Gezhouba, unul dintre cele mai mari din lume.

În același timp, Changjiang este foarte important pentru irigație și navigație. Navele fluviale îl străbat pe mai bine de 3 000 km, iar cele maritime urcă pe cursul său mai bine de 1 000 km. De apele sale depinde soarta a câteva sute de milioane de locuitori ai Chinei.

În valea acestui fluviu au înflorit odinioară vestite civilizații chineze, ale căror vestigii se văd până astăzi. De-a lungul său există unele dintre cele mai mari orașe asiatice și ale lumii, între care Nanjing și Shanghai.

SOLURILE. VEGETAȚIA ȘI FAUNA

Pe întinsul Asiei se află o mare varietate de soluri, dar numai câteva tipuri ocupă suprafețe mai mari. Astfel, în partea de nord a continentului predomină solurile *de tundră*, puțin evoluate, iar în zona de taiga caracteristice sunt solurile *brune*, *cenușii de pădure* și *podzolurile*.

În zonele de stepă și silvostepă dominante sunt *cernoziomurile*. Există, de asemenea, soluri *roșii de savană*, *cenușii de deșert* și *lateritice* în regiunea ecuatorială, cu fertilitate mai redusă și care se degradează foarte repede.

Datorită marii întinderi, a largii extensiuni în latitudine și sub influența climei, a reliefului și a solurilor, vegetația și fauna Asiei cunosc o mare diversitate. Dispunerea și componența acestora au fost influențate, pe lângă factorii fizico-geografici și unele evenimente geografice (ultima glaciațiune), și de activitatea umană.

În linii mari, zonele de vegetație și faunistice urmăresc zonele climatice.

Tundra are o vegetație discontinuă și săracă, formată îndeosebi din mușchi, licheni, ierburi și arbuști pitici. Viețuitoarele caracteristice sunt renul, ursul alb, vulpea polară, lupul de tundră, iepurele alb și mai multe specii de păsări.

Taigaua, cu o mare extensiune, este caracterizată prin păduri de conifere (îndeosebi pin, larice, brad) și turbării întinse. Fauna se evidențiază prin mamifere cu blană prețioasă (samur, vulpe, râs ș.a.), erbivore (elan, ren de taiga) și peste 300 de specii de păsări.

◀ Elefant indian

Rafflesia, cea mai mare floare de pe glob ▶

▲ Palmieri în Peninsula Indiană

Gazelă Oryx ▲

▲ Calul lui Przewalski

Rinoceri ▶

▲ Macac din insula Kalimantan

◀ Urs panda uriaș

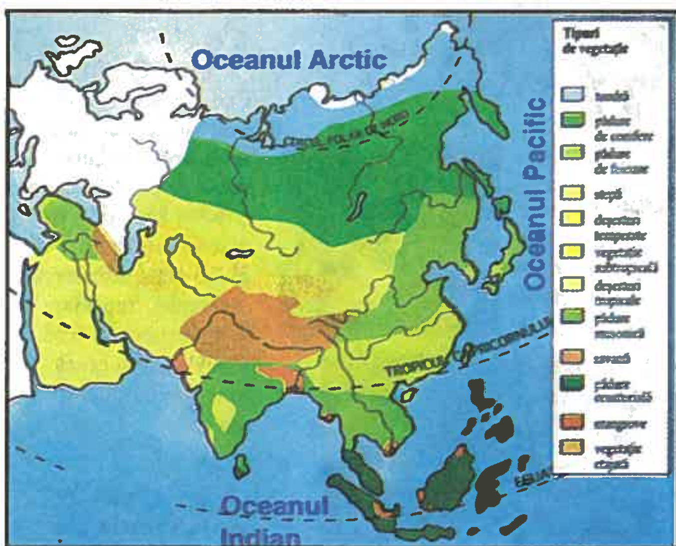
Cocostârc alb ▶

M*area Caspică*, în ciuda denumirii sale, este un lac, dar nu unul oarecare, ci cel mai mare de pe glob: circa 370 800 km^2, ceea ce înseamnă o dată și jumătate întinderea României. Suprafața și adâncimea sa scad continuu, din cauza puternicei evaporații din zonă.

V*aranul uriaș.* Pe insula Komodo, din Arhipelagul Indonezian, a fost descoperită, la începutul secolului al XX-lea, cea mai mare șopârlă de pe planetă, având aspectul balaurilor din povești.

M*area Moartă*, în afară de faptul că are oglinda de apă la cea mai scăzută altitudine, este și cel mai sărat lac de pe glob (de opt ori mai sărat decât apa Oceanului Planetar).

T*aigaua euroasiatică* este cea mai mare zonă forestieră de pe planetă, extinsă de la Marea Baltică (în vest) până la Oceanul Pacific (în est), în principal în partea asiatică (Siberia).

▲ *Asia – harta vegetației*

- Comparați harta vegetației Asiei cu harta fizico-geografică de la pagina 10 și cu cea climatică de la pagina 11, precizând factorii care influențează repartiția vegetației.
- Cu ajutorul noțiunilor învățate la Biologie și la capitolul *Biosfera* din manualul de Geografie de clasa a V-a, numiți:
  - plante specifice fiecărei zone de vegetație;
  - regiunile cele mai împădurite ale continentului;
  - cel puțin trei funcții ale pădurii.

La sud de taiga se întinde o fâșie de păduri de foioase, care se lățește în apropiere de țărmul Oceanului Pacific.

Mai spre sud se dezvoltă *silvostepa* și mai ales *stepa*. Stepa tipică, formată din ierburi rezistente la secetă, este mai restrânsă, o extindere mare având stepa deșertică, în care vegetația, discontinuă, este formată din smocuri de iarbă aspră. Fauna cuprinde mai ales rozătoare, precum și unele ierbivore: antilopa, calul sălbatic (calul lui Przewalski), cămila cu două cocoașe ș.a.

Vegetația tropicală și *subtropicală*, foarte variată, este prezentă în sudul și sud-estul Asiei. Mai ales în arhipelagurile din Asia de Sud-Est se întâlnește adevărata pădure ecuatorială, etajată pe mai multe niveluri și având peste 3 000 de specii de arbori, plus ferigi uriașe, liane. De-a lungul țărmurilor, în regiunile tropicale cu flux și reflux, se dezvoltă mangrovele.

Pe alocuri, pădurile tropicale și subtropicale sunt întrerupte de savane.

Fauna savanelor și a pădurilor ecuatoriale este extrem de variată și bogată în specii. Dintre mamifere amintim: elefantul indian, tapirul, cele două specii de rinocer (indian – cu un corn, și de Sumatera – cu două coarne), maimuțele, inclusiv cele antropoide (urangutanul), leul, tigrul ș.a. Există numeroase reptile: șerpi (pitonul, care atinge 10 m lungime), șopârle (între care varanul uriaș), crocodili ș.a., precum și foarte multe specii de păsări.

PEISAJELE NATURALE

Elementele naturale caracteristice oricărui continent – de la relief și soluri la climă, ape, vegetație și faună – se îmbină într-un

▼ *Asia – harta regiunilor geografice*

anumit mod specific. Această îmbinare face ca pe întinsul Asiei să se distingă mai multe regiuni care, în ansamblu, au caracteristici comune, așadar au același tip de peisaj natural.

După tipurile de peisaje dominante, în Asia se pot identifica următoarele regiuni:

- Asia de Nord (Siberia);
- Asia Centrală;
- Asia de Sud;
- Asia de Est și de Sud-Est;
- Asia de Vest și de Sud-Vest (Orientul Mijlociu și Orientul Apropiat).

Notă. În unele lucrări științifice, Asia de Est și Asia de Sud-Est sunt apreciate ca fiind două regiuni distincte. De asemenea, Asia Centrală este inclusă la Asia de Est sau, dimpotrivă, o parte din Asia de Est (Mongolia, nord-vestul Chinei) este inclusă în Asia Centrală.

ASIA DE NORD Se suprapune Siberiei, întinsa regiune naturală (circa 10 milioane km²) din partea **septentrională** a continentului, între Munții Urali (în vest) și Oceanul Pacific (în est). Este axată pe un vechi uscat: Platforma Siberiană.

Cuprinde trei mari unități naturale:

- Câmpia Siberiei de Vest, în ansamblu joasă și mlăștinoasă, drenată de fluviul Obi;
- Podișul Siberiei Centrale, relativ înalt și fragmentat de văi adânci;
- Munții Siberiei Orientale, munți vechi, în parte vulcanici, cu altitudini ce depășesc 3 000 m.

Clima este rece (arctică și subarctică) în nord și temperat-continentală, cu mari **amplitudini termice** în rest. Vegetația este de tundră și, mai ales, de taiga, înscriindu-se în cea mai întinsă zonă forestieră a lumii. Dispune de mari bogății **minerale**: petrol, gaze naturale, cărbuni, minereuri de fier și neferoase, metale prețioase, diamante ș.a. Este cea mai puțin populată regiune a Asiei.

▼ *Taigaua siberiană*

ASIA CENTRALĂ este cuprinsă între Asia de Nord, Asia de Sud și Asia de Est. În vest este ocupată în cea mai mare parte de o depresiune joasă, Depresiunea Turanului, la est de care se desfășoară o zonă muntoasă înaltă (Alai, Pamir, Tian Shan), care culminează la peste 7 000 m și se racordează la sistemul montan Himalaya–Karakorum; depresiunea Turanului este aridă, ocupată în mare parte de deșerturi (Ust'urt, Karakum, Betpak-Dala ș.a.). În partea estică se află o întinsă zonă de podiș, ocupată în sud de Gobi și de alte deșerturi. Clima este predominant temperat-continentală, cu ariditate excesivă, ceea ce a impus realizarea unora dintre cele mai mari sisteme de irigație de pe glob. Spre deosebire de Asia de Nord, vegetația forestieră este restrânsă, dominante fiind stepa și vegetația xerofită (de deșert și semideșert).

▲ *Peisaj din Asia Centrală*

ASIA DE SUD Include marea Peninsulă Indiană și extensiunea ei spre nord, până la zidul muntos ce străbate continentul de la vest la est. În

▲ *Valea superioară a Brahmaputrei*

ansamblu, Asia de Sud este o regiune de platouri (Dekkan, Thar ş.a.) şi cuprinde cei mai înalţi munţi de pe glob (Hindu Kush, Himalaya–Karakorum). Aceştia constituie o barieră în calea maselor reci de aer din nord. Ca urmare, climatul este predominant tropical-musonic, cu două anotimpuri: unul ploios şi altul secetos. Vegetaţia este diversă, iar resursele, deşi variate, în general au rezerve reduse.

Asia de Sud este una dintre cele mai populate regiuni ale lumii.

ASIA DE EST ŞI DE SUD-EST Este cea mai întinsă regiune asiatică şi cunoaşte o mare desfăşurare în longitudine, dar mai ales în latitudine. Predomină, la fel ca în celelalte regiuni asiatice, podişurile şi munţii. Doar în estul Chinei se află o întinsă câmpie, de fapt cea mai mare de pe glob.

Această regiune include:

- o parte continentală propriu-zisă, care cuprinde platouri aride (Deşertul Gobi, Jungaria) sau semiaride (Tibet, cel mai înalt de pe glob), munţi cu altitudini ridicate (Kunlun, Tian Shan, sectoare din lanţul Himalaya–Karakorum) şi întinse câmpii.
- o mare peninsulă, Indochina, străbătută de prelungiri ale munţilor din partea continentală, care închid o serie de platouri;
- o parte insulară, formată în principal din trei mari arhipelaguri (indonezian, filipinez şi japonez), în ansamblu muntoase şi vulcanice, inclusiv cu vulcani activi, înscriindu-se în „Cercul de Foc al Pacificului".

Clima este foarte variată, de la cea ecuatorială la cea temperată, plus zonalitatea introdusă de munţii înalţi, iar vegetaţia de asemenea. Aici se concentrează unele dintre cele mai mari fluvii ale planetei. Este bogată în cărbuni, hidrocarburi, minereu de fier (în partea continentală) şi minereuri neferoase (în Peninsula Indochina).

Asia de Est şi de Sud-Est este cea mai populată regiune a Asiei şi a lumii şi e caracterizată de o mare varietate de populaţii.

ASIA DE VEST ŞI DE SUD-VEST Regiune geografică situată la contactul cu alte două continente (Europa şi Africa), constând din două peninsule (Arabia şi Asia Mică) şi o zonă continentală. În ansamblu este o regiune de platouri vechi, cele din peninsule, plus Podişul Iranian, mărginite de lanţuri muntoase. Singura câmpie mai întinsă este cea a Mesopotamiei.

▲ *Oază în deşerturile Arabiei*

Cu excepţia zonei mediteraneene şi a Câmpiei Mesopotamiei, este o regiune aridă şi semiaridă, cu întinse deşerturi fierbinţi. În schimb, în subsol deţine cele mai mari zăcăminte de petrol ale lumii.

- **Analizaţi harta peisajelor naturale ale Asiei. Precizaţi tipurile de peisaje şi localizaţi-le.**
- **Descrieţi peisajele prezentate în imaginile de la paginile 17 şi 18.**
- **Precizaţi elementele specifice pentru fiecare peisaj, pe baza noţiunilor învăţate în lecţiile anterioare.**
- **Comparaţi tipurile de peisaje şi stabiliţi asemănările şi deosebirile dintre ele.**

SINTEZĂ

ASIA – GEOGRAFIA FIZICĂ

- Asia este cel mai mare continent al planetei, fiind de patru ori și jumătate mai întins decât Europa.
- Este singurul continent care are ieșire la toate oceanele planetei: Arctic (în nord), Pacific (în est), Indian (în sud) și Atlantic, prin intermediul Mării Negre și al Mării Mediterane (în vest).
- Deși include unele dintre cele mai mari câmpii de pe glob, relieful său este format predominant din podișuri și munți.
- Multe unități geografice asiatice dețin recorduri planetare: cel mai înalt sector muntos (Himalaya–Karakorum), cel mai înalt podiș (Tibet), cea mai mare câmpie (Câmpia Chinei de Est) ș.a.
- Din cauza marii desfășurări în latitudine, în Asia există toate zonele climatice, de la cea ecuatorială la cea polară. Se adaugă întreaga zonalitate verticală, determinată de munții cu altitudini ridicate.
- În ce privește apele, Asia este continentul marilor contraste: cu regiuni foarte bogate în cursuri de apă și lacuri sau, din contră, lipsite de oglinzi de apă.
- Vegetația și fauna Asiei sunt extrem de variate.

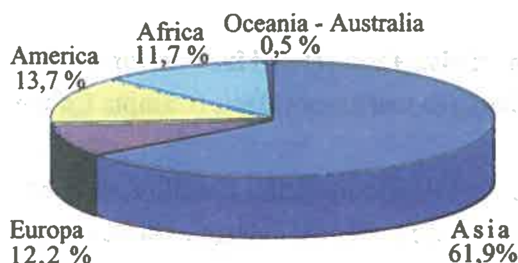
Evaluare

- Calculați pe câte grade de latitudine și de longitudine se desfășoară continentul Asia.
- Urmăriți traseul paralelei de 45° latitudine nordică pe continentul asiatic și numiți zonele pe care le traversează.
- Menționați principalele forme de relief ale Asiei.
- Diferențiați formele de relief după geneză.
- Cea mai veche unitate de relief a continentului este: a) Peninsula Arabiei; b) Podișul Dekkan; c) Podișul Gobi; d) Munții Kunlun.
- Apreciați relieful Asiei prin trei elemente de specificitate.
- Menționați factorii principali care determină și influențează clima continentului.
- Explicați apariția deșerturilor la latitudinile zonei temperate de pe continentul Asia.
- Indicați vânturile specifice Asiei de Sud și de Sud-Est și caracterizați-le, folosind noțiunile învățate în clasa a V-a.
- Comparați harta fizico-geografică a Asiei cu harta climei. Explicați cum se realizează dezghețul apelor care se varsă în Oceanul Arctic și care sunt consecințele acestuia.
- Numiți fluviile care la vărsare formează delte. Explicați formarea deltelor.
- Localizați principalele tipuri de peisaje.
- Caracterizați un peisaj asiatic, urmărind: localizarea, treapta de relief, zona climatică, vegetația și fauna specifice, resursele naturale și gradul de populare.

Asia – geografie umană și economică

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE

NUMĂRUL LOCUITORILOR ȘI DENSITATEA POPULAȚIEI Asia este cel mai populat continent. Populația sa este de circa 3,5 miliarde de locuitori, ceea ce înseamnă aproape trei cincimi din populația planetei.

▲ *Ponderea populației Asiei în totalul mondial*

Cea mai mare parte a populației este concentrată într-un număr mic de țări. Dintr-un total de 48 de țări câte există în Asia, numai șase state, respectiv cele care au minimum 100 de milioane de locuitori, însumează peste patru cincimi din populația continentului. În ordine descrescătoare acestea sunt: China, India, Indonezia, Pakistan, Bangladesh și Japonia.

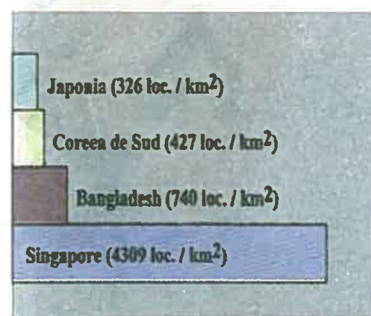
Mari concentrări de populație există în câmpiile din estul Chinei și din nordul Peninsulei India (Câmpia Indo-Gangetică, desfășurată pe teritoriul Indiei, al Bangladeshului și al Pakistanului), ca și în unele arhipelaguri (indonezian, japonez).

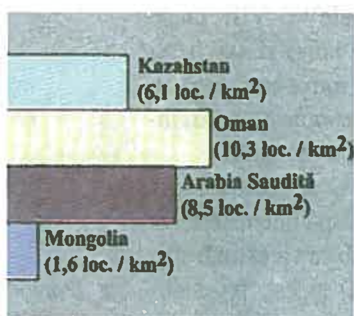
Regiunile mai puțin populate sunt cele din nordul (Siberia) și centrul Asiei (zona platourilor și a lanțurilor muntoase), precum și Peninsula Arabia.

Asia este cel mai dens populat continent al planetei: cu cei circa 130 de locuitori pe km², are o densitate de peste trei ori mai ridicată decât media mondială.

▼ *Asia – concentrarea (densitatea) populației*

▼ *Țări cu densități mari ale populației*

Țări cu densități mici ale populației ▲

Spre deosebire de celelalte continente, în Asia cele mai ridicate valori ale densității populației se înregistrează în țări întinse și bine populate: Bangladesh (peste 800 loc./km²), Coreea de Sud, Japonia, India, Filipine, Vietnam.

Valori mai reduse ale populației se înregistrează, cu excepția Siberiei, în Peninsula Arabia (mai ales în Arabia Saudită și Oman) și în Asia Centrală (Mongolia, Kazahstan, Turkmenistan, Kirghizstan, Afghanistan ș.a.). Mongolia deține recordul mondial în domeniu, cu numai 1,6 loc./km².

● Analizați harta concentrării populației în Asia. Numiți zonele cu densități mari și zonele cu densități mici.

● Pe baza noțiunilor învățate, menționați cel puțin două dintre cauzele concentrării diferite a populației.

EVOLUȚIA NUMĂRULUI POPULAȚIEI Asia se înscrie între continentele care își mențin un spor natural însemnat. Acest fenomen se explică prin aceea că, deși natalitatea s-a mai redus, înscriindu-se în tendința mondială, mortalitatea a scăzut foarte mult, rezultând o importantă creștere naturală a populației.

Spre deosebire de Europa, în Asia toate țările au sporul natural pozitiv. Există însă mari diferențieri regionale. Astfel, în timp ce în Asia de Est se înregistrează valori sub media mondială, în Asia de Vest, mai ales în țările arabe, sporul natural este dublu față de media mondială.

O consecință importantă a sporului natural ridicat o reprezintă ponderea mare a copiilor și a tinerilor în totalul populației, respectiv un proces de întinerire demografică.

DEPLASAREA POPULAȚIEI. MIȘCAREA MIGRATORIE Spre deosebire de alte continente, Asia nu a cunoscut importante deplasări de populație ca urmare a marilor descoperiri geografice.

Migrațiunea popoarelor. Timp de milenii, din antichitate până în pragul epocii moderne, mai întâi unele triburi, apoi popoare întregi s-au deplasat pe spații întinse, traversând Asia și pătrunzând în Europa.

În Asia se înregistrează foarte multe recorduri planetare privind populația și așezările:

- **cele mai populate țări: China și India;**
- **țara cu cea mai mică densitate a populației: Mongolia;**
- **cele mai populate insule: Java (Indonezia) și Honshu (Japonia);**
- **cea mai populată regiune: Câmpia Chinei de Est;**
- **cea mai înaltă regiune populată: Podișul Tibet;**
- **cel mai vechi oraș având continuitate până astăzi: Jerihon (mileniul 7 î. Cr.);**
- **cea mai veche capitală „în funcțiune": Damasc, capitala Siriei (circa 3 000 de ani);**
- **orașul aflat la cea mai mare altitudine: Wenchuan, în China (la 5 100 m), în munții Tanglashan;**
- **orașul aflat la cea mai mare distanță de Oceanul Planetar (peste 2 400 km în orice direcție): Urumchi; este situat în nord-vestul Chinei, la poalele munților Tian Shan, pe traseul vechiului drum al mătăsii, și concentrează peste 1,5 milioane de locuitori;**
- **cel mai populat megalopolis: Tokaido, în Japonia (circa 70 de milioane de locuitori).**

În perioada cunoscută drept „marea migrațiune a popoarelor" (secolele IV–VII), unele asemenea popoare, între care hunii și avarii, au ajuns, străbătând și teritoriul românesc, până în Câmpia Panonică. Același fenomen se va întâmpla din secolul al XIII-lea cu mongolii.

Oarecum asemănător se vor petrece lucrurile și în Asia de Sud-Vest. Aici, după întemeierea sa în Peninsula Arabia, statul arab se va extinde atât spre nord (Orientul Apropiat) și est, pe continentul asiatic, cât și spre vest, în nordul Africii, determinând deplasări de populație.

Deplasările pentru muncă au luat amploare după cel de-al doilea război mondial. Acestea s-au orientat în special spre regiunile dezvoltate din punct de vedere economic: America de Nord (mai ales S.U.A.) și Europa Occidentală. În marile orașe din unele țări occidentale au apărut așa-numitele *China town* („orașul chinezesc") – cartiere cu o importantă concentrare de populație asiatică, nu numai de origine chineză.

POPOARELE ASIEI După origine se disting mai multe rase:

- *asiatică* sau *mongoloidă:* mongolii, chinezii, coreenii, japonezii, precum și popoarele din Peninsula Indochina, cele din vestul Asiei Centrale și altele. Un grup apropiat de această rasă este cel al malaiezilor;
- *euroasiatică* sau *europoidă:* indienii, pakistanezii, iranienii, tadjicii, rușii, semiții (evrei, arabi) ș.a.;
- *negro-australoidă:* populații din sudul Indiei, din arhipelagurile indonezian și filipinez ș.a.

Pe teritoriul Asiei există și alte populații, unele băștinașe, cum sunt dravidienii din India, ainu din Japonia, altele venite în decursul timpului și stabilite aici: negri, albi etc.

AȘEZĂRILE RURALE Asia este unul dintre continentele cu o pondere a populației rurale peste media mondială.

În unele țări, cum sunt China, India, Indonezia, Bangladesh, ponderea populației rurale este de aproape trei pătrimi din total. Există și țări foarte muntoase, precum Nepal și Bhutan, în care populația rurală depășește 90 % din total.

Copil indian ▶

▼ Copil chinez

Copil iranian ▼

◀ Copil japonez

Tânără filipineză ▶

◀ *Tânăr turkmen*

Tânără indoneziană ▼

▼ *Copil dravidian*

Membri ai tribului Tassadays (Filipine) ▶

Așezări rurale există pe toate treptele de relief. Deși cele mai multe se află în regiunile joase, pe unele văi sau pe versanții mai netezi, acestea urcă până la altitudini de peste 4 000 m, cum este cazul în Himalaya, Karakorum, Pamir, Tian Shan. Plafonul cel mai ridicat al așezărilor asiatice se întâlnește în Tibet, unde urcă până la 5 300 m, acest podiș concurând platourile andine din America de Sud.

În antichitate și în evul mediu, mai ales din motive de apărare, unele sate erau plasate în locuri greu accesibile, respectiv pe vârful unor coline sau munți, ori pe povârnișuri. Uneori, în unele regiuni muntoase din inima Asiei, din lipsă de spațiu, se îngrămădeau și se etajau formând așa-numitele „sate-stup", la fel ca acelea din regiunea mediteraneană, inclusiv în partea europeană.

Din cauza întinselor ținuturi stepice și semiaride, populațiile nomade și seminomade, care se ocupau cu creșterea animalelor și cu vânatul, își construiau locuințe specifice: *iurta* și *cortul*.

Iurta, folosită îndeosebi de populațiile din Asia Centrală, are o formă conică (sau de cupolă) și este alcătuită dintr-un schelet de lemn acoperit cu pâslă sau cu piei de animale.

Cortul, folosit îndeosebi în Peninsula Arabia, este un adăpost portabil, demontabil, făcut din una sau mai multe foi de pânză sau din piei de animale.

În zonele lacustre, mai ales de-a lungul fluviilor, în delte și estuare, sunt caracteristice satele lineare, tip „galerie", cu case construite pe platforme înălțate pe piloni.

Satele se diferențiază și prin materialele de construcție folosite. Astfel, în regiunile muntoase și de platouri înalte predomină piatra sau lemnul, ori cele două se îmbină. În regiunile de câmpie, ca și în cele deșertice sau semideșertice, predomină lutul, iar în zonele lacustre se utilizează îndeosebi împletiturile din tulpini tinere, crengi, frunze și paie.

Spre deosebire de alte continente, există și sate foarte mari, adăpostind zeci de mii de locuitori, cum sunt cele din Câmpia Chinei de Est sau din Câmpia Indo-Gangetică.

▲ *Sat pe piloni (Myanmar)*

▲ *Sat-stup (Himalaya)*

▲ *Iurtă (nord-vestul Chinei)*

Ca pe toate continentele, așezările rurale asiatice se diferențiază și după funcțiile economice. Predomină cele cu funcție agricolă: de cultură a plantelor (cereale – mai ales orez –, plante tropicale), pomicultură (mai ales plantații de arbori cu fructe tropicale), creșterea animalelor, vânătoare, pescuit ș.a. Unele au dobândit funcții miniere (mai ales în Peninsula Arabia, China, India), industriale, comerciale, turistice ș.a.

● Numiți principalele grupe de popoare ale Asiei, după origine.

● Menționați specificul unei așezări rurale din Asia Centrală și din Asia de Sud.

● Indicați trei tipuri de așezări rurale din Asia, după funcțiile îndeplinite.

ORAȘELE Pe ansamblu, Asia este un continent mai puțin urbanizat decât Europa sau America de Nord. Țările asiatice în care întreaga populație (Singapore) sau aproape toată (Israel, Kuweit) este concentrată în orașe sunt puține. Alte țări cu pondere ridicată a populației urbane (peste trei pătrimi) sunt Japonia, Coreea de Sud, Emiratele Arabe Unite, Liban.

În schimb Asia se remarcă prin cea mai veche civilizație urbană de pe glob. Aici au apărut primele orașe ale lumii, cu câteva milenii înaintea erei noastre, între care Jerihon (în valea Iordanului), Ur, Uruk, Babilon, Ninive (în Mesopotamia, pe văile Tigrului și Eufratului), Mohenjo Daro (pe valea Indului), Susa (în Podișul Iranian) și multe altele. Unele dintre acestea au constituit nucleul unor înfloritoare civilizații.

Urmează o altă generație de orașe vechi, între care Xi'an, Ayuthaya (în Asia de Est și de Sud-Est), Ierusalim, Damasc (în Orientul Apropiat).

Din generația orașelor feudale, mult mai numeroase, fac parte, printre altele, Guangzhou și Shanghai (China), Tokyo și Kyoto (Japonia), Bangkok (Thailanda), Calcutta și Mumbai (India), Buhara și Samarkand (Asia Centrală), Riyadh și Teheran (Orientul Mijlociu).

Numărul orașelor a crescut tot mai mult, îndeosebi în secolul al XX-lea, ca urmare a unui complex de factori. Unele orașe au cunoscut o dezvoltare spectaculoasă, transformându-se din sate mici în mari centre urbane, datorită unei anumite activități economice:

- exploatarea și prelucrarea petrolului: Abadan (Iran), Kuweit (Kuweit), Abu Dhabi (Emiratele Arabe Unite);
- exportul petrolului: Ras Tannurah (Arabia Saudită);
- siderurgia: Jamshedpur (India), Wuhan (China).

Datorită creșterii populației, a extinderii teritoriale, a dezvoltării activităților economice și de altă natură, marile orașe înglobează treptat așezările din jur, inclusiv alte orașe, formând mari concentrări urbane. Multe capitale și alte mari orașe asiatice constituie nucleul unor asemenea aglomerații urbane.

Pe continentul asiatic se află cel mai populat megalopolis de pe planetă, și anume cel japonez: Tokaido, care include orașele Tokyo, Nagoya, Osaka, Kobe ș.a. Pe o suprafață ce reprezintă mai puțin de o treime din întinderea României, acesta însumează circa 70 de milioane de locuitori, de peste trei ori mai mulți decât populația țării noastre.

În prezent, cele mai mari orașe asiatice (cu peste 10 milioane de locuitori fiecare, inclusiv aria urbană) sunt: Tokyo (Japonia), Seul (Coreea de Sud), Mumbai (sau Bombay), Calcutta și Delhi (India), Beijing și Shanghai (China), Teheran (Iran), Manila (Filipine), Jakarta (Indonezia). Alte mari orașe sunt: Istanbul (Turcia), Karachi (Pakistan), Tianjin (China), Yokohama (Japonia), Dacca (Bangladesh), Madras (India), Bangkok (Thailanda).

PROFILE DE ORAȘE *Ierusalim.* Unul dintre orașele cele mai vechi și pline de istorie ale lumii. Întemeiat în urmă cu cinci milenii, capitală a statului iudeo-israelian începând cu domnia regelui David (aproximativ 1000 î. Cr.), avea să fie cucerit, pe rând, de egipteni, babilonieni, greci, romani, perși, arabi, mameluci și turci.

▲ *Istanbul*

Ierusalimul este considerat oraș sfânt și loc de **pelerinaj** pentru adepții a trei mari religii: mozaică, islam (denumirea sa arabă este El Quds, ceea ce înseamnă „Orașul sfânt") și creștină (în acest oraș a fost crucificat Isus Cristos).

▲ *Ierusalim – moscheea Omar și Zidul Plângerii*

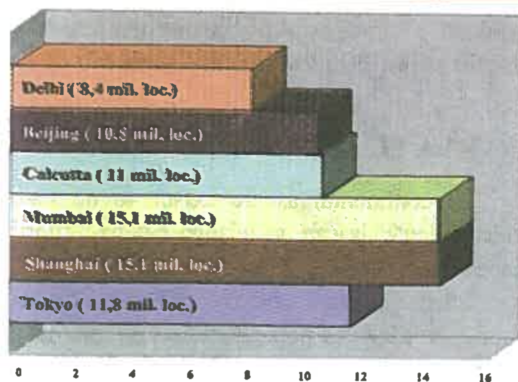
Situat pe legendarul Munte al Măslinilor, în apropiere de Marea Moartă, la granița dintre Israel și Iordania, orașul este bogat în monumente și locuri istorice, între care Cetatea lui David, Zidul Plângerii, moscheea Omar, Poarta lui Irod, Sfântul Mormânt ș.a.

Tokyo. Situat în jurul golfului omonim de pe țărmul estic al insulei Honshu, micul sat de pescari de altădată a ajuns în secolul al XX-lea cel mai mare oraș al lumii (depășit abia recent de Ciudad de México) și unul dintre cele mai moderne.

Deși puternic afectat de calamități naturale (de exemplu, marele cutremur din 1923) sau

Localizați, pe harta politică și a principalelor orașe, aglomerațiile urbane prezentate în diagrama de mai jos:

▲ *Populația aglomerațiilor urbane din Asia*

antropice (bombardamentele americane din timpul celui de-al doilea război mondial), orașul a renăscut de fiecare dată. În prezent îmbină armonios arhitectura nouă (inclusiv întregi cartiere de zgârie-nori) cu cea veche: peste 2 000 de temple (cel mai vechi fiind Zôjôji), palate (Palatul Imperial ș.a.), **pagode**, locuințe, poduri, grădini.

Tokyo, unul dintre cele mai animate orașe ale lumii, este și unul dintre cele mai mari centre economice și cultural-științifice de pe glob. Din cauza spațiului limitat, orașul fie crește pe verticală (se înmulțesc zgârie-norii), fie cucerește terenuri din apele Golfului Tokyo.

Beijing. Capitala Chinei, oraș situat în nordul Marii Câmpii Chineze, în apropiere de Marea Galbenă. Este unul dintre cele mai vechi centre urbane asiatice, având aproape 5 000 de ani.

În partea veche a Beijingului se află așa-numitele „Orașul interior" și „Orașul exterior", cu o mare bogăție de monumente: palate (Palatul Imperial, Palatul de Iarnă), temple (Templul Înțelepciunii, Templul Cerului), pagode, porți (Poarta Păcii Veșnice) ș.a., toate realizate cu o măiestrie unică, specifică artei și arhitecturii chineze.

▲ Beijing

Beijing este cel mai mare nod de transport (fără cel maritim), cel mai important centru cultural-științific al Chinei și printre cele mai mari din întreaga lume. Ca industrie este depășit de Shanghai.

Calcutta. Cel mai populat oraș al Indiei este unul dintre cele mai tinere între marile orașe ale lumii, având o vechime de numai 300 de ani. Ca urmare, spre deosebire de alte orașe indiene, nu dispune de monumente foarte vechi. Datorită poziției geografice favorabile, în delta fertilă comună a fluviilor Gange și Brahmaputra, și a alegerii sale drept centru al puterii coloniale britanice în India, treptat mica așezare a crescut spectaculos atât ca populație, cât și ca suprafață.

Calcutta este un mare și complex nod de transport fluvial, maritim, feroviar, rutier, aerian (aeroportul Dum-Dum fiind printre cele mai mari din Asia). Pe plan mondial este cel mai important centru de comercializare a iutei și unul dintre cele mai mari centre ale industriei cinematografice.

Jakarta. Situat în nord-vestul insulei Java, capitală a Indoneziei, Jakarta este un exemplu tipic de oraș întemeiat în timpul stăpânirii coloniale și care a cunoscut o dezvoltare explozivă în secolul al XX-lea.

▲ Jakarta

Populația orașului a crescut spectaculos, de la aproximativ 100 000 de locuitori la începutul secolului al XX-lea, la peste 12 milioane în prezent. Aceasta se explică, pe de o parte, prin dezvoltarea social-economică a orașului, pe de alta, prin atracția exercitată asupra populației sărace din alte regiuni indoneziene. Ca urmare, în urbanistica Jakartei există mari contraste între cartierele sale centrale, ultramoderne, cu aspect occidental, și suburbii, în care predomină cocioabele.

În Jakarta există o grădină zoologică, o grădină botanică și un oceanarium care se înscriu printre cele mai mari din lume.

HARTA POLITICĂ

Pe continentul asiatic există 48 de state independente, la care se adaugă câteva teritorii dependente.

Țările asiatice diferă între ele atât ca suprafață, cât și ca populație. Aici se află două dintre primele țări, ca întindere, ale lumii: Federația Rusă (12,9 milioane km² din totalul de 17,1 milioane km² se află pe continentul asiatic)

și China (9,6 milioane km²). Dacă Federația Rusă are o populație redusă în partea asiatică, în schimb China este cea mai populată țară a lumii (1,25 miliarde de locuitori).

Alte țări asiatice mari atât ca întindere, cât și ca populație sunt India (locul 7 ca suprafață și 2 ca populație pe glob) și Indonezia. Altele se impun fie prin suprafață (Arabia Saudită, Iran, Mongolia, cu peste 1,5 milioane km² fiecare), fie prin populație (Bangladesh, Pakistan, Japonia, cu peste 100 de milioane de locuitori fiecare).

La polul opus, în Asia există și țări cu suprafață și populație reduse: Maldive, Bahrain, Brunei, Singapore ș.a. În schimb, acestea au o densitate a populației foarte mare, înscriindu-se pe primele locuri pe plan mondial (Singapore – locul 2, Bahrain – locul 6).

O dată cu retrocedarea către China a teritoriului Macao, de către Portugalia, la sfârșitul anului 1999, în Asia va mai rămâne o singură colonie: Timorul de Est, din insula Timor.

Pe continentul asiatic există câteva state federale, formate prin asocierea unor state sau teritorii autonome: India (22 de state federale și 9 teritorii autonome), Malaysia (13 state și un teritoriu federal), Emiratele Arabe Unite (7 emirate).

Ca formă de stat, majoritatea țărilor asiatice sunt republici (China, India, Indonezia, Iran ș.a.), având ca șef de stat un președinte, iar 13 sunt monarhii (cele mai multe existente pe un singur continent), având ca șef de stat un împărat (Japonia), un rege (Arabia Saudită, Iordania), un sultan (Brunei, Oman) sau un emir (Emiratele Arabe Unite, Kuweit).

- **Numiți cel puțin patru state asiatice care nu au ieșire la mare.**
- **Menționați statele insulare ale Asiei.**

▼ *Asia – harta politică și a principalelor orașe*

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA

RESURSELE NATURALE Asia este un continent cu o mare varietate de resurse naturale, atât de sol, cât și de subsol. Structura sa geologică a imprimat varietatea, dar și inegala răspândire a resurselor de subsol.

La nivel mondial continentul asiatic deține o poziție dominantă în primul rând la combustibilii minerali fosili (inclusiv partea asiatică a Rusiei):

- cărbuni: peste trei cincimi din rezervele mondiale, îndeosebi în China și India;
- petrol și gaze naturale: peste două treimi din rezervele mondiale, mai ales în Orientul Mijlociu (zona Golfului Persic), Siberia, China, Arhipelagul Indonezian.

▲ *Singapore*

De asemenea, Asia deține cele mai mari zăcăminte de staniu (două treimi din totalul mondial), îndeosebi în Asia de Sud-Est, și de fosfați naturali (aproape trei sferturi din rezervele mondiale), mai ales în China și în Asia de Sud-Vest.

Asia – harta resurselor și a concentrărilor industriale ▼

În cantități apreciabile se găsesc zăcăminte de minereu de fier (în nordul și estul Chinei, în nord-estul Indiei, în Siberia), de minereuri neferoase (cupru, plumb, zinc, bauxită, nichel ș.a.), sare, fosfați.

Pe cuprinsul Asiei, în ciuda îndelungatei exploatări, încă se mai întâlnesc bogate zăcăminte de metale prețioase:

- aur, îndeosebi în Siberia, în Asia de Est și în Asia Centrală (în principal în Uzbekistan);
- argint, în principal în Asia Centrală;
- platină, în Munții Ural.

Pe continentul asiatic există o gamă variată de roci de construcție, printre cele mai căutate fiind granitul, bazaltul și marmura (peninsulele India și Indochina, Asia Centrală, China, Japonia ș.a.); în podișul indian Dekkan se află unul dintre cele mai mari zăcăminte de bazalt de pe glob. Marmură de foarte bună calitate se exploatează în China (provincia Shandong), India (statele Assam, Madras, zona Delhi), Japonia, Turcia.

Dintre resursele de sol se remarcă terenurile arabile, pășunile și pădurile. Dar la toate acestea Asia are valori sub media mondială și cunoaște mari diferențieri regionale; există întinse regiuni (Deșertul Gobi, Podișul Arabiei și alte zone aride) în care toate aceste trei bogății lipsesc.

Asia are un însemnat potențial hidroenergetic, care reprezintă mai mult de un sfert din cel mondial, ceea ce o plasează pe locul 2 în lume, după cele două Americi la un loc. În afară de fluviile siberiene (Obi cu afluentul său Irtîș, Enisei cu afluentul său Angara, Tunguska ș.a.), un potențial ridicat au marile cursuri de apă din Asia de Sud și de Est (Indus, Gange, Changjiang, Huang He ș.a.).

Analizați harta resurselor minerale și menționați repartiția geografică a principalelor bogății ale subsolului.

Denumiți cea mai bogată regiune geografică în rezerve de petrol pe plan mondial.

Localizați, cu ajutorul hărții, principalele concentrări industriale ale Asiei.

Porțelanuri chinezești

ÎNDELETNICIRI TRADIȚIONALE Asia se înscrie între continentele în care meșteșugurile au apărut și s-au dezvoltat de timpuriu. Unele îndeletniciri străvechi se păstrează și astăzi, devenite cu timpul adevărate arte. Însuși numele celei mai mari țări asiatice provine de la o asemenea îndeletnicire: China înseamnă „porțelan".

Dintre străvechile meșteșuguri ajunse până în zilele noastre menționăm:

- arta ceramicii, a faianței și a porțelanului, îndeosebi în China și Japonia, dar și în alte țări (cele două Corei, India);
- **orfevrăria**, mai ales în India, China, Iran în unele state arabe (Irak, Arabia Saudită, Iordania, Siria);
- prelucrarea artistică a fildeșului și în general a osului (China, Japonia);
- obținerea și prelucrarea mătăsii naturale (China, Japonia, cele două Corei);
- pielăria, mai ales în Asia Centrală și în Orientul Mijlociu și Apropiat.

Cu ajutorul informațiilor din text și al noțiunilor învățate la Istorie, descrieți trei activități tradiționale ale Asiei.

ACTIVITĂȚI INDUSTRIALE În Asia, la fel ca în Europa, există o lungă tradiție în exploatarea și prelucrarea resurselor naturale. Dar, spre deosebire de continentul nostru și de America de Nord, unde țările au niveluri de dezvoltare industrială – și economică în ansamblu – mai apropiate, Asia este un continent al contrastelor, cu țări foarte dezvoltate (Israel, Japonia, Coreea de Sud, Singapore ș.a.) și, la celălalt pol, slab dezvoltate (Bhutan, Mongolia, Nepal ș.a.).

Asia concentrează un număr tot mai mare de țări industrializate, între care și unele dintre cele mai puternice din lume, cum sunt Japonia și Coreea de Sud. Un caz aparte îl reprezintă așa-numiții „tigri“ și „lei“ asiatici.

Unele țări asiatice au încă economia bazată pe industria extractivă, mai ales pe hidrocarburi (țările din zona Golfului Persic), sau acestea combinate cu alte resurse miniere.

În cadrul industriei prelucrătoare predomină, pe ansamblu, cu excepția țărilor dezvoltate, ramurile tradiționale: alimentară și ușoară. Dar în ultimele decenii tot mai multe țări și-au diversificat producția industrială, realizări notabile înregistrând mai ales China, India, Turcia, Iran, Indonezia.

Industria prelucrătoare este localizată astfel:

- în bazine carbonifere (Fushun în China, Assam în India), petrolifere (zona Golfului Persic) sau de minereu de fier (Anshan în China);
- în porturi, în cazul țărilor care importă materii prime (Japonia, Coreea de Sud, Singapore);
- în marile concentrări urbane și în jurul acestora (Beijing și Shanghai în China, Mumbai și Calcutta în India, Jakarta în Indonezia, Kytakyushu în Japonia);
- în zonele cu veche activitate meșteșugărească și industrială, mai ales industriile ușoară (textile, porțelan, faianță) și alimentară.

Numiți principalele zone de concentrare a industriei prelucrătoare.

RESURSELE ENERGETICE ȘI INDUSTRIA ENERGIEI ELECTRICE *Cărbuni.* Pe continentul asiatic se află cel mai mare producător mondial, China, care singură extrage un sfert din totalul mondial. Un alt producător semnificativ este India, precum și partea asiatică a Rusiei.

Petrol. Asia este nu numai liderul mondial al rezervelor, ci și al producției, realizând aproape două cincimi din total. La sfârșitul secolului al XX-lea cel mai mare producător mondial de petrol a ajuns Arabia Saudită. Alți producători semnificativi (peste 100 de milioane de tone anual) sunt: Iran, China, Emiratele Arabe Unite și Kuweit.

Centrală atomoelectrică în insula Honshu (Japonia) ▼

Centrul de cercetări nucleare de lângă Mumbai (India) ▼

Gaze naturale. Deși dispune de mari rezerve, în Asia producția este încă redusă, din cauza utilizării restrânse pe plan local și a dificultăților de transport la mare distanță, pentru a fi exportate. Cu o producție în creștere, înscriindu-se între primele zece țări ale lumii, se situează Indonezia și Arabia Saudită.

Industria energiei electrice. Sub raportul producției de energie electrică, cele mai importante țări asiatice, exceptând Rusia, sunt China și Japonia, care ocupă locurile 2 și, respectiv, 4 pe glob, urmate de India și Coreea de Sud.

Energia electrică este obținută preponderent în termocentrale, care asigură cea mai mare parte a producției țărilor amintite și aproape întreaga producție în țările din zona Golfului Persic.

În unele țări muntoase (Nepal, Bhutan, Laos) predomină hidroenergia. Într-o serie de țări energia electrică se obține și în atomocentrale (Japonia, Coreea de Sud, China) sau în centrale geotermice (Japonia, Indonezia).

▲ *Bazinul carbonifer Datong (China)*

Platformă marină pentru extragerea petrolului (Golful Persic) ▼

▼ *Combinatul siderurgic Jamshedpur (India)*

Argumentați preponderența termoenergiei în țările din zona Golfului Persic.

MINEREURILE DE FIER ȘI SIDERURGIA Deși are numai doi producători importanți de minereu de fier, China și India, Asia asigură aproape o treime din producția mondială. Aceasta se datorează creșterii spectaculoase a producției Chinei în ultimul deceniu al secolului al XX-lea, țară care a devenit cel mai mare producător din lume.

Asia contribuie cu peste o treime la producția siderurgică mondială, datorită Japoniei, Chinei, Coreii de Sud și Indiei. China și India obțin fontă și oțel pe bază de resurse proprii, în timp ce Japonia și Coreea de Sud sunt nevoite să importe aproape în întregime materia primă.

MINEREURILE NEFEROASE ȘI METALURGIA NEFEROASĂ Asia deține supremația mondială la extracția staniului datorită Chinei (cel mai mare producător mondial) și Asiei de Sud-Est (Indonezia, Malaysia ș.a.). Fără a se plasa pe primul loc, continentul asiatic extrage cantități însemnate de bauxită, cupru, plumb, zinc ș.a., îndeosebi în China și în Asia Centrală (Kazahstan, Uzbekistan), sau numai unele dintre acestea minereuri în India, Indonezia ș.a.

Lingouri de staniu (Malaysia) ▼

În ce privește metalul rafinat (aluminiu, cupru),

▲ *Rachetă cosmică (China)*

este de menționat Japonia, care ocupă unul dintre primele trei locuri pe plan mondial.

INDUSTRIA CONSTRUCȚIILOR DE MAȘINI Câteva țări, între care Japonia, Israel, China, Coreea de Sud, au o industrie constructoare de mașini dezvoltată și diversificată, de la tractoare și automobile (în Israel numai montaj) la aeronautică și electronică. Japonia este cel mai mare constructor mondial de autovehicule și nave maritime. Tot mai multe țări asiatice își dezvoltă această industrie, prin înființarea de întreprinderi constructoare de tractoare și mașini agricole (India, Pakistan, Turcia, Irak ș.a.), utilaj textil (India, Bangladesh, Indonezia, Uzbekistan ș.a.).

▼ *Automobil produs în Japonia*

O puternică dezvoltare a cunoscut, în ultimele decenii ale secolului al XX-lea, industria electronică și electrotehnică. De pildă, Asia deține supremația mondială la aparate de radio și televizoare datorită numai câtorva țări: China, Coreea de Sud, Japonia, Singapore și Malaysia.

▼ *Uzină de produse electronice (Singapore)*

INDUSTRIA CHIMICĂ ȘI PETROCHIMICĂ Deși a devenit de mai multă vreme un însemnat producător de petrol, sare, sulf, săruri de potasiu, fosfați și de alte materii prime folosite în industria chimică și petrochimică, Asia și-a dezvoltat mai târziu această ramură. Între marii producători se înscriu, în primul rând, Japonia și China.

Asia este unicul continent cu o dinamică semnificativă a capacităților de prelucrare a petrolului la sfârșitul secolului al XX-lea. Aceasta se explică prin faptul că Japoniei și Coreii de Sud, care prelucrează de mai multă vreme petrol, dar din import, li s-au adăugat țări care prelucrează petrolul propriu: China și multe țări din zona Golfului Persic (Arabia Saudită, Kuweit, Emiratele Arabe Unite, Iran).

INDUSTRIA MATERIALELOR DE CONSTRUCȚIE ȘI DE EXPLOATARE ȘI PRELUCRARE A LEMNULUI În ultimul deceniu al secolului al XX-lea Asia a ajuns pe primul loc la producția de ciment, realizând mai mult de jumătate din totalul mondial grație Chinei (o treime din producția mondială), Japoniei și Coreii de Sud.

Asia se evidențiază mai mult în domeniul exploatării lemnului, ocupând primul loc pe glob, și mai puțin în privința prelucrării acestuia, cu excepția unor țări ca Japonia, Israel și, mai recent, Malaysia, Indonezia ș.a. În multe țări, între care India, masa lemnoasă este utilizată în principal drept lemn de foc.

INDUSTRIA UȘOARĂ Este una dintre ramurile tradiționale și totodată cu o largă răspândire în toată Asia. Continentul asiatic continuă să dețină supremația, în industria textilă, la bumbac (China, India, Pakistan, Bangladesh, Japonia, Turcia), iută (China, India), mătase naturală (China, Japonia, țările din Asia Centrală). Printre cele mai renumite centre se numără Shanghai (China), Nagoya (Japonia), Karachi (Pakistan), Calcutta (India). Se adaugă pielăria (China, Mongolia, India ș.a.), marochinăria (care a rămas apanajul țărilor din Orientul Mijlociu – Siria, Iran, Irak ș.a.), industria porțelanului și a faianței (mai ales China și Japonia), industria sticlăriei (Japonia) ș.a.

INDUSTRIA ALIMENTARĂ Este cea mai răspândită ramură industrială în Asia și în cea mai mare parte utilizează materii prime locale (cereale, plante tehnice, fructe, lapte, carne ș.a.).

Asia este un important producător de carne, lapte și produse lactate, uleiuri vegetale (mai ales de soia și de arahide), zahăr ș.a. Ponderea sa în producția mondială de zahăr este în creștere, datorită unor țări ca India și China, care se înscriu printre primii producători ai lumii.

- **Numiți cel puțin trei țări ale Asiei care au pondere importantă în producția siderurgică mondială.**
- **Enumerați cel puțin două țări mari producătoare de:**
  - **– automobile;**
  - **– produse electronice;**
  - **– nave maritime;**
- **Evidențiați materiile prime specifice industriei textile asiatice.**

AGRICULTURA Asia are întinse suprafețe agricole. Spre deosebire de Europa, pășunile și fânețele ocupă suprafețe mai mari decât terenurile arabile. Aceasta se datorează imenselor spații aride asiatice, unde cultura plantelor nu se poate practica.

În cele mai multe țări asiatice agricultura rămâne principala ramură a economiei. Există însă țări în care agricultura, puternic mecanizată, concentrează doar câteva procente din populația ocupată (Israel, Japonia ș.a.).

În unele țări predomină creșterea animalelor, cum sunt cele din Asia Centrală (exemplul tipic fiind Mongolia) și din Peninsula Arabia. În altele, îndeosebi în cele din Asia de Sud-Est, dominantă este cultura plantelor tropicale. Există însă și țări care îmbină cele două domenii (China, India, Pakistan ș.a.).

Cultura plantelor. Asia a fost și rămâne cel mai mare cultivator și producător mondial de plante tropicale și subtropicale, îndeosebi datorită unor țări ca India, China, Indonezia:

- cauciuc natural: Asia realizează aproape întreaga producție mondială (Thailanda, Indonezia, Malaysia ș.a.);

▲ *Recoltarea latexului de la arborele de cauciuc*

▲ *Plantație de ceai (India)*

- bumbac (atât semințe, cât și fibre): China, India, Uzbekistan și Pakistan asigură jumătate din producția mondială;
- iută și cânepă: aproape întreaga producție mondială; India și Bangladesh contribuie cu trei pătrimi la producția de iută, iar India și China cu peste patru cincimi la cea de cânepă;
- ceai: numai trei țări (India, China și Sri Lanka) asigură trei cincimi din producția mondială;

▼ *Recoltarea grâului (China)*

▲ *Asia – harta agriculturii*

- tutun: tot numai trei țări (China, India și Turcia) realizează jumătate din producția planetei;
- susan, arahide și fructe tropicale (nuci de cocos, ananas, mango ș.a.).

Dacă multă vreme Asia, în mod firesc, a fost cel mai mare producător de orez, la sfârșitul secolului al XX-lea a ajuns și principalul producător de grâu, devenind astfel, pe ansamblu, cel mai important producător mondial de cereale:

- la grâu principalii producători sunt China și India, care împreună asigură peste un sfert din producția planetei, iar la orez se adaugă Indonezia și Bangladesh, cele patru țări realizând împreună peste două treimi din totalul mondial.

- **Comparați harta climei de la pagina 11 cu harta agriculturii și numiți culturile specifice fiecărui tip climatic.**
- **Numiți două țări în care procentul populației ocupate în agricultură este redus.**

▲ *Creșterea animalelor în Deșertul Gobi*

Creșterea animalelor. Ocupație tradițională în Asia, aceasta este favorizată de pășunile naturale întinse pe mari suprafețe și mai puțin de folosirea plantelor furajere cultivate. În multe țări se păstrează forma tradițională de creștere a animalelor, și anume cea pastorală. Din această cauză, deși efectivele de animale sunt mari, calitatea lor este inferioară, ele fiind crescute pentru muncă și pentru satisfacerea nevoilor familiale de hrană.

Asia deține cele mai mari efective de bubaline (peste 90%), caprine, porcine (mai mult de jumătate), ovine (peste o treime), iar la bovine își dispută primul loc cu America, fiecare cu circa o treime din totalul mondial.

Țările cu cele mai mari efective de animale sunt China (supremația la ovine și porcine), India (locul 1 pe glob la caprine, bubaline și bovine), Pakistan, Iran, Uzbekistan ș.a.:

- efectivul de bovine al Indiei este mai mare decât al tuturor țărilor Europei la un loc;
- Mongolia deține recordul mondial la efectivul de animale pe cap de locuitor;
- creșterea cornutelor mici (ovine, caprine) constituie principala ramură a zootehniei în țările din zonele aride și semiaride ale Asiei (Asia Mică, Peninsula Arabia, Asia Centrală ș.a.).

Raportată la importantele efective existente, producția animalieră (lapte și produse lactate, carne și produse din carne, lână ș.a.) este relativ modestă. Se remarcă totuși China (locul 1 la producția de carne pe glob) și India (același loc la unt).

- **Menționați țara din Asia care deține recordul mondial la efectivul de animale pe cap de locuitor.**
- **Care sunt animalele caracteristice Asiei Centrale?**

Un sector specific Asiei este sericicultura (creșterea viermilor de mătase), continentul asigurând aproape întreaga producție mondială de mătase naturală, îndeosebi datorită Chinei și Japoniei.

În nordul Asiei se dezvoltă tot mai mult creșterea animalelor pentru blană (vulpi albe și argintii, hermine, marmote, zibeline, vidre ș.a.).

A*rborele de cauciuc.* **Deși primii puieți de *Hevea brasiliensis* (arborele de cauciuc) au fost aduși în Asia de Sud-Est din Amazonia abia la sfârșitul secolului al XIX-lea, practic fiind furați (!), astăzi această regiune deține monopolul în domeniu. Or, în „era automobilismului", cauciucul natural este una dintre cele mai căutate materii prime.**

O*rezul* **este cea mai cultivată plantă în Asia, continentul deținând supremația în domeniu dintotdeauna. Acesta este cultivat chiar și în regiuni muntoase, accidentate, pe terase amenajate, în care apa se scurge și le irigă, treptat, de sus în jos.**

D*rumul mătăsii* **— veche și renumită cale comercială care lega China, mare producătoare de mătase naturală, și Occidentul, respectiv Europa. Traseul său includea, printre altele, nord-vestul Chinei, Asia Centrală și nordul Persiei, ajungând pe țărmurile Mării Negre și ale Mării Mediterane.**

Seikan – cel mai lung tunel din lume (53,9 km); leagă insulele japoneze Honshu și Hokkaido pe sub apele strâmtorii Tsugaru. Are o funcționalitate complexă, cu trei căi de rulare: două feroviare și una rutieră.

TRANSPORTURILE Deși dispune de toate tipurile de transport, unele având o vechime considerabilă, Asia rămâne continentul marilor contraste și din acest punct de vedere.

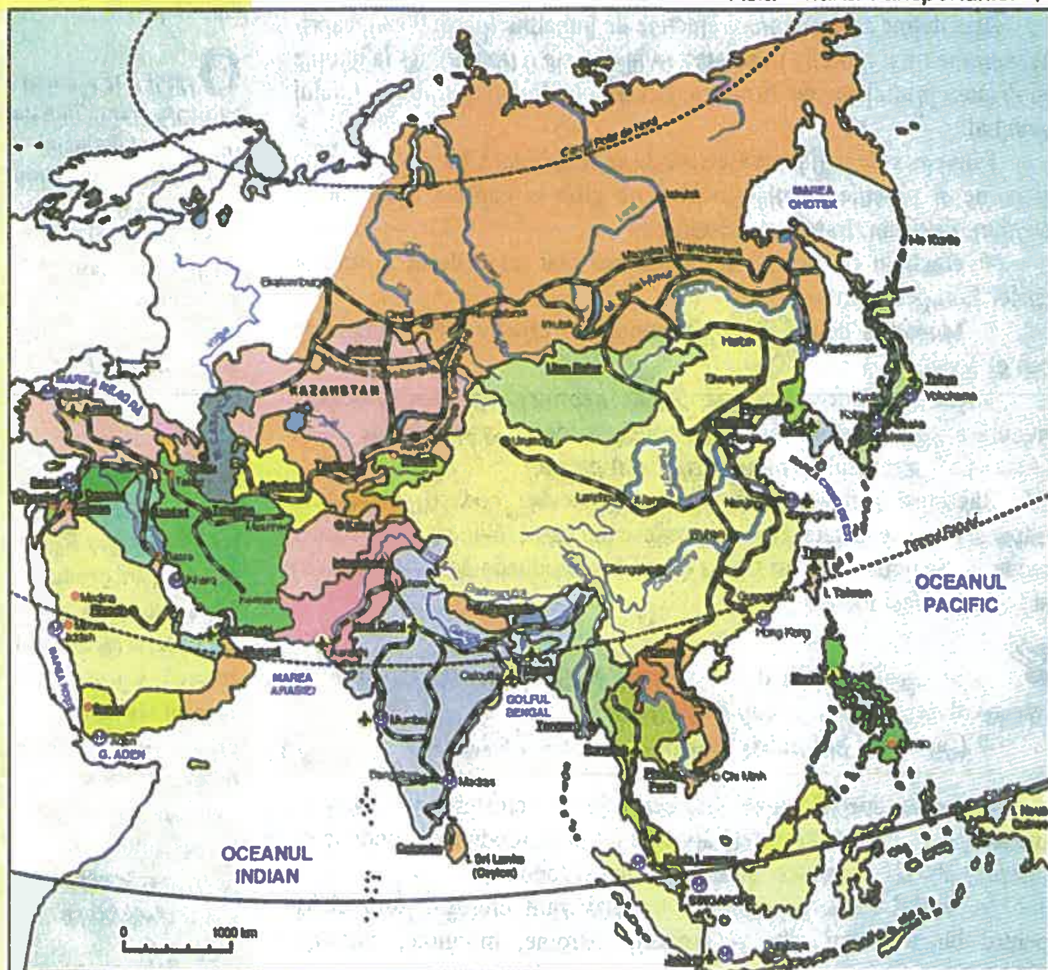
Transporturile rutiere. Până la mijlocul secolului al XIX-lea în Asia au predominat transporturile prin intermediul caravanelor. În acest sens încă din antichitate era renumit „drumul mătăsii".

În cele mai multe țări asiatice transporturile rutiere reprezintă principala formă de transport, inclusiv în unele țări dezvoltate, cum este Japonia.

Rețele de transport rutier modernizate, inclusiv parcuri importante de autovehicule, există în principal în cele două extreme ale continentului: în Asia de Est (mai ales în Japonia și Coreea de Sud) și Asia de Sud-Vest (Israel, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite ș.a.).

Există încă întinse regiuni în care rețeaua căilor rutiere este puțin dezvoltată, cum sunt Siberia, podișurile Pamir și Tibet, Deșertul Gobi, cea mai mare parte a Peninsulei Arabia.

Asia – harta transporturilor ▼

▲ Autostradă în deșerturile Peninsulei Arabia

▲ Trenul de mare viteză Hikari (Japonia)

Explicați de ce în majoritatea țărilor asiatice predomină transporturile rutiere.

Transporturile feroviare. Sunt încă puțin dezvoltate. Numai trei țări, India, China și Japonia, concentrează jumătate din întreaga rețea feroviară asiatică. Cu excepția Israelului, Turciei și Japoniei, în toate celelalte țări asiatice densitatea rețelei feroviare este foarte redusă, cu mult sub media mondială.

În Japonia a fost inaugurat în 1964 primul tren de mare viteză din lume, Hikari. Ulterior, atât în Japonia, cât și în alte țări, între care Coreea de Sud și China, s-au amenajat căi ferate rapide.

Transporturile fluviale. Navigația fluvială are o tradiție multimilenară în Asia. În unele regiuni, mai ales pe principalele fluvii, aceasta este foarte activă și astăzi. Se remarcă fluviile chineze, indiene și sud-est asiatice (Menam, Irrawaddy ș.a.), precum și Tigru și Eufrat (din Orientul Mijlociu).

În China se află în funcțiune și astăzi cel mai vechi mare canal, atât de navigație, cât și de irigații, numit chiar Marele Canal.

Podul rutier peste strâmtoarea Bosfor (Turcia) ▼

Transporturile maritime. Asia face parte dintre continentele cu tradiție și în acest domeniu, navigația maritimă fiind caracteristică multor civilizații asiatice din antichitate.

Un rol important în intensificarea transporturilor maritime asiatice l-a jucat inaugurarea canalelor Suez (1869) și Panama (1914), care au scurtat distanțele până la celelalte continente. În privința mărimii flotei maritime, cele mai importante țări asiatice sunt China și Japonia, care dețin împreună o cincime din totalul mondial. Alte țări cu flotă comercială semnificativă sunt: Singapore, Filipine, Coreea de Sud, India.

În Asia se află trei dintre primele cinci porturi ale lumii ca mărime: Ras Tannurah (Arabia Saudită), Kharq (Iran) și Kobe (Japonia). Primele două sunt porturi exclusiv petroliere, Ras Tannurah fiind cel mai mare port de acest fel de pe

Dană în portul petrolier Kharq (Iran) ▼

glob. Alte porturi mari sunt: Singapore (Singapore), Shanghai și Hong Kong (China), Nagoya, Yokohama (Japonia).

Comentați modul în care canalele Suez și Panama au favorizat dezvoltarea transporturilor maritime asiatice.

Transporturile aeriene. Sunt mai puțin dezvoltate decât pe alte continente. Ca trafic Asia înscrie numai două aeroporturi între primele 20 cele mai mari ale lumii: Tokyo (locul 4) și Osaka (ambele în Japonia). Alte aeroporturi importante sunt la: Bangkok (Thailanda), Singapore (Singapore), Calcutta și New Delhi (India), Abu Dhabi (Emiratele Arabe Unite), Riyadh (Arabia Saudită), Tel Aviv (Israel).

▲ *Aeroportul Narita (Tokyo)*

Transporturile speciale. În cadrul acestora se remarcă transportul prin conducte, îndeosebi cele pentru petrol. Acestea formează o adevărată rețea în țările din zona Golfului Persic, legând:

- centrele de extracție – multe dintre ele fiind platforme submarine – cu centrele consumatoare interne;
- anumite centre din aceste țări cu Marea Mediterană și cu Marea Roșie, pentru export.

O altă asemenea rețea de conducte, dar mai redusă ca lungime, se află în zona Mării Caspice.

COMERȚUL EXTERIOR În mod tradițional, țările asiatice exportau, în principal în Europa, țesături fine (îndeosebi mătase), obiecte din porțelan, bijuterii și vase din aur și argint, perle și diamante, mirodenii. Începând cu epoca marilor descoperiri geografice s-au adăugat firele și fibrele naturale (bumbac, iută ș.a.), esențele de lemn prețios, orezul, fructele tropicale. Cu timpul s-au impus materiile prime minerale, care predomină, în ansamblu, și în prezent: petrol, gaze naturale, cărbuni, minereu de fier, minereuri neferoase (staniu, nichel, bauxită), sare, fosfați naturali, sulfuri ș.a.

De exemplu, datorită, în principal, țărilor din zona Golfului Persic, Asia este cel mai mare exportator mondial de petrol. Iar datorită Chinei și Indiei este și unul dintre principalii exportatori de cărbuni și de minereu de fier.

Asia este din ce în ce mai mult și un exportator de produse finite, celor din industriile ușoară și alimentară adăugându-li-se mașini și utilaje (de la autovehicule și nave maritime la tranzistori și microprocesoare), lianți (îndeosebi ciment), produse chimice și petrochimice ș.a. La import predomină produsele finite, iar în cazul unor țări deficitare în resurse minerale, ca Japonia, Coreea de Sud, Singapore, Israel, un loc important îl ocupă materiile prime.

TURISMUL În ciuda faptului că dispune de un bogat și variat patrimoniu turistic, atât natural, cât și antropic, Asia nu înregistrează o circulație turistică pe măsură și nu obține venituri însemnate din turism. Explicația constă, printre altele, în depărtarea față de principalele zone furnizoare de turiști (Europa și America de Nord), dotările insuficiente etc.

Principalele atracții turistice sunt cele cultural-istorice, pe continentul asiatic existând foarte multe realizări omenești demne de admirat, între care:

- vestigii istorice: așezări preistorice (Mohenjo Daro în Pakistan), ruine de orașe-cetăți asiriene (Babilon în Irak), persane (Persepolis și Susa în Iran), grecești (Troia și Pergam în Turcia asiatică) ș.a.;
- o mare varietate de temple, între care Angkor Vat (în Cambodgia, vezi imaginea de la pagina 60), Borobudur (în Indonezia; cel mai mare monument arhitectonic din emisfera sudică, vezi imaginea de la pagina 75), mulțimea templelor japoneze (numai în orașul Kyoto

▲ *Agra (India) – mausoleul Taj Mahal*

există circa 2 000!), indiene, chineze, thailandeze etc.;

- mulțimea pagodelor, între care renumita Pagodă de Aur (Shwe Dagon), cea mai mare din lume (în Yangon, capitala statului Myanmar);
- palate (Palatul Imperial din Tokyo, Palatul de Iarnă din Beijing, Topkapî din Istanbul, Palatul Califilor din Bagdad ș.a.), mausolee (Taj Mahal în orașul indian Agra), moschei (Moscheea lui Omar din Ierusalim, Moscheea de Aur din Teheran, Moscheea Umayyad din Damasc ș.a.);
- alte obiective, între care Marele Zid Chinezesc;
- vestite locuri de pelerinaj: Ierusalim (pentru iudaici, creștini și musulmani), Mecca și Medina (musulmani), Varanasi (pentru hinduși) ș.a.

▼ *Marele Zid Chinezesc*

O atracție specială nu numai pentru alpiniști, ci și pentru alți iubitori ai muntelui și ai sporturilor de iarnă, o constituie lanțul muntos Himalaya–Karakorum.

M*arele Zid Chinezesc* **este nu doar cea mai grandioasă construcție umană, ci și singura care se vede cu ochiul liber de pe Lună. Construit începând cu secolul al III-lea î. Cr. și desfășurat pe circa 5 000 km în nord-estul Chinei, are lățimea zidurilor cuprinsă între 5 și 8 m și înălțimea între 5 și 10 m.**

S I N T E Z Ă

ASIA – GEOGRAFIA UMANĂ ȘI ECONOMICĂ

- **Asia este cel mai populat continent, dar cea mai mare parte a populației este concentrată într-un număr mic de țări.**
- **Pe continentul asiatic se află primele două cele mai populate țări ale lumii, China și India, care împreună concentrează mai mult de o treime din întreaga populație a planetei.**
- **Toate țările asiatice au sporul natural pozitiv, unele regiuni înregistrând valori duble față de media mondială.**
- **Deși este un continent cu populație preponderent rurală, Asia concentrează unele dintre cele mai mari orașe și aglomerații urbane ale lumii, inclusiv cel mai populat megalopolis: Tokaido.**
- **Asia este cel mai bogat continent în petrol, gaze naturale, staniu ș.a., la care se adaugă alte resurse de subsol aflate în cantități apreciabile: cărbuni, minereu de fier, multe minereuri neferoase, metale prețioase ș.a.**

Antalya (Turcia) ▲

Pelerinaj la Mecca ▲ (Arabia Saudită)

Templul Kinkakuji (Kyoto) ▼

● **Continentul asiatic este lider mondial în extracția de petrol, gaze naturale, cărbuni, minereu de fier, staniu și multe alte minereuri neferoase.**

● **Țările asiatice au niveluri de dezvoltare economică foarte diferite.**

● **Asia este cel mai mare producător mondial de cereale (în primul rând orez și grâu), plante tehnice (bumbac, iută, cânepă ș.a.) și fructe tropicale.**

● **Deși deține un șeptel însemnat, creșterea animalelor se face mai ales extensiv și calitatea raselor este inferioară.**

● **Transporturile cunosc mari diferențieri regionale. Asia este continentul primei țări cu trenuri de mare viteză (Japonia), dar și al multor țări fără căi ferate; al unor țări cu autostrăzi moderne (Japonia, Israel, Arabia Saudită ș.a.), dar și al unor regiuni lipsite de drumuri moderne.**

● **Asia este un continent cu un extraordinar patrimoniu turistic, mai ales cultural-istoric, dar cu o industrie turistică redusă.**

Evaluare

● Numiți factorii care au favorizat dezvoltarea orașelor Asiei.

● Cel mai vechi oraș al Asiei este: a) Yokohama; b) Shanghai; c) Jerihon: d) Delhi.

● Analizați hărțile concentrării populației, a resurselor minerale și a concentrărilor industriale și stabiliți corelațiile corespunzătoare.

● Menționați resursele pe care se bazează industria energiei electrice.

● Explicați prezența industriei prelucrătoare în orașele-porturi.

● Numiți cel puțin trei plante de cultură specifice Asiei.

● Precizați țările care dau cea mai mare parte din producția mondială de mătase naturală.

● **Enumerați țările care concentrează jumătate din rețeaua feroviară asiatică.**

● **Țara în care s-a inaugurat primul tren de mare viteză este: a) China; b) Coreea de Sud; c) Japonia; d) India.**

● **Explicați de ce Asia nu obține venituri importante din turism.**

● **Numiți cel puțin patru superlative geografice ale Asiei.**

● **Realizați corespondența dintre cele două coloane:**

Țări	Produse
1) China	iută ( )
2) India	mătase naturală ( )
3) Japonia	bumbac ( )
4) Mongolia	porțelan ( )
5) Bangladesh	faianță ( )
6) Pakistan	sticlărie ( )
7) Siria	pielărie ( )

Regiuni și țări (diferențieri geografice regionale)

Peisaj din deșertul Rub al Khali ▶

Asia de Vest și de Sud-Vest (Orientul Apropiat și Mijlociu)

CARACTERISTICI GENERALE

Această regiune geografică se află în partea de vest a continentului, la contactul cu Europa și Africa. Are, în cea mai mare parte, limite marine, cele terestre fiind prezente numai în est, unde se învecinează cu Asia de Sud, și pe o mică porțiune în nord, unde se întinde lanțul muntos Caucaz, care constituie granița dintre Asia și Europa.

▼ *Asia de Vest și de Sud-Vest – harta politică și a principalelor orașe*

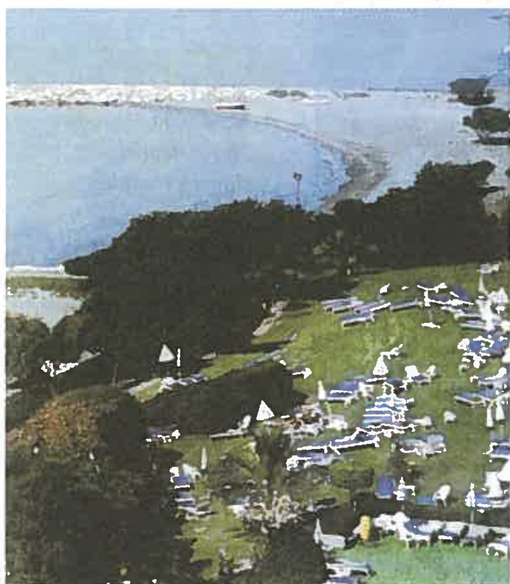

Câmpia ***Mesopotamiei*** – **singura câmpie mai întinsă din Asia de Vest și de Sud-Vest. Este foarte fertilă, datorită celor două fluvii care o delimitează: Tigru și Eufrat. Fertilitatea ei a favorizat încă din vechime dezvoltarea unor mari civilizații: sumeriană, akkadiană, babiloniană.**

▲ *Muntele Ararat*

Ararat **(sau Agri) este un vulcan stins și unul dintre cei mai înalți munți din Asia de Vest și Sud-Vest (5 165 m). Fiind foarte impunător, tradiția biblică l-a considerat locul în care s-a oprit corabia lui Noe, după potop.**

▲ *Peisaj litoral din Cipru („Insula Afroditei")*

În ansamblu, Asia de Vest și de Sud-Vest este o regiune de platouri vechi, constând din:

- două peninsule, Arabia și Asia Mică, ocupate de platouri înconjurate de munți;
- Podișul Iranian, desfășurat la est de Golful Persic;
- o câmpie joasă și fertilă, Câmpia Mesopotamiei.

Cele mai mari altitudini, peste 5 000 m, se înregistrează în munții Caucaz și Ararat.

Cu excepția zonei mediteraneene și a Câmpiei Mesopotamiei, este o regiune aridă, semiaridă și deșertică (Rub al Khali, Nefud, Dasht-i-Lut, Negev ș.a.).

▼ *Exploatare marină de petrol în Golful Persic*

Deși deține numai o șeptime din suprafața Asiei și mai puțin de o zecime din populația acesteia, Asia de Vest și de Sud-Vest concentrează peste o treime din țările continentului. Totodată este regiunea din Asia cu cea mai mare varietate de populații: arabi, persani și turci – care formează majoritatea –, evrei, armeni, greci, azeri, georgieni ș.a. Armenii, evreii și grecii sunt printre cele mai vechi popoare ale lumii.

Asia de Vest și de Sud-Vest este cea mai bogată regiune din lume în petrol și gaze naturale.

Ca dezvoltare economică, țările de aici au niveluri diferite.

▼ *Țările Asiei de Vest și de Sud-Vest*

Țara	Suprafața (km²)	Populația (mil.loc.)	Capitala
Orientul Apropiat			
Turcia	779 452	62,50	Ankara
Cipru	9 251	0,75	Nicosia
Siria	185 180	15,60	Damasc
Liban	10 400	3,80	Beirut
Israel	20 770	5,50	Ierusalim
Iordania	97 740	4,20	Amman
Orientul Mijlociu			
Arabia Saudită	2 149 690	19,40	Riyadh
Yemen	527 968	13,50	San'a
Oman	212 457	2,20	Muscat
Emiratele Arabe Unite	83 600	2,23	Abu Dhabi
Qatar	22 014	0,55	Doha
Bahrain	662	0,60	Manama
Kuweit	17 818	1,95	Al Kuweit
Irak	438 317	21,40	Bagdad
Iran	1 648 000	66,10	Teheran
Alte țări			
Armenia	29 800	3,50	Erevan
Georgia	69 700	5,20	Tbilisi

Urmăriți tabelul țărilor din Asia de Vest și de Sud-Vest și notați în caiete:

– țările cu cea mai mare și țările cu cea mai mică suprafață;

– țara cea mai populată;

– țara cu cel mai mic număr de locuitori;

– raportul de mărime între cea mai populată țară și cea mai puțin populată țară.

Analizați caracteristicile generale ale regiunii și numiți cel puțin patru elemente specifice.

ISRAEL

- **Suprafața: 20 770 km²**
- **Populația: 5,5 mil. loc.**
- **Capitala: Ierusalim**

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI LIMITELE Israelul, țară cu forma alungită pe direcția nord-sud, se desfășoară de-a lungul țărmului oriental al Mării Mediterane și, în continuare, între Egipt (Peninsula Sinai) și Iordania, până la Marea Roșie.

▼ *Deșertul Negev*

CADRUL NATURAL În general *relieful* este puțin înalt, fiind dat de Munții Galileii în nord, cu altitudinea maximă din țară (1 208 m), și Deșertul Negev în sud, care atinge, în zona cea mai înaltă, puțin peste 1 000 m. În vest, de-a lungul țărmului mediteranean, se întinde o câmpie litorală.

Identificați, cu ajutorul hărții fizico-geografice, principalele unități de relief.

În ansamblu *clima* este subtropicală, respectiv mediteraneană, cu ierni blânde și relativ ploioase și veri uscate, toride. În Deșertul Negev și în valea Iordanului ariditatea este extremă, precipitațiile foarte scăzute (aproximativ 100 mm anual) făcând necesare irigațiile.

Rețeaua hidrografică este săracă: un singur curs de apă mai important, Iordanul, și două lacuri, Tiberiada (sau Marea Galileii) și Marea Moartă, cantonate în depresiuni aflate sub nivelul mării.

Amintiți-vă de la lecția *Apele Asiei* care este originea lacurilor Marea Moartă și Tiberiada; denumiți un element comun al lor.

Vegetația forestieră (păduri de pin de Alep și arbuști mediteraneeni) este restrânsă. În regim natural predomină vegetația xerofită, adaptată la uscăciune.

Fauna este relativ săracă în mamifere (hiena, șacalul, leopardul ș.a.) și bogată în reptile (șerpi, șopârle) și păsări (circa 400 de specii).

▲ *Israel – harta fizico-geografică*

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE Deși are un spor natural cu mult sub media continentului, Israel înregistrează o creștere însemnată a populației. Aceasta se datorează afluxului de imigranți evrei de după anul 1990, din fostele țări comuniste europene, îndeosebi din Rusia.

Israelul înregistrează o densitate a populației ridicată (peste 250 loc./km²). Populația este concentrată doar în câteva zone restrânse, cu o densitate extrem de mare: arealele Tel Aviv (numai a suta parte din suprafața țării, dar o treime din populație și peste 6 000 loc./km²), Ierusalim și Haifa-Ramalah. În Deșertul Negev, care ocupă partea sudică a țării, densitatea este redusă (circa 40 loc./km²).

Cea mai mare parte a populației (peste patru cincimi) este formată din evrei, iar restul din arabi.

- **Comparați cele două hărți ale Israelului și indicați zonele cu concentrări mari ale populației.**
- **Menționați, pe baza noțiunilor învățate la Istorie și Religie, importanța orașelor Bethlehem, Nazareth și Ierusalim.**

▲ *Tel Aviv*

Populația este preponderent urbană, cu una dintre cele mai ridicate ponderi de pe glob (peste 90%). Principalele orașe sunt: Ierusalim, Tel Aviv-Jaffo, Haifa.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Israelul este una dintre țările-model care, deși lipsite de resurse de sol și subsol, au reușit să realizeze o economie diversificată, dezvoltată și modernă.

Lipsit de resurse naturale – cu excepția fosfaților și a sărurilor de potasiu –, dar dispunând de mână de lucru cu înaltă calificare, Israelul și-a dezvoltat cu precădere industriile de vârf: aeronautică, informatică, electronică ș.a. Un sector foarte important îl constituie prelucrarea diamantelor (locul 1 pe glob).

Israel – harta resurselor și activităților economice ▼

Agricultura – puternic mecanizată și bazată pe irigații – este de mare randament, fiind specializată în cultura citricelor (în cea mai mare parte exportate) și a cerealelor. Alte culturi importante sunt cele de bumbac și flori. Israelul s-a specializat în creșterea vacilor pentru lapte, la care se înregistrează între cele mai mari producții din lume.

Transporturile sunt bine dezvoltate și modernizate. Principalele porturi sunt Ashdod și Haifa, iar cel mai mare aeroport este lângă Tel Aviv.

Din cauza necesarului de materii prime (mai ales petrol și minereu de fier), balanța comercială este dezechilibrată în favoarea importurilor. Principalele produse exportate sunt diamantele prelucrate și bijuteriile, aparatura electronică, informatica și produsele chimice.

Venituri însemnate aduce turismul. Principalul punct de atracție îl reprezintă Ierusalimul, oraș cu monumente istorice de mare interes pentru credincioșii ce țin de trei mari religii (creștină, mozaică și islam).

Alte atracții: vestigii istorice (Cezareea, Nazareth, Tiberiada, Bethlehem ș.a.), orașe moderne (Tel Aviv îndeosebi), zona Mării Moarte și a Mării Galileii, stațiuni mediteraneene (Netanya ș.a.).

● **Comentați afirmația „Israelul este una dintre țările-model“ din textul lecției.**

● **Realizați un traseu imaginar care să includă orașele Haifa, Netanya, Tel Aviv-Jaffo, Ramalah, Ierusalim, Ashqelon, Arad. Copiați-l în caiete sub forma unui tabel și treceți în dreptul fiecărei localități industria prelucrătoare caracteristică.**

REZUMAT

● *Israelul este o țară mediteraneană puțin întinsă, dar foarte populată.*

● *Creșterea populației se datorează nu atât sporului natural, cât aportului de imigranți (evrei veniți în principal din fostele țări comuniste europene).*

● *Este una dintre țările cu cel mai ridicat grad de urbanizare.*

● *Are una dintre cele mai dezvoltate și performante economii din lume, cu o industrie axată pe domenii de vârf (mici consumatoare de materii prime) și o agricultură de mare randament.*

▲ *Turcia – harta fizico-geografică*

TURCIA

- **Suprafața: 779 425 km²**
- **Populația: 62,5 mil. loc.**
- **Capitala: Ankara**

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI LIMITELE Turcia este o țară situată pe două continente: Asia (în Peninsula Asia Mică) și Europa (în Peninsula Balcanică), cele două sectoare fiind despărțite de Marea Marmara.

Cea mai mare parte a întinderii (97%) și a populației sale (87%) se află în sectorul asiatic.

CADRUL NATURAL *Relieful* este format predominant din podișuri și munți. Astfel, partea asiatică a țării cuprinde un platou central, Podișul Anatoliei, încadrat în mare parte de lanțuri muntoase, între care Munții Pontici (în nord) Taurus și Antitaurus (în sud). Spre est se află un alt podiș, Kars, de origine vulcanică (1 400–3 000 m altitudine), dominat de cel mai înalt munte din Turcia, Ararat (peste 5 000 m).

Partea europeană a Turciei cuprinde două șiruri de munți nu prea înalți (culminează în jur de 1 000 m), care închid o câmpie vălurită și fertilă.

▼ *Peisaj montan din estul țării*

Datorită reliefului relativ înalt *clima* este preponderent temperat-continentală, cu veri fierbinți și ierni reci, mai blânde în sud. În zona litorală este caracteristic climatul subtropical, respectiv cel mediteranean.

Analizați harta fizico-geografică și caracterizați țărmurile și principalele forme de relief.

Turcia este una dintre puținele țări din regiune cu o *rețea hidrografică* relativ bogată. De pe teritoriul său izvorăsc cele mai importante fluvii din regiune: Tigru și Eufrat.

Există și lacuri naturale, mai numeroase fiind cele sărate din Podișul Anatoliei.

Explicați cauza salinității ridicate a lacurilor din Podișul Anatoliei.

Vegetația forestieră ocupă circa un sfert din teritoriul țării, fiind prezentă mai ales în regiunea muntoasă din nord. Se remarcă pădurile de pin de Alep, castan spaniol și stejar, din vest, și cele de fag oriental, mirt și laur, de pe litoralul Mării Negre. Stepa s-a restrâns din cauza extinderii terenurilor cultivate.

Fauna, foarte variată, include, printre altele, muflonul, capra Ibex, ursul brun, șacalul, hiena, fazanul de Colchida, multe reptile.

▲ *Ankara*

- **Definiți sporul natural și precizați rolul acestuia în creșterea populației Turciei.**
- **Argumentați amplasarea majorității orașelor pe țărmul mării sau în imediata ei apropiere.**

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI A doua țară ca populație din Asia de Vest și de Sud-Vest după Iran, Turcia are o densitate (circa 80 loc./km²) aproape dublă față de media regiunii, dar inferioară celei continentale.

Valori mai ridicate ale densității populației se înregistrează în jurul Mării Marmara, unde se află cel mai mare oraș al țării, Istanbul, și în zona litorală a Mării Egee.

Alături de turci, care reprezintă 90% din populația țării, trăiesc kurzi, arabi, armeni, greci ș.a.

Sporul natural, deși în scădere, se menține ridicat și se reflectă în creșterea rapidă a populației: de la 35 de milioane în 1970 la peste 62 de milioane spre sfârșitul secolului al XX-lea.

Principalele orașe, având minimum un milion de locuitori, sunt: Istanbul, cel mai mare oraș din regiune și unul dintre cele mai mari de pe glob (aproape 8 milioane de locuitori), Ankara, Izmir, Adana, Bursa. Cu excepția capitalei, Ankara, toate celelalte se află pe țărmul mării sau în imediata ei apropiere.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA *Resursele.* Turcia dispune de variate resurse de subsol, dar rezerve semnificative are doar la lignit, bauxită, magneziu, **borax** și sare. Se adaugă terenurile arabile și potențialul hidroenergetic, în ambele domenii fiind una dintre cele mai bine înzestrate țări din regiune.

Industria Turciei a cunoscut o puternică dezvoltare în ultimele decenii ale secolului al XX-lea și este una dintre cele mai diversificate din regiune:

- exploatarea boraxului (cel mai mare producător mondial), cromului, lignitului, sării;
- ponderea hidroenergiei în producția de energie electrică este în creștere;
- industria prelucrătoare este din ce în ce mai variată, produselor tradiționale (pielărie, textile, tutun, uleiuri ș.a.) adăugându-li-se: alumină și aluminiu, oțel, tractoare, montaj de autovehicule, produse electronice, ciment, cauciuc sintetic și anvelope, îngrășăminte chimice, produse petrochimice ș.a.

Turcia – harta resurselor și activităților economice ▼

Agricultura este axată pe ramura tradițională: creșterea vitelor, îndeosebi ovine și caprine, la care se situează pe unul dintre primele locuri din lume.

Turcia a devenit unul dintre principalii producători mondiali de cereale (îndeosebi la grâu și orz) și este cel mai mare producător asiatic de struguri (și al patrulea pe glob), utilizați în cea mai mare parte pentru a obține stafide. Ocupă, de asemenea, locuri de prim rang pe glob la citrice, măsline, migdale, fistic, nuci ș.a.

- **Numiți produsele industriale tradiționale ale Turciei.**
- **Ce relație stabiliți între relief, climă și culturile agricole?**

Transporturile. Cu excepția celor fluviale, Turcia dispune de toate tipurile de transport.

În vederea valorificării poziției geografice deosebit de favorabile pe care o are, la contactul Asiei cu Europa, a construit două poduri, unul rutier și altul feroviar, peste strâmtoarea Bosfor, care desparte cele două continente.

Principalele porturi sunt Istanbul și Izmir.

Comerțul exterior. Turcia exportă preponderent produse agricole (cereale, fructe), textile, covoare, produse petrochimice, mașini și utilaje ș.a. Importă, în principal, petrol și produse finite.

Turismul. Turcia este țara din regiune cu cele mai mari fluxuri turistice și venituri obținute din turism. Principalele atracții sunt:

- orașul-muzeu Istanbul, cu monumente bizantine (Bazilica Sfânta Sofia, azi muzeu) și otomane (Palatul Topkapî, Moscheea Albastră ș.a.);
- vestigii elenistice: cetățile Troia, Pergam, Efes, Milet ș.a.
- litoralul mediteranean, cu renumite stațiuni balneomaritime (Antalya, Alanya ș.a.).

Folosindu-vă de cunoștințele însușite la Istorie, explicați atracția turistică a litoralului egeean.

M*eandru* este vechea denumire a râului Menderes, din Turcia, care are cursul foarte sinuos, cu multe bucle, numite meandre tocmai după numele acestui curs de apă.

T*roia* a fost una dintre cele mai faimoase cetăți antice grecești, cucerită de ahei în urma „războiului troian“. Vestigiile sale de pe teritoriul Turciei, în apropiere de țărmul Mării Egee, au fost descoperite la sfârșitul secolului al XIX-lea, pe baza informațiilor din poemele *Iliada* și *Odiseea* ale lui Homer.

▲ *Bazilica Sfânta Sofia (Istanbul)*

REZUMAT

- *Turcia este o țară situată pe două continente (Europa și Asia), dar cea mai mare parte a întinderii și a populației sale se află în Asia.*
- *Este una dintre cele mai întinse și populate țări din Asia de Vest și de Sud-Vest; cuprinde predominant platouri și munți, inclusiv cei mai înalți munți din regiune; are un spor natural ridicat, care a făcut ca populația sa să crească rapid în ultimele decenii ale secolului al XX-lea.*
- *Orașul Istanbul este cel mai mare din întreaga regiune.*
- *Turcia are resurse naturale variate și una dintre cele mai diversificate industrii din Asia; agricultura este axată pe creșterea cornutelor mici (ovine și caprine) și pe cultura cerealelor; transporturile sunt favorizate de poziția sa geografică, la contactul dintre două continente.*
- *Este țara cu cele mai mari fluxuri și venituri obținute din turism din Asia de Vest și de Sud-Vest.*

Arabia Saudită

- Suprafața: 2 149 000 km²
- Populația: 19,4 mil. loc.
- Capitala: Riyadh

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI LIMITELE Arabia Saudită ocupă cea mai mare parte a Peninsulei Arabia. Are largă ieșire la Golful Persic și la Marea Roșie și se învecinează cu șase țări.

Este cea mai întinsă țară din regiune și totodată una dintre cele mai mari de pe glob.

CADRUL NATURAL În cea mai mare parte, *relieful* constă dintr-un podiș mărginit de lanțuri muntoase. Munții sunt în general scunzi, având înălțimi de aproximativ 1 000 m, cu excepția lanțului din vest, paralel cu țărmul Mării Roșii, care culminează la peste 2 500 m.

Podișul este în ansamblu ondulat și ocupat de două deșerturi: Nefud, în nord, și Rub al Khali, în sud. Ultimul, care înseamnă „Pătratul gol", în sensul că este lipsit de viață, cuprinde unele dintre cele mai mari dune de nisip de pe glob.

În cea mai mare parte a teritoriului *clima* este tropical-uscată, deșertică: temperaturi ridicate, mari amplitudini termice și precipitații scăzute (în general sub 100 mm anual). Ca urmare, cursurile de apă permanente lipsesc.

Vegetația naturală este în mare parte absentă sau foarte săracă, xerofilă (adaptată la uscăciune). Numai în munții din sud-vestul țării există păduri.

▼ *Peisaj din deșertul Rub al Khali*

▲ *Arabia Saudită – harta fizico-geografică, a resurselor și activităților economice*

Fauna este săracă în mamifere (șacalul, mai multe specii de antilope – între care Oryx –, maimuțe ș.a.) și mai bogată în păsări, în zona litorală, și reptile (cobra de nisip, vipera ș.a.).

- Analizați și interpretați harta Arabiei Saudite urmărind așezarea geografică și relieful țării.
- Indicați consecințele așezării geografice a Arabiei Saudite.
- Explicați relația dintre relief, climă, hidrografie și vegetație pe teritoriul Arabiei Saudite.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI Arabia Saudită înregistrează unul dintre cele mai ridicate sporuri naturale din lume, de peste două ori mai mare decât media mondială. Datorită acestui spor, precum și a celui migratoriu dintr-o vreme (indieni, pakistanezi și alți asiatici atrași aici ca forță de muncă), Arabia Saudită a cunoscut o creștere spectaculoasă a populației în ultimele două decenii ale secolului al XX-lea: de la circa 8 milioane la aproape 20 de milioane.

O consecință pozitivă firească a sporului natural ri-

dicat o constituie ponderea mare a tinerilor în totalul populației.

În Arabia Saudită încă există populații nomade, adică triburi de beduini, care se deplasează în căutarea hranei pentru animalele pe care le cresc.

Populația este repartizată inegal pe suprafața țării, fiind concentrată în zona litoralului Mării Roșii și al Golfului Persic și în apropierea acestora, precum și în zona capitalei. În schimb alte regiuni sunt foarte slab populate sau chiar nepopulate, cum este Deșertul Rub al Khali, care ocupă treimea sudică a țării.

Menționați doi factori care au condus la creșterea populației. Care sunt zonele cu mare concentrare a populației?

Principalele orașe sunt: Riyadh, Jiddah, ambele din categoria orașelor milionare, Mecca, Medina și Taif.

Cu excepția capitalei, Riyadh, celelalte centre urbane importante, Jiddah, Mecca, Medina, Taif, se află pe țărmul Mării Roșii sau în apropierea acestuia.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Arabia Saudită deține cele mai mari zăcăminte de petrol de pe glob, apreciate cam la un sfert din totalul mondial; are și bogate zăcăminte de gaze naturale.

Economia se bazează pe exploatarea și, mai recent, pe prelucrarea petrolului. Este un exemplu tipic de țară care a cunoscut o dezvoltare economică substanțială ca urmare a valorificării acestui combustibil, solicitat intens pe plan mondial.

În ultimii ani ai secolului al XX-lea Arabia Saudită a devenit cel mai mare producător și exportator mondial de petrol. Mai mult de o treime din producția sa de petrol provine din exploatări submarine. Paralel și-a dezvoltat o industrie petrochimică proprie, în prezent platforma de la Dhahran fiind cea mai mare din lume.

Arabia Saudită are și o producție industrială diversificată: metalurgie feroasă și neferoasă (aluminiu), construcții de mașini (inclusiv electronică și electrotehnică), ciment, textile ș.a.

Fiind deficitară în resurse de apă, Arabia Saudită și-a dezvoltat cea mai puternică industrie de desalinizare a apei de mare din lume. Apa astfel obținută asigură peste două treimi din necesarul țării, iar sarea rezultată este utilizată ca materie primă în industria chimică.

▲ *Rafinăria din Yanbu*

Sondă de petrol în deșertul Rub al Khali ▶

Agricultura, tradițional axată pe creșterea nomadă a animalelor, s-a diversificat datorită irigațiilor, cultura plantelor căpătând o pondere tot mai mare. De pildă, din importator Arabia Saudită a devenit exportator de cereale. Un loc important îl ocupă plantațiile de curmali.

În zootehnie predomină creșterea cornutelor mici (ovine și caprine) și a cămilelor.

Arabia Saudită are una dintre cele mai moderne rețele de transport din regiune și totodată de pe continent. Se remarcă rețeaua de autostrăzi și aeroporturi moderne (din Riyadh, Jiddah și Mecca), precum și porturile petroliere Ras Tannurah, la Golful Persic, cel mai mare din lume, și Yanbu, la Marea Roșie.

De asemenea, dispune de mari conducte care transportă petrolul spre Marea Mediterană și spre Marea Roșie, de unde, îmbarcat în petroliere, acesta ia calea Europei și a Americii.

▲ *Portul petrolier Ras Tannurah*

Turismul se impune în primul rând prin cel de pelerinaj anual la orașele sfinte ale islamului, Mecca și Medina.

● Arabia Saudită deține din rezervele mondiale de petrol: a) 1/2; b) 1/3; c) 1/4.

● Explicați cum rezolvă Arabia Saudită problema necesarului de apă potabilă.

● Care sunt mijloacele utilizate pentru transportul petrolului?

REZUMAT

● *Țară deșertică, Arabia Saudită este cea mai întinsă din regiune și are una dintre cele mai reduse densități ale populației.*

● *Populația sa se află într-o creștere continuă și rapidă, datorită unuia dintre cele mai ridicate sporuri naturale de pe glob.*

● *Este cea mai bogată țară din lume în petrol și cel mai mare producător și exportator mondial în domeniu.*

● *Are cea mai puternică industrie de desalinizare a apei de mare.*

● *Marile venituri obținute din petrol o ajută să-și realizeze o economie diversificată și modernă.*

▼ *Bagdad*

Iran și Irak

Iranul și Irakul sunt celelalte două țări întinse și cu o populație mai numeroasă din Orientul Mijlociu care, la fel ca Arabia Saudită, au o economie axată pe exploatarea, prelucrarea și comercializarea petrolului și a produselor petroliere.

Deși situate în aceeași regiune, au un relief diferit. În Iran forma de relief dominantă este platoul (Podișul Iranian), ocupat în mare parte de deșerturi, în timp ce în Irak există câmpii (Câmpia Mesopotamiei), coline (la vest de Eufrat) și munți (Kurdistan).

Cu toate că au efective diferite ale populației (Iranul aproape 65 de milioane, iar Irakul aproximativ 20 de milioane), au densități ale populației apropiate (între 40 și 45 loc./km²), care rezultă din întinderea lor diferită.

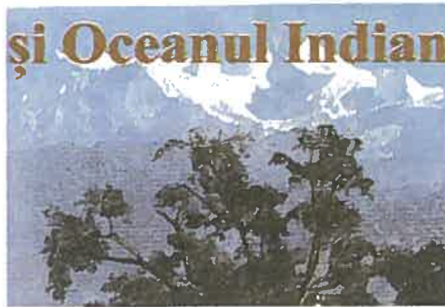
▲ *Teheran*

Capitalele celor două țări, Teheran (Iran) și Bagdad (Irak), sunt orașe feudale cu o istorie bogată și o populație numeroasă (Teheran aproape 7 milioane, Bagdad peste 4 milioane de locuitori). Alte orașe sunt: Mashhad, Isfahan, Tabriz și Shiraz în Iran, Basra, Mossul, Kirkuk și Hilla, în Irak.

Ambele țări sunt mari producătoare de petrol: aproximativ 150 de milioane de tone; după războiul din Golf (1990) producția Irakului s-a redus, din cauza embargoului impus de ONU.

Agricultura concentrează cea mai mare parte a oamenilor apți de muncă și este specializată în cultura cerealelor (grâu și orez pe bază de irigații), plantații de curmali și creșterea ovinelor.

Asia de Sud și Oceanul Indian

Munții Himalaya ▲

ASIA DE SUD
Caracterizare generală

Asia de Sud se află în partea meridională a continentului. Are în egală măsură limite marine, în sud, unde este scăldată de apele Oceanului Indian, și terestre, în rest, fiind mărginită de alte regiuni asiatice. Cuprinde o parte continentală, o mare peninsulă (Peninsula Indiană), o insulă mai întinsă (Ceylon) și câteva arhipelaguri (Maldive, Andaman, Nicobare).

În ansamblu Asia de Sud este o regiune de platouri și munți înalți. Platouri există îndeosebi în partea sudică: Dekkan, Baluchistan, Thar, ultimele două având caracteristici de deșert. În schimb munții se desfășoară în partea nordică, unde formează cel mai înalt și mai masiv lanț muntos de pe glob: Hindu Kush–Karakorum–Himalaya. În acest

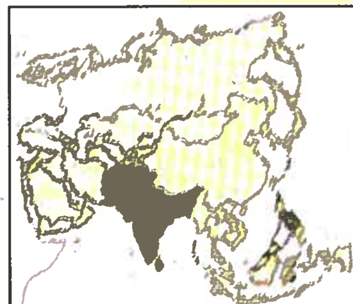
▼ Asia de Sud – harta politică și a principalelor orașe

Himalaya–Karakorum – cel mai înalt lanț muntos de pe Terra; concentrează toate cele opt vârfuri de peste 8 000 m de pe glob, plus numeroase alte piscuri înalte. Se desfășoară pe circa 2 500 km, de la vest la est, separând Podișul Tibet de Câmpia Indo-Gangetică.

Chomolungma („Zeița-Mamă a Munților“) – cel mai înalt munte de pe Terra (8 848 m), situat la granița dintre China și Nepal; a fost cucerit pentru prima dată în ziua de 29 mai 1953, de alpiniștii Edmund Hillary (neozeelandez) și Norgay Tensing (nepalez).

Poziția Asiei de Sud pe continentul asiatic ▼

▲ *Culturi terasate (Sri Lanka)*

lanț muntos sunt concentrate toate cele opt vârfuri de peste 8 000 m de pe glob, inclusiv cel mai înalt pisc: Chomolungma, cu 8 848 m.

În această regiune există și câmpii, fără să egaleze însă dimensiunile platourilor și ale munților. Face excepție Câmpia Indo-Gangetică, una dintre cele mai întinse de pe glob: se desfășoară pe circa 2 000 km lungime și pe câteva sute de kilometri lățime. Este o câmpie joasă și fertilă, udată de fluviile Indus, Gange și Brahmaputra, care sunt cele mai mari din regiune.

Asia de Sud este una dintre cele mai populate regiuni ale continentului și totodată de pe întreaga planetă: concentrează mai mult de o treime din populația Asiei. Totuși în Asia de Sud se întâlnesc mai puține populații decât în alte regiuni ale continentului, între care: indieni, pakistanezi, bengalezi, afghani, nepalezi, singhalezi.

Deși dispune de variate resurse ale subsolului, zăcămintele nu sunt foarte bogate. În schimb deține întinse terenuri arabile și câteva dintre cele mai mari sisteme de irigație de pe glob.

▼ *Țările Asiei de Sud*

ȚARA	SUPRAFAȚA (km²)	POPULAȚIA (mil. loc.)	CAPITALA
India	3 165 596	967,6	New Delhi
Pakistan	796 095	136,2	Islamabad
Bangladesh	147 570	125,3	Dacca
Afghanistan	652 225	23,7	Kabul
Nepal	147 181	21,4	Kathmandu
Bhutan	47 000	0,9	Thimphu
Sri Lanka	65 610	18,7	Colombo
Maldive	298	0,27	Male

● Urmăriți harta și tabelul țărilor din Asia de Sud și notați în caiete:
– țările insulare;
– țările fără ieșire la mare;
– țara cea mai populată.

● Caracterizați regiunea Asia de Sud prin trei elemente specifice.

OCEANUL INDIAN

Cu cei 73,4 milioane km² ai săi, este al treilea ca întindere între oceanele planetei, fiind delimitat de patru continente: Africa (în vest), Asia (în nord), Australia (în est) și Antarctica (în sud). Spre deosebire de oceanele Pacific și Atlantic, se desfășoară în cea mai mare parte în emisfera sudică.

Comunică larg cu cele două oceane; în cazul Atlanticului, legăturii naturale, prin spațiul marin, dintre sudul Africii și Antarctica i se adaugă legătura artificială prin Canalul Suez.

În partea centrală a bazinului oceanului se află un lanț muntos submarin, continuat spre sud cu alte șiruri muntoase, care delimitează o serie de depresiuni submarine.

Țărmurile Oceanului Indian sunt, cu rare excepții (de exemplu cel din nord-vestul Australiei), puțin dantelate, nefavorizând dezvoltarea porturilor. Are puține mări mărginașe, cea mai mare fiind Marea Arabiei. Se adaugă câteva importante intrânduri marine, Golful Bengal, Golful Persic (una dintre cele mai bogate regiuni ale lumii în petrol și gaze naturale) și Marea Roșie, comunicarea cu ultimele făcându-se prin strâmtori foarte înguste.

Dintre bazinele oceanice ale planetei, Oceanul Indian este cel mai sărac în insule. Cele mai multe se află în vest, în apropierea continentului african: Madagascar (586 460 km², a patra ca mărime de pe glob), arhipelagurile Comore, Seychelles, insula Mauritius. Alte insule se află în sudul Peninsulei India: Ceylon (care aparține statului Sri Lanka), Maldive ș.a.

Acest ocean a fost străbătut din vremuri îndepărtate de rute comerciale, numărul lor crescând după ce portughezul Vasco da Gama a deschis drumul spre India prin sudul Africii (Capul Bunei Speranțe), în anul 1498, și mai ales după inaugurarea Canalului Suez, în 1869. În prezent este străbătut, printre altele, de cea mai lungă rută maritimă, care leagă Londra, prin intermediul strâmtorii Gibraltar și al Canalului Suez, cu portul australian Geelong.

▲ *Harta Oceanului Indian*

- **Analizați harta Oceanului Indian și numiți:**
  - **paralelele importante care-l traversează;**
  - **zonele climatice în care se desfășoară suprafața oceanului;**
  - **principalele insule;**
  - **lanțul muntos submarin.**
- **Specificați originea insulelor din Oceanul Indian.**
- **Numiți patru elemente care caracterizează Oceanul Indian.**

D*elta Gange–Brahmaputra* – cea mai mare deltă de pe glob (de circa 20 de ori mai întinsă decât Delta Dunării); este formată de fluviile cu aceleași nume, unite la vărsare în Golful Bengal.

INDIA

- Suprafaţa: 3 165 596 km²
- Populaţia: 967,6 mil. loc.
- Capitala: New Delhi

Peisaj din Munţii Karakorum

POZIŢIA GEOGRAFICĂ ŞI LIMITELE A doua ţară ca întindere de pe continentul asiatic, după China, India are o formă triunghiulară şi se desfăşoară între Munţii Himalaya, în nord, şi Oceanul Indian, în care pătrunde foarte mult, în sud. De altfel aproape o treime din limitele sale sunt marine.

Analizaţi harta Indiei şi numiţi:
- linia geografică importantă care traversează teritoriul ţării;
- caracteristicile ţărmurilor;
- mările mărginaşe.

▼ *India – harta fizico-geografică*

CADRUL NATURAL Relieful este variat, cuprinzând întinse lanţuri muntoase, platouri şi câmpii.

În nordul ţării se află lanţul muntos Himalaya, care culminează pe teritoriul Indiei la 8 611 m, în vârful Godwin Austin. Acesta se desfăşoară de la vest la est pe circa 2 400 km şi este format din trei şiruri aproape paralele, separate prin podişuri şi văi. Unele văi sunt foarte fertile: Kashmir, Kulu ş.a.

Cea mai mare parte a Indiei este ocupată însă de Podişul Dekkan, un rest al străvechiului continent Gondwana. Podişul constă dintr-un platou mărginit de lanţuri muntoase, între care Ghaţii de Vest, mai înalţi (peste 2 600 m), şi Ghaţii de Est.

Între cele două mari unităţi geografice, pe locul unui vechi braţ de mare, se află Câmpia Indo-Gangetică. Aceasta este o câmpie foarte netedă şi fertilă, rod al alu-

▲ *India – harta economico-geografică*

viunilor cărate de fluviile al căror nume îl poartă, precum și al aluviunilor Brahmaputrei (un afluent al Gangelui).

Identificați cu ajutorul hărții fizico-geografice:
– munții din vestul și estul Peninsulei Indiene;
– denumirile câmpiilor litorale;
– deșertul din nord-vestul țării.
Menționați originea Câmpiei Indo-Gangetice.
Comentați profilul de mai jos și desprindeți caracteristicile reliefului Indiei.

Clima este, în cea mai mare parte a țării, tropical-musonică, caracterizată prin prezența a două anotimpuri: unul ploios și altul secetos.

▼ *Profil de la vest la est prin Peninsula Indiană*

M*untele de Lumină* – numele, în traducere, al marelui diamant indian Koh-i-Noor, unul dintre numeroasele diamante descoperite de-a lungul timpului pe întinsul Asiei.

T*aj Mahal* – simbolul Indiei, monument aflat în orașul Agra, pe malul râului Yamuna. A fost ridicat la mijlocul secolului al XVII-lea din dispoziția împăratului Jihan pentru soția sa, frumoasa Mumtaz. A fost construit din marmură albă, încrustată cu pietre semiprețioase (vezi fotografia de la pagina 39).

S*tâncile de Marmură* – defileu tăiat de râul Narbada din Peninsula Indiană în stâncile de calcar de o culoare alb strălucitor, care, mai ales în lumina Lunii, oferă o priveliște de neegalat.

▲ *Mumbai*

Musonul de sud-vest, care vine încărcat cu umiditate, determină precipitații foarte bogate în partea nordică (între 3 000 și 5 000 mm anual), în localitatea Cherapunji, de la poalele Himalayei, înregistrându-se „polul ploilor" de pe planetă. În schimb în Podișul Dekkan, din cauza barierei muntoase, precipitațiile sunt scăzute.

Lanțul muntos himalayan protejează India de vânturile reci care bat iarna dinspre Asia Centrală înaltă.

Apele. Rețeaua hidrografică este influențată de cele trei mari unități de relief și de climă. Principalele fluvii sunt Gange și afluentul său, Brahmaputra. Ambele cu izvoarele în Himalaya, se varsă în Golful Bengal printr-o imensă deltă comună. Au debite bogate, sunt navigabile și favorizează irigațiile.

Râurile din Podișul Dekkan sunt mai scurte (cel mai lung, Godavari, nu depășește 1500 km) și au debite variabile.

Vegetația reflectă marea etajare în altitudine a reliefului și diversitatea regimului precipitațiilor:

- pădurea tropicală deasă, îndeosebi pe Coasta Malabar (vestul Peninsulei Indiene) și în extremitatea nord-estică (Assam);
- pădurea de conifere (în Munții Himalaya);
- savana (îndeosebi în Câmpia Gangelui);
- stepa cu mărăcini (mai ales în Podișul Dekkan);
- vegetație deșertică (deșertul Thar).

Fauna este deosebit de bogată și variată:

- peste 500 de specii de mamifere: leu asiatic, tigru, panteră, elefant indian, rinocer, gaur – cel mai mare bou sălbatic din lume –, mai multe specii de maimuțe ș.a.;
- 550 de specii de reptile: crocodili, șopârle, șerpi (pitonul, cobra ș.a.);
- peste 2 000 de specii de păsări: păun, fazan, cocor, papagali ș.a.

- **Numiți factorii care influențează clima Indiei.**
- **Bazându-vă pe noțiunile învățate în clasa a V-a, caracterizați pădurea tropicală și savana.**
- **Menționați animalele caracteristice Indiei.**

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE India este a doua țară ca populație atât din Asia, cât și de pe întreaga planetă. A cunoscut o creștere spectaculoasă a populației în decursul secolului al XX-lea (de patru ori), datorită unuia dintre cele mai înalte sporuri naturale de pe glob.

Densitatea populației este foarte mare, în Câmpia Gangelui și pe litoralul estic al Peninsulei Indiene atingând aproape 1 000 loc./km^2 (de zece ori mai mult decât densitatea țării noastre). Densități mai reduse se înregistrează în Podișul Dekkan și foarte mici în deșertul Thar și în Munții Himalaya.

Populația urbană cuprinde numai cu ceva mai mult de un sfert din întreaga populație. Se remarcă existența a foarte multe orașe mari, dintre care aproape 20 au peste un milion de locuitori fiecare.

Cele mai mari orașe sunt:

- *Calcutta* (vezi *Profile de orașe* la *Asia – caracterizare generală*);
- *Mumbai* (vechea denumire: Bombay), al doilea oraș al țării (10 milioane de locuitori), cel mai mare port (la Marea Arabiei), mare centru industrial, comercial (cel mai important din lume pentru bumbac) și al industriei cinematografice;
- *Delhi* (8,4 milioane de locuitori), în nor-

dul țării, un cartier nou al său, New Delhi, devenind capitala țării.

- **Argumentați repartiția geografică a populației Indiei.**
- **Numiți aglomerațiile urbane cu peste trei milioane de locuitori.**

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA

Resursele naturale. Subsolul Indiei conține variate și bogate resurse minerale: de la cărbuni (peste 100 de miliarde de tone rezerve, locul 7 pe glob) și petrol, minereuri de fier și neferoase (bauxită, mangan și crom), săruri și fosfați la diamante, metale prețioase (îndeosebi aur) și rare.

Se adaugă o gamă largă de roci de construcție (granit, bazalt, marmură), unul dintre cele mai întinse fonduri forestiere din Asia, întinse terenuri arabile etc. Are, de asemenea, un însemnat potențial hidroenergetic.

Industria. La nivel mondial, India este un important producător de cărbuni, minereu de fier, bauxită, diamante și sare. Este în creștere producția de petrol și gaze naturale.

Industria prelucrătoare plasează India între primele zece țări ale lumii ca valoare a producției. Predomină încă ramurile tradiționale: textilă (îndeosebi prelucrarea bumbacului; locul 2 pe glob) și alimentară (este cel mai mare producător mondial de zahăr și unt).

S-a afirmat puternic industria constructoare de mașini, care produce o gamă variată: de la tractoare, locomotive și vapoare până la sateliți artificiali, India fiind una dintre puținele țări care au dezvoltată industria cosmică.

India are și o puternică industrie cinematografică. Ocupă locul 2 pe glob în domeniu, după S.U.A., orașul Mumbai fiind supranumit „Hollywood-ul Indiei".

- **Precizați resursele de subsol ale Indiei.**
- **Menționați ramurile industriale tradiționale.**
- **Analizați harta economică a Indiei și numiți:**
  - **– centrele industriei de prelucrare a petrolului;**
  - **– centrele siderurgice;**
  - **– centrul industriei cinematografice.**

Agricultura rămâne cea mai importantă ramură a economiei indiene. Randamentul acesteia este însă scăzut, din cauza slabei dotări tehnice și a neregularităților climatice (fie precipitații prea bogate, fie secetă).

India este al treilea mare producător mondial de cereale, având recolte mari de mei și sorg (locul 1), de orez și grâu (locul 2 pe glob).

Este, totodată, cel mai mare cultivator mondial de ceai (aproape o treime din producția planetară) și trestie de zahăr. Există mari plantații de bananieri și citrice.

▼ *Uzină textilă*

▼ *Plantație de ceai*

India are cel mai mare șeptel de bovine (aproape 200 de milioane de capete) și bubaline (77 de milioane de capete) de pe glob și un important efectiv de ovine. Animalele sunt crescute, în principal, pentru transport, lapte și lână, nu și pentru carne.

În India vaca este declarată „sfântă“ și prin urmare nu poate fi sacrificată.

● Explicați randamentul scăzut al agriculturii Indiei.

● Numiți plantele de cultură care situează India între principalele țări producătoare de pe glob.

● Menționați specificul sectorului zootehnic.

Transporturi. India are cea mai mare rețea de căi ferate din Asia și o importantă rețea de căi rutiere, care nu acoperă însă întreaga întindere a țării. Porturile Mumbai și Calcutta se înscriu între cele mai importante din bazinul Oceanului Indian. Există și multe aeroporturi internaționale, între care cele din Delhi, Mumbai, Calcutta și Madras.

Comerțul exterior. India exportă mai ales produse agro-alimentare (ceai, iută, bumbac, fructe tropicale, zahăr, unt ș.a.) și minereuri (de fier, bauxită, crom ș.a.) și importă îndeosebi mașini și utilaje industriale, bunuri de larg consum.

▼ *Templu hindus (Madurai)*

Turismul. India atrage tot mai mulți turiști, principalele obiective fiind:

● orașe bogate în monumente (palate, temple, moschei, cetăți etc.): Delhi, Mumbai, Agra (cu renumitul Taj Mahal), Madras, Varanasi, Madurai ș.a.;

● stațiuni montane și de sporturi de iarnă, îndeosebi în Himalaya (Darjeeling, Simla ș.a.), și balneomaritime;

● **parcuri naționale** și **rezervații naturale**, cu faună bogată.

● Descrieți peisajul din imaginea de la pagina 54.

● Explicați procentul mic al populației urbane din totalul populației țării.

● Identificați, cu ajutorul hărții economico-geografice de la pagina 55, principalele porturi ale Indiei.

● Definiți India prin cinci elemente specifice.

REZUMAT

● *India este una dintre cele mai întinse și populate țări, având și o densitate ridicată a populației.*

● *Relieful este dominat de trei mari unități: Munții Himalaya, Podișul Dekkan și Câmpia Indo-Gangetică.*

● *Are sisteme hidrografice uriașe (Gange cu afluentul său Brahmaputra, Indus ș.a.), dar puține lacuri; clima, vegetația și fauna sunt variate.*

● *Ponderea populației urbane este redusă, în schimb are multe orașe mari.*

● *Dispune de resurse minerale variate și bogate, valorificate doar în parte, iar industria prelucrătoare este diversificată.*

● *Cea mai importantă ramură economică este agricultura, însă cu randamente scăzute.*

◄ *Asia de Est și de Sud-Est – poziția pe continentul asiatic*

▲ *Asia de Est și de Sud-Est – harta politică și a principalelor orașe*

Asia de Est și de Sud-Est

CARACTERISTICI GENERALE

Este cea mai întinsă regiune asiatică, fiind dominată de podișuri și munți. Există însă și câmpii, inclusiv cea mai mare de pe glob. Această regiune include:

- o parte continentală, alcătuită din platouri aride (Deșertul Gobi, Jungaria) sau semiaride (Tibet), munți cu altitudini foarte mari (Kunlun, Tian Shan, sectoare din lanțul Himalaya) și câmpii întinse (între care Câmpia Chinei de Est);
- o mare peninsulă (Indochina), străbătută de prelungiri ale munților din partea continentală, care închid o serie de platouri;
- o parte insulară, formată în principal din trei mari arhipelaguri (indonezian, filipinez și japonez), în ansamblu muntoase și vulcanice (inclusiv vulcani activi).

În Asia de Est și de Sud-Est se află câteva dintre cele mai mari fluvii de pe glob (Changjiang, Huang He, Mekong). Unele cursuri de apă taie defilee impresionante și formează cascade spectaculoase (Khône, pe fluviul Mekong).

Clima regiunii este foarte variată, de la cea ecuatorială tipică la cea temperată și alpină. Vegetația și fauna sunt de asemenea variate.

Este cea mai populată regiune din Asia și de pe întreaga planetă, în primul rând datorită Chinei și Japoniei, și are o mare varietate de

populații. Aici se află unele dintre cele mai mari orașe și aglomerații urbane de pe glob, între care Tokyo, Shanghai, Beijing, Ho Chi Minh, Seul.

Asia de Est și de Sud-Est este bogată în cărbuni, hidrocarburi și minereu de fier, în partea continentală, și minereuri neferoase, în Peninsula Indochina.

Economia este dinamică și variată. Această regiune este unul dintre marii producători mondiali de cereale, în primul rând de orez (locul 1 pe glob), și deține supremația la plantații de arbori de cauciuc.

Aici se află câteva dintre țările cu cele mai mari ritmuri de creștere economică din ultimele decenii ale secolului al XX-lea, între care China și așa-numiții „tigri" și „lei" asiatici.

▼ *Templul Angkor Vat (Cambodgia)*

ȚARA	SUPRAFAȚA (km²)	POPULAȚIA (mil. loc.)	CAPITALA
China	9 572 900	1 228,0	Beijing
Indonezia	1 919 317	200,0	Jakarta
Japonia	377 891	126,0	Tokyo
Vietnam	331 041	75,2	Hanoi
Filipine	300 076	71,5	Manilla
Thailanda	513 155	60,6	Bangkok
Myanmar	676 577	46,8	Yangon
Coreea de Sud	99 268	45,6	Seul
Coreea de Nord	122 762	24,3	Phenian
Malaysia	329 733	21,8	Kuala Lumpur
Cambodgia	181 916	10,4	Phnom Penh
Laos	236 800	5,1	Vientiane
Singapore	646	3,1	Singapore
Brunei	5 765	0,3	Bandar Seri Begawan

Interpretați harta Asiei de Est și de Sud-Est și numiți:
– statele din regiune;
– principalele arhipelaguri.

JAPONIA

- **Suprafața: 377 891 km²**
- **Populația: 126 mil. loc.**
- **Capitala: Tokyo**

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI LIMITELE Japonia este un stat insular, având ca vecini șapte mări, între care Marea Japoniei, Marea Chinei de Est și Marea Ohotsk.

Este constituită din patru insule mai mari – Hokkaido, Honshu (cea mai mare, având aproape întinderea țării noastre), Kyushu și Shikoku – și circa 4 000 de alte insule și insulițe. Acestea se desfășoară pe aproape 2 000 km pe direcția – aproximativ – nord-sud, paralel cu țărmul continentului propriu-zis.

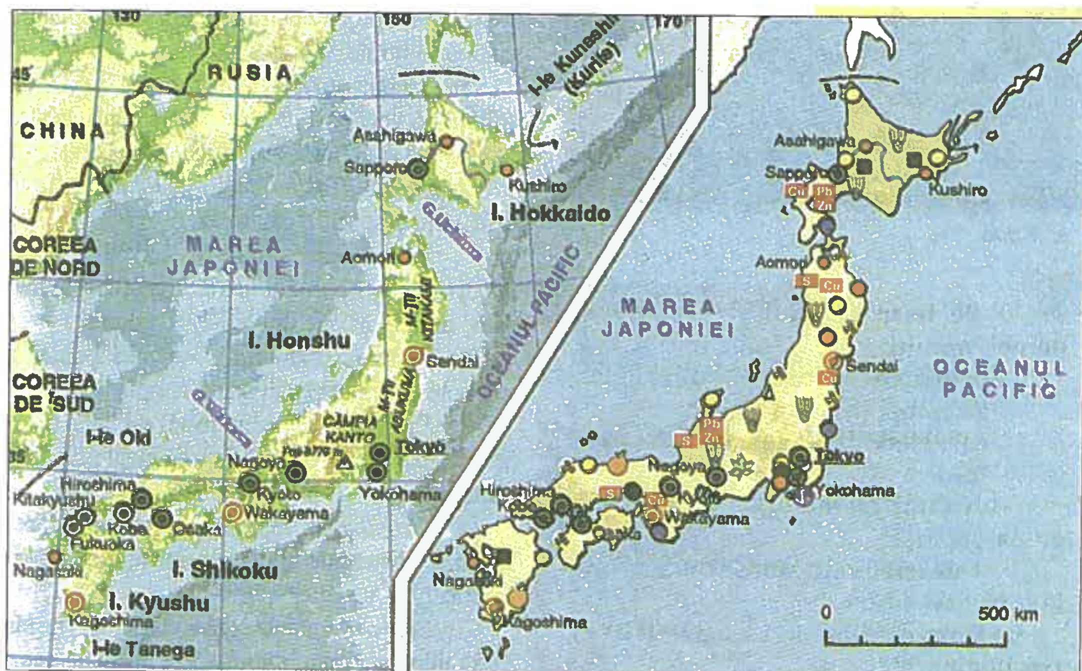
CADRUL NATURAL Arhipelagul japonez este predominant muntos, peste patru cincimi din întinderea sa fiind ocupată de munți tineri și în majoritate vulcanici. Lanțurile muntoase se desfășoară, de regulă, paralel cu axele insulelor. Câmpiile ocupă spații reduse, cea mai mare fiind Kanto, în insula Honshu.

În Japonia este foarte puternic vulcanismul: există aproape 200 de vulcani, dintre care peste 50 sunt activi. Cei mai activi sunt Asama-yama, Aso-san și Bandai-san. Tot de natură vulcanică este și cel mai înalt munte japonez, Fuji-yama (3776 m), în prezent adormit.

Sunt frecvente cutremurele, cele mai multe de slabă intensitate, dar unele foarte puternice și cu consecințe catastrofale. De exemplu, cel din câmpia Kanto, din anul 1923.

▼ *Peisaj japonez*

▲ *Japonia – harta fizică*

▲ *Japonia – harta economică*

Clima este influențată de mai mulți factori, între care marea desfășurare în latitudine, relieful muntos, vânturile musonice și curenții oceanici, respectiv unul rece, în nord (Oya Shivo), și altul cald, în sud (Kuro Shivo).

Datorită acestor factori clima este tropicală umedă în insulele Ryukyu, subtropicală în insula Kyushu și temperată în nordul teritoriului, fiind mai aspră în insula nordică Hokkaido (ierni lungi, friguroase și cu multă zăpadă).

În arhipelagul japonez sunt frecvente taifunurile, unele cu consecințe dezastruoase, precum cel din iulie 1982.

Apele. Râurile japoneze sunt scurte, dar repezi și, ca urmare, cu un bogat potențial hidroenergetic, bine valorificat. Există numeroase lacuri, dar puțin întinse.

Vegetația și fauna. În pofida faptului că este foarte populată, Japonia este una dintre cele mai împădurite țări de pe glob. Există o mare varietate de păduri: de conifere, în nord și în regiunea înaltă, de foioase (arțar, stejar, tsuga) și păduri tropicale (palmieri, arbori de camfor, bananieri, magnolii ș.a.).

Spre deosebire de majoritatea țărilor lumii, în Japonia pădurea are în principal rol estetic și de protecție (împotriva eroziunii), nu economic.

Fauna este bogată: 140 de specii de mamifere (cerb japonez, urs negru asiatic, maimuțe, hermine, morse ș.a.), 1 350 de specii de păsări, reptile (broaște țestoase uriașe, salamandre) ș.a.

N*umele Japonia* înseamnă „Țara Soarelui Răsare“.

M*untele Fuji* – cel mai înalt din Japonia – are două denumiri: Fuji-san (Muntele Fuji) și Fuji-yama (Domnul Fuji, denumire personificată, întrucât este considerat de japonezi o divinitate, aceștia adresându-i-se, prin urmare, foarte respectuos).

K*anto* – câmpie în insula Honshu, în care, la 1 septembrie 1923, s-a produs cutremurul urmat de cele mai mari distrugeri materiale (aproape 600 000 de case dărâmate) și cu cele mai mari pierderi de vieți omenești (peste 140 000).

▲ *Kobe*

● Pe baza textului și a hărții Japoniei, numiți:
- **principalele insule ale arhipelagului nipon;**
- **caracteristicile generale ale reliefului.**

● Numiți factorii care influențează clima Japoniei.

● Caracterizați hidrografia arhipelagului japonez.

● Care este importanța pădurii pentru japonezi?

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI Japonia este una dintre cele mai populate țări ale lumii și cu una dintre cele mai ridicate valori ale densității: peste 330 loc./km².

După o creștere rapidă a numărului de locuitori, Japonia a intrat în rândul țărilor cu un spor natural modest. La sfârșitul secolului al XX-lea înregistrează cel mai redus spor natural din Asia.

Ca structură a populației este una dintre cele mai omogene țări din lume: numai japonezi, cărora li se adaugă circa 50 000 de ainu, urmași ai vechii populații din arhipelag.

Populația este inegal repartizată teritorial. De exemplu, în sud-estul insulei Honshu, pe o zecime din suprafața țării, este concentrată jumătate din populație (megalopolisul Tokaido). În schimb în insula Hokkaido, a doua ca mărime din arhipelag, densitatea este cu mult sub media țării.

PRINCIPALELE ORAȘE	POPULAȚIA (mil.loc.)
Tokyo	8,0
Yokohama	3,3
Osaka	2,6
Nagoya	2,2
Sapporo	1,8
Kyoto	1,5

Japonia are un grad ridicat de urbanizare: aproape patru cincimi din populație sunt concentrate în orașe.

În Japonia există 12 orașe cu peste un milion de locuitori fiecare, toate mari centre economice și cultural-științifice, între care:

● capitala, *Tokyo* (vezi *Profile de orașe* la *Asia – caracterizare generală*);

● *Yokohama*, situat în Golful Tokyo, important centru economic (aici se află cele mai mari șantiere navale din lume) și cultural;

● *Osaka* (supranumit „Veneția Japoniei"), cu unele dintre cele mai vechi temple;

● *Kyoto*, oraș vechi, fostă capitală a Japoniei, extrem de bogat în monumente de artă, centru al industriilor porțelanului și mătăsii;

● *Hiroshima*, mare oraș-port la Marea Japoniei, distrus de bomba atomică aruncată de americani la 6 august 1945;

● *Sapporo*, unicul oraș mare din insula Hokkaido, cel mai important centru al sporturilor de iarnă.

● Definiți noțiunea de densitate a populației și numiți zona geografică japoneză în care este concentrată jumătate din populația țării.

● Localizați pe hartă principalele orașe menționate în text.

● Argumentați dezvoltarea pe verticală a orașului Tokyo.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Japonia este a doua mare putere economică mondială după S.U.A.

Resursele naturale. Japonia este săracă în resurse de subsol, fiind obligată să-și asigure materiile prime din import. Importante sunt cele de suprafață, îndeosebi potențialul hidroenergetic, bine valorificat, și fondul forestier.

Industria prelucrătoare este dezvoltată, foarte diversificată și modernă. Japonia este cel mai mare producător mondial de oțel, automobile și nave maritime și deține locuri de frunte în multe alte domenii: fontă, metalurgie neferoasă (mai ales aluminiu și plumb), electronică și electrotehnică, rafinarea petrolului, cauciuc sintetic, celuloză, hârtie.

Se mențin și ramurile tradiționale: industria textilă (pe bază de mătase naturală și bumbac), a porțelanului ș.a.

În Japonia există câteva mari concentrări industriale – între care Keihin (zona capitalei), Hanshin (Osaka – Kobe – Wakayama) și Kitakyushu –, precum și multe alte centre disparate.

• Menționați performanțele mondiale ale industriei japoneze.
• Numiți ramurile industriale tradiționale.
• Analizați harta economică a Japoniei și argumentați concentrarea industriei în zona litorală.

Agricultura. Puternic mecanizată și cu mare randament, este axată pe cultura plantelor, în cea mai mare parte pe terenuri irigate. Principala cultură este orezul, care ocupă mai mult de jumătate din suprafața cultivată. Se mai cultivă ceai, sfeclă și trestie de zahăr, legume, pomi fructiferi.

Este foarte dezvoltată sericicultura, una dintre ocupațiile tradiționale. Creșterea animalelor este nereprezentativă.

Un loc important deține pescuitul (peste 10 milioane de tone anual), multă vreme Japonia ocupând primul loc pe glob (în prezent locul 3).

• Desprindeți din textul lecției caracteristicile agriculturii japoneze.
• Cum explicați că pescuitul este o îndeletnicire vitală pentru japonezi?

Transporturile. Japonia are o rețea de căi de comunicație complexă și în continuă modernizare. Se află în curs de extindere rețeaua feroviară deservită de trenuri rapide („shinkansen"), care leagă printr-o serie de poduri și tunele întregul arhipelag. În Japonia a circulat primul tren de mare viteză (Hikari), iar pe șoselele sale aleargă peste 65 de milioane de automobile (locul 2 pe glob, după S.U.A.). Porturile (Kobe, Chiba, Nagoya, Yokohama ș.a.) și aeroporturile japoneze (din Tokyo, Osaka, Sapporo ș.a.) se numără printre cele mai mari din lume.

▲ *Automobile pregătite pentru export*

Comerțul exterior. Japonia exportă îndeosebi produse industriale (autoturisme, nave maritime, produse electronice ș.a.) și importă în principal combustibili (petrol, cărbuni) și minereuri (de fier, bauxită, minereuri complexe ș.a.).

Turismul. Japonia este una dintre puținele țări asiatice care înregistrează însemnate fluxuri turistice. Principalele atracții sunt:

- actuala capitală, Tokyo, cu împrejurimile (monumente, Muntele Fuji ș.a.);
- vechile capitale, Nara și Kyoto, cu numeroase monumente (numai în Kyoto există peste 2 000 de temple);
- alte orașe cu monumente: Osaka, Kumamoto;
- orașul-stațiune Nikko și stațiunile de sporturi de iarnă (Sapporo ș.a.).

• Explicați, cu ajutorul noțiunilor învățate în clasa a V-a, cauza vulcanismului din arhipelagul nipon.
• Numiți factorii care influențează concentrarea populației în sud-estul țării.
• Menționați, pe baza noțiunilor învățate la Istorie, îndeletnicirile tradiționale ale japonezilor.
• Menționați caracteristicile căilor de comunicație din Japonia.
• Selectați din textul lecției elementele de specificitate ale Japoniei.
• Descrieți caracteristicile fizico-geografice și uman-economice ale Japoniei.

▲ *Podul Akashi–Kaikyo*

REZUMAT

● *Japonia este unul dintre principalele state insulare de pe glob. Are un relief muntos, dominat de vulcani.*

● *Este o țară foarte populată, cu una dintre cele mai ridicate densități. Are un grad ridicat de urbanizare și multe orașe mari, inclusiv cel mai populat megalopolis.*

● *Japonia este a doua mare putere economică a lumii.*

● *Este lipsită de resurse minerale, dar are o industrie prelucrătoare puternică, remarcându-se construcțiile de mașini.*

● *Agricultura este puternic mecanizată și de mare randament.*

● *Are una dintre cele mai complexe și moderne rețele de căi de comunicație de pe glob.*

● *Este o mare putere comercială și are un turism activ.*

▼ *Templul Haryuji (Nara)*

PENINSULA COREEA

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI LIMITELE Coreea este o peninsulă din sud-estul Asiei, mărginită de Marea Japoniei, în est, și de Marea Galbenă, în vest. Doar în nord este legată de continent, având ca vecini în cea mai mare parte China și, pe o mică porțiune, Rusia.

Țărmurile sunt în general joase și nisipoase, cu excepția celui de sud-vest, un adevărat labirint de peninsule și insule (Chejudo ș.a.).

CADRUL NATURAL Cea mai mare parte a peninsulei (circa patru cincimi) este ocupată de munți și coline. În rest, de-a lungul litoralului și al principalelor râuri se întâlnesc câmpii aluvionare.

Principalele lanțuri muntoase sunt: Munții Coreii continentale, în nord, mai înalți (2 744 m

Peninsula Coreea – harta fizico- și economico geografică ▼

▲ *Peisaj de pe țărmul estic*

în vârful Pektu-san), și Taebaek, în est, paralel cu țărmul Mării Japoniei. Munții Taebaek sunt mai puțin înalți (1 700 m altitudine în Kîmgang-san/ „Muntele de Diamant“) și coboară în trepte spre vest și sud, continuându-se cu dealuri și câmpii.

Există numeroase râuri, cele mai multe curgând spre vest și sud, mai mari fiind Yalu și Taedong.

- **Caracterizați țărmurile Peninsulei Coreea.**
- **Analizați harta fizico-geografică și numiți principalele trepte de relief.**
- **Pe baza hărții de la pagina 64 și a informației din text, caracterizați apele curgătoare.**
- **Descrieți peisajul din imaginea de mai sus.**

Clima este în cea mai mare parte temperat-continentală, cu excepția fațadei orientale, unde este oceanică.

Peste două treimi din suprafața peninsulei sunt acoperite cu păduri de zadă, molid și brad, în nord, pin, arțar, mesteacăn, magnolie ș.a., în partea centrală, și specii sudice (bambus, dafin, stejar-mereu-verde ș.a.), în extremitatea meridională.

Fauna este foarte bogată: lup, urs, căprioara roșie (îndeosebi în nord), tigru, leopard, antilopa goral, salamandre ș.a. (în sud).

În Peninsula Coreea există două state: Republica Populară Democrată Coreeană (Coreea de Nord) și Republica Coreea (Coreea de Sud). Cele două țări au orientări politice și economice total diferite: Coreea de Nord este o țară comunistă, cu economie planificată, în timp ce Coreea de Sud este o țară capitalistă, cu economie de piață.

Până în 1948 au constituit un singur stat. În prezent duc tratative în vederea reunificării.

COREEA DE SUD

- **Suprafața:** **99 268 km²**
- **Populația:** **45,6 mil. loc.**
- **Capitala:** **Seul**

Este o țară cu una dintre cele mai ridicate densități ale populației de pe glob și cu cea mai mare parte a populației (circa patru cincimi) concentrată în orașe.

Principalele orașe sunt: Seul, unul dintre cele mai mari orașe ale lumii (10 milioane de locuitori), situat în partea vestică a țării, în apropierea țărmului Mării Galbene, Pusan, Taegu, Inchŏn, Taejon și Kwangju, fiecare cu peste un milion de locuitori.

▼ *Seul*

▲ *Uzină de automobile (Ulsan)*

Deși dispune de resurse minerale variate, acestea nu au rezerve importante. În consecință, Coreea de Sud este un mare importator de materii prime. Industria sa prelucrătoare este una dintre cele mai dezvoltate din Asia. Aceasta este axată pe textile pe bază de materii prime proprii (mătase naturală, bumbac, lână – Pusan, Inchŏn), petrochimie (petrol importat – Ulsan), construcții navale (Pusan), automobile, electronică (Seul, Ulsan) ș.a.

Agricultura, deși mecanizată și foarte productivă, nu reușește să asigure necesarul intern, cu excepția celui de orez; de altfel acesta constituie principala cultură, ocupând mai mult de jumătate din terenurile cultivate, și plasează Coreea de Sud între primii producători mondiali. Se mai cultivă orz, soia, tutun ș.a.

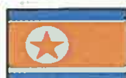
- **Explicați marea concentrare a populației în orașe.**
- **Menționați ramurile industriei prelucrătoare din Coreea de Sud.**
- **Numiți planta de cultură pentru care se acoperă consumul intern.**

Pescuitul (peste 3 milioane de tone anual) este de asemenea important, Coreea de Sud înscriindu-se între primele 10 țări ale lumii în acest domeniu.

În ce privește transporturile, se remarcă cele rutiere, maritime și aeriene. Principalele porturi sunt Pusan și Inchŏn, iar cele mai mari aeroporturi se află la Seul și Pusan.

Spre deosebire de Coreea de Nord, Coreea de Sud înregistrează mari fluxuri turistice. Principalele atracții turistice sunt capitala și o serie de orașe (Kwangju, Puyo, Taegu) cu o mare bogăție de monumente istorice și de artă, insula Chejudo ș.a.

COREEA DE NORD

- **Suprafața: 122 762 km²**
- **Populația: 24,3 mil. loc.**
- **Capitala: Phenian**

Este mai întinsă, dar mai puțin populată decât Coreea de Sud, rezultând o densitate mult mai redusă, dar superioară mediei continentului asiatic.

Circa trei cincimi din populație sunt concentrate în orașe, cele mai mari fiind capitala, Phenian (2,4 milioane de locuitori), urmată de Hamhung, Chongjin (între 500 și 700 de mii de locuitori), Nampo, Sinuiju, Wonsan.

Capitala este situată în partea vestică a țării, într-o depresiune din apropierea țărmului Mării Galbene; este cel mai vechi oraș din Peninsula Coreea (datând din mileniul al II-lea î.Cr.) și un important centru economic și cultural-științific.

Coreea de Nord se confruntă cu mari dificultăți economice.

Spre deosebire de Coreea de Sud, Coreea de Nord dispune nu numai de resurse forestiere, ci și de unele resurse de minerale și minereuri (huilă, magneziu, minereu de fier, fosfați, metale rare și prețioase), și de un important potențial hidroenergetic.

Industria prelucrătoare, deși diversificată, nu funcționează la capacitatea maximă. Aceasta este axată pe ramurile grele (siderurgie, construcții de mașini, chimică), la care se adaugă industria textilă, ramură tradițională.

Cele mai importante centre industriale sunt capitala (îndeosebi construcții de mașini și produse textile), Chongjin (siderurgie, nave maritime), Hamhung (material rulant, produse chimice).

Agricultura, deși beneficiază de mari sisteme de irigație, are randamente scăzute, înregistrându-se un important deficit de produse agroalimentare.

Principalele culturi sunt orezul (două cincimi din suprafața cultivată), porumbul și meiul (împreună, alte două cincimi). Se mai cultivă plante tehnice (soia, bumbac, tutun), legume, pomi fructiferi.

Ca și în Coreea de Sud, creșterea animalelor are un rol secundar, în schimb pescuitul este activ.

Rețeaua de căi de comunicație, deși a cunoscut o puternică dezvoltare, îndeosebi cea feroviară (în mare parte electrificată), este încă insuficientă.

Cu toate că dispune de multe atracții turistice (orașe cu monumente istorice și de artă, stațiuni montane și balneomaritime), turismul este aproape inexistent.

▼ *Phenian*

▲ *Peisaj din munții Taebaek*

Numiți principalele centre industriale, cu specificul lor economic.

Menționați plantele de cultură care ocupă cea mai mare parte din suprafața cultivată.

Cum explicați turismul redus, în condițiile unor bogate atracții turistice?

Stabiliți patru asemănări și deosebiri geografice între Coreea de Nord și Coreea de Sud.

REZUMAT

● *Peninsula Coreea este predominant muntoasă, are țărmuri în cea mai mare parte joase și nisipoase și este bine împădurită.*

● *Cele două state care i se suprapun diferă ca număr al populației, densitate, regim politic și nivel de dezvoltare economică.*

● *În ansamblu, Coreea de Sud concentrează un număr mai mare de locuitori, este mai dens populată și mai dezvoltată din punct de vedere economic.*

CHINA

- **Suprafața: 9 572 900 km²**
- **Populația: 1 227,7 mil. loc.**
- **Capitala: Beijing**

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI LIMITELE China este o țară de dimensiuni continentale, având o suprafață echivalentă cu a întregii Europe. Mai mult de o treime din întinsele sale granițe sunt marine. Restul frontierelor sunt terestre, China având foarte mulți vecini, între care Rusia, India și Mongolia.

Identificați pe hartă vecinii Chinei.

CADRUL NATURAL China are o mare varietate de forme de relief, de tipuri climatice și o bogată vegetație și faună.

Relieful. În ansamblu, regiunile înalte se află în vestul și în sudul țării, iar cele joase în est și nord-est.

▲ *Peisaj tipic din nordul țării*

Marile unități de relief ale Chinei sunt:

- Podișul Tibet, în vest, cel mai înalt de pe glob (peste 4 500 m).
- Munții Himalaya, cel mai înalt lanț muntos de pe Terra; la granița cu Nepalul se află Chomolungma, cel mai înalt vârf de pe glob (8 848 m).
- Deșerturile Takli Makan și Jungaria, în nord-vest, și Gobi, în nord.
- Marea Câmpie a Chinei de Est, joasă și fertilă, drenată de fluviile Changjiang și Huang He.

Există multe alte lanțuri muntoase, podișuri și câmpii.

▼ *China – harta fizico-geografică*

1. Pakistan
2. Tadjikistan
3. Uzbekistan

▲ *China – harta economico-geografică*

Clima este variată, dar pe cea mai mare parte a teritoriului țării aparține climatului temperat-continental excesiv. Pe alocuri are caracter deșertic: în Gobi, Takli Makan, Jungaria. În regiunile muntoase înalte din vest clima este alpină. În sudul și sud-estul țării clima este musonică (tropicală), cu precipitații bogate. Această zonă este frecvent afectată de taifunuri.

Apele. În acest domeniu China este o țară a contrastelor: are sisteme hidrografice uriașe, dar și întinse regiuni areice sau endoreice.

Principalele cursuri de apă se află în partea estică: Changjiang (cunoscut și sub numele de Fluviul Albastru, vezi *Analiza unui fluviu* la *Asia – caracterizare generală*), cel mai lung de pe întreg continentul asiatic, (6300 km) Huang He (sau Fluviul Galben – aproape 5000 km) ș.a.

Pe teritoriul Chinei își au izvoarele alte mari fluvii ale Asiei: Indus, Brahmaputra, Mekong ș.a.

M*arele Canal* – cel mai mare canal de navigație și irigații de pe glob (în prezent, 1782 km), leagă cele trei mari fluvii din estul Chinei; construcția sa a început înaintea erei noastre.

Peisaj din podișul Tibet ▼

Defileul fluviului Changjiang ▼

Dintre lacuri, mai mari sunt cele sărate și cu suprafața variabilă din centrul și nord-vestul țării (Kuku Nor sau Qinghai, Lob Nor).

Vegetația. Pădurile, cândva foarte extinse, se întâlnesc în sud-vestul și nord-vestul țării (conifere în principal, dar și foioase), precum și în sud-est (păduri tropicale și subtropicale, cu bambus, cedru, chiparos și alte specii).

Pajiștile stepice din estul țării au fost înlocuite cu terenuri arabile, iar cele din vest (Tibet) sunt sărace în ierburi. În nord și nord-vest vegetația este adaptată la uscăciune.

Fauna este extrem de variată:

- peste 400 de specii de mamifere: ursul panda uriaș – simbolul țării –, tigrul de Ussuri, leopardul, cerbul sika, sambarul, antilopa addax;
- câteva sute de specii de păsări: pasărea soarelui, cocostârcul cu gâtul negru ș.a.;
- peste 1500 de specii de pești.

- **Comentați afirmația „China este o țară de dimensiuni continentale“, din textul lecției.**
- **Localizați pe hartă principalele unități de relief.**
- **Explicați varietatea climei, vegetației și faunei.**
- **Explicați noțiunile „areic“ și „endoreic“.**
- **Menționați trei fluvii ale Asiei care izvorăsc de pe teritoriul Chinei.**

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI *Populația.* China este cea mai populată țară de pe glob: concentrează o treime din populația Asiei și mai mult de o cincime din cea a întregii planete.

Cu toate acestea, din cauza uriașei sale întinderi densitatea populației nu este prea mare: circa 125 loc./km² (apropiată de media continentului). Există însă mari diferențieri teritoriale:

- regiuni cu densități extrem de mari, cum este în ansamblu Câmpia Chinei de Est; în bazinul inferior al fluviilor Changjiang și Huang He densitatea depășește 1 000 loc./km²;

▲ *Shanghai*

- regiuni cu densități mici (în vest și nord) și foarte mici (în Podișul Tibet, densitatea este sub 2 loc./km²);

Ca regulă, densitatea populației scade de la est spre vest. Majoritatea populației (circa trei sferturi) trăiește la sate. În schimb China are multe orașe mari: peste 20 au fiecare minimum un milion de locuitori.

Între marile orașe se numără *Beijing* (vezi *Profile de orașe* la *Asia – caracterizare generală*); *Shanghai*, unul dintre cele mai mari orașe ale lumii, situat la gura de vărsare a fluviului Changjiang în Marea Chinei de Est, cel mai mare port și centru industrial al țării; *Guangzhou*, oraș-port la Marea Chinei de Sud, important centru al industriei mătăsii; *Xi'an*, unul dintre puținele orașe mari din interior, așezare urbană foarte veche, fostă capitală a Chinei sau a unor state feudale chinezești, oraș foarte bogat în monumente.

PRINCIPALELE ORAȘE	POPULAȚIA (mil loc.)[1]
Shanghai	7,5 (15,1)
Beijing	5,8 (10,8)
Tianjin	4,6 (8,8)
Shenyang	3,6
Wuhan	3,3
Guangzhou	2,9
Harbin	2,4
Chongqing	2,3
Nanjing	2,1
Xi'an	2,0

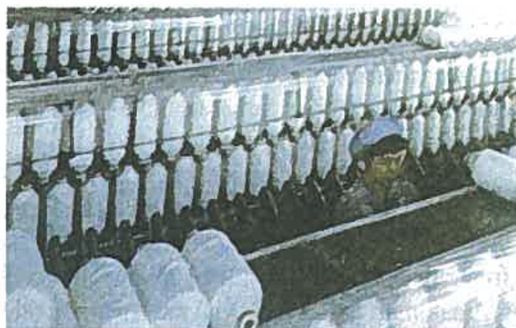
[1] *între paranteze, populația aglomerației urbane*

Pe baza noțiunilor învățate la Istorie, caracterizați zona în care a apărut vechea civilizație chineză.

Argumentați de ce densitatea medie a populației este redusă.

Analizați tabelul de la pagina 70 și numiți primele trei aglomerații urbane ale Chinei.

▲ *Uzină textilă la Shanghai*

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA

Resursele naturale. China este una dintre cele mai bogate țări în resurse minerale, acestea fiind deosebit de variate.

China este cel mai mare producător mondial de cărbuni (bazinele Fushun, Taiyuan ș.a.), minereu de fier (Anshan ș.a.) și staniu și unul dintre cei mai importanți pentru multe alte minerale și minereuri: petrol, minereuri neferoase (zinc, plumb, bauxită), aur, sare, fosfați naturali ș.a.

Industria prelucrătoare a Chinei a ajuns la sfârșitul secolului al XX-lea una dintre cele mai puternice și diversificate din lume.

În ultima vreme China a devenit al doilea producător mondial de energie electrică, hidroenergia jucând un rol tot mai important; hidrocentrala Gezhouba, aflată în construcție, va fi una dintre cele mai mari de pe glob.

China este un mare producător de:

- fontă și oțel (Anshan, Wuhan, Baoshan – lângă Shanghai);
- mașini și utilaje într-o gamă variată: mașini agricole, locomotive, autocamioane (Nanjing, Beijing, Guangzhou), nave fluviale și maritime (Shanghai), aparatură electronică și electrotehnică (Shenzen), sateliți artificiali și rachete cosmice ș.a.; China este cel mai mare producător mondial de televizoare, biciclete și jucării;
- produse chimice și petrochimice (Harbin, Guangzhou);
- textile pe bază de mătase naturală și bumbac (Guangzhou, Taiyuan);
- ciment (Huangzhou, Datong);
- produse alimentare (zahăr, bere, produse din carne).

▼ *Centrul siderurgic Anshan*

În China se păstrează vechi tradiții meșteșugărești, cum sunt brodatul pe mătase (Guangzhou), ceramica și porțelanul (Jingdezhen, supranumit „Orașul porțelanului“, și Yixing), sticlăria artistică, sculptura în fildeș și jad, confecționarea de articole din lemn și bronz. Aceste produse sunt comercializate în întreaga lume.

Exemplificați resursele minerale care situează China pe primele locuri în lume.

Menționați performanțele mondiale ale industriei prelucrătoare chineze.

Desprindeți, din textul lecției, tradițiile meșteșugărești.

Agricultura chineză este cooperativizată și diversificată.

Terenurile cultivate ocupă numai o zecime din suprafața țării, dar mai mult de jumătate din acestea sunt irigate. China ocupă primul loc pe glob la suprafețe irigate: peste 55 de milioane de hectare.

China a devenit cel mai mare producător mondial de cereale, ocupând primul loc la

ambele cereale de bază: orez și grâu. Orezul este cultivat îndeosebi în partea centrală și sudică a țării, iar grâul în nord și nord-est.

Această țară este totodată cel mai mare producător mondial de bumbac și cartofi, și unul dintre cei mai importanți pentru ceai, cânepă, fructe (banane, pere ș.a.). Pe suprafețe din ce în ce mai mari se cultivă viță de vie (mai ales pentru struguri de masă), arbori de cafea și de cacao, trestie de zahăr.

China este și un mare crescător de animale:

- porcine (locul 1 pe glob, cu aproape jumătate din efectivul mondial), îndeosebi în Câmpia Chinei de Est, pe bază de cartofi și porumb;
- ovine (locul 2 pe glob) și bovine (locul 4 pe glob) pe pășunile mai sărace din vest;
- cai și yaci, mai ales în regiunile mai înalte.

În sudul și estul țării se practică de milenii creșterea viermilor de mătase, China ocupând locul 1 mondial la producția de mătase naturală.

China se situează pe primul loc și la pescuit (aproape un sfert din cantitatea pescuită pe glob), depășind în ultima vreme Japonia și Rusia.

- **Stabiliți relațiile dintre plantele de cultură, relief și climă.**
- **Numiți zonele de cultură ale orezului și grâului.**
- **Specificați recordurile înregistrate de China în domeniul creșterii animalelor.**

Transporturile. Deși dispune de o imensă rețea de căi de comunicație, aceasta nu acoperă întregul teritoriu, având o densitate mai ridicată în est și nord-est.

China este una dintre puținele țări ale lumii care, în ultimele decenii, au construit magistrale feroviare și rutiere, unele urcând la peste 6 000 m altitudine (de exemplu, în Tibet).

Are cea mai mare rețea fluvială navigabilă (cursuri de apă și canale) și un transport maritim în plină dezvoltare. Principalele porturi sunt: Shanghai (unul dintre cele mai mari de pe glob), Dalian și Guangzhou.

▲ *Pod peste Changjiang la Nanjing*

Dispune și de mari aeroporturi, cum sunt cele din orașele Beijing, Shanghai și Guangzhou.

Comerțul exterior. China, una dintre marile puteri comerciale ale lumii, exportă din ce în ce mai mult produse industriale, combustibili și minereuri (petrol, cărbune, minereuri de fier, bauxită ș.a.), care se adaugă articolelor tradiționale (mătase, ceramică, porțelan ș.a.) și produselor agricole (grâu, orez, bumbac, fructe ș.a.). Importă îndeosebi mașini și utilaje industriale.

Turismul. China are foarte multe atracții turistice, atât naturale, cât și cultural-istorice, între care:

- capitala, cu „Orașul interzis“ (fostul Palat Imperial);
- Marele Zid Chinezesc;
- grotele Yun'gang, adăpostind mai mult de 51 000 de statui ale lui Buddha;
- vechile orașe Chengde, Jinan, Xi'an, Luoyang ș.a., cu o mare bogăție de monumente;
- orașul tibetan Lhasa, cu Palatul Pothala (centru religios);
- ascensiunile în Munții Himalaya;
- munți cu peisaje pitorești și fenomene ale naturii: „păduri de piatră“ și „de lut“, cascade ș.a.

- **Caracterizați căile de comunicație, arătând particularitățile acestora.**
- **Numiți produsele agricole care participă la export.**
- **Localizați principalele regiuni turistice ale Chinei.**
- **Identificați cinci elemente de originalitate ale Chinei.**

REZUMAT

● China ocupă locul al treilea ca întindere și primul ca populație între țările lumii. Deși densitatea populației nu depășește media continentului, există regiuni suprapopulate (Câmpia Chinei de Est).

● Are un relief foarte variat, cu unități de relief care dețin recorduri planetare, mari sisteme hidrografice, dar cu lacuri puțin întinse.

● Deține variate și bogate resurse de subsol, are una dintre cele mai puternice și diversificate industrii prelucrătoare și o producție agricolă care deține supremația mondială în multe domenii.

● Are o imensă rețea de căi de comunicație, deținând primul loc în lume la rețeaua fluvială navigabilă.

● Este o putere comercială și turistică din ce în ce mai semnificativă.

INDONEZIA

● Suprafața: 1 919 317 km²
● Populația: 200 mil. loc.
● Capitala: Jakarta

Indonezia este una dintre cele mai întinse și populate țări asiatice și totodată din întreaga lume.

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI LIMITELE Această țară se suprapune celui mai mare arhipelag de pe glob. Arhipelagul Indonezian este alcătuit din peste 13 700 de insule, dintre care doar câteva sunt mai mari. Tot Indoneziei îi aparține și jumătatea vestică a marii insule Noua Guinee (denumirea indoneziană fiind Irian Jaya).

PRINCIPALELE INSULE	SUPRAFAȚA (km²)
Kalimantan	539 460[1]
Sumatera	473 606
Sulawesi	189 216
Java	125 700

[1] *numai partea indoneziană*

CADRUL NATURAL Relieful este în principal muntos, cu piscuri ce culminează la altitudini mari: Punčak Jaya (5 029 m) în Irian Jaya, Kinabalu (4 101 m) în insula Kalimantan, Kerintji (3 800 m) în insula Sumatera. În arhipelag există peste 100 de vulcani activi, între care și cel de pe insula Krakatau.

▼ *Indonezia – harta fizico- și economico-geografică*

Arhipelagul Indonezian – cel mai mare arhipelag de pe glob, alcătuit din peste 13 700 de insule și insulițe desfășurate pe 5500 km de la vest la est și pe 1 800 km de la nord la sud. Constituie o adevărată punte între continentele Asia și Australia, separând oceanele Pacific și Indian.

Punčak Jaya – cel mai înalt munte insular: 5 029 m altitudine. Se află în vestul insulei Noua Guinee (în teritoriul Irian Jaya), în apropierea Ecuatorului.

Nasib Bagus – peștera cu cea mai mare sală (numită Sarawak), de dimensiuni impresionante: 700 m lungime, 190 m lățime medie, 42 m înălțime maximă. Peștera se află în nord-vestul insulei Kalimantan.

Krakatau – insulă indoneziană unde, la 27 august 1883, a avut loc cea mai puternică erupție vulcanică din timpurile moderne, care a aruncat în aer patru cincimi din suprafața sa și a provocat valuri uriașe (*tsunami*).

Fiind traversată de Ecuator, Indonezia are o climă ecuatorială cu temperaturi constant ridicate și precipitații bogate (2 500–4 000 mm anual). Aceasta favorizează existența unei vegetații forestiere luxuriante, care acoperă aproape două treimi din suprafața țării. Se remarcă arborii cu lemn prețios: teck, santal, precum și palmierii, bambusul ș.a.

Fauna este una dintre cele mai variate și bogate de pe glob, cu multe specii originale: rinocerul javanez, urangutanul, porcul sălbatic javanez, varanul uriaș (din insula Komodo), șoarecele uriaș ș.a.

Analizați harta fizico-geografică a Indoneziei și notați în caiete:
- **insulele cele mai importante;**
- **consecințele așezării geografice;**
- **caracteristicile cadrului natural.**

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE În a doua jumătate a secolului al XX-lea, Indonezia a cunoscut o creștere spectaculoasă a populației, de la 75 de milioane în 1950 la peste 200 de milioane de locuitori la sfârșitul secolului. Deși sporul natural s-a mai redus între timp, creșterea este încă importantă.

Populația este concentrată în cea mai mare parte (aproape două treimi) la sate. În cadrul orașelor se impune prezența celor mari: Jakarta, unul dintre cele mai mari de pe glob (vezi *Profile de orașe* la capitolul *Asia – caracterizare generală*), Surabaja, Bandung și Semarang, în insula Java, Medan și Palembang, în insula Sumatera, Ujungpadang (fost Makasar), în insula Sulawesi.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Indonezia este foarte bogată în resurse minerale. Exploatează gaze naturale (locul 1 în Asia) și petrol, precum și staniu (locul 2 pe glob), nichel, bauxită, cupru ș.a.

Industria prelucrătoare, impulsionată de investițiile altor țări din regiune, este din ce în ce mai diversificată. Ramurilor tradiționale – textilă și alimentară – li s-au adăugat metalurgia feroasă și neferoasă, construcția de mașini (electronică, nave maritime), chimia (îngrășăminte chimice, lichefierea gazelor naturale).

Marilor centre industriale tradiționale din insula Java (Jakarta, Surabaja, Bogor), li s-au adăugat Palembang (insula Sumatera), Ujungpadang (insula Sulawesi), Bontang (insula Kalimantan) ș.a.

Agricultura este axată pe producția vegetală. Este specializată în cultivarea orezului (jumătate din suprafața cultivată, locul 3 pe glob ca producție), cafea (locul 3 ca producție), palmieri de cocos și arbori de cauciuc (la ambele locul 2), manioc, ceai ș.a.

În cadrul transporturilor se detașează cele maritime, Indonezia având peste 300 de porturi.

Între atracțiile turistice se remarcă îndeosebi insulele Java (cu capitala, renumitele temple de la Borobudur, budist, și Palembang,

▲ *Templul Borobudur, detaliu*

hindus, vulcanul Merapi ș.a.) și Bali (cu temple și folclor original).

Pe baza informației din text și a analizei hărții economico-geografice, numiți plantele de cultură specifice Indoneziei.

Stabiliți relația dintre resursele naturale și industriile prelucrătoare.

ALTE ȚĂRI DIN ASIA DE SUD-EST (Vietnam, Thailanda, Myanmar, Malaysia)

ȚARA	SUPRAFAȚA (km²)	POPULAȚIA (mil loc.)	CAPITALA
Vietnam	331 041	75,2	Hanoi
Thailanda	513 155	60,6	Bangkok
Myanmar	676 577	46,8	Yangon
Malaysia	329 733	21,8	Kuala Lumpur

CADRUL NATURAL Toate aceste țări sunt situate în Peninsula Indochina și în ansamblu se desfășoară între Marea Chinei de Sud și Oceanul Indian (Golful Bengal și Marea Andaman).

Relieful este predominant muntos, format din lanțuri cu altitudini ce ajung la 3 000 m, care închid podișuri (Korat ș.a.) și câmpii (Câmpia Siamului ș.a.). În sud, Peninsula Indochina se îngustează tot mai mult și ajunge, prin intermediul Peninsulei Malacca, până aproape de Ecuator.

▲ *Peisaj din stațiunea Nha Trang (Vietnam)*

Clima este predominant musonică, iar vegetația este formată din păduri tropicale, junglă și savană.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI Aceste țări sunt bine populate (mai puțin Malaysia), dar, din cauza marii lor întinderi, au, cu excepția Vietnamului, o densitate a populației inferioară celei a continentului.

Grație unui spor natural ridicat, toate au cunoscut o însemnată dinamică a populației în ultimele decenii, chiar explozivă în cazul Vietnamului (de la 25 de milioane de locuitori în 1955 la peste 75 de milioane în 1995).

PRINCIPALELE ORAȘE	ȚARA	POPULAȚIA (mil loc.)[1]
Kuala Lumpur	Malaysia	1,30
Johor Baharu	Malaysia	0,33
Melaka	Malaysia	0,30
Yangon	Myanmar	2,50 (3,90)
Mandalay	Myanmar	0,54
Moulmein	Myanmar	0,22
Krung Thep (fost Bangkok)	Thailanda	5,85
Nonthaburi	Thailanda	0,26
Nakhon Ratchasima	Thailanda	0,19
Ho Chi Minh	Vietnam	4,30
Hanoi	Vietnam	2,20 (3,10)
Haiphong	Vietnam	1,60

[1] *între paranteze, populația aglomerației urbane*

Cu excepția Malaysiei, aceste țări au un grad redus de urbanizare, mai puțin de un sfert din populație fiind concentrată în orașe.

ECONOMIA În toate aceste țări agricultura este ramura cea mai importantă, dar se află în plină expansiune atât industria, cât și serviciile (transporturile, comerțul, turismul ș.a.).

Agricultura concentrează o mare parte a populației active și este axată pe cultura plantelor. Principala cultură este orezul, care ocupă circa jumătate din terenurile cultivate și are o contribuție importantă la export.

În ansamblu, cele patru țări asigură cea mai mare parte a producției mondiale de cauciuc natural (Malaysia ocupă locul 1 pe glob, iar Thailanda locul 3). Sunt importante de asemenea plantațiile de ananas, palmieri, bananieri, arbori de cafea.

▲ *Cultură de hevea (arborele de cauciuc)*

Toate aceste țări au resurse variate de subsol, dar semnificativă este numai producția de staniu; Malaysia, care multă vreme a deținut supremația mondială, ocupă în prezent locul 2:

Industria prelucrătoare este dinamică în toate țările, cu excepția Vietnamului. Ramurilor tradiționale (textilă, pe bază de bumbac, și alimentară) li s-au adăugat, în toate:

- metalurgia neferoasă, mai ales obținerea staniului: Penang și Kelang (Malaysia), Quang Yen (Vietnam);
- construcțiile de mașini: Kuala Lumpur (Malaysia), Yangon (Myanmar), Bangkok (Thailanda), Hanoi, Ho Chi Minh (Vietnam);

▲ *Pagoda Shwe Dagon (Yangon)*

- industria chimică: Rawang (Malaysia), Bang Chak (Thailanda), Hanoi (Vietnam);
- industria materialelor de construcții, îndeosebi a cimentului.

Iese în evidență puternica dezvoltare a industriei electronice și electrotehnice (mai puțin în Vietnam) și montajul de automobile.

Toate cele patru țări dispun de un însemnat potențial turistic și atrag tot mai mulți turiști.

Principalele atracții turistice sunt:

- orașe vechi, cu o mare bogăție de monumente: Pagan (peste 5 000 de obiective turistice) și Yangon (Pagoda de Aur ș.a.) în Myanmar, Bangkok (templul Trimtir, cu o statuie a lui Buddha de 5,5 tone) în Thailanda, Hue în Vietnam ș.a.;
- edificii moderne, între care Petronas Twin Towers din Kuala Lumpur (Malaysia);
- stațiuni balneomaritime și balneoclimaterice.

- **Localizați statele din Asia de Sud-Est.**
- **Menționați influența așezării geografice asupra climei, vegetației și faunei țărilor din Peninsula Indochina.**
- **Precizați trei caracteristici ale economiei țărilor din Asia de Sud-Est.**
- **Specificați țările cu cea mai mare producție de cauciuc natural de pe glob.**

Probleme geografice fundamentale ale Asiei

Continentul asiatic, în ansamblu sau pe mari regiuni, se confruntă cu o serie de probleme din categoria celor globale, aşadar care influenţează întreaga omenire.

Suprapopularea. Asia este cel mai populat continent al planetei. Numai două ţări asiatice, China şi India, care însumează o zecime din suprafaţa uscatului planetar, concentrează aproape două cincimi din populaţia mondială.

Anumite regiuni, mai ales Asia de Sud şi Asia de Sud-Est, cunosc un ritm de creştere a populaţiei cu mult peste media mondială. Ca urmare, în contextul unei dezvoltări economice lente, în unele ţări şi aşa foarte populate (de exemplu India, Bangladesh, Pakistan, Indonezia), această creştere rapidă se reflectă într-o scădere accentuată a nivelului de trai.

Sărăcia. Sute de milioane de oameni din Asia, dar mai ales din Asia de Sud, sunt afectate de foamete, malnutriţie, lipsa asistenţei medicale. Ca urmare, mortalitatea infantilă înregistrează cote foarte înalte. Se adaugă lipsa educaţiei şi, în consecinţă, un mare număr de analfabeţi.

Apa. Deşi în ansamblu este un continent bogat în resurse hidrografice, acestea sunt repartizate inegal. Ca urmare, în unele regiuni (Asia de Sud, Asia de Vest) apa este deficitară. În unele ţări o mare parte a populaţiei nu are acces la o cantitate minimă de apă.

Despăduririle. În unele regiuni, precum Asia de Sud (India) şi Asia de Sud-Est (Indonezia, Malaysia), anual sunt tăiate zeci de milioane de hectare de pădure. Acestea lasă în loc terenuri sterpe, improprii pentru o altă utilizare.

Conflictele militare, cum au fost războiul din Vietnam, războaiele din Golful Persic (iraniano-irakian, irakiano-kuweitian), au dus la distrugeri materiale şi de vieţi omeneşti, precum şi la afectarea mediului înconjurător. De exemplu, în timpul războiului irakiano-kuweitian din 1990–1991, în urma incendierii sondelor de petrol, în apele Golfului Persic s-a produs o „maree neagră“: petrolul a impurificat apa, a provocat moartea faunei marine, a afectat plaja etc.

▼ *Petronas Twin Towers (Kuala Lumpur)*

S*hwe Dagon* (Pagoda de Aur) din Yangon (Myanmar) este cea mai mare şi mai vestită pagodă din lume. La construirea turlei centrale, având 120 m înălţime, s-au folosit 25 t. de aur şi 100 t. de argint; aceasta este înconjurată de alte 300 de turle mai mici, cu acoperişuri din aur. Construirea pagodei a început în secolul al VI-lea î. Cr.

P*etronas Twin Towers* (Turnurile Gemene Petronas) din Kuala Lumpur (Malaysia) este cea mai înaltă clădire de pe glob: 500 m. Cu această înălţime a detronat clădirea Sears Tower din Chicago (S.U.A.), care a deţinut recordul mondial în perioada 1975-1998. Cele două turnuri sunt unite prin Podul Suspendat (The Skybridge), lung de 57 m, unicat în domeniul zgârie-norilor de pe planetă. La realizarea proiectului Petronas a participat şi arhitectul român Vlad Simionescu.

AFRICA

Prezentare geografică generală

Capul Bunei Speranțe ▶

Ce este Africa

Pentru orice copil și în general pentru orice om pasionat de cunoaștere, Africa a fost și încă rămâne un continent al misterelor: nu întâmplător se vorbește despre „Africa cea plină de mistere".

Africa este un continent al contrastelor:

- al pădurii ecuatoriale, luxuriante și de nepătruns, dar și al întinselor pustiuri, în care nu întâlnești, pe zeci și sute de kilometri pătrați, nici un arbore și în care nu cade, ani în șir, nici o picătură de ploaie;
- al unora dintre cele mai mari bogății minerale de pe glob, dar și al celor mai multe țări sărace, cu un nivel de trai al populației necorespunzător;
- continentul care se înscrie în aria **antropogenezei** (cu cele mai vechi fosile cunoscute ale strămoșului omului) și unde au apărut câteva dintre cele mai vechi și strălucite civilizații ale antichității (egipteană, feniciană ș.a.), dar ultimul care a devenit liber, cele mai multe țări africane dobândindu-și independența abia în ultimele decenii ale secolului al XX-lea;
- continentul care a plătit cel mai scump tribut sclaviei, dar care are în prezent cea mai puternică forță de regenerare, înregistrând cea mai ridicată pondere a tinerilor în totalul populației.

Africa este un continent al creșterii rapide a populației, al marii diversități etnice și lingvistice, al unei arte populare originale și al unui folclor atractiv.

POZIȚIA GEOGRAFICĂ. LIMITELE

Africa este unicul continent situat simetric față de Ecuator.

După realizarea Canalului Suez, continentul african este înconjurat numai de ape: Oceanul Atlantic, în vest, Oceanul Indian și Marea Roșie, în est, și Marea Mediterană, în nord. Canalul Suez îl desparte de Asia.

Țărmurile continentului sunt puțin crestate, măsurând numai circa 28 000 km.

Punctele extreme ale masei continentale africane sunt:

- în nord, Capul Ras-el-Abiad (37°21' latitudine nordică);
- în sud, Capul Acelor = Agulhas (34°50' latitudine sudică);
- în est, Capul Hafun = Ras Hafun (51°20' longitudine estică);
- în vest, Capul Verde = Cabo Verde (17°33' longitudine vestică).

DESCOPERIREA ȘI CUNOAȘTEREA AFRICII

Deși alături de Europa și de o parte a Asiei face parte din ceea ce s-a numit „Lumea Veche", multă vreme nu s-a știut mare lucru despre continentul african, cu excepția regiunii care gravita spre Marea Mediterană.

De altfel aici, în nordul continentului, au apărut și s-au dezvoltat strălucite civilizații încă din antichitate. Dintre acestea amintim civilizația egipteană, în Valea Nilului, și cea feniciană, prin coloniile întemeiate pe țărmul mediteranean african, între care Cartagina.

Ulterior s-au extins în Africa de Nord civilizațiile greacă, romană și arabă. În schimb, interiorul continentului african a rămas multă vreme necunoscut europenilor. La aceasta a contribuit, printre altele, faptul că între zona litorală medite-

▼ *Africa – harta fizico-geografică*

Africa – harta regiunilor ▶

▲ *Insula Gorée din zona orașului Dakar (Senegal), loc de expediere a sclavilor spre America*

raneană și părțile centrală și sudică ale continentului se interpun întinse deșerturi.

Pătrunderea europenilor spre sud, de-a lungul țărmului atlantic, și în interiorul Africii se intensifică la sfârșitul secolului al XV-lea. Aceasta s-a datorat în principal navigatorilor portughezi, care căutau o cale maritimă dinspre Europa către India.

Astfel, în anul 1488 Bartolomeo Diaz atinge sudul continentului, descoperind Capul Bunei Speranțe. Zece ani mai târziu, compatriotul său Vasco da Gama dublează continentul african pe la sud, ajungând în „Țara mirodeniilor“, adică în India.

După explorarea coastelor vest-africane și înființarea de forturi și **factorii**, Portugalia va deține timp de un secol monopolul comerțului cu acest continent. Apoi pătrund aici și alte puteri coloniale: Olanda, Anglia, Franța.

Practic, explorarea interiorului „Africii negre“ (continentul la sud de Sahara) începe abia către sfârșitul secolului al XVIII-lea. Se remarcă exploratori precum James Bruce, Serpa Pinto, David Livingstone, cel mai mare explorator al Africii, Henry Stanley.

Din nefericire, Africa neagră a constituit, începând cu secolul al XVI-lea, un inepuizabil rezervor de sclavi pentru vastele plantații de pe continentul american. Acest comerț inuman va atinge apogeul în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Până la interzicerea lui, în 1815, peste 100 de milioane de negri au fost uciși sau transportați peste Oceanul Atlantic.

Lupta pentru împărțirea Africii între marile puteri coloniale se intensifică la sfârșitul secolului al XIX-lea, când întregul continent intră în stăpânirea acestora.

După cel de-al doilea război mondial, în contextul decolonizării, statele africane își dobândesc independența.

Analizați harta de la pagina 79 și numiți liniile geografice importante care traversează continentul african.

Menționați consecințele așezării geografice a Africii.

Copiați în caiete tabelul și completați-l cu ajutorul hărții.

INSULE	
GOLFURI	

Care este principala consecință a țărmurilor puțin crestate ale continentului?

Analizând diagramele de la paginile 7 și 20, numiți caracteristicile continentului Africa față de celelalte continente.

CARACTERIZARE FIZICO-GEOGRAFICĂ

RELIEFUL Africa este un continent masiv, cu țărmuri puțin crestate, însoțite de un număr redus de insule.

Spre deosebire de alte continente, relieful Africii este mai puțin variat. În cea mai mare parte acest continent este constituit dintr-un soclu vechi, accidentat îndeosebi în partea de est, unde se află Marele Graben Est-African. Acest soclu reprezintă una dintre componentele principale ale vechiului și vastului continent sudic Gondwana.

Ca urmare a îndelungatului proces de eroziune, forma de relief caracteristică Africii este podișul neted, acoperit de roci sedimentare (îndeosebi gresii).

În decursul timpului geologic, acest podiș a suferit unele coborâri sau, din contră, înălțări. În cazul coborârilor au luat naștere mari cuvete (depresiuni), cum sunt Congo și Ciad. În schimb în cazul înălțărilor s-au produs fracturi ale scoarței, apărând un imens șanț tectonic, în care s-a instalat un lanț de lacuri (Albert, Malawi, Tanganyika ș.a.). Structura faliată a favorizat manifestarea vulcanismului, aici existând și cei mai înalți munți din Africa:

▲ *Vulcanul Kilimandjaro*

Kenya și Kilimandjaro, ultimul culminând la aproape 6 000 m. Există și vulcani activi: Nyiragongo, Meru ș.a.

Pe continentul african se află și munți de încrețire, cum sunt cei din nord-vest, în zona **Maghrebului** (Atlas, Antiatlas ș.a.) – care constituie o continuare a sistemului muntos Alpino–Carpato–Himalayan –, și din sud (Munții Capului).

În Africa există două dintre cele mai întinse deșerturi de pe glob: Sahara și Kalahari.

Sahara este cel mai mare deșert de pe glob, ocupând o suprafață cât aproape întreg continentul european. Este constituit în cea mai mare parte dintr-un platou jos, având trei tipuri de peisaje caracteristice:

- *erguri*: deșert cu dune mișcătoare pe fundul unor regiuni mai coborâte;
- *reguri*: porțiuni mai coborâte ale reliefului, acoperite cu pietrișuri și nisipuri grosiere;
- *hamade*: platouri stâncoase, acoperite cu pietre colțuroase (deșert pietros).

Deșertul saharian este presărat cu rare depresiuni, în care ies la iveală apele subterane. Acestea condiționează prezența oazelor, cum sunt Faiyum, Kattara, Fezzan ș.a.

▲ *Peisaj din insulele Seychelles*

Spre deosebire de Sahara, Kalahari este un platou mai înalt (900–1 200 m altitudine), acoperit în mare parte cu dune de nisip și aproape lipsit de vegetație.

Câmpiile africane sunt restrânse și de tip litoral: Câmpia Senegalului și Câmpia Guineii, pe țărmul Atlanticului, Câmpia Somaliei și Câmpia Mozambicului, pe țărmul Oceanului Indian.

- **Definiți noțiunile: soclu vechi, falie și șanț tectonic.**
- **Care este forma de relief predominantă a Africii?**
- **Pe baza analizei hărții de la pagina 79 și a informațiilor din textul lecției, numiți:**
  - **– munții de încrețire;**
  - **– originea munților din deșertul Sahara;**
  - **– trei caracteristici ale zonelor depresionare;**
  - **– principalele câmpii ale Africii.**
- **Pe baza noțiunilor învățate în clasa a V-a și a imaginilor, descrieți deșertul Sahara prin trei elemente caracteristice.**
- **Explicați apariția oazelor în deșert.**

D*imitrie* și *Nicolae Ghika-Comănești* (tată și fiu) – primii români care au explorat „Cornul oriental al Africii“ (Peninsula Somalia), în anii 1895–1896, și au adunat un bogat material floristic. Nicolae a călătorit ulterior și în Munții Atlas.

C*apul Bunei Speranțe* a fost numit inițial, de către descoperitorul său, Bartolomeo Diaz, Capul Furtunilor. Dar regele portughez João al II-lea i-a schimbat numele în Capul Bunei Speranțe, pentru a nu-i descuraja pe navigatori.

N*ilul* – cel mai lung fluviu al planetei, măsurând 6 671 km de la izvoarele Kasumo, din Munții Virunga, aflați în inima Africii, până la Marea Mediterană. Singurul curs de apă care traversează deșertul Sahara.

S*ever Pleniceanu* – primul român care a pătruns în inima Africii și unul dintre primii europeni care au ajuns în regiunea ecuatorială locuită de pigmei.

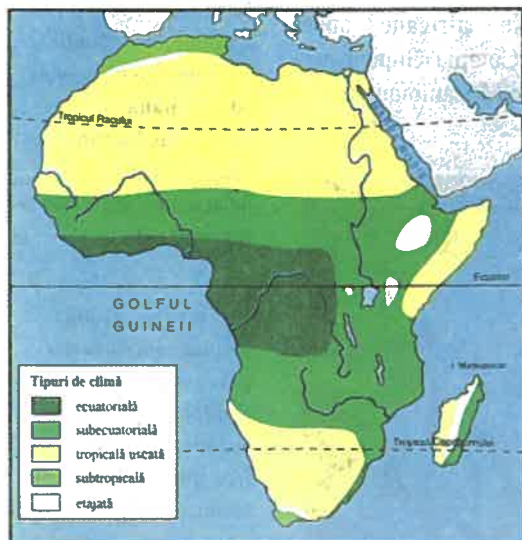
▲ *Dune de nisip în Sahara (zona ergurilor)*

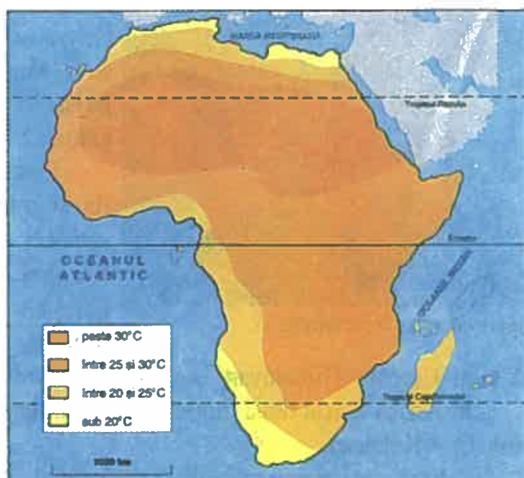
CLIMA În ansamblu Africa este continentul cu cea mai caldă climă de pe glob. Circa trei pătrimi din suprafața sa se află în zona intertropicală, ceea ce determină, în corelație cu alți factori, regimul climatic.

Practic, zonele climatice se succedă la nord și, respectiv, la sud de Ecuator aproape simetric:

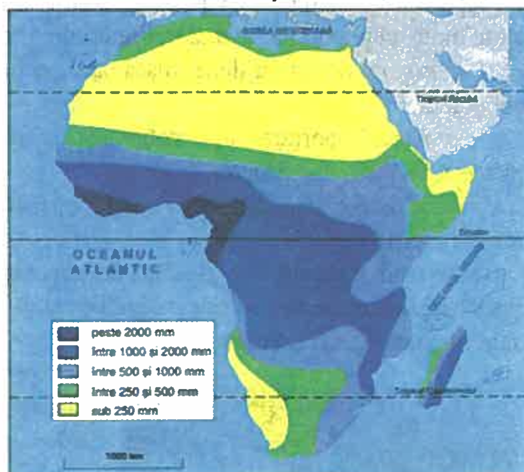
- *climatul ecuatorial*, cu temperaturi ridicate și constante, precipitații bogate (1 500–4 000 mm anual);
- *climatul subecuatorial*, cu amplitudinea termică mai mare, un singur sezon ploios, a cărui durată scade progresiv spre nord și spre sud, și un sezon uscat, când bat alizeele;
- *climatul tropical uscat*, deșertic, mai extins teritorial în emisfera nordică (Sahara) și mai restrâns în cea sudică (Kalahari); este caracterizat prin ariditate accentuată;
- *climatul subtropical*, în cele două extremități ale continentului (Africa de Nord maghrebiană și regiunea Capului);
- *climat etajat*, pe altitudine.

▼ *Africa – harta climei*

▲ *Africa – harta temperaturilor medii anuale*

▲ *Africa – harta precipitațiilor medii anuale*

Clima Africii este influențată de mulți alți factori. De exemplu, curentul rece al Benguelei explică existența deșertului Namib, din sud-vestul continentului, iar altitudinea explică apariția zăpezilor și a ghețarilor pe munții înalți, din regiunea ecuatorială.

- **Menționați factorii care influențează clima Africii**
- **Analizați harta temperaturilor și numiți zona cea mai caldă a continentului.**
- **Indicați vânturile specifice zonei calde și modul lor de formare.**
- **Caracterizați tipurile de climă ale Africii, urmărind temperatura, vânturile și precipitațiile.**

APELE Africa este un continent al contrastelor hidrografice, având atât mari sisteme fluviale – inclusiv cel mai mare curs de apă de pe glob, Nilul –, cât și regiuni areice și endoreice.

Regimul hidrologic al cursurilor de apă africane este strâns legat de regimul precipitațiilor. Așa se explică faptul că Nilul este depășit ca debit de fluviul Congo și de alte cursuri de apă.

Din cauza cascadelor (de exemplu, Victoria, pe Zambezi) și a repezișurilor (de exemplu, cele de pe cursul inferior al fluviului Congo, cele șase cataracte de pe Nil ș.a.), aproape toate fluviile africane sunt parțial navigabile. În schimb au potențial hidroenergetic ridicat: mai mult de o cincime din totalul mondial.

FLUVIUL	LUNGIMEA (km)	SUPRAFAȚA BAZINULUI (km^2)
Nil	6671	2 870 000
Congo	4700	3 710 000
Niger	4184	2 090 000
Zambezi	2575	1 330 000

▲ *Principalele fluvii africane*

▼ *Lacuri africane*

LACUL	SUPRAFAȚA (km^2)	ADÂNCIMEA MAXIMĂ (m)
Victoria	68 100	79
Tanganyika	31 900	1435
Malawi	30 900	706
Ciad	12 000–26 000	4–11

Lacurile naturale sunt mai frecvente în Africa de Est, fiind de regulă de origine tectonică și cu apă dulce.

În Africa de Nord sunt frecvente **șoturile**, lacuri sărate, puțin adânci. Tot aici se află lacul Ciad, care are o suprafață foarte variabilă.

Există și lacuri artificiale, îndeosebi hidroenergetice, cum sunt cele de pe fluviile Nil (Nasser), Volta (Akosombo), Zambezi ș.a.

Explicați cum influențează relieful și clima rețeaua hidrografică a Africii.

Comparați un lac tectonic cu unul de podiș. Prin ce se deosebesc?

Explicați de ce fluviile africane sunt parțial navigabile.

▲ *Lacul Ciad*

VEGETAȚIA Africa este un continent al marilor contraste și în ce privește vegetația și fauna.

Astfel, densa pădure ecuatorială, veșnic verde și cu o mare bogăție de specii, ocupă mai ales bazinul fluviului Congo și zona Golfului Guineii.

La nord și la sud de această zonă se desfășoară savana, care constituie peisajul vegetal specific Africii. Există mai multe tipuri de savană: savana înaltă, savana-parc (plante ierboase, arbori rari) ș.a.

Urmează stepa tropicală, în zona Sahelului, care face trecerea de la savană la deșertul Sahara. Aceasta este formată din ierburi rare, adaptate la climatul secetos.

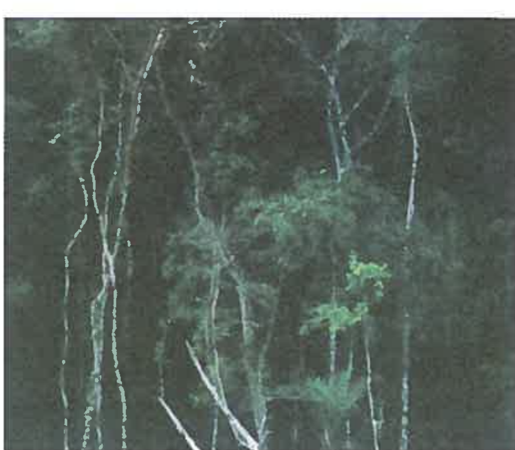
În regiunile deșertice nu există vegetație durabilă decât în oaze (curmali, palmieri ș.a.), în rest aceasta reducându-se la plante adaptate la secetă.

▼ *Africa – harta vegetației*

▲ *Peisaj de savană*

▲ *Oază sahariană*

▲ *Pădure ecuatorială din bazinul Congo*

▲ *Colonie de păsări flamingo*

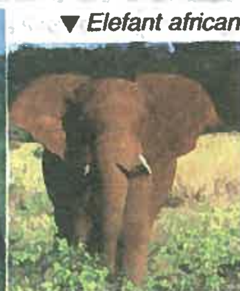
În cele două extremități ale continentului se află vegetație de tip mediteranean (***maquis***), sub forma unor smocuri și mărăcinișuri, în care predomină speciile **termofile** de stejar, arbuști (mirt, leandri).

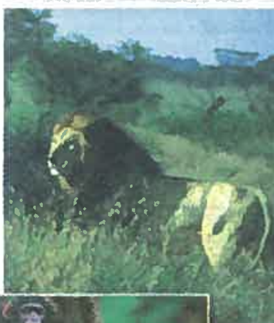
În regiunile montane înalte, vegetația se etajează de la pădurea tropicală, la poale, până la pajiștile alpine, cu specii asemănătoare celor din pajiștile de munte de la noi.

FAUNA Africa are o impresionantă bogăție de animale. Nicăieri în altă parte a planetei animalele nu ating o specializare atât de mare:

- pădurea ecuatorială este împărăția maimuțelor (între care gorila, cimpanzeul și pavianul), a păsărilor multicolore (între care papagalii) și a insectelor (termite, fluturi viu colorați);
- savana este domeniul zebrelor, antilopelor, girafelor, elefantului african, leului, leopardului și al panterei;
- fluviile și marile lacuri sunt domeniul crocodililor și al hipopotamilor;
- deșerturile sunt domeniul scorpionilor, șopârlelor, șerpilor, precum și al hienelor și al șacalilor;
- insula Madagascar este ultimul refugiu al **lemurienilor**.

Elefant african ▼

◀ *Leu african*

◀ *Cimpanzei*

Zebre din Parcul Național Serengeti ▼

◀ *Girafe*

Pe continentul african există unele dintre cele mai mari parcuri naționale și rezervații naturale, care ocrotesc vegetația și fauna specifice (Serengeti, Virunga, Krüger ș.a.).

- Numiți trei caracteristici ale pădurii ecuatoriale.
- Explicați diferența dintre savană și stepă.
- Indicați animalele specifice savanei.

S I N T E Z Ă

AFRICA – GEOGRAFIA FIZICĂ

- **Africa este unul dintre cele mai întinse continente și unicul situat simetric față de Ecuator.**
- **Este un continent masiv, cu țărmuri puțin crestate, însoțite de un număr redus de insule, de regulă mici, cu excepția Madagascarului.**
- **Forma de relief caracteristică este podișul neted, peste care se suprapune, în nord, cel mai întins deșert al planetei, Sahara.**
- **Africa este, în ansamblu, continentul cu cea mai caldă climă; zonele climatice se succedă la nord și la sud de Ecuator aproape simetric.**
- **Din punct de vedere hidrografic Africa este un continent al marilor contraste, având atât mari sisteme fluviale (Nil, Congo, Zambezi), cât și regiuni areice și endoreice.**
- **Regnul vegetal specific Africii este savana cu graminee. Există însă și întinse păduri ecuatoriale, precum și regiuni aproape lipsite de vegetație (Sahara).**
- **Africa are o impresionantă bogăție faunistică, remarcându-se prin fauna mare (antilope, zebre, girafe, lei, leoparzi, rinoceri, maimuțe ș.a.).**
- **Pe continentul african există unele dintre cele mai mari și mai bogate parcuri naționale și rezervații naturale.**

Evaluare

- Explicați consecințele geografice ale masivității continentului Africa.
- Calculați pe câte grade de latitudine și de longitudine se desfășoară continentul Africa.
- Urmăriți pe harta de la pagina 79 paralela de 0°. Notați în caiete unitățile de relief pe care le traversează.
- Apreciați relieful Africii prin trei elemente specifice.
- Argumentați prezența zăpezilor permanente pe continentul Africa. Localizați zonele cu zăpezi permanente.
- Comentați de ce zona ecuatorială nu are temperaturile cele mai ridicate.
- Explicați cauza precipitațiilor reduse din deșertul Kalahari.
- Caracterizați un lac tectonic. Dați exemple.
- Caracterizați fluviul Congo, urmărind:

Zona de izvor	
Regiunile traversate	
Afluenții importanți	
Gura de vărsare	
Alte caracteristici	

- Cel mai mare debit de apă îl are fluviul: a) Nil; b) Zambezi; c) Congo; d) Limpopo.
- Numiți arborii caracteristici pădurii ecuatoriale.
- Argumentați de ce Africa este considerată „continent al contrastelor".

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE

În pofida sporului natural ridicat, Africa este un continent puțin populat: peste 700 de milioane de locuitori. Raportând la întinderea continentului, rezultă o densitate de 25 loc./km^2, așadar sub valoarea mediei mondiale.

Există mari diferențieri teritoriale. Astfel, cele mai populate zone sunt valea Nilului (peste 1 000 loc./km^2) și coasta atlantică, între Ghana și Nigeria. În schimb întinsele deșerturi Sahara și Kalahari sunt în cea mai mare parte lipsite de populație. De asemenea, sunt slab populate regiunile ocupate de pădurea ecuatorială.

Numărul destul de mic al populației Africii este consecința mai multor factori, între care:

- ravagiile produse de epidemii;
- comerțul cu sclavi practicat câteva secole.

Africa este continentul cu cel mai ridicat spor natural, întrucât natalitatea se menține ridicată, în timp ce mortalitatea a scăzut simțitor.

Populația Africii cunoaște o mare varietate etnică. Sugestiv în acest sens este faptul că pe întinsul ei se vorbesc peste 800 de limbi diferite, numărul dialectelor fiind și mai mare.

Se disting două mari grupe de populații:

- *arabo-berberii* (în Africa de Nord), rezultați din amestecul vechii populații din regiune cu arabii;
- *negrii* (în Africa de la sud de Sahara), cu mai multe subgrupe:
  - bantu, cei mai numeroși (răspândiți mai ales în Africa ecuatorială și în Africa înaltă);
  - sudanezi (în Africa de Est și în Sudan);
  - niloți (în bazinul superior al fluviului Nil și pe platourile învecinate);
  - hotentoți (în sudul continentului).

În Africa există și două populații negride aparte, de statură mică:

- *pigmeii* (din inima pădurii ecuatoriale congoleze);
- *boșimanii* (din deșertul Kalahari).

Africa este continentul cu cea mai ridicată pondere a populației rurale. Aceasta este preponderentă în majoritatea țărilor africane.

Cel mai răspândit tip de sat african este cel cu case rotunde, construite din lut sau din crengi împletite și lipite cu lut, cu acoperiș conic din paie sau din crengi. De obicei în satele de acest fel nu există străzi, ci numai o piață centrală, înconjurată de case.

În regiunile mlăștinoase și de-a lungul cursurilor de apă există sate cu locuințe construite pe piloni.

În nordul Africii satele sunt compuse din case de lut, de formă pătrată și cu acoperișul plat, iar în regiunea muntoasă dinspre Mediterana, lutul este de regulă înlocuit cu piatră. În zonele deșertice și semideșertice este specific cortul.

Spre deosebire de alte continente, în Africa sunt caracteristice orașele mici. Pe întregul continent nu există decât circa 20 de orașe cu peste un milion de locuitori.

▲ *Negru din Africa Australă*

▲ *Tânăr din Africa de Est (populația masai)*

◀ *Tânără din Africa de Vest (populația peul)*

▲ *Fetiță arabă (algeriană)*

◀ *Tânără tuaregă*

- Comentați repartiția geografică a populației Africii.
- Numiți zonele cu densitate mare și cu densitate mică a populației.
- Localizați principalele grupe de popoare ale Africii.
- Descrieți aspectul caselor după zona climatică în care se află.

PROFILE DE ORAȘE *Cairo*, capitala Egiptului, cel mai mare oraș african și totodată arab (15 milioane de locuitori aglomerația urbană). Este situat pe malul drept al fluviului Nil și pe insulele Gezira și Roda. Oraș vechi, Cairo este astăzi un mare centru comercial și financiar internațional și un important centru industrial și cultural-științific. În capitala egipteană se află una dintre cele mai vechi universități din lume (Al-Azhar, din secolul al X-lea) și peste 400 de moschei. În apropierea sa se află Sfinxul și marile piramide.

Kinshasa, capitala Republicii Democratice Congo, situată pe malul stâng al fluviului Congo. Deși are o vechime de numai o sută și ceva de ani, a devenit cel mai mare oraș (aproape 4 milioane de locuitori) din Africa tropicală.

Cape Town (sau *Kaapstadt*), prima așezare întemeiată de europeni în sudul continentului (în anul 1652), este cel mai mare oraș din Africa Australă (aproape 2,5 milioane de locuitori aglomerația urbană). Are o situare geografică foarte pitorească, în jurul unui golf dominat de un masiv muntos, în apropierea Capului Bunei Speranțe. Este una dintre capitalele Republicii Africa de Sud, mare centru economic și important port la intersecția drumurilor maritime care leagă America și Europa cu Asia.

Sat tipic din regiunea Sahelului ▼

Sat tipic din Africa tropicală ▼

HARTA POLITICĂ

În Africa există 53 de state, dintre care șase sunt țări insulare. Africa este continentul „celor mai tinere state“, întrucât cu excepția a trei țări (Liberia, Etiopia și Egipt), toate celelalte și-au dobândit independența în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Cele mai multe țări africane și-au câștigat independența în deceniul al șaselea al secolului al XX-lea, numit și „deceniul decolonizării“.

Pe continentul african există un singur stat federal, Nigeria, iar ca formă de stat, majoritatea țărilor sunt republici. Există însă și câteva monarhii, având în frunte un rege (Maroc, Lesotho, Swaziland).

Analizați harta de la pagina 88 și numiți:

– țările insulare;
– țările fără ieșire la mare.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA

Cu excepția câtorva state, economia Africii este preponderent agricolă, la unele adăugându-se mineritul.

Resursele naturale. Africa este un continent bogat în resurse de subsol, în păduri și are un însemnat potențial hidroenergetic.

Continentul dispune de variate resurse minerale, având bogate zăcăminte de:

- metale (aur, platină) și pietre prețioase (diamante), în Africa Australă;
- mangan și crom, în aceeași regiune;
- bauxită, în Africa de Vest ecuatorială;
- minereuri cuprifere, în sudul Africii tropicale și în nordul Africii Australe;
- fosfați naturali, în Africa maghrebiană;
- hidrocarburi, în Sahara și în regiunea Golfului Guineii.

Industria minieră constituie principalul sector al industriei africane. Exploatarea anumitor resurse minerale a schimbat radical importanța economică a

▲ *Africa – harta politică și a principalelor orașe*

unor întinse regiuni considerate sărace: de exemplu, gazele naturale și petrolul pentru Libia și Algeria, bauxita pentru Guineea, cuprul pentru Zambia.

Africa este un producător semnificativ pe plan mondial pentru:

- aur, platină și diamante (Africa de Sud, Botswana, Namibia, Zimbabwe ș.a.);
- minereuri neferoase: cobalt, crom, mangan (Africa de Sud), bauxită (Guineea);
- fosfați naturali (Maroc, Tunisia);
- petrol (Nigeria, Libia, Algeria, Egipt) și gaze naturale (Algeria).

Pentru unele țări, mineralele și minereurile reprezintă principalul produs de export.

Interpretați harta de la pagina 89 și numiți:

- **principalele țări producătoare de petrol;**
- **zonele de exploatare a metalelor prețioase;**
- **țările cu rezerve de fosfați naturali.**

Industria prelucrătoare africană este cea mai tânără de pe glob, dezvoltându-se, cu mici excepții, după cel de-al doilea război mondial.

Ramuri tradiționale sunt industriile ușoară (îndeosebi textilă) și alimentară (mai ales uleiuri vegetale), care existau și în perioada colonială.

După dobândirea independenței, cele mai multe state africane și-au dezvoltat întâi industria de prelucrare primară a bogatelor resurse de minerale și minereuri:

- rafinarea petrolului: Algeria, Libia, Egipt, Nigeria ş.a.; unele ţări şi-au adăugat şi petrochimia: Africa de Sud, Algeria, Nigeria;
- siderurgia: Africa de Sud (Pretoria – cel mai mare centru al metalurgiei feroase şi neferoase din toată Africa), Egipt, Kenya;
- metalurgie neferoasă: aluminiu (Camerun, Ghana), cupru (Zambia) ş.a.

În ultimele decenii ale secolului al XX-lea, tot mai multe ţări africane au construit uzine de maşini (îndeosebi tractoare şi maşini agricole, bunuri industriale de larg consum ş.a.): Africa de Sud, Tanzania, Nigeria, Ghana, Egipt.

Deşi dispune de însemnate zăcăminte de hidrocarburi şi are un potenţial hidroenergetic ridicat, Africa este continentul cu cea mai mică producţie de energie electrică. În majoritatea ţărilor africane predomină hidroenergia, cele mai mari fiind hidrocentralele amplasate pe Nil (Assuan în Egipt), Congo, Zambezi.

- **Menţionaţi ramurile industriale tradiţionale ale Africii.**
- **Indicaţi trei centre industriale pentru rafinarea petrolului.**
- **Desprindeţi din textul lecţiei:**
  - **cele mai importante amenajări hidroenergetice;**
  - **fluviul cu cel mai mare potenţial hidroenergetic.**

▼ *Africa – harta resurselor şi a activităţilor industriale*

▲ *Creșterea animalelor*

▲ *Plantație de cafea*

Agricultura este principala ramură economică a continentului. Africa este leagănul multor plante cultivate astăzi pe scară mare: mei, sorg, bumbac, sisal, palmier de ulei.

O altă caracteristică a agriculturii africane o reprezintă **monocultura**, ceea ce face ca țările respective să fie dependente de fluctuațiile cererii pe piața mondială.

Principalele culturi sunt destinate fie consumului intern (manioc, mei, sorg, taro, sisal), fie exportului (arahide, cafea, cacao, palmieri de cocos, bananieri ș.a.).

Africa este cel mai mare producător mondial de gumă arabică (Sudan), unele mirodenii (cuișoare – Tanzania, vanilie – Madagascar) și mai ales cacao, realizând mai mult de jumătate din

▼ *Africa – harta agriculturii*

totalul mondial: Côte d'Ivoire (locul 1 pe glob, cu o treime din producție), Ghana, Nigeria, Camerun.

Este și un producător tot mai important de cafea și ceai (îndeosebi în Africa de Est: Kenya, Uganda, Etiopia), arahide (în Africa de Vest ecuatorială) – la toate acestea ocupând locul 2 pe glob –, precum și de bumbac (Egipt, Sudan).

Dintre plantele destinate consumului intern, Africa înregistrează ponderi însemnate pe plan mondial la mei, sorg și manioc, plante cultivate la sud de Sahara (Sudan, Nigeria, Niger, R.D. Congo).

Creșterea animalelor este, cu excepția Africii de Est, slab dezvoltată. Efective mai mari sunt numai cele de cămile, îndeosebi în Africa de Nord, și de caprine, în aceeași regiune și în Africa de Est.

Ce înțelegeți prin monocultură?
Numiți plantele destinate consumului intern.
Cum explicați slaba dezvoltare a creșterii animalelor pe continentul african?

Transporturile. Continentul african este deficitar în privința căilor de comunicație. Căile ferate acoperă numai anumite zone, cum sunt îndeosebi Africa maghrebiană, Egiptul și Africa Australă. În ultima vreme au fost construite câteva magistrale, cum sunt Transcamerunezul, Transnigerianul ș.a.

Rețeaua rutieră, deși ceva mai dezvoltată decât cea feroviară, este și ea insuficientă. Regiunile cele mai deficitare sunt pădurea ecuatorială și Sahara. În aceasta din urmă a fost însă construită cea mai lungă șosea africană, Transsaharianul, care leagă țările din nord cu cele din sudul deșertului.

Transporturile maritime sunt mai dezvoltate în țările din extremitățile nordică (Egipt, Algeria, Maroc) și sudică (Africa de Sud).

Principalele porturi africane sunt: Durban (Africa de Sud), Mombasa (Kenya), Alexandria (Egipt), Arzew (Algeria), Abidjan (Côte d'Ivoire).

Comerțul exterior. Continentul african exportă minerale și minereuri (petrol, minereuri de fier și neferoase, metale prețioase, diamante), și unele produse agricole (cacao, cafea, bumbac). La import predomină produsele industriale.

Turismul. Cu excepția țărilor mediteraneene, acesta este încă puțin dezvoltat. Principalele atracții turistice sunt:

- safariuri în zonele naturale cu faună bogată, îndeosebi în Africa de Est, dar și în Africa de Sud;
- valea Nilului, cu marile piramide, Sfinxul, temple, palate, obeliscuri, statui ș.a. (Valea Regilor, Karnak–Luxor ș.a.);
- vestigiile feniciene și romane și monumentele arabe (moschei, palate, mausolee) din Africa de Nord;
- stațiunile balneomaritime, mai ales cele din Africa maghrebiană;
- arta populară (măști, statuete, țesături) și etnografia populației negre.

Menționați factorii care au frânat dezvoltarea căilor de comunicație.
Numiți principalele magistrale rutiere africane.

▲ *Transsaharianul*

▼ *Safari în craterul Ngorongoro*

SINTEZĂ

AFRICA – GEOGRAFIA UMANĂ

- **Deși are cel mai ridicat spor natural de pe glob, Africa este un continent puțin populat și cu o densitate redusă.**
- **Există mari contraste în privința repartiției populației: regiuni suprapopulate (Valea Nilului în Egipt, coasta Golfului Guineii), dar și regiuni aproape lipsite de populație (Sahara, sectoare ale pădurii ecuatoriale).**
- **Populația cunoaște o mare varietate etnică, dar în ansamblu ține de două grupe: arabo-berberii și negrii.**
- **Deși există și orașe mari, caracteristică este prezența orașelor mici.**
- **Africa este continentul „celor mai tinere state"; marea majoritate a țărilor sale și-au dobândit independența în ultimele decenii.**
- **Continentul african este foarte bogat în resurse de minerale și minereuri, în păduri și are un mare potențial hidroenergetic.**
- **Principala ramură economică rămâne agricultura, în unele țări fiind încă prezentă monocultura. Se cultivă atât plante destinate consumului intern (manioc, mei, sorg), cât și pentru export (cacao, cafea, arahide, fructe tropicale). Creșterea animalelor este slab dezvoltată.**
- **În cadrul industriei, mai dezvoltată este cea minieră (metale și pietre prețioase, minereuri neferoase, hidrocarburi).**
- **Industria prelucrătoare, cea mai tânără de pe glob, este în curs de diversificare.**
- **Continentul african este deficitar în privința căilor de comunicație.**
- **Are un potențial turistic ridicat, mai ales cel natural, dar încă puțin valorificat.**

Evaluare

- Argumentați pentru continentul Africa:
  - populația redusă, în condițiile unui spor natural ridicat;
  - preponderența populației rurale;
  - numărul mic al orașelor cu peste un milion de locuitori.
- Statul federal al Africii este: a) Republica Africa de Sud; b) Egipt; c) Nigeria; d) Sudan.
- Numiți trei țări pentru care minereurile reprezintă principalul produs de export.
- Cel mai mare centru al metalurgiei feroase și neferoase din Africa este: a) Cairo; b) Rabat; c) Pretoria; d) Alexandria.
- Menționați plantele de cultură care asigură supremația Africii pe plan mondial.
- Numiți regiunea africană unde este mai dezvoltată creșterea animalelor.
- Indicați patru porturi principale ale Africii.
- Stabiliți corespondența dintre cele două coloane, trecând între paranteze cifra corespunzătoare țării producătoare.

ȚARA	PRODUSUL
1) Egipt	cacao ( )
2) Maroc	vanilie ( )
3) Sudan	diamante ( )
4) Côte d'Ivoire	cafea ( )
5) Madagascar	fosfați naturali ( )
6) Guineea	bauxită ( )
7) Republica Africa de Sud	gumă arabică ( )
8) Kenya	petrol ( )

AFRICA

Regiuni și țări (diferențieri geografice regionale)

Ținând seama de îmbinarea elementelor naturale, pe întinsul Africii se pot distinge mai multe regiuni: Africa de Nord, Africa Centrală, Africa de Est, Africa Australă (sau de Sud) și Africa Insulară.

▲ *Munții Atlas*

Africa de Nord

Această regiune are, în cea mai mare parte, limite marine: Oceanul Atlantic, în vest, Marea Mediterană, în nord, și Marea Roșie, în est. Doar în sud are limite terestre, Africa Centrală.

Principala unitate de relief este Sahara, cel mai întins deșert al planetei (vezi *Relieful* la *Africa*).

La sud de Sahara se desfășoară Sahelul, o zonă lată de 300–500 km, care face trecerea spre savană, caracterizată prin precipitații mai ridicate decât în deșert și prin vegetație de stepă tropicală.

În nord-vestul regiunii se află Munții Atlas, alcătuiți din mai multe șiruri paralele, care închid platouri (zone de podiș).

În ansamblu clima este caldă și uscată, numai în nord-vest fiind mediteraneană. Rețeaua hidrografică este foarte săracă, un singur fluviu reușind să traverseze deșertul Sahara: Nilul.

Populația regiunii este cea mai omogenă de pe tot cuprinsul Africii, fiind formată din arabi și berberi, la care se adaugă, în număr restrâns, tuaregi și europeni.

Africa de Nord este regiunea africană cea mai bogată în hidrocarburi și fosfați naturali și cu cele mai mari sisteme de irigații, precum și cu o însemnată industrie prelucrătoare.

Țările cu ieșire la Marea Mediterană sunt importante din punct de vedere turistic.

- **Definiți Sahelul prin trei elemente specifice.**
- **Caracterizați cadrul natural al regiunii.**
- **Numiți resursele minerale ale Africii de Nord.**

▼ *Stepa saheliană*

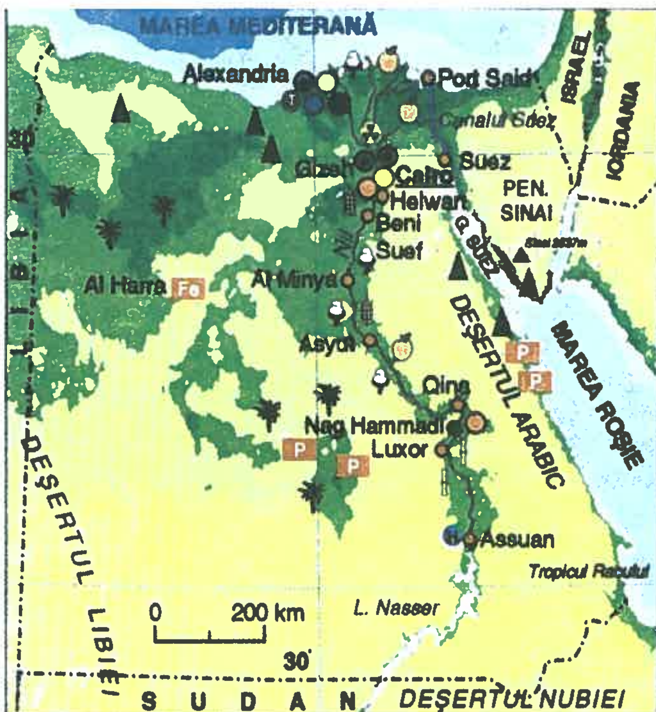
▼ *Peisaj din deșertul Sahara*

EGIPT

- Suprafața: 997 739 km²
- Populația: 57,8 mil. loc.
- Capitala: Cairo

▲ *Egipt – harta fizico- și economico-geografică*

CADRUL NATURAL Egiptul este situat în nord-estul continentului, la contactul Africii cu Asia (Peninsula Sinai), având largă ieșire la Marea Mediterană și la Marea Roșie.

Cu excepția lanțului muntos desfășurat în estul țării, paralel cu țărmul Mării Roșii, teritoriul Egiptului se suprapune deșertului Sahara: Deșertul Libian, la vest de Nil, și Deșertul Arabic, la est de valea marelui fluviu.

Clima este în cea mai mare parte tropical-uscată (deșertică), doar în nord, pe litoral, fiind mediteraneană.

Egiptul este străbătut prin est de fluviul Nil, cel mai lung de pe glob, care pe parcursul egiptean (peste 1 500 km) nu primește nici un afluent. Acesta se varsă în Marea Mediterană printr-o mare deltă, iar valea sa este foarte fertilă și concentrează aproape întreaga populație a țării. Nu întâmplător anticii spuneau că Egiptul este „un dar al Nilului".

▼ *Cairo – cel mai mare oraș al Africii*

POPULAȚIA Această țară este a doua ca populație de pe continentul african, după Nigeria. Totuși, din cauza marii sale întinderi, densitatea medie a populației este redusă: sub 60 loc./km². Numai că aproape întreaga populație (98%) este concentrată în valea și în delta Nilului, care reprezintă numai 5% din suprafața țării; ca urmare, densitatea populației în aceste regiuni este de peste 1 200 loc./km².

Grație unui spor natural ridicat, populația a crescut rapid în a doua jumătate a secolului al XX-lea, practic triplându-se între 1950 și 1995.

Egiptul are trei orașe cu peste un milion de locuitori fiecare: Cairo, cel mai mare oraș al continentului (vezi *Profile de orașe* la *Africa – prezentare generală*), Alexandria, oraș vechi și mare port la Marea Mediterană, și Gizeh.

- **Explicați de ce valea și delta Nilului concentrează 98% din populația țării.**
- **Numiți cele trei orașe milionare ale Egiptului.**

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Deși subsolul său conține resurse variate, producții relevante se realizează la petrol (aproape 50 de milioane de tone anual, având disponibilități pentru export), fosfați naturali și sare.

▲ *Valea Nilului*

Producția de energie electrică o plasează în rândul primelor țări africane. O parte din aceasta este obținută în hidrocentralele de pe Nil, centrala nouă de la Assuan fiind una dintre cele mai mari din Africa.

Industria prelucrătoare este printre cele mai dezvoltate și diversificate de pe continentul african. Cea mai importantă ramură rămâne industria textilă pe bază de bumbac și mătase naturală (Alexandria, Cairo).

Alte industrii sunt: siderurgie și construcții de mașini (montaj de automobile, la Helwan), metalurgie neferoasă (aluminiu, la Nag Hammadi), rafinarea petrolului (Port Suez, Alexandria), chimică (Assuan, Alexandria), a materialelor de construcții (ciment).

Egiptul este singura țară din lume care are întreaga suprafață cultivată irigată, respectiv Valea Nilului și unele oaze.

Se cultivă îndeosebi bumbac (fiind unul dintre principalii producători mondiali), trestie de zahăr, orez. Este cel mai mare producător african de legume și deține mari plantații de curmali și citrice.

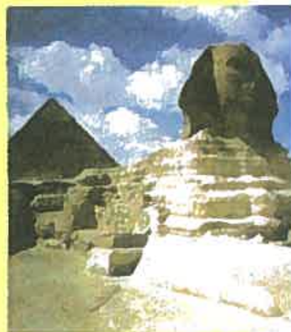
Rețeaua căilor de comunicație este concentrată în estul țării, îndeosebi în Valea Nilului și în zona Canalului Suez. Acestui canal, care înregistrează cel mai mare trafic dintre canalele de pe glob, îi revine un rol important în economia Egiptului.

Portul Alexandria și aeroportul din Cairo se înscriu printre cele mai mari din Africa.

Turismul este de asemenea important, Egiptul înregistrând însemnate fluxuri de vizitatori. Principalele atracții turistice sunt:

- Cairo, cu numeroase monumente, între care peste 400 de moschei;
- Sfinxul și marile piramide de la Gizeh (ale faraonilor Kheops, Khefren și Mikerinos);
- zona Luxor–Karnak și împrejurimile (cu Valea Regilor, temple, palate, necropole ale faraonilor);
- templul de la Abu Simbel.

Piramida lui Kheops **– una dintre cele șapte minuni ale lumii antice, cea mai înaltă construcție (147 m) a antichității, aflată în apropiere de Cairo. Este compusă din 2,5 milioane de blocuri de piatră, a câte 2,5 t fiecare.**

▲ *Sfinxul și piramida lui Kheops*

- **Menționați importanța hidrocentralei noi de la Assuan.**
- **Desprindeți din text ramurile industriei prelucrătoare.**
- **Justificați dacă Egiptul își merită renumele de țară a bumbacului, orezului și trestiei de zahăr.**
- **Ce avantaj are Egiptul pentru a obține două–trei recolte pe an?**
- **Pe baza cunoștințelor de la Istorie, numiți construcțiile din antichitate care atrag un mare număr de turiști.**

MAROC

- Suprafaţa: 458 730 km²
- Populaţia: 26,6 mil. loc.
- Capitala: Rabat-Salé

▲ *Peisaj din Munţii Atlasul Înalt*

▲ *Maroc – harta fizico- şi economico-geografică*

POZIŢIA GEOGRAFICĂ ŞI CADRUL NATURAL

Situat în extremitatea nord-vestică a continentului, Marocul are largă ieşire la Oceanul Atlantic, în vest, şi la Marea Mediterană, în nord.

Are un relief variat, predominând cel muntos şi de podiş; în sud-est se află un sector al deşertului Sahara. Principalul lanţ muntos este Atlas, care culminează la peste 4 000 m, continuat spre sud de Antiatlas.

Clima este mai variată decât în cazul altor ţări din Africa de Nord. În afară de climatul tropical-uscat (deşertic) şi de cel montan, se manifestă climatul oceanic (pe litoralul atlantic) şi mediteranean (în nord).

▼ *Dar el Beida*

POPULAŢIA ŞI AŞEZĂRILE Populaţia ţării s-a dublat în ultimele trei decenii şi este concentrată în zonele de la vest de Munţii Atlas, îndeosebi în regiunea litorală.

Marocul are multe oraşe mari: Dar el Beida (fost Casablanca; 3 milioane de locuitori), capitala Rabat-Salé şi Marrakech (peste un milion de locuitori fiecare), Fès, Agadir, Tanger.

Citiţi şi interpretaţi harta Marocului, menţionând:
- **strâmtoarea care desparte această ţară de Europa;**
- **caracteristicile Munţilor Atlas;**
- **principalele resurse de subsol;**
- **oraşele-porturi ale Marocului.**

RESURSELE NATURALE ŞI ECONOMIA Marocul este o ţară bogată în resurse de subsol, dar exploatează îndeosebi fosfaţi naturali, fiind unul dintre principalii producători mondiali.

Industria prelucrătoare este foarte variată, dar mai dezvoltate sunt ramurile:
- uşoară, mai ales textilă pe bază de bumbac şi lână, covoare artizanale: Rabat-Salé, Safi;
- alimentară (zahăr, uleiuri vegetale): Dar el Beida, Agadir;
- metalurgie neferoasă (plumb), chimică (îngrăşăminte fosfatice): Safi, Tetouan.

▲ *Plantație de portocali*

Marocul este unul dintre principalii producători agricoli africani. Se cultivă cereale (grâu și orez), îndeosebi pentru consumul intern, și legume, citrice (cel mai mare producător african), măslini, curmali, viță de vie (mai ales pentru export). Exportul de produse agricole este favorizat de apropierea de Europa.

Această țară este unul dintre principalii crescători mondiali de catâri și asini, având și însemnate efective de ovine și caprine.

Sunt, de asemenea, importante pescuitul și turismul. Între atracțiile turistice se înscriu: vestigiile romane (Volubilis), orașele imperiale (Marrakech, Meknès), stațiunile balneomaritime (Dar el Beida, Safi, Cabo Negro).

Numiți ramurile dezvoltate ale industriei prelucrătoare.

Desprindeți din textul lecției două activități importante pentru viața marocanilor.

TUNISIA

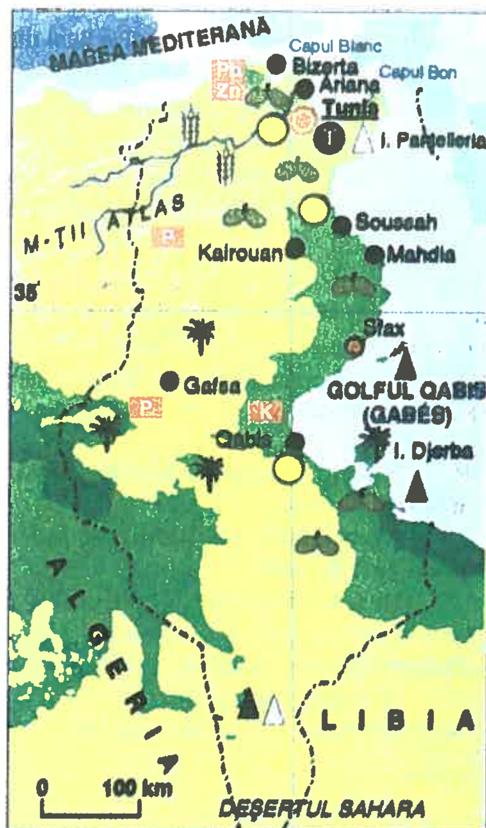

- **Suprafața: 163 610 km²**
- **Populația: 9 mil. loc.**
- **Capitala: Tunis**

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI CADRUL NATURAL Cea mai mică dintre țările Africii de Nord, Tunisia are largă ieșire la Marea Mediterană (peste 1 250 km) și doi vecini: Algeria și Libia.

Relieful constă din prelungiri ale Munților Atlas, care abia depășesc 1 500 m altitudine, și un platou ondulat. Numai o mică parte a teritoriului se suprapune deșertului Sahara.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE Populația este concentrată în zona nordică, muntoasă, cu climat plăcut și terenuri fertile. Aproape două cincimi din populație trăiesc în orașe, cele mai mari fiind: capitala, Tunis (1,6 milioane de locuitori aglomerația urbană) – oraș vechi, dezvoltat pe locul fostei colonii feniciene Cartagina –, Sfax, Ariana, Sussah.

Tunisia – harta fizico- și economico-geografică ▲

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Tunisia dispune de resurse minerale variate. Se exploatează îndeosebi fosfați naturali și sare, iar mai recent, petrol.

Această țară este cel mai mare cultivator african de măslini (locul 4 pe glob la producția

▼ *Ruinele Cartaginei*

de măsline și 2 la ulei de măsline) și unul dintre cei mai importanți pentru curmali, citrice și viță de vie. Se cresc ovine și caprine.

Industria prelucrătoare este bine dezvoltată: textilă, inclusiv producție artizanală (Tunis, Sussah), petrochimie (Bizerta), chimică (Tunis, Gabès).

Turismul este de asemenea dezvoltat, principalele atracții fiind stațiunile balneo-maritime (Sussah, Djerba), ruinele feniciene (Cartagina) și romane, monumentele islamice (Kairouan, Mahdia).

● Numiți trei asemănări ale Tunisiei cu statul Maroc.

● Menționați trei plante de cultură specifice Tunisiei.

● Desprindeți din textul lecțiilor trei asemănări și trei deosebiri ale statelor studiate din regiunea Africa de Nord.

● Comparați țările din Africa de Nord din punctul de vedere al turismului.

REZUMAT

Africa de Nord

● *Are în mare parte limite marine și se suprapune celui mai întins deșert al planetei, Sahara, alte unități naturale fiind Sahelul, în sud, și Munții Atlas, în nord-vest.*

● *În ansamblu clima este caldă și uscată, numai în nord-vest fiind mediteraneană.*

● *Populația regiunii este cea mai omogenă de pe continent și are un spor natural ridicat.*

● *Africa de Nord este regiunea africană cea mai bogată în hidrocarburi și fosfați naturali, dar cea mai săracă în păduri.*

● *Egiptul este una dintre cele mai populate țări africane și țara cu cele mai mari contraste în repartiția populației: aproape întreaga populație este concentrată în valea și în delta Nilului.*

● *Egiptul are una dintre cele mai dezvoltate economii africane bazate pe agricultură – irigată în întregime – și o industrie prelucrătoare diversificată.*

● *Marocul și Tunisia sunt țări cu un relief mai variat decât Egiptul, la fel fiind clima și vegetația.*

● *Ambele țări exploatează îndeosebi fosfați naturali, înscriindu-se între cei mai importanți producători mondiali.*

● *Marocul și Tunisia au o agricultură dezvoltată și o industrie prelucrătoare diversificată.*

● *Cele două țări figurează printre puținele state africane cu un turism dezvoltat.*

Africa Centrală

Desfășurată de o parte și de alta a Ecuatorului, această regiune se suprapune în principal bazinului fluviului Congo, cel mai important ca debit din Africa.

În sens larg, Africa Centrală se desfășoară în nord până în zona Sahelului, incluzând și țările din Africa de Vest ecuatorială (Niger, Ghana, Liberia, Guineea ș.a.).

Are largă deschidere la Oceanul Atlantic, în vest, îndeosebi în regiunea Golfului Guineii, iar spre est are ca limită Marele Graben Est-African, jalonat de lacuri.

Relieful regiunii este dat de o întinsă depresiune (Congo) înconjurată de platouri străbătute de lanțuri muntoase.

Clima este în cea mai mare parte ecuatorială. Ca urmare vegetația este foarte bogată, aici aflându-se cea mai mare parte a fondului forestier al continentului.

Africa Centrală este una dintre cele mai bogate regiuni ale lumii în minereuri neferoase și metale prețioase și rare. Deține de asemenea însemnate zăcăminte de hidrocarburi.

În această regiune se află cea mai populată țară africană, Nigeria, singura de pe continent având peste 100 de milioane de locuitori, plus alte câteva țări mai populate (R.D. Congo).

Desprindeți din textul lecției patru caracteristici ale regiunii Africa Centrală.

REPUBLICA DEMOCRATICĂ CONGO

- **Suprafața: 2 344 885 km²**
- **Populația: 44 mil. loc.**
- **Capitala: Kinshasa**

▲ *R.D. Congo – harta fizico- și economico-geografică*

R.D. Congo este a treia țară africană atât ca întindere, cât și ca populație. Din lungimea granițelor sale, de peste 9 000 km, numai 30 km constituie limite marine (ieșire la Oceanul Atlantic).

Relieful său este constituit dintr-o mare depresiune netedă, având între 300 și 500 m altitudine, înconjurată de platouri, între care cel mai întins este Shaba, în sud. În est platoul este dominat de munți vulcanici înalți, Virunga și Ruwenzori, ultimii culminând la peste 5 000 m. Există și vulcani activi.

Clima este ecuatorială în partea centrală și subecuatorială în rest.

Rețeaua hidrografică este dominată de fluviul Congo, având un debit bogat și un potențial hidroenergetic foarte mare, aflat în curs de valorificare pe cursul inferior (sistemul Inga).

Pădurea ecuatorială, cu multe esențe prețioase, ocupă aproape trei sferturi din suprafața țării. R.D. Congo deține cel mai important fond forestier de pe continent și unul dintre cele mai întinse de pe glob.

▼ *Kinshasa*

Fauna, extrem de variată, este protejată în unele dintre cele mai întinse parcuri naționale de pe glob (Salonga, Virunga).

Citiți și interpretați harta de mai sus. Notați în caiete:
- **linia geografică principală care traversează teritoriul țării;**
- **consecințele așezării geografice;**
- **principalele forme de relief;**
- **resursele minerale și localizarea lor.**

Amintiți-vă de la capitolul *Africa – prezentare geografică* trei caracteristici ale fluviului Congo.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE Populația țării se află într-o creștere rapidă, datorită unui spor natural foarte mare, crescând de trei ori în perioada 1960–1995.

Populația este formată aproape exclusiv din negri, cei mai mulți aparținând subgrupei bantu.

În inima pădurii ecuatoriale trăiesc circa 50 000 de pigmei.

Principalele orașe sunt: capitala – Kinshasa –, unul dintre cele mai mari din Africa

▲ *Sat pe piloni*

(vezi *Profile de orașe* la *Africa – prezentare geografică generală*), Lubumbashi, Mbuji-Mayi și Kolwezi (toate cu peste 500 000 de locuitori).

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA

R.D. Congo este una dintre cele mai bogate țări din lume în resurse de subsol, de la petrol și minereuri (mai ales neferoase) la aur și diamante. La diamante, exploatate îndeosebi în provincia Kasai, ocupă locul 3 pe glob.

De asemenea, R.D. Congo are un mare fond forestier – o treime din totalul pădurilor Africii – și potențial hidroenergetic.

Cu toate aceste bogății, din cauza unui complex de factori, între care defectuoasa gestionare economică într-o anumită perioadă, R.D. Congo este una dintre țările cele mai slab dezvoltate economic din Africa.

Principala ramură a economiei rămâne agricultura. Se cultivă, cu randamente reduse, atât plante destinate consumului intern – manioc, porumb și orez –, cât și pentru export. Principala cultură este cafeaua. Creșterea animalelor este puțin dezvoltată, efective ceva mai mari înregistrând doar caprinele.

Un rol important în economia țării îl are exploatarea lemnului (locul 1 în Africa) și exportul acestuia.

Rețeaua căilor de comunicație este slab dezvoltată. Principala cale de transport rămâne cea pe apă: fluviul Congo și afluenții săi.

- **Cum explicați faptul că R.D. Congo deține bogate resurse de subsol, dar are o economie slab dezvoltată?**
- **Menționați ramurile industriale din principalele orașe.**
- **Numiți principala plantă de cultură.**

REZUMAT

- *Africa Centrală se suprapune în principal bazinului fluviului Congo și are largă ieșire la Oceanul Atlantic.*
- *Având o climă ecuatorială și subecuatorială, vegetația este foarte bogată, aici fiind concentrată cea mai mare parte a fondului forestier al Africii.*
- *Este o regiune bogată în resurse de minerale și de minereuri, dar țările sale au o economie preponderent agricolă.*
- *În această regiune se află unele dintre cele mai populate țări africane (Nigeria, R. D. Congo).*
- *R. D. Congo, una dintre cele mai întinse și populate țări africane, are condiții naturale tipice pentru Africa Centrală.*
- *Populația țării se află într-o creștere rapidă, datorită unui spor natural foarte ridicat, iar Kinshasa, capitala R. D. Congo, este cel mai mare oraș din Africa tropicală.*
- *Deși este o țară foarte bogată în resurse, atât de sol, cât și de subsol, economia R. D. Congo este slab dezvoltată.*

Africa de Est

Această regiune are largă ieșire la Oceanul Indian și este mărginită, în rest, de toate celelalte regiuni continentale africane.

Cu toate că în Africa de Est predomină podișurile, în general înalte (al Etiopiei, al Somaliei, al Ugandei), relieful este mai variat și mai accidentat decât în celelalte regiuni ale continentului.

Aici se află cei mai înalți munți din Africa, între care vârfurile Kenya (5 199 m) și Kilimandjaro (5 895 m).

Caracteristic pentru această regiune este Marele Graben Est-African, șanț tectonic care străbate Africa Centrală de la nord la sud. Acesta este jalonat de un lanț de lacuri, între care Albert, Malawi și Tanganyika. Un alt lac întins este Victoria.

Clima este mai variată decât în alte regiuni africane. În plus, în munții înalți clima se etajează în funcție de altitudine.

Vegetația și fauna sunt variate. Cea mai răspândită asociație vegetală este savana, iar dintre animale se remarcă prezența ierbivorelor: antilope, gazele, girafe, zebre.

Populația regiunii este variată: pe lângă negri (bantu, masai ș.a.), etiopieni și somalezi – care formează majoritatea – trăiesc indieni, arabi ș.a.

Economia este bazată pe agricultură, dar, spre deosebire de alte regiuni africane, și creșterea animalelor este importantă.

Pe baza informației din text și a hărții de la pagina 79:
– caracterizați specificul cadrului natural al regiunii;
– numiți insulele care aparțin țărilor din Africa de Est.

Analizați hărțile de la paginile 79 și 88; notați în caiete țările care nu au ieșire la mare.

Cum explicați dezvoltarea creșterii animalelor în Africa de Est?

TANZANIA

- **Suprafața: 945 087 km²**
- **Populația: 29,6 mil. loc.**
- **Capitala: Dodoma**

Tanzania – harta fizico- și economico-geografică ▼

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI CADRUL NATURAL

A doua țară din regiune, atât ca întindere, cât și ca populație, după Etiopia, Tanzania ocupă partea de sud a Africii de Est, având ieșire la Oceanul Indian, în est.

Cea mai mare parte a țării este ocupată de platouri, joase în est și mai înalte în rest. Platourile sunt dominate de masive muntoase de origine vulcanică, între care Kilimandjaro, cel mai înalt din Africa, și Ngorongoro, ultimul având un crater impresionant (vezi fotografia de la pagina 91).

În estul țării se află o câmpie litorală presărată cu numeroase lagune și

N*yiragongo* – vulcan activ din regiunea Marelui Graben Est-African, în craterul căruia se află un lac nu cu apă, ci cu... lavă fierbinte.

N*gorongoro* – unul dintre cele mai mari și spectaculoase cratere vulcanice, un fel de cetate naturală cu ziduri înalte de sute de metri, în care se întâlnesc aproape toate speciile de animale mari și de păsări caracteristice Africii de Est.

▲ *Arhitectură modernă în capitala Kenyei*

Plajă la Oceanul Indian ▼

însoţită de insule coraligene, între care Zanzibar şi Pemba.

În vestul ţării se află mari lacuri tectonice, între care Malawi şi Tanganyika, iar în nord împarte cu Uganda întinsul lac Victoria.

Clima este subecuatorială, dar influenţată de altitudine, alizee şi alţi factori. Astfel, precipitaţiile sunt bogate pe ţărmul indian (peste 1 500 mm anual), aflat sub influenţa alizeelor, şi scad tot mai mult spre interior (circa 600 mm anual în platoul central).

Vegetaţia şi fauna sunt cele caracteristice Africii de Est. Fauna este protejată în câteva dintre cele mai mari parcuri naţionale de pe glob, între care Serengeti, care adăposteşte cea mai bogată faună mare din lume.

Definiţi laguna şi explicaţi formarea ei în zona câmpiei litorale.

Argumentaţi de ce Kilimandjaro este numit „emisferă în miniatură“. Comentaţi imaginea sa de la pagina 81.

Care este originea insulelor Zanzibar şi Pemba? Explicaţi formarea lor, bazându-vă pe noţiunile însuşite la Biologie.

Menţionaţi factorii care influenţează clima Tanzaniei.

POPULAŢIA ŞI AŞEZĂRILE Populaţia este formată aproape exclusiv din negri, aparţinând unui număr de peste 130 de grupuri etnice. În afară de negri, aici mai trăiesc arabi, indieni, pakistanezi.

▼ *Oraşul-port Dar es Salaam*

▲ *Creşterea animalelor*

Populaţia Tanzaniei cunoaşte unul dintre cele mai ridicate sporuri naturale de pe glob, dublându-şi numărul în numai 25 de ani (1970–1995).

Tanzania are o capitală nouă: Dodoma, situată în centrul ţării, care a înlocuit în această calitate cel mai mare oraş al ţării, Dar es Salaam, situat în est, pe ţărmul Oceanului Indian. Alte oraşe importante sunt: Mawanza, Tanga, Zanzibar.

RESURSELE NATURALE ŞI ECONOMIA Ca majoritatea ţărilor din Africa de Est, Tanzania are o economie slab dezvoltată.

Deşi dispune de variate resurse de minerale şi minereuri, acestea sunt nevalorificate.

La rândul său, industria prelucrătoare este puţin dezvoltată. Predomină industriile tradiţionale: textilă (ţesături de bumbac, artizanat) şi alimentară (ulei de cuişoare, zahăr), concentrate în Dar es Salaam şi Zanzibar. Există, de asemenea, fabrici de ciment, de îngrăşăminte azotoase şi de hârtie.

Principalele culturi sunt de cafea şi bumbac, care împreună asigură cea mai mare parte a exporturilor ţării, cărora li se adaugă cele de ceai, tutun, mirodenii.

Dintre plantele pentru consumul intern mai importante sunt porumbul, maniocul, orezul şi sorgul.

Ca în toată Africa de Est, creşterea animalelor este mai dezvoltată: mai ales bovine (locul 2 în regiune şi 4 pe continent).

Căile de comunicaţie, deşi diversificate, sunt slab reprezentate. Se practică navigaţia pe lacurile din vest, mai ales pe Tanganyika şi

Victoria, iar cel mai mare port maritim este Dar es Salaam.

Argumentați mutarea capitalei Tanzaniei de la Dar es Salaam la Dodoma.

Care sunt ramurile industriale tradiționale?

Numiți plantele de cultură destinate exportului.

REZUMAT

- *Africa de Est are un relief mai variat și mai accidentat decât celelalte regiuni ale continentului.*
- *Clima este și ea mai variată decât în alte regiuni, asociația vegetală cea mai răspândită este savana, iar în faună, bogată, se remarcă erbivorele.*
- *Populația este în creștere numerică rapidă.*
- *Tanzania, a doua țară ca întindere și populație din regiune, este locuită aproape exclusiv de negri, cu o mare varietate etnică.*
- *Ca majoritatea țărilor est-africane, Tanzania are o economie slab dezvoltată, axată pe agricultură; în cadrul acesteia, creșterea animalelor ocupă un loc important.*

Africa Australă (sau de Sud)

Este una dintre cele mai întinse regiuni africane, ocupând întreaga parte meridională a continentului, la sud de Africa Centrală și de Africa de Est. Are largă ieșire la cele două oceane care mărginesc continentul.

În ansamblu predomină platourile înalte (peste 1 000 m altitudine), având, pe alocuri, caracter deșertic (Namib) și semideșertic (Kalahari). Munți există numai în sud: Munții Scorpiei (sau Drakensberg), care culminează la peste 3 000 m – în fapt, o parte mai ridicată a Podișului Veld –, și Munții Capului.

▲ *Munții Scorpiei*

Există și câmpii litorale, mai mare fiind cea a Mozambicului, de pe țărmul indian.

Fiind așezată de o parte și de alta a Tropicului Capricornului, clima Africii Australe este predominant tropicală, dar cunoaște o destul de mare variație, fiind:

- *tropical-umedă* pe coasta indiană, cu precipitații bogate (peste 1 000 mm anual);
- *tropical-uscată*, de mare ariditate, în deșertul Namib;
- *subtropicală*, de tip mediteranean, în extremitatea sudică.

Se remarcă faptul că precipitațiile scad de la est la vest, de la peste 1 000 mm pe țărmul indian la numai 100–200 mm anual pe țărmul atlantic (deșertul Namib).

Principalele cursuri de apă sunt Zambezi și Limpopo, care se varsă în Oceanul Indian, și Orange, care debușează în Oceanul Atlantic. Acestea au repezișuri și cascade – între care faimoasa Victoria, pe Zambezi –, și, ca urmare, un potențial energetic ridicat.

Africa Australă este una dintre cele mai bogate regiuni ale lumii în resurse de subsol, mai ales de metale (aur) și pietre prețioase (diamante), uraniu, minereu de fier și minereuri neferoase (cupru, plumb, staniu ș.a.), cărbuni.

Populația este formată în cea mai mare parte din negri, dar în unele țări numărul albilor este ridicat, mai ales în Republica Africa de Sud și în Zimbabwe.

- **Analizați harta regiunii Africa Australă și notați în caiete:**
  - **linia geografică principală care traversează regiunea Africa de Sud;**
  - **caracteristicile generale ale reliefului;**
  - **principalele cursuri de apă.**
- **Explicați cauza formării deșertului Namib.**
- **Localizați statele din regiunea Africa Australă.**

REPUBLICA AFRICA DE SUD

- **Suprafața: 1 219 580 km²**
- **Populația: 42 mil. loc.**
- **Capitala: Pretoria (administrativă) și Cape Town (legislativă)**

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI CADRUL NATURAL Cea mai sudică dintre țările Africii are largă ieșire atât la Oceanul Indian (peste 2 000 km), cât și la Oceanul Atlantic (aproape 1 000 km).

Cea mai mare parte a țării este ocupată de un sistem de platouri, mai întins fiind Podișul Veld, mai înalt în jumătatea estică (1 400–2 000 m). În zona litorală sudică aceste podișuri se înalță în sistemul muntos Great Escarpment, care culminează la peste 3 600 m în Munții Scorpiei.

Republica Africa de Sud – harta fizico- și economico-geografică ▼

În nordul țării se desfășoară sectoarele sudice ale deșerturilor Kalahari și Namib.

Clima este în ansamblu tropical-uscată, în partea nordică, și de tip mediteranean, în sud, dar relieful și curenții marini determină diferențieri.

Principalele fluvii sunt Orange și Limpopo („Fluviul Elefanților"), care izvorăsc din aceeași regiune, dar se îndreaptă în direcții opuse: Orange spre Atlantic, iar Limpopo spre Oceanul Indian.

Vegetația este de stepă tropicală, savană și maquis, iar fauna extrem de variată și bogată. Aceasta este ocrotită în multe parcuri naționale, între care Krüger și Kalahari, care se înscriu printre cele mai întinse de pe glob.

- **Precizați consecințele așezării geografice a Republicii Africa de Sud.**
- **Caracterizați relieful Republicii Africa de Sud.**
- **Analizați harta repartiției precipitațiilor de la pagina 82 și explicați cauzele repartiției diferite a precipitațiilor pe țărmurile de est și de vest.**

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE Spre deosebire de multe țări africane, populația Africii de Sud este mai variată. Deși predomină negrii (circa trei pătrimi din total), există și o pondere însemnată de albi (13%) și de asiatici.

Sporul natural, mult timp foarte ridicat, în ultima vreme mai moderat, a determinat o însemnată creștere numerică a populației, aceasta dublându-se în numai 25 de ani (1970–1995).

▼ *Peisaj tipic de platou*

▲ *Cape Town*

▲ *Mina de diamante Kimberley*

Africa de Sud este țara africană cu cele mai multe orașe mari, între care cele două capitale: Cape Town (sau Kaapstadt; vezi *Profile de orașe* la *Africa – prezentare generală*) și Pretoria (peste un milion de locuitori), situat în nord-estul țării, pe valea fluviului Limpopo, un mare centru industrial și nod de transport. Alte orașe mari (cu peste 500 000 de locuitori fiecare): Durban, Johannesburg, Soweto, Port Elizabeth.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Africa de Sud este țara cu cea mai dezvoltată și diversificată economie de pe continentul african.

Este una dintre cele mai bogate țări ale lumii în resurse de subsol, dispunând, cu excepția hidrocarburilor, de toate mineralele și minereurile importante. Deține, printre altele, cele mai mari rezerve de mangan, crom, platină și aur din lume.

Africa de Sud este cel mai mare producător mondial de aur (regiunea Witwatersrand), platină și crom (Rustenburg). De asemenea, este unul dintre marii producători mondiali de uraniu (Vaal Reefs), diamante (Kimberley, Pretoria) și minereu de fier.

Industria prelucrătoare este cea mai dezvoltată și diversificată din Africa, principalele ramuri fiind:

- metalurgia feroasă (fontă, oțel) și neferoasă (aluminiu, cupru, plumb): Pretoria – cel mai mare centru metalurgic din Africa –, Johannesburg;
- construcția de mașini (montaj de autovehicule, mașini agricole, electronică): Cape Town, Port Elizabeth, Durban;
- chimică și petrochimică (cauciuc sintetic, anvelope, îngrășăminte, hârtie): Cape Town, Durban, Pretoria.

Agricultura, de asemenea dezvoltată, este echilibrată între producția vegetală și cea animalieră.

Se cultivă o mare varietate de plante, dar cele mai importante sunt porumbul și grâul. Se află în expansiune suprafețele cultivate cu trestie de zahăr, bumbac și tutun.

Creșterea animalelor este diversificată, cu accent pe ovine (îndeosebi merinos), caprine (inclusiv capre de Angora) și bovine. Această țară este unul dintre principalii producători mondiali de lână și carne.

Africa de Sud are cea mai extinsă și modernizată rețea feroviară și rutieră și cel mai mare număr de automobile din Africa. Principalele porturi sunt: Durban, Port Elizabeth și Cape Town, iar cele mai mari aeroporturi se află la Johannesburg, Pretoria și Durban.

Este una dintre cele mai vizitate țări africane, principalele atracții turistice fiind:

- safariurile în parcurile naționale (între care Krüger);
- stațiunile montane și de sporturi de iarnă (Sun City, Nordoack);
- minele de aur și diamante (Kimberley);
- marile orașe: Cape Town, Pretoria, Johannesburg.

- **Copiați în caiete tabelul și completați-l cu ajutorul hărții de la pagina 104.**

ORAȘE	RAMURI INDUSTRIALE

- **Cum explicați diversitatea ramurilor industriale?**
- **Pe ce se bazează afirmația că R. Africa de Sud este țara mineritului și a lânei?**
- **Numiți trei zone de atracție turistică.**

REZUMAT

- *Africa Australă este situată de o parte şi de alta a Tropicului Capricornului, ca formă de relief predominând platourile.*
- *Este una dintre cele mai bogate regiuni ale lumii în resurse de minerale şi minereuri, inclusiv metale şi pietre preţioase.*
- *Este regiunea africană cu cel mai mare număr de europeni.*
- *Republica Africa de Sud are largă ieşire la cele două oceane care mărginesc Africa şi un relief predominant de podiş înalt.*
- *Spre deosebire de multe ţări africane, populaţia Republicii Africa de Sud este mai variată, cuprinzând şi un număr însemnat de albi.*
- *Este ţara cu cea mai dezvoltată şi diversificată economie de pe continentul african. Este una dintre cele mai bogate ţări în resurse de subsol şi cu cea mai puternică industrie.*
- *Are cea mai extinsă reţea de căi de comunicaţie şi este cea mai vizitată ţară de la sud de Sahara.*

Africa Insulară

Africa, deşi este înconjurată din toate părţile de ape marine, este săracă în insule. Ca întindere, acestea sunt de regulă mici, numai Madagascar făcând excepţie, cu cei aproape 600 000 km² ai săi înscriindu-se între cele mai mari de pe glob.

▼ *Peisaj din insula Réunion*

▲ *Plantaţie de trestie de zahăr (Mauritius)*

Ca origine, insulele sunt diferite: continentale, desprinse din masa continentală africană (Madagascar), coraligene (Seychelles) şi mai ales vulcanice (Azore, Madeira, Capul Verde).

În Oceanul Atlantic insulele sunt localizate:

- în vecinătatea coastei nord-vestice a continentului: arhipelagurile Madeira, Canare, Capul Verde;
- în Golful Guineii: São Tomé şi Principé, Fernando Póo;
- în largul oceanului, între care Sfânta Elena.

În Oceanul Indian, în afară de insula Madagascar, se află arhipelaguri de origine vulcanică şi coraligenă:

- Comore, numite şi Insulele Parfumului datorită plantelor aromate care cresc aici din abundenţă;
- Seychelles: peste 90 de insuliţe, cea mai mare fiind Mahé (145 km²);
- Mascarene: mai mare fiind Mauritius.

Tot în apele acestui ocean se află insulele Pemba şi Zanzibar, în dreptul ţărmurilor Tanzaniei, şi Socotra, în apropiere de ţărmul Yemenului.

- **Numiţi caracteristica dominantă a reliefului insulelor.**
- **Care este clima specifică zonelor insulare?**

MADAGASCAR

- **Suprafața: 587 041 km²**
- **Populația: 13,6 mil. loc.**
- **Capitala: Antananarivo**

▲ *Peisaj de pe coasta estică*

▲ *Madagascar – harta fizico- și economico-geografică*

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI CADRUL NATURAL Această țară este situată în apele Oceanului Indian, în sud-estul continentului african, de care este despărțită prin Canalul (strâmtoarea) Mozambic.

Include, în principal, cea mai mare insulă a Africii, care are un relief predominant de podiș. Acesta se continuă spre est printr-o câmpie litorală cu lagune, iar spre vest cade în trepte spre țărmul cu dune și mangrove al Canalului Mozambic. În partea centrală a platoului se înalță câteva masive muntoase, care se apropie de 3 000 m altitudine.

Clima, în ansamblu tropicală, cunoaște o serie de nuanțe. Pe țărmurile estic și nordic, aflate în calea alizeelor, precipitațiile sunt bogate (peste 3 500 mm anual). Acestea scad spre interior (sub 1 500 mm), pentru a deveni extrem de reduse în sud și sud-vest (sub 100 mm, ca în Sahara), unde sunt aduse numai de furtuni întâmplătoare.

La rândul ei, și vegetația este diferențiată: păduri tropicale cu esențe prețioase (abanos, mahon, palisandru), savana cu palmieri și scrubul semideșertic. În fauna variată se remarcă prezența lemurienilor (kata, aye-aye).

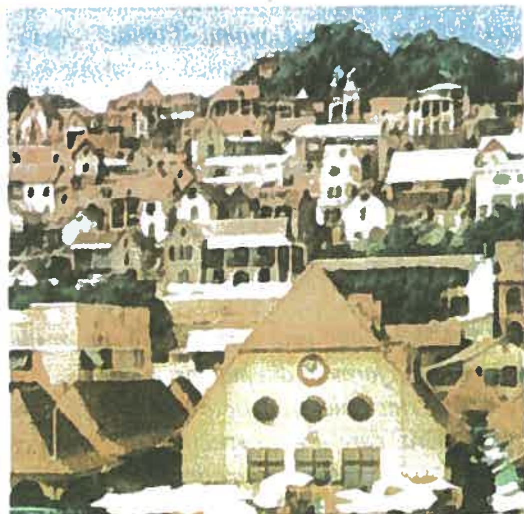
POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE Datorită unui spor natural extrem de mare, populația țării s-a dublat în numai 25 de ani (1970–1995). Aceasta este formată în cea mai mare parte din malgași, o populație mongoloidă, nu negridă, ca pe continentul african.

Densitatea populației este redusă, fiind aceeași ca media continentului propriu-zis. Populația este concentrată în partea central-estică și în nord.

Singurul oraș mare (peste un milion de locuitori) este capitala, Antananarivo („Orașul celor o mie de războinici"), situată în centrul țării, la peste 1 200 m altitudine.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Dispune de resurse minerale variate (grafit, uraniu,

▼ *Antananarivo*

pietre prețioase), dar fără rezerve și producții importante.

La rândul ei, industria prelucrătoare este puțin dezvoltată, ramurile dominante fiind cele alimentară (preparate din pește și din carne, zahăr) și textilă (pe bază de bumbac).

Principala activitate economică este agricultura, care asigură necesarul intern. Aceasta este specializată în creșterea bovinelor, îndeosebi în regiunea platourilor înalte, și cultura orezului, maniocului, la care se adaugă plantațiile de bananieri și de arbori de cafea.

Specifice Madagascarului sunt culturile de mirodenii (îndeosebi vanilie – aproape întreaga producție mondială) și plante aromate (nucșoară).

- **Care este originea insulei Madagascar?**
- **Cum sunt influențate de relief clima și vegetația Madagascarului?**
- **Pe baza noțiunilor învățate în clasa a V-a, caracterizați vegetația de mangrove specifică țărmului de est.**
- **Numiți plantele de cultură cu producții performante pe plan mondial.**

REZUMAT

- *Africa este un continent sărac în insule, una singură fiind mai întinsă: Madagascar.*
- *Insulele africane au origine diferită: vulcanică (mai ales în Oceanul Atlantic), coraligenă sau combinată (vulcanică și coraligenă), continentală.*
- *Cea mai mare insulă, Madagascar, se află în apele Oceanului Indian, are o formă foarte alungită și este ocupată în cea mai mare parte de un platou.*
- *Are climă, vegetație și faună foarte diferențiate.*
- *Populația este aparte față de restul Africii, fiind formată din malgași.*
- *Principala activitate economică este agricultura, care are ca specific cultura mirodeniilor și a plantelor aromatice.*

Probleme geografice fundamentale ale Africii

La fel ca Asia, și Africa se confruntă, în ansamblu, cu o serie de dificultăți.

Deșertificarea, respectiv transformarea, în anumite condiții, în adevărate pustiuri a unor ținuturi semiaride (cu precipitații insuficiente și cu vegetație săracă). De exemplu, în ultimele decenii ale secolului al XX-lea, deșertul Sahara s-a extins spre sud, în dauna Sahelului, cu aproape un milion de km², cam de patru ori întinderea țării noastre. La aceasta au contribuit mai mulți factori, între care:

- seceta prelungită;
- pășunatul excesiv (prea multe animale pentru o vegetație prea săracă).

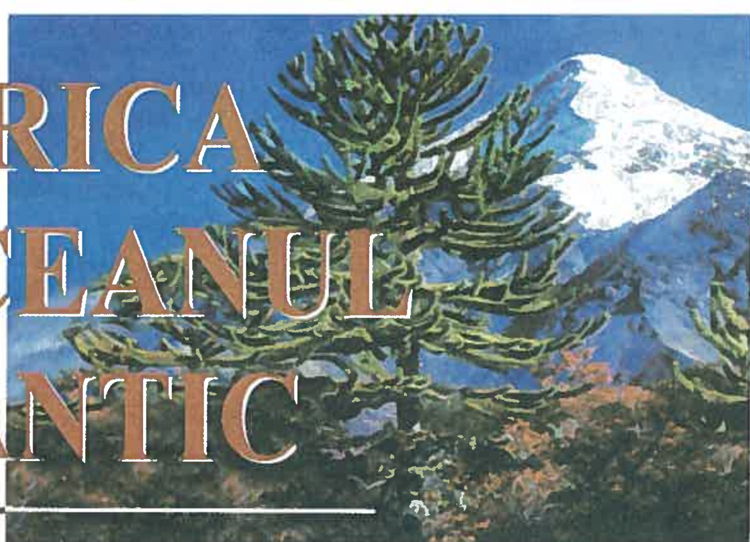
Apa. Mai mult de o treime din întinderea continentului african – deșerturile Sahara, Kalahari și Namib – este aproape lipsită de ape de suprafață, iar apele subterane se află la mare adâncime. Ca urmare, în țările din aceste regiuni populația nu are posibilitatea să consume o cantitate normală de apă, nici măcar apă de băut.

Creșterea demografică mare. În ansamblu, Africa este continentul cu cel mai ridicat spor natural. Întrucât ritmul creșterii populației îl depășește cu mult pe cel al dezvoltării economice, rezultă consecințe negative, precum:

- scăderea nivelului de trai;
- creșterea numărului săracilor;
- creșterea numărului celor fără serviciu.

Sărăcia. Pe continentul african se află cele mai multe țări care nu pot asigura un nivel minim de hrană pentru populație. În rândul acestora se înscriu aproape toate statele din zona Sahelului (Ciad, Burkina, Mali, Mauritania, Niger ș.a.), la care se adaugă țări din Cornul Africii (Eritreea, Etiopia, Somalia) sau din sud-estul continentului (Rwanda, Burundi ș.a.). Ca urmare, sute de milioane de oameni sunt afectați de foamete și de malnutriție, sunt lipsiți de asistență medicală și de posibilitatea de a se instrui. Lipsa educației școlare face ca numărul analfabeților să fie foarte mare. În unele țări africane populația neștiutoare de carte depășește jumătate din total, iar în câteva chiar două treimi (Burkina, Benin, Ciad, Sierra Leone).

AMERICA ȘI OCEANUL ATLANTIC

▲ *Peisaj din Munții Anzi, cu vegetație de Araucaria*

OCEANUL ATLANTIC
Caracterizare geografică

Cu cei circa 92 de milioane de km² ai săi, Atlanticul este al doilea ocean al planetei ca întindere, după Pacific. La fel ca acesta, se desfășoară foarte mult în latitudine, de o parte și de alta a Ecuatorului, de la Cercul Polar de Nord până la continentul antarctic. Are ca limite cele două Americi, în vest, iar în est, Europa și Africa, lățimea maximă fiind de 12 500 km.

Comunică larg cu celelalte oceane:

- cu Oceanul Indian, în sud-est, între Capul Acelor și Antarctica;
- cu Oceanul Pacific, în sud-vest, prin strâmtorile Magellan și Drake, ultima fiind cea mai lată strâmtoare de pe glob (aproape 1 000 km);
- cu Oceanul Arctic, în nord, prin spațiile maritime aflate de o parte și de cealaltă a Groenlandei.

Atlanticul comunică și prin intermediul canalelor Suez și Panama cu celelalte oceane.

Este străbătut prin partea centrală de Dorsala Medio-Atlantică, cel mai lung lanț muntos submarin de pe glob (16 000 km), între insula Islanda în nord și continentul antarctic în sud. Unele piscuri ale acestui lanț muntos ies deasupra nivelului mării (insulele Islanda, Azore, Sfânta Elena ș.a.).

Țărmurile Atlanticului sunt mai dantelate în jumătatea nordică, respectiv coastele Americii de Nord și ale Europei. În acest sector există și mari intrânduri sub forma mărilor mărginașe: Marea Caraibilor și Golful Mexic, în vest, și Marea Mediterană și Marea Neagră, în est.

Principalele peninsule din jumătatea nordică sunt:

- Labrador și Florida, în America de Nord;
- Bretania și Iberică, pe coasta europeană.

Există și golfuri, cele mai mari fiind:

- Baffin, Sfântul Laurențiu, Hudson, pe coasta nord-americană;
- Biscaya, pe coasta europeană.

Se adaugă o serie de estuare, atât pe țărmul nord-american (Sfântul Laurențiu, Hudson ș.a.), cât și pe cel european (Severn, Loara, Tejo ș.a.).

În jumătatea sudică a Atlanticului țărmurile sunt în cea mai mare parte rectilinii, cu puține intrânduri, mai mari fiind golful Guanabara și estuarele Amazon și La Plata, pe coasta sud-americană, și Golful Guineii, pe coasta africană.

În schimb, în această parte există multe capuri renumite: Capul Acelor, Capul Bunei Speranțe, Capul Horn ș.a.

Atlanticul este, la fel ca Oceanul Indian, un ocean sărac în insule. Numai în extremitatea nordică, în regiunea Mării Caraibilor și în partea estică a Mării Mediterane există mai multe asemenea petice de uscat.

Se remarcă prezența celei mai mari insule de pe glob, Groenlanda, și a câtorva arhipela-

▲ *Peisaj din insula Madeira*

▼ *Harta Oceanului Atlantic*

guri: Arhipelagul Britanic, Antilele Mari, Antilele Mici, Azore, Madeira, Insulele Capului Verde. Insulele sunt de origine diferită:

- continentală: Groenlanda, Arhipelagul Britanic;
- vulcanică: Islanda, Azore, Madeira, multe dintre insulele antileze, Sfânta Elena;
- coraligenă: unele dintre insulele antileze.

Oceanul Atlantic a început să fie străbătut de rute comerciale o dată cu descoperirea Americii. În prezent este oceanul cel mai împânzit de rute maritime, care fac legătura nu numai între continentele aflate de o parte și de alta a sa, ci și cu celelalte mari întinderi de uscat. Traficul pe acestea s-a intensificat o dată cu realizarea canalelor Suez și Panama.

● Urmăriți harta Oceanului Atlantic și notați:

– caracteristicile țărmurilor;

– principalele arhipelaguri;

– originea insulelor.

● Stabiliți cinci elemente specifice Oceanului Atlantic.

REZUMAT

● *Atlanticul, al doilea ocean al planetei ca întindere, se desfășoară mult în latitudine și comunică larg cu toate celelalte oceane.*

● *Este străbătut de cel mai lung lanț muntos submarin, are țărmurile mai crestate în jumătatea nordică și este presărat cu puține insule.*

● *În ultimele secole a fost cel mai străbătut ocean al planetei, pe țărmurile sale aflându-se numeroase porturi.*

AMERICA
Prezentare geografică generală

Ce este America

America este un continent întins, desfăşurat pe mai bine de zece mii de kilometri între cele două regiuni reci ale planetei, despărţind oceanele Pacific şi Atlantic.

America este continentul unor recorduri planetare: cel mai lung sistem muntos, câmpii şi platouri aproape nesfârşite, fluviul cel mai bogat în ape, cea mai însemnată concentrare de mari şi renumite cascade, cea mai întinsă pădure ecuatorială.

America este simbolul „Lumii Noi“, adică al pământurilor şi oamenilor care au intrat mai târziu în orizontul europenilor. În ultimele secole a fost visul dezmoşteniţilor sorţii din alte regiuni ale lumii, care s-au îndreptat spre acest continent cu speranţa de a se îmbogăţi. Numai o parte dintre aceştia au reuşit să-şi împlinească visul, America fiind continentul unor mari contraste în domeniu: ţări foarte dezvoltate (S.U.A., Canada) şi, la polul opus, ţări care se confruntă cu mari probleme sociale şi economice, cu zeci de milioane de săraci.

America este continentul cu cel mai mare amalgam de rase şi populaţii: piei-roşii, eschimoşi, negri, albi, **mulatri**, **metişi**, asiatici. Este continentul unor vechi şi strălucite civilizaţii (aztecă, mayaşă, incaşă ş.a.), dar şi al celei mai mari puteri economice şi militare actuale (S.U.A.).

POZIŢIA GEOGRAFICĂ. LIMITELE

Continentul american este situat în întregime în emisfera vestică. Are o orientare în lungul meridianelor şi desparte cele două mari oceane ale planetei, Pacific şi Atlantic, ale căror ape se contopesc în extremitatea sa meridională. În nord, limita o constituie Oceanul Arctic.

▲ *Zgârie-nori în Chicago*

America este alcătuită de fapt din două mase continentale, de formă aproximativ triunghiulară: America de Nord şi America de Sud. Acestea sunt legate printr-un istm, dublat de un şir de insule (Antile), care poartă numele de America Centrală.

Din punct de vedere fizico-geografic, continentului american îi aparţine şi cea mai mare insulă de pe glob: Groenlanda.

Între punctele extreme continentul măsoară 14 800 km de la vest la est şi 13 800 km de la nord la sud.

▼ *America pe planiglob*

▲ *Capul Horn*

Punctele extreme ale continentului sunt:

- în nord, Peninsula Boothia, în Canada (70°30' latitudine nordică);
- în sud, Capul Forward, în Chile (53°34' latitudine sudică);
- în vest, Capul Prince of Wales, în Alaska (S.U.A.; 168°05' longitudine vestică);
- în est, Capul Coqueiros, în Brazilia (34°47'longitudine vestică).

Dacă luăm în considerare și insulele, punctele extreme, în latitudine, sunt:

- în nord, Capul Morris Jesup, în Groenlanda (83°40' latitudine nordică);
- în sud, Capul Horn, în Țara de Foc (Chile; 55°59' latitudine sudică).

MASA CONTINENTALĂ	SUPRAFAȚA (km²)	POPULAȚIA (mil.loc.)
America de Nord	21 299 012	388
America de Sud	17 821 866	322
America Centrală	2 926 612	73

- **Urmăriți diagramele de la paginile 7 și 20; stabiliți locul Americii față de celelalte continente, după suprafață și populație.**
- **Analizați harta de la pagina 114:**
  - **numiți liniile geografice importante care traversează continentul;**
  - **caracterizați articulațiile țărmurilor.**

DESCOPERIREA ȘI CUNOAȘTEREA AMERICII

Multă vreme America a rămas necunoscută europenilor și în general „Lumii Vechi". Căutând drumul direct spre „Indii" (Țara mirodeniilor) prin apus, nu prin răsărit, ca predecesorii săi, genovezul Cristofor Columb, aflat în slujba Spaniei, descoperă America la 12 octombrie 1492. Prima dată a pus piciorul pe insulele din America Centrală: Bahamas, Cuba, Hispaniola ș.a.

Cele patru călătorii efectuate de Columb au relevat Europei existența unor ținuturi nebănuite. Fără să aibă vreo legătură cu „Indiile", cele atât de râvnite pentru mirodenii, locuitorilor acestor ținuturi li se dă numele de „indieni", iar mai târziu, acela de „piei-roșii".

Izbânda lui Columb le dă curaj europenilor, rezultatul fiind organizarea a tot mai multe expediții care, treptat, acoperă întregul continent.

Dintre evenimentele care au marcat istoria ulterioară a Americii amintim:

- descoperirea coastei estice sud-americane de către portughezul Pedro Cabral, o întinsă regiune americană (actuala Brazilie) devenind posesiune a Portugaliei;
- traversarea istmului Panama de către **conchistadorul** spaniol Vasco de Balboa, în anul 1513, și descoperirea Oceanului Pacific;
- cucerirea Imperiului aztec, situat pe platourile înalte mexicane, de conchistadorul spaniol Hernando Cortès, între anii 1519 și 1521, și a Imperiului incaș de pe platourile andine, de vărul său, Francisco Pizzaro, în perioada 1531–1535.

În secolul al XVII-lea, Anglia, Franța, Olanda și alte puteri europene, profitând de slăbiciunea puterilor care deja deveniseră stăpâne în America, ocupă o serie de insule din Marea Caraibilor și chiar câteva teritorii continentale (actualele state Guyana, Surinam, Belize).

Ulterior, pe fondul slăbirii puterii spaniole, Anglia și Franța își consolidează puterea în America de Nord, respectiv în actualele S.U.A. și Canada.

Măsurile discriminatorii adoptate de Anglia față de coloniile nord-americane provoacă o mișcare antibritanică, ce a culminat cu războiul de independență și constituirea Statelor Unite ale Americii, în 1776. Acestea vor începe cucerirea a ceea ce se va numi „Vestul sălbatic",

respectiv teritorile de dincolo de valea fluviului Mississippi. Treptat S.U.A. vor deveni cea mai mare putere economică şi militară din America, apoi din întreaga lume.

La începutul secolului al XIX-lea coloniile din America Latină declanşează războaie de independenţă, care vor duce la dobândirea neatârnării lor.

Urmările colonizării europene asupra populaţiilor amerindiene au fost catastrofale. Numărul amerindienilor s-a redus dramatic, ca urmare a unor factori precum:

- decimarea lor în lupta inegală cu europenii cuceritori;
- declinul demografic datorat muncii forţate pe plantaţii şi în mine, bolilor şi epidemiilor aduse de colonişti.

Nevoia de forţă de muncă pentru plantaţiile coloniale – mai întâi din Brazilia şi din insulele Antile, apoi şi din America de Nord – a determinat inumanul comerţ cu sclavi africani (vezi *Descoperirea şi cunoaşterea Africii*). În multe state caraibiene de azi urmaşii sclavilor negri formează majoritatea populaţiei.

- **Numiţi principalele etape ale descoperirii şi cunoaşterii continentului America.**
- **Menţionaţi urmările colonizării asupra populaţiei băştinaşe amerindiene.**

CARACTERISTICI FIZICO-GEOGRAFICE GENERALE

America este singurul continent cu o mare desfăşurare atât de o parte, cât şi de cealaltă a Ecuatorului. Acest continent este singurul în care marile forme de relief au o desfăşurare în lungul meridianelor, ceea ce influenţează o serie de caracteristici fizico-geografice: clima, orientarea reţelei hidrografice, vegetaţia ş.a.

RELIEFUL Cele două mase continentale americane principale s-au format în jurul unor nuclee străvechi: scutul canadian, în nord, şi scutul brazilian, în sud. La periferia acestora s-au desfăşurat regiunile de cutare.

Relieful prezintă în general o dispunere zonală orientată nord-sud, munţii fiind situaţi la periferie în raport cu zonele centrale mai joase.

America este mărginită, în vest, de cel mai lung sistem muntos al planetei, care se desfăşoară pe mai bine de 20 000 km, din peninsula Alaska, în nord, până în arhipelagul Ţara de Foc, în sud. Acest sistem, numit Cordilieri, este alcătuit din lanţuri paralele care în America de Nord cuprind:

- lanţul interior, format din Munţii Stâncoşi, care se continuă cu Munţii Sierra Madre de Est pe teritoriul Mexicului;
- lanţul exterior, paralel cu ţărmul Oceanului Pacific, format din munţii Alaskăi, Coastei, Cascadelor, Sierra Nevada şi Sierra Madre de Vest.

Cristofor Columb

C*ristofor Columb* – **redescoperitorul Americii, primul petic de uscat atins de el fiind insula San Salvador din arhipelagul Bahamas, la 12 octombrie 1492. Ulterior a întreprins alte trei călătorii spre continentul nou descoperit, introducând astfel America în circuitul universal al cunoaşterii.**

L*eif cel Fericit* – **navigator viking care a descoperit America înaintea lui Columb, în jurul anului 1000.**

A*concagua* – **cel mai înalt munte din America (6 959 m) este totodată cel mai înalt din emisferele vestică şi sudică şi cel mai înalt vulcan (în prezent stins) de pe glob.**

▲ *America – harta fizico-geografică*

În America de Sud sistemul muntos se continuă cu Munţii Anzi.

Ca înălţime, Cordilierii reprezintă al doilea sistem muntos al planetei: culminează la 6 959 m în vârful Aconcagua din Anzi. În America de Nord punctul culminant depăşeşte de asemenea 6 000 m (vârful McKinley din Alaska, 6 193 m).

▲ *Peisaj dintr-o insulă antileză*

Aceste lanţuri muntoase închid vaste podişuri interioare înalte (1 500–2 000 m altitudine), cum sunt, de la nord la sud, Yukon, Columbia, Podişul Marelui Bazin (cel mai întins), Colorado ş.a.

Anzii (Cordillera de los Andes) se desfăşoară pe 7 600 km lungime, paralel cu coasta pacifică. Aceştia sunt formaţi din unul sau mai multe lanţuri muntoase paralele, care închid întinse platouri înalte.

Pe latura estică a Americii sistemul muntos este mai puţin continuu şi înalt decât pe cea vestică.

În America de Nord, paralel cu ţărmul atlantic, se desfăşoară pe 3 600 km lungime şi 200–400 km lăţime Munţii Apalaşi, munţi vechi, erodaţi, care culminează la doar 2 000 m altitudine.

În America de Sud, pe latura estică, există două ansambluri muntoase, despărţite de Câmpia Amazonului. La nord de aceasta se află Masivul (Podişul) Guyanelor, cel mai înalt din estul Americii: culminează la peste 3 000 m (vârful Neblina).

La sud de Amazonia, ansamblul muntos se prezintă sub forma unor platouri puţin înalte (între care Podişul Brazilian), străbătute de lanţuri muntoase, numite *serra*, care se apropie de 3 000 m altitudine.

Pe continentul american, între cele două sisteme muntoase din vest şi est, se desfăşoară un ansamblu de platouri şi câmpii joase. De la nord la sud, mai întinse sunt:

- Scutul Canadian, un platou puţin înalt, alcătuit din roci vechi;
- Marile Câmpii (Great Plains), cu altitudini mici şi relief monoton, drenate de fluviul Mississippi şi de afluenţii săi. Între aceste câmpii şi sistemele muntoase care le delimitează se interpun platouri netede;
- Câmpia Orinoco, în nordul Americii de Sud, joasă şi mlăştinoasă;
- Câmpia Amazonului, în bazinul fluviului omonim, cu relief monoton.

Există multe insule în Arhipelagul Arctic Canadian, în Marea Caraibilor (cele două arhipelaguri Antile) şi în Ţara de Foc.

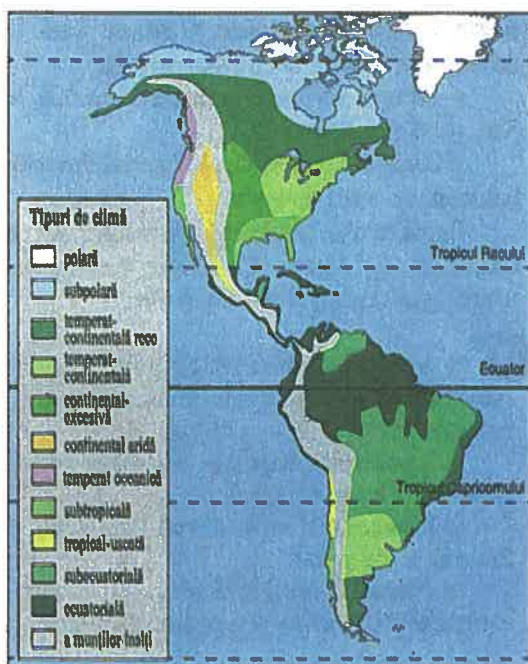
- **Analizaţi harta fizico-geografică a Americii şi numiţi caracteristicile generale ale reliefului.**
- **Localizaţi formele de relief menţionate în textul lecţiei.**
- **Comentaţi orientarea generală a formelor de relief.**
- **Numiţi masivele muntoase care alcătuiesc Cordiliera nord-americană.**

CLIMA Fiind desfăşurat de o parte şi de alta a Ecuatorului, continentul american cuprinde toate climatele planetei:

- *ecuatorial*, în regiunile joase ale Amazoniei, cu temperaturi ridicate şi constante (25–27°C) şi precipitaţii bogate (peste 2 500 mm anual);
- *tropical*, de o parte şi de alta a celor două tropice, cu temperaturi ceva mai scăzute, cu variaţii mari de temperatură;
- *temperat*, din ce în ce mai rece pe măsura apropierii de Marile Lacuri, în America de Nord, şi de Patagonia, în America de Sud;
- *subpolar*, la cele două extremităţi, manifestându-se la latitudini mai mici în sud, din cauza influenţei marii calote de gheaţă antarctice.

Dispunerea regiunilor înalte în vestul şi în estul Americii lasă în centru vaste culoare joase, care favorizează pătrunderea maselor de aer polar. Iarna masele de aer rece (arctice şi antarctice) înaintează foarte mult spre interiorul continentelor, provocând valuri de frig şi vânturi reci. Acestea se pot resimţi:

- până în zona central-sudică a Câmpiei Mississippi, în America de Nord;
- până pe Platoul Brazilian în America de Sud.

▲ *America – harta climei*

Clima Americii este influențată și de alți factori, între care:

● altitudinea: pe munții înalți din regiunea ecuatorială se succedă, de la poale spre vârf, toate zonele climatice ale planetei;

● curenții marini, fie calzi (Kuro Shivo, pe latura pacifică a Americii de Nord), fie reci (Curentul Labradorului, pe latura atlantică a aceleiași mase continentale, Curentul Perú, pe latura pacifică a Americii de Sud).

● Menționați factorii care determină varietatea tipurilor climatice.

● Localizați pe hartă arealele fiecărui tip climatic și caracterizați-le pe baza noțiunilor însușite în clasa a V-a.

APELE Marea desfășurare a continentului, atât în latitudine, cât și în longitudine, a favorizat dezvoltarea unor imense sisteme hidrografice. Aceste sisteme au o orientare total diferită:

● în lungul meridianelor în America de Nord: Mississippi–Missouri, MacKenzie–Athabaska, Rio Grande del Norte (sau Rio Bravo);

● în lungul paralelelor în America de Sud: Amazon, Orinoco.

Între cele două mase continentale mai există o deosebire importantă:

● sectorul montan din vestul Americii de Nord, cu o dezvoltare mai mare în lățime, este străbătut de multe râuri mari și de câteva fluvii (Yukon, Columbia, Snake, Colorado ș.a.);

● în schimb sectorul montan din America de Sud, mai îngust și abrupt spre Oceanul Pacific, este tăiat doar de râuri mici.

O caracteristică a cursurilor de apă din America o constituie prezența cascadelor, uneori formând adevărate concentrări de căderi naturale de apă.

Cele mai renumite cascade americane sunt: Niagara (având între 48 și 51 m înălțime) în America de Nord, Iguaçu (80 m înălțime) și Angel (1 005 m înălțime, cea mai mare din lume, vezi imaginea de la pagina 160) în America de Sud.

O altă caracteristică a cursurilor de apă americane constă în tăierea de canioane de mari dimensiuni, prezente mai ales în America de Nord, pe fluviile Colorado (Grand Canyon), Snake, Nahanni ș.a.

De asemenea, râurile și fluvile de pe continentul american au un potențial hidroenergetic ridicat, în parte valorificat sau în curs de valorificare.

Lacurile sunt mai numeroase și mai mari în America de Nord. Cele mai întinse sunt de origine tectono-erozivă și glaciară, cum sunt și Marile Lacuri, care formează cel mai mare complex lacustru cu apă dulce de pe glob.

Acest complex lacustru este alcătuit din numeroase lacuri, între care cinci sunt mai mari: Superior, Michigan, Huron, Erie și Ontario. Cele cinci lacuri comunică între ele și, prin intermediul fluviului Sfântul Laurențiu, cu Oceanul Atlantic. Împreună reprezintă cel mai mare sistem de navigație continentală de pe glob.

● Specificați caracteristicile rețelei hidrografice a Americii.

● Caracterizați fluviul Mississippi după modelul pentru fluviul Congo din exercițiul de la pagina 85.

● Localizați zona cu cele mai multe lacuri glaciare. Care este cauza?

VEGETAȚIA La fel ca în cazul climei, și vegetația Americii cuprinde toate zonele caracteristice planetei.

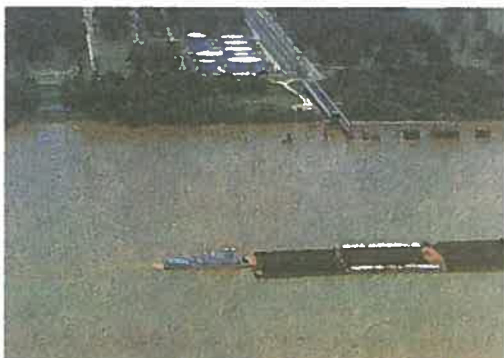
O mare extensiune are *pădurea ecuatorială*, numită *selva*, bogată în specii (aproape 4 000 de specii de arbori) și etajată. Aceasta ocupă în principal zonele joase din bazinele fluviilor Amazon și Orinoco.

Suprafețe însemnate ocupă și *pădurile climei temperate*, de foioase și de conifere, mai ales în America de Nord, unde sunt axate în principal pe cele două sisteme muntoase. Mai extinsă este pădurea de conifere (cu pin, brad Douglas, molid ș.a.), care acoperă îndeosebi Munții Stâncoși și spațiul de la nord de Marile Lacuri, între țărmul Pacificului și estuarul fluviului Sfântul Laurențiu. Această ultimă întindere forestieră este numită taigaua nord-americană.

Sunt extinse și *ținuturile cu vegetație ierboasă*, cu diferențieri pentru cele două mase continentale:

- în America de Sud există ținuturi cu ierburi înalte, asemănătoare savanelor, numite *llanos*, în nord, și *campos*, în partea centrală;
- în vastele câmpii din partea centrală a Americii de Nord, precum și pe platourile înconjurătoare, caracteristică este preria. Vegetație ierboasă de acest tip, numită *pampas,* există și în partea meridională a Americii de Sud (Patagonia).

Pe continentul american există și *tundră*, dar numai în partea septentrională a Americii de Nord (Alaska, Arhipelagul Arctic Canadian). Munții înalți determină o etajare altitudinală a vegetației, evidentă mai ales în zona climei calde.

▲ *Fluviul Mississippi*

Mississippi–Missouri – sistemul fluvial cu cele mai frecvente modificări ale cursului. Străpungerea meandrelor în timpul revărsărilor determina transferul porțiunilor de teren din interiorul buclelor de la un stat la altul. Ca urmare, reședința legală a persoanelor care locuiau acolo era schimbată automat, dând naștere la mari încurcături.

Niagara – cascadă în America de Nord, la granița dintre S.U.A. și Canada, având o înălțime cuprinsă între 48 și 51 m și o lățime de peste 1 200 m. Din cauza formei sale, sectorul canadian este numit „Potcoava". Amerindienii au numit-o „Tunetul Apelor".

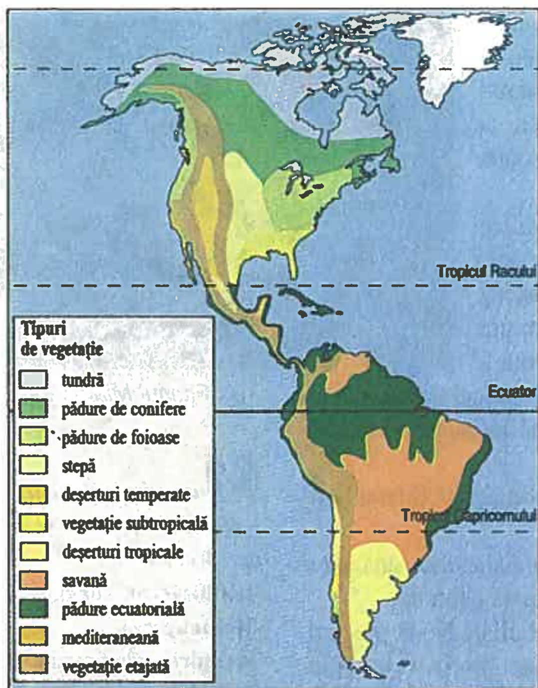

- **Argumentați prezența tuturor zonelor de vegetație pe teritoriul Americii.**
- **Caracterizați formațiunile vegetale: preria și pampasul. Localizați-le.**
- **Utilizați atlasul botanic și caracterizați tundra.**

FAUNA Condiționată de climă și de vegetație, fauna Americii este foarte variată și în anumite regiuni deosebit de bogată.

Cea mai mare bogăție faunistică o cunoaște pădurea ecuatorială, cu specii precum:

- rozătoare: capybara (cel mai mare rozător de pe planetă), aguti ș.a.;
- carnivore specifice: puma, jaguar;
- edentate (mamifere fără dinți): tatu (nocturn), leneș, furnicar;
- mamifere marsupiale arboricole: opossum;
- alte mamifere: tapir, maimuțe;
- numeroase păsări: tucan, papagali, cele mai multe specii de păsări-colibri;
- reptile: șerpi (anaconda ș.a.), iguane, aligatori;
- pești: circa 2 000 de specii;
- insecte, între care peste 8 000 de specii de fluturi.

▲ *America – harta vegetației*

▲ *Pădure ecuatorială (Amazonia)*

▼ *Pădure de amestec (Munții Apalași)*

În stepele sud-americane trăiește guanaco, iar pe platourile înalte andine, mamifere ca llama, alpaca și vicuña. Un alt mamifer ierbivor american, bizonul, specific preriilor nord-americane, a fost exterminat până spre sfârșitul secolului al XIX-lea, în urma vânării exagerate, în prezent trăind numai în zone ocrotite.

În pădurile de conifere nord-americane, animalele caracteristice sunt elanul, zibelina, ursul grizzly, lupul, vulpea roșie, sconcsul, castorul, râsul, iar în cele de foioase, ursul brun, cerbul de Virginia, veverița zburătoare ș.a. Mai spre nord, în tundră, trăiesc renul, boul moscat, ursul alb, vulpea polară ș.a.

America este continentul pe care a fost înființat primul parc național din lume: Yellowstone, în S.U.A., în anul 1872. Ulterior multe alte zone au dobândit statutul de parc național sau de rezervație naturală.

Pe continentul american există unele dintre cele mai întinse parcuri naționale de pe glob, între care:

- Wrangell–Saint Elias, având o suprafață cât aproape un sfert din întinderea țării noastre: ocrotește peisajul și fauna de tip arctic;
- Wood Buffalo, aproape la fel de întins: fauna specifică Americii de Nord, îndeosebi bizonul de pădure (de unde și numele parcului);
- Yellowstone, unul dintre cele mai complexe din lume;
- Amazonia: pădurea ecuatorială și fauna caracteristică;
- Manu, pe versantul estic al Munților Anzi: o floră și o faună foarte variate, de la cea ecuatorială la cea caracteristică înălțimilor muntoase.

Unele parcuri naționale și rezervații naturale au fost înființate pentru a proteja:

- anumite forme și fenomene naturale: cascade (Iguaçu), canioane (Grand Canyon), peșteri (Mammoth Cave), vulcani (Iztaccihuatl–Popocatépetl), lacuri și lagune (Lagunas de Montebello) ș.a.;
- anumite specii floristice și faunistice: Sequoia (arborele omonim), Parcul Orhideelor, Galapágos (întreaga faună aparte de aici), Santa Ana (pasărea flamingo lopătar roz) ș.a.

▲ Șarpele anaconda

▲ Tatu

▲ Pui de urs alb

Papagal ▶

SINTEZĂ

AMERICA – GEOGRAFIA FIZICĂ

- **America este cel de-al doilea continent al planetei ca întindere și unicul format din două mase continentale distincte.**
- **Este singurul continent în care marile forme de relief se desfășoară latitudinal, pe direcția nord-sud, la periferie aflându-se sisteme muntoase, iar în partea centrală zone mai joase.**
- **Datorită desfășurării pe mari distanțe de o parte și de alta a Ecuatorului, cuprinde toate zonele climatice ale planetei.**
- **Rețeaua hidrografică este compusă din mari sisteme fluviale și lacustre.**
- **America este continentul marilor întinderi forestiere (pădurea amazoniană, taigaua nord-americană) și de pajiști asemănătoare savanelor și stepelor.**
- **Condiționată de climă și de vegetație, fauna este extrem de variată și, în unele regiuni, foarte bogată.**
- **Este continentul pe care a fost înființat primul parc național de pe glob (Yellowstone) și pe care se află unele dintre cele mai întinse zone ocrotite (Denali, Wood Buffalo, Manu, Amazonia ș.a.).**

Evaluare

- **Precizați consecințele așezării geografice a continentului America.**
- **Cunoscând punctele extreme ale continentului menționate la pagina 112, calculați pe câte grade de latitudine și de longitudine se desfășoară America.**
- **Numiți trei caracteristici esențiale ale zonelor muntoase.**
- **Cei mai vechi munți ai continentului sunt munții: a) Stâncoși; b) Apalași; c) Alaska; d) Sierra Nevada.**
- **În America de Sud Cordiliera americană poartă denumirea de ....**
- **Numiți trei unități de podiș ale Americii.**
- **Specificați trei asemănări și trei deosebiri ale rețelei hidrografice a Americii de Nord și a Americii de Sud.**
- **Cel mai mare debit de apă îl are fluviul: a) Sfântul Laurențiu; b) Mississippi; c) Colorado; d) Amazon.**
- **Numiți lacurile care alcătuiesc cel mai întins complex lacustru cu apă dulce de pe glob.**
- **Numiți trei fluvii care se varsă în apele marine prin estuare. Explicați formarea estuarelor.**
- **Preria și pampasul sunt formațiuni vegetale de ....**

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE

NUMĂRUL LOCUITORILOR ȘI DENSITATEA POPULAȚIEI America este al doilea continent al planetei ca număr de locuitori. Populația sa este de aproape 800 de milioane de locuitori, ceea ce înseamnă aproape o șeptime din totalul mondial.

La fel ca în cazul Asiei, cea mai mare parte a populației este concentrată într-un număr mic de țări.

America este un continent cu o densitate redusă a populației: aproape 20 loc./km², de peste două ori mai mică decât densitatea medie mondială. Regiuni întinse, puțin propice desfășurării activității umane, înregistrează o densitate a populației foarte redusă, chiar sub 1 loc./km²: Amazonia, Arhipelagul Arctic Canadian, Patagonia, Țara de Foc, unele regiuni andine, platourile aride din Cordilieri.

Arealele cele mai populate sunt: litoralul atlantic la sud de fluviul Sfântul Laurențiu, regiunea Marilor Lacuri și Podișul Mexican – în America de Nord, litoralul atlantic, între Recife și estuarul La Plata – în America de Sud.

EVOLUȚIA NUMĂRULUI POPULAȚIEI În primele două secole după descoperirea de către europeni, populația Americii a scăzut, în principal din cauza masacrării populației băștinașe.

Începând cu secolul al XVIII-lea se manifestă o tendință de creștere a populației, în special datorită sclavilor negri aduși forțat din Africa (vezi *Africa – prezentare generală*) și imigranților europeni.

Bătrân amerindian din America de Nord ▼

Negresă braziliană ▼

▲ *Tânără mulatră din Antile*

▲ *Copii amerindieni de pe platourile andine*

În cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, s-au conturat diferențieri între marile regiuni americane:

- în America de Nord anglo-saxonă (S.U.A. și Canada) ritmul de creștere a populației s-a redus tot mai mult, în prezent fiind foarte mic;
- în America Latină ritmul de creștere a populației a atins una dintre cele mai ridicate valori de pe glob, contribuind la o sporire rapidă a populației regiunii.

POPOARELE AMERICII În prezent America adăpostește un amestec de rase și populații unic între continentele planetei.

Populația băștinașă este formată din amerindieni și eschimoși.

Amerindienii au fost numiți de europeni „indieni" și, din cauza vopselelor cu care își tatuau corpul, „piei-roșii". Aceștia sunt originari din Asia.

Decimată de coloniștii albi, populația amerindiană s-a redus numeric vertiginos. În prezent amerindienii sunt mai numeroși doar în unele state andine (Perú, Ecuador, Bolivia) și din America Centrală istmică.

Eschimoșii, care își zic *inuiți* („oameni"), numără doar câteva zeci de mii și trăiesc în nordul extrem (Groenlanda, Alaska, Arhipelagul Arctic Canadian).

Populația albă este urmașa coloniștilor europeni, care s-au stabilit aici

în număr mai mare o dată cu începutul secolului al XVIII-lea. Inițial au sosit mai mulți spanioli și portughezi, în America Latină, urmați de englezi și francezi, în America de Nord. Ulterior au venit și olandezi, germani, italieni, ruși, ucraineni ș.a.

Astăzi populația albă este majoritară în cele mai populate țări americane, cu excepția Mexicului și a Columbiei, unde predomină metișii.

Populația neagră. După cucerirea Americii au fost aduși sclavi negri din Africa pentru a munci pe plantații. Urmașii acestora formează astăzi majoritatea populației în multe state din America Centrală insulară (Bahamas, Jamaica, Barbados ș.a.) și dețin o pondere semnificativă în cele mai populate țări americane (S.U.A., Brazilia).

AȘEZĂRILE RURALE America este continentul cu cele mai puține sate, situație datorată nu atât unui grad înalt de urbanizare, cât faptului că exploatarea agricolă tipică este, pe cea mai mare parte a continentului, ferma. Aceasta reprezintă o gospodărie agricolă izolată, care dispune de construcții (casă, adăposturi pentru recoltă și pentru vite etc.), amenajări și instalații, precum și de întinse terenuri agricole.

Există însă și sate propriu-zise. Unele dintre acestea sunt asemănătoare celor europene, cu case înșirate de-a lungul străzilor ce dau într-o piață centrală, unde de cele mai multe ori se înalță biserica și primăria. Există și sate pe piloni, care se întâlnesc în zonele mlăștinoase și lagunare.

ORAȘELE America este continentul cu cel mai ridicat grad de urbanizare, pe ansamblu peste 70% din populație trăind la oraș. Există și țări în care populația urbană depășește trei sferturi din întreaga populație (S.U.A., Brazilia, Canada, Chile, Cuba ș.a.).

O caracteristică a Americii o constituie existența orașelor mari și a marilor aglomerații urbane, inclusiv a megalopolisurilor.

De regulă, cele mai mari orașe americane sunt și cele mai importante centre economice și, în primul rând, industriale ale țărilor respective: New York, Chicago (S.U.A.), São Paulo, Rio de Janeiro (Brazilia), Ciudad de México (Mexic), Buenos Aires (Argentina), Caracas (Venezuela) ș.a.

▼ *America – harta politică*

▲ *Locuințe lacustre în laguna Maracaibo*

Există însă și orașe mari care îndeplinesc în principal funcție administrativă (capitală): Washington (S.U.A.), Brasília (Brazilia).

Pe continentul american există cele mai multe megalopolisuri de pe glob, între care:

- BOSWASH, în nord-estul S.U.A., pe țărmul Atlanticului, cel mai întins de pe glob (140 000 km²) și cu o populație de peste 50 de milioane de locuitori;
- Megalopolisul brazilian, cel mai dinamic de pe glob (cu o populație ce depășește 40 de milioane de locuitori), având drept poli de atracție orașele São Paulo, Rio de Janeiro și Belo Horizonte.

- **Menționați țările care concentrează două treimi din populația continentului America.**
- **Numiți principalele grupe de popoare ale Americii, după origine.**
- **Explicați numărul redus al satelor în America de Nord.**
- **Pe baza noțiunilor învățate în clasa a V-a, caracterizați un megalopolis. Localizați principalele megalopolisuri ale Americii.**
- **Menționați țările în care populația urbană depășește 75% din totalul populației.**

PROFILE DE ORAȘE *New York*, oraș în S.U.A., situat la vărsarea fluviului Hudson în Oceanul Atlantic. A fost întemeiat în anul 1626 de olandezul Peter Minuit, care a cumpărat de la băștinași insula Manhattan (astăzi unul dintre cele cinci cartiere principale ale orașului) pe un pumn de mărgele de sticlă și un butoiaș de rachiu.

În prezent este cel mai mare oraș al S.U.A. (7,4 mil. loc.; 18,1 mil. loc. aglomerația urbană) și unul dintre cele mai mari centre urbane și economice ale lumii. Are o industrie puternică și diversificată, un mare complex portuar, mari aeroporturi (între care J.F. Kennedy). Este cel mai mare centru financiar mondial (Wall Street) și are unul dintre cele mai renumite teatre de operă din lume (Metropolitan).

Este orașul cu cei mai mulți zgârie-nori și cu una dintre principalele atracții turistice americane: Statuia Libertății.

La New York se află sediul Organizației Națiunilor Unite.

Ciudad de México, capitala Mexicului, oraș situat la mare altitudine (peste 2 200 m), în extremitatea sudică a Podișului Mexican, dominat de conuri vulcanice (Popocatépetl ș.a.).

Construit pe locul vechii capitale aztece, Tenochtitlán, este unul dintre cele mai vechi orașe americane. A cunoscut o dezvoltare explozivă în ultimele decenii, devenind cel mai mare oraș al lumii la sfârșitul secolului al XX-lea: peste 20 de milioane de locuitori (depășind Tokyo).

Este un oraș al marilor contraste urbanistice: atât cartiere superelegante, cât și cartiere ale mizeriei, compuse din cocioabe.

Ciudad de México este unul dintre cele mai mari centre universitare de pe glob și unul dintre principalele centre economice și cultural-științifice din America Latină.

Rio de Janeiro, oraș brazilian situat pe țărmul Atlanticului, în jurul Golfului Guanabara. Farmecul orașului este sporit de

▼ *New York – cartierul Manhattan*

▲ *Ushuaia – cel mai sudic oraș al planetei*

▲ *Rio de Janeiro*

prezența unor piscuri granitice cu forme spectaculoase, între care faimoasa „Căpățână de Zahăr", în vârful căreia se află o statuie uriașă a lui Isus Cristos.

Este un mare centru turistic, renumit, printre altele, pentru plaja Copacabana, pentru Carnavalul de la Rio (festivalul popular „Samba") și pentru unul dintre cele mai mari stadioane de fotbal din lume (Maracana).

Rio de Janeiro a fost capitala Braziliei până în anul 1960 și rămâne, alături de São Paulo, unul dintre cele două mari centre urbane și economice ale țării și, totodată, unul dintre cele mai mari din lume.

La Paz, capitala Boliviei, oraș tipic pentru marile centre urbane de pe platourile înalte andine. Cartierele sale sunt dispuse între 3 680 și 4 100 m, fiind cea mai „înaltă" capitală din lume.

Este unul dintre cele mai vechi orașe din America, întemeiat de spanioli în 1548, pe locul unui sat amerindian. Cu cei 1,2 milioane de locuitori ai săi reprezintă unicul oraș „milionar" din lume situat la peste 3 000 m altitudine.

Mare centru industrial și una dintre metropolele financiare ale Americii de Sud.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA

În ceea ce privește resursele naturale, atât de sol, cât și de subsol, ambele mase continentale sunt bogate. În schimb în ceea ce privește dezvoltarea economică au niveluri diferite, America de Nord (mai puțin Mexicul) cunoscând un nivel mai ridicat.

RESURSELE NATURALE America se înscrie în rândul continentelor cu o mare varietate de resurse naturale, atât de sol, cât și de subsol. Resursele de minerale și minereuri se găsesc în general sub formă de zăcăminte mari și ușor exploatabile.

Fără să dețină supremația mondială, America dispune de mari rezerve de:

- cărbuni: America de Nord anglo-saxonă;
- hidrocarburi: zona Golfului Mexic;
- minereuri de fier: sud-estul Braziliei, regiunea Marilor Lacuri;
- minereuri neferoase: bauxită (nord-estul Americii de Sud și Insulele Antile), cuprifere (Munții Anzi) ș.a.;
- aur, argint, uraniu: Cordilieri;

America este unul dintre cele mai bogate continente în resurse de suprafață:

- cel mai mare potențial hidroenergetic de pe glob, datorită fluviilor Columbia, Colorado, Paraná, Orinoco, Amazon ș.a.;
- păduri: cel mai întins fond forestier ecuatorial (în bazinele fluviilor Amazon și Orinoco) și a doua taiga, ca mărime, de pe glob;
- vaste terenuri arabile: Marile Câmpii nord-americane, platourile și câmpiile din estul Americii de Sud ș.a.;
- întinse pășuni naturale: vestul Americii de Nord, partea meridională a Americii de Sud ș.a.

- **Numiți principalele zone de exploatare a hidrocarburilor.**
- **Localizați zonele importante cu zăcăminte de minereu de fier.**
- **Menționați resursele de suprafață ale continentului.**

ACTIVITĂȚI INDUSTRIALE Industria minieră reprezintă un sector important în multe țări, în unele constituind principala activitate economică și asigurând cea mai mare parte a exporturilor (Chile, Venezuela, Jamaica ș.a.).

▼ *America – harta resurselor naturale și a economiei*

Se exploatează îndeosebi:

- minereuri neferoase: cupru (Chile, Canada, S.U.A. ș.a.), locul 1 pe glob, plumb (S.U.A., Canada ș.a.) și bauxită (Brazilia, Jamaica, Surinam ș.a.), locul 2 pe glob;
- minereu de fier: Brazilia (locul 2 la producție și locul 1 la export), S.U.A., Canada, Venezuela;
- cărbuni: S.U.A. (locul 2 pe glob) și Canada;
- hidrocarburi: locul 2 pe glob la producție, atât la petrol, cât și la gaze naturale (S.U.A., Canada, Mexic, Venezuela);
- metale prețioase: locul 2 pe glob la aur și la argint (S.U.A., Mexic, Canada, Perú ș.a.).

Industria prelucrătoare. America are o industrie diversificată, care folosește materii prime locale (minerale, agricole, forestiere ș.a.). Pe continentul american se află cea mai industrializată țară de pe glob: S.U.A.

Industria energiei electrice. La nivel mondial, America deține primul loc în producția de energie electrică: aproape jumătate din întreaga producție a planetei, în principal asigurată de S.U.A., Canada și Brazilia.

Pe fluviul Paraná se află cea mai mare hidrocentrală în funcțiune din lume: Itaipú (în final: 12 600 MW).

Unele țări au și atomocentrale. S.U.A. deține primul loc pe glob la puterea instalată în asemenea centrale electrice.

● Specificați țările cu industrie minieră dominantă în activitatea economică.

● Analizați harta economică a Americii și numiți țările care exploatează:
– minereu de fier;
– petrol;
– metale prețioase.

Siderurgia și metalurgia neferoasă. Statelor Unite ale Americii, un producător tradițional în domeniul siderurgiei (fontă, oțel ș.a.), li s-au adăugat în ultimele decenii Brazilia și Canada, ultimele două folosind exclusiv materii prime locale.

Metalurgia neferoasă cunoaște o repartiție geografică mai largă. În afară de S.U.A., un producător cu tradiție (aluminiu – locul 1, plumb, cupru – locul 2 pe glob ș.a.), s-au afirmat țări precum Canada (zinc, plumb), Chile (cupru), Brazilia (staniu, aluminiu).

Industria contrucțiilor de mașini. Este extrem de diversificată în S.U.A. și în ultima vreme s-a afirmat și în Canada, Mexic, Brazilia, Argentina ș.a.

America deține supremația mondială la multe produse, între care:

● nave cosmice și avioane: S.U.A.;

● automobile: S.U.A., Canada, Mexic, Brazilia;

● tractoare și mașini agricole: S.U.A., Brazilia, Canada.

Industria chimică și petrochimică. America deține supremația mondială în domeniu, în principal pe bază de materii prime locale, de care dispune în cantități mari. Doar S.U.A. importă unele materii prime, îndeosebi petrol.

Pe continentul american există cele mai mari capacități de rafinare a petrolului de pe glob și cea mai puternică industrie petrochimică: în primul rând în S.U.A., dar și în Canada, Mexic, Brazilia, Venezuela, Argentina ș.a.

America deține de asemenea supremația mondială la celuloză și hârtie (S.U.A., Canada, Brazilia), îngrășăminte chimice, produse clorosodice ș.a.

Industria de exploatare și prelucrare a lemnului. Grație fondului forestier imens de care dispune, America deține primul loc pe glob atât la exploatarea, cât și la prelucrarea lemnului. Trei țări contribuie esențial în domeniu: Canada, S.U.A. și Brazilia, ultima remarcându-se pentru esențele prețioase.

Industriile ușoară și alimentară. Aceste ramuri, cu tradiție și foarte diversificate, sunt bine repartizate pe întregul continent. Se remarcă industriile: bumbacului, lânii, confecțiilor (New York fiind cel mai mare centru de acest fel din lume), cărnii și produselor din carne: (Chicago deține cele mai mari abatoare din lume), zahărului.

▼ *Baraj hidroenergetic pe fluviul Tennessee*

● Numiți subramura metalurgiei neferoase considerată tradițională în Statele Unite ale Americii.

● Menționați performanțele mondiale obținute de țările Americii în domeniul industriei constructoare de mașini.

● Identificați pe harta economică a Americii țările cu industrie petrochimică dezvoltată. Comentați localizarea centrelor industriale.

● Utilizați informațiile din text și localizați principalele ramuri ale industriilor ușoară și alimentară ale Americii.

AGRICULTURA Datorită întinderii și marii desfășurări în latitudine, America dispune de terenuri vaste și variate pentru practicarea agriculturii.

America se situează pe locul 1 pe glob la pășuni și fânețe naturale, precum și la culturi permanente și la fondul forestier. La terenurile arabile se plasează pe locul 2 în lume.

Pe continentul american sunt dezvoltate atât cultura plantelor, cât și creșterea animalelor.

Se practică o mare varietate de culturi:

- tradiționale: porumb, fasole, cartofi, tomate, tutun, bumbac, cafea, cacao ș.a.;
- introduse de coloniștii europeni: grâu, orez, mei, sorg, floarea-soarelui, sfeclă și trestie de zahăr, viță de vie, meri, peri, bananieri ș.a.

America este, printre altele, cel mai mare producător mondial de:

- porumb și soia: S.U.A., Brazilia, Mexic, Argentina;
- trestie de zahăr: Brazilia, Cuba, S.U.A.;
- cafea: Brazilia, Columbia, Mexic, Ecuador ș.a.;
- citrice: S.U.A., Brazilia, Mexic, Argentina ș.a.

De asemenea, continentul american este un mare producător de:

- tutun și bumbac: S.U.A., Brazilia;
- cartofi, legume, pepeni, grâu ș.a.

Favorizată de întinsele pășuni și fânețe naturale, precum și de marile suprafețe cultivate cu plante furajere, în America s-a dezvoltat considerabil creșterea animalelor.

▼ *America – harta agriculturii*

▲ *Plantație de trestie de zahăr și cafea*

▼ *Recoltarea cerealelor în Marile Câmpii*

Continentul american ocupă primul loc pe glob la efective de:

- bovine: Brazilia, S.U.A. (locurile 2 și 3 pe glob), Argentina ș.a.;
- cabaline: Mexic (locul 2 pe glob), Brazilia, Argentina, S.U.A. ș.a.

În ce privește produsele animaliere, continentul american deține supremația mondială la producția de carne (S.U.A., Argentina, Canada, Uruguay), locul 2 la cea de lapte de vacă și brânzeturi și locul 3 la cea de unt.

▼ *Creșterea oilor pe platourile boliviene*

Agricultura este practicată diferit în marile regiuni geografice americane:

- în America de Nord anglo-saxonă există așa-numitele *belts* (centuri), în care predomină una sau două culturi, sau o anumită cultură și creșterea animalelor;
- în America Latină predomină arealele de monocultură, cum este cazul plantațiilor de trestie de zahăr (Cuba, Mexic, Brazilia ș.a.), cafea (Brazilia, Guatemala, Haiti), bananieri (Columbia, Bahamas).

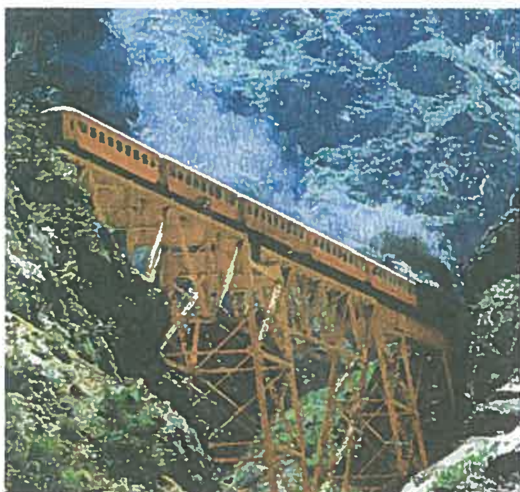
- **Numiți factorii care au favorizat dezvoltarea agriculturii pe continentul american.**
- **Specificați culturile agricole tradiționale.**
- **Precizați repartiția geografică a plantelor de cultură la care America deține supremația pe plan mondial.**
- **Analizați harta agriculturii de la pagina 126 și numiți:**
  - **plantele de cultură specifice zonei intertropicale;**
  - **țările cu cele mai mari efective de bovine și cabaline.**
- **Explicați cauzele practicării diferențiate a agriculturii în America de Nord, America Centrală și America de Sud.**

TRANSPORTURILE America deține primul loc în transporturile mondiale și are o rețea de căi de comunicație diversificată.

Continentul american concentrează:

- mai mult de jumătate din rețeaua feroviară, rutieră și din traficul aerian de pe glob;
- aproape jumătate din parcul mondial de autovehicule aflate în circulație;
- peste trei sferturi din rețeaua mondială de conducte de petrol și gaze naturale.

Se înregistrează însă mari discrepanțe în ceea ce privește repartiția teritorială a acestora, America de Nord – îndeosebi S.U.A. – concentrând cea mai mare parte.

▲ *Cale ferată la mare altitudine, în Anzi*

▲ *Canalul Panama*

Rețeaua feroviară se remarcă prin prezența liniilor magistrale transcontinentale, cum sunt (de la Atlantic la Pacific):

- Halifax–Montreal–Vancouver (în Canada);
- New York–Saint Louis–Los Angeles (în S.U.A.);
- Buenos Aires–Santiago de Chile–Valparaíso (în Argentina și Chile).

Aceste magistrale feroviare traversează și sistemele muntoase americane, unele urcând la aproape 4 000 m altitudine.

Rețeaua rutieră se caracterizează de asemenea prin prezența unor magistrale, între care Panamericana (peste 15 000 km), Transamazonianul (5 500 km).

Marele parc de autovehicule aflate în circulație de care dispune continentul american este concentrat în numai trei state: S.U.A., Canada și Brazilia.

America este continentul cu cele mai multe aeroporturi mari de pe glob: O'Hare din Chicago, J.F. Kennedy din New York, precum și cele din Atlanta și Los Angeles.

Deși dispune de câteva dintre cele mai mari concentrări portuare de pe glob (țărmul atlantic al S.U.A., regiunea Marilor Lacuri, Golful Mexic), America nu deține o flotă comercială maritimă importantă. O singură țară americană, Panama, figurează între primele cinci din lume în domeniu, dar această poziție nu se datorează flotei proprii, ci **pavilionului de complezență**.

America se remarcă în schimb prin cel mai mare sistem de navigație interioară de pe glob: Marile Lacuri–Sfântul Laurențiu. Se adaugă arterele de navigație Mississippi, Hudson, Amazon, Orinoco ș.a.

Principalele porturi americane sunt:

- Houston și Corpus Christi (S.U.A.), pe țărmul Golfului Mexic;
- Los Angeles (S.U.A.) și Vancouver (Canada), pe țărmul Pacificului;
- Philadelphia, New York (S.U.A.), Santos (Brazilia), pe țărmul Atlanticului.

COMERȚUL EXTERIOR După descoperirea ei, timp de câteva secole, din America s-au îndreptat spre Europa îndeosebi aur, argint și unele produse agricole (tutun, cafea, bumbac). Astăzi exporturile americane sunt cele mai variate de pe glob:

- produse agricole, atât tradiționale (cafea, tutun și bumbac), cât și altele (banane, grâu, porumb ș.a.);
- produse alimentare (carne, unt, zahăr, uleiuri vegetale ș.a.);
- minereuri de fier și neferoase (cupru, bauxită ș.a.);
- toată gama produselor industriale (mai ales America de Nord): de la tractoare la avioane și microprocesoare, de la îngrășăminte chimice la medicamente ș.a.

La import se înregistrează o gamă relativ variată de produse, predominând cele finite, mai ales din domeniul construcţiilor de maşini. În S.U.A. un loc important îl deţin materiile prime, mai ales mineralele şi minereurile.

S.U.A. este cea mai mare putere comercială a lumii.

Localizaţi pe hartă principalele magistrale feroviare transcontinentale.

Numiţi cele mai mari aeroporturi ale Americii.

Menţionaţi principalele concentrări portuare ale continentului America.

TURISMUL America se situează pe locul 2, după Europa, în ceea ce priveşte fluxurile turistice şi veniturile obţinute din turism. Principalele atracţii turistice sunt:

- obiectivele naturale:
  - parcuri naţionale şi zone ocrotite (Yellowstone, Amazonia ş.a.);
  - cascade (Niagara, Iguaçu, Angel ş.a.) şi canioane (Grand Canyon ş.a.);
  - peşteri (Peştera Mamut, Carlsbad ş.a.), gheizere (Giant Geysir, cel mai mare de pe glob) şi alte fenomene ale naturii;
- staţiunile balneomaritime:
  - pe ţărmul Atlanticului: Miami (S.U.A.), Copacabana (Brazilia), Mar del Plata (Argentina);
  - în Insulele Antile: îndeosebi în Bahamas, Grenada, Jamaica, Barbados, Antigua;
  - pe ţărmul Pacificului: Malibu (S.U.A.), Acapulco (Mexic), Viña del Mar (Chile);
- staţiunile montane şi de sporturi de iarnă, mai ales în America de Nord (Denver, Sun Valley ş.a.);
- vestigiile civilizaţiilor precolumbiene: aztecă (în Podişul Mexican), mayaşă (Chichen-Itzá în Mexic, Tikal în Guatemala), incaşă (Cuzco şi Machu Picchu în Peru);
- arhitectura colonială, bine păstrată pe întregul continent;
- marile oraşe, cu edificii monumentale, muzee renumite şi alte obiective: New York, Washington, Buenos Aires, Ciudad de México, Caracas, Bogotá, La Paz, Santiago de Chile ş.a.;
- carnavalurile populare, renumite fiind cele din Brazilia (între care cel de la Rio de Janeiro), Grenada, Trinidad-Tobago.

▲ *Miami*

▲ *Parcul naţional Yellowstone*

▲ *Cetatea incaşă Sacsahuano*

SINTEZĂ

AMERICA – GEOGRAFIA UMANĂ

- America are un amestec de rase și populații unic între continentele lumii: băștinași (piei-roșii, eschimoși), albi (majoritari pe ansamblul continentului), negri, mulatri, metiși, asiatici.
- Multă vreme creșterea populației s-a datorat coloniștilor albi, veniți din Europa, și negrilor, aduși forțat din Africa.
- Sporul natural este diferențiat: în America de Nord anglo-saxonă are valori reduse, iar în America Latină atinge unele dintre cele mai ridicate valori de pe glob, ceea ce se reflectă în creșterea rapidă a populației.
- America are un grad înalt de urbanizare și se caracterizează prin prezența marilor orașe și a aglomerațiilor urbane, inclusiv megalopolisuri.
- Se înscrie în rândul continentelor cu o mare varietate de resurse de sol și subsol.
- Are în ansamblu o economie dezvoltată, mai ales în America de Nord anglo-saxonă, cu producții însemnate la nivel mondial, atât ale agriculturii, cât și ale mineritului și ale industriei prelucrătoare.
- Pe continentul american se află prima putere economică și comercială a lumii: S.U.A.
- Deține primul loc pe glob în domeniul transporturilor și are comerțul exterior cel mai diversificat.
- Potențialul turistic este variat, iar fluxurile turistice și veniturile obținute din turism, în continuă creștere, plasează America pe locul 2 pe glob, după Europa.

Evaluare

- Precizați trei regiuni cu densitate redusă a populației și explicați cauzele acesteia.
- Numiți marile orașe care alcătuiesc megalopolisul brazilian.
- Menționați trei țări care au cea mai mare pondere în industria de exploatare și prelucrare a lemnului.
- Rezolvați testele de mai jos încercuind varianta corectă:

1. Țara cu cea mai mare producție de minereu de fier este: a) Canada; b) Brazilia; c) Columbia; d) Mexic.
2. Fluviul cel mai bine valorificat hidroenergetic este: a) Mississippi; b) Amazon; c) Columbia; d) Colorado.
3. Cel mai important oraș al Americii pentru industria confecțiilor este: a) New York; b) San Francisco; c) Atlanta; d) Rio de Janeiro.
4. Cele mai mari abatoare din lume se află la: a) Detroit; b) Dallas; c) Saint Louis; d) Chicago.
5. Țara care înregistrează cea mai mare producție de zahăr din trestie de zahăr este: a) Mexic; b) Brazilia; c) Argentina; d) Columbia.
6. Cea mai mare producătoare de citrice din America este: a) Columbia; b) Guatemala; c) Cuba; d) Statele Unite ale Americii.

- Numiți trei caracteristici ale căilor de comunicații americane.
- Precizați țările continentului american care înregistrează cele mai mari venituri din turism.

AMERICA

Regiuni și țări (diferențieri geografice regionale)

▲ *Templul mayaș Tikal (Guatemala)*

America de Nord și Centrală

SPECIFICUL GEOGRAFIC

Această regiune geografică americană este situată în întregime în emisfera nordică și e înconjurată de trei oceane: Arctic (în nord), Pacific (în vest) și Atlantic (în est). Se desfășoară pe mai bine de 7 000 km în latitudine și pe circa 5 000 km în longitudine.

Țărmurile sale sunt foarte articulate în nord, unde formează două mari peninsule, Labrador și Alaska, și un imens arhipelag, Arhipelagul Arctic Canadian, principalele insule fiind Baffin, Victoria și Ellesmere. O altă insulă importantă, Newfoundland, se află în sud-estul Peninsulei Labrador. Dar cea mai mare insulă din regiune și totodată de pe întreaga planetă este Groenlanda, care are o suprafață de peste 2 000 000 km².

America Centrală constituie de fapt o legătură istmică și insulară între America de Nord și America de Sud.

Cu ajutorul atlasului geografic:
- **numiți principalele linii geografice care traversează America de Nord și Centrală;**
- **localizați insulele, peninsulele și golfurile care însoțesc țărmurile;**
- **indicați principalele insule și arhipelaguri din America Centrală.**

Marile Lacuri – cel mai întins complex lacustru cu apă dulce (247 500 km²) și totodată cel mai mare sistem de navigație continentală de pe glob. Situat în nord-estul Americii de Nord, la granița dintre S.U.A. și Canada, cuprinde cinci lacuri glaciare: Superior (cel mai întins, 83 360 km², și mai adânc, 406 m), Michigan, Huron, Erie și Ontario (cel mai mic: 19 500 km²). Lacurile comunică între ele, iar prin intermediul fluviului Sfântul Laurențiu sunt legate cu Oceanul Atlantic.

CADRUL NATURAL În linii mari se disting trei zone paralele, orientate nord-sud: două lanțuri muntoase care închid în centru o zonă de platouri și câmpii.

În vest se află marele zid muntos al Cordilierilor, format din Munții Coastei, Cascadelor, Sierra Nevada și Sierra Madre de Vest, în lungul țărmului pacific, și Munții Stâncoși, cu altitudini ridicate, culminând la peste 6 000 m. Munții Stâncoși închid podișuri întinse și înalte (Yukon, Columbia, Marele Bazin, Colorado ș.a.) și se continuă în America Centrală istmică sub forma unui singur șir muntos, care închide platouri.

În est, paralel cu țărmul Atlanticului, se desfășoară Munții Apalași, munți vechi și erodați, cu înălțime redusă, culminând la numai 2 000 m.

America de Nord și Centrală – poziția pe continentul american ▼

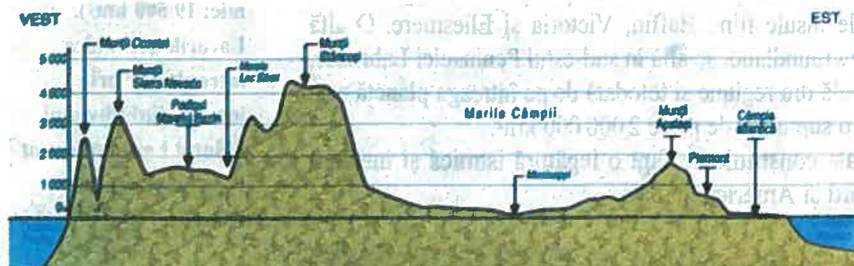
▲ *Peisaj din Munţii Stâncoşi*

▲ *Vulcanul Arenal (Costa Rica)*

În partea centrală, între cele două mari lanţuri muntoase, se desfăşoară o zonă mai joasă, formată din Scutul Canadian, cel mai vechi nucleu al Americii de Nord, şi Marile Câmpii, cu un relief jos şi monoton.

Insulele din America Centrală sunt în general muntoase şi vulcanice, şi grupate în două arhipelaguri: Antilele Mari (Cuba, Haiti, Puerto Rico şi Jamaica) şi Antilele Mici (Virgine, Dominica, Grenada, Barbados, Trinidad ş.a.).

▲ *Profil de la vest la est prin America de Nord*

Analizaţi profilul de mai sus şi menţionaţi rolul zonei muntoase pentru climatul continentului.

Cele mai vechi unităţi de relief din America de Nord şi Centrală sunt: a) Munţii Stâncoşi; b) Podişul Mexican; c) Scutul Canadian; d) Munţii Apalaşi.

Explicaţi, cu ajutorul cunoştinţelor însuşite în clasa a V-a, cauza vulcanismului din America de Nord şi Centrală.

Datorită marii desfăşurări în latitudine, în această regiune se întâlnesc, cu excepţia celui ecuatorial, toate tipurile climatice.

În ansamblu, America de Nord şi Centrală este o regiune foarte bogată în ape. Se remarcă prezenţa celui mai mare sistem lacustru, Marile Lacuri, şi a unuia dintre principalele sisteme fluviale de pe glob: Mississippi–Missouri (peste 6 000 km lungime), precum şi alte cursuri importante de apă: Mackenzie, Yukon şi Sfântul Laurenţiu, în nord, Columbia, Colorado şi Rio Grande, în vest.

Pădurea ocupă mări întinderi, mai ales pădurea de conifere, care acoperă două întinse areale: Munţii Stâncoşi (din Alaska până în California) şi regiunea de la nord de Marile Lacuri, între oceanele Pacific şi Atlantic. În vasta Câmpie Mississippi, formaţiunea vegetală caracteristică odinioară, şi anume preria, a fost înlocuită în cea mai mare parte de terenuri cultivate. În vest îndeosebi unele platouri sunt acoperite de o vegetaţie semideşertică şi deşertică, în care predomină cactuşii, agavele şi yucca.

Fauna este bogată şi variată. În pădurile de conifere caracteristice sunt elanul, ursul grizzly, zibelina, hermelina, lupul, vulpea, jderul, veveriţa, castorul ş.a. Mai spre nord, în tundră, trăiesc renul, boul moscat, ursul alb, vulpea polară, iepurele alb ş.a. În regiunea subtropicală specifice sunt mamifere ca jaguarul, puma, tapirul, opossum, furnicarul, maimuţele ş.a., reptile (caimani, iguane, şerpi), păsări (papagali, tucani, pelicani ş.a.).

Comparaţi vegetaţia şi fauna Americii de Nord şi Centrale cu cea a Asiei şi menţionaţi cel puţin două asemănări.

POPULAŢIA ŞI AŞEZĂRILE OMENEŞTI America de Nord şi Centrală este mai întinsă şi mai populată decât America de Sud. La nivel mondial, această regiune deţine o pondere însemnată ca suprafaţă (mai mult de o şeptime din întinderea uscatului planetar), dar redusă ca populaţie (doar a douăsprezecea parte).

▼ *Ţările din America de Nord şi Centrală*

ŢARA	SUPRAFAŢA (km²)	POPULAŢIA (mil.loc.)	CAPITALA
America de Nord			
Mexic	1 972 547	92,00	Ciudad de México
Canada	9 958 319	29,60	Ottawa
S.U.A.	9 553 306	266,00	Washington
America Centrală			
Antigua şi Barbuda	442	0,07	Saint John's
Bahamas	13 939	0,27	Nassau
Barbados	431	0,26	Bridgetown
Belize	22 965	0,21	Belmopan
Costa Rica	51 100	3,30	San José
Cuba	110 992	11,00	Havana
Dominica	751	0,07	Roseau
Republica Dominicană	48 442	7,25	Santo Domingo
El Salvador	21 041	5,35	San Salvador
Jamaica	10 991	2,50	Kingston
Grenada	344	0,10	Saint Georges
Guatemala	108 889	10,32	Guatemala
Haiti	27 400	7,04	Port-au-Prince
Honduras	112 088	5,30	Tegucigalpa
Nicaragua	130 682	4,40	Managua
Panama	75 517	2,58	Panamá
Sfântul Cristofor şi Nevis	269	0,04	Basseterre
Sfânta Lucia	616	0,14	Castries
Sfântul Vincenţiu	389	0,11	Kingstown

Cele mai populate ţări sunt, în ordine, S.U.A., Mexic şi Canada, toate în America de Nord, care concentrează majoritatea populaţiei întregii regiuni.

Ţările din America Centrală au populaţii puţin numeroase, cuprinse între câteva zeci de mii şi câteva milioane de locuitori, dar densităţi mari, îndeosebi în ministate (Barbados, Sfântul Vincenţiu, Sfânta Lucia, Grenada).

Ca întreaga Americă, şi această regiune reprezintă un amestec unic de rase şi populaţii. Cei mai vechi locuitori sunt amerindienii sau „piei-le-roşii", cum au mai fost numiţi, însă aceştia se află în prezent în număr redus, ca urmare a exterminării lor de către cuceritorii europeni.

O dată cu cucerirea Americii, au fost aduşi sclavi negri din Africa, pentru munca pe plantaţii. Urmaşii acestora sunt astăzi majoritari în populaţia unor ţări (Antigua şi Barbuda, Jamaica, Haiti, Barbados) sau deţin ponderi însemnate în ţări intens populate, cum este S.U.A.

Amintiţi-vă, de la Istorie, care au fost popoarele europene care au cucerit şi colonizat teritoriile Americii de Nord şi Centrale.

V*alea Morţii* – depresiune deşertică în sud-vestul S.U.A., în care se află cel mai jos punct de uscat de pe continentul american (-82 m) şi în care s-a înregistrat cea mai ridicată temperatură pe termen lung: 48,9°C timp de 43 de zile consecutiv (între 6 iulie şi 17 august 1917).

P*iei-roşii* – denumire sub care mai sunt cunoscuţi amerindienii, adică populaţiile băştinaşe din America, de origine mongoloidă. Au fost în mare măsură exterminaţi de europeni în timpul cuceririi Americii. Întrucât îşi vopseau pielea, europenii i-au numit „piei-roşii".

C*analul Panama* – inaugurat în 1914, lung de 81 km, facilitează legătura pe mare între estul şi vestul Americii şi reprezintă cea mai scurtă cale maritimă dintre Europa şi Pacificul de Est.

P*anamericana* sau Autostrada panamericană – cea mai lungă cale rutieră de pe glob (peste 27 000 km). Străbate America, pe latura vestică, din Alaska până în Ţara de Foc, legând capitalele şi alte oraşe principale din America de Sud şi Centrală cu Mexic, S.U.A. şi Canada.

▲ *America Centrală (detaliu)*

◀ *America de Nord și Centrală – harta politică*

Populația albă – formată din urmașii coloniștilor și ai imigranților europeni de mai târziu – este majoritară doar în câteva țări, dar printre cele mai populate din regiune (S.U.A., Canada – mai ales de origine anglo-saxonă, Cuba – de origine spaniolă).

În multe țări populația este formată în principal din metiși (Mexic, Nicaragua, Honduras ș.a.) sau mulatri (Republica Dominicană).

Cu excepția Canadei și a S.U.A., în toate celelalte țări sporul natural este ridicat, reflectându-se în creșterea rapidă a populației.

America de Nord și Centrală este una dintre cele mai urbanizate regiuni ale lumii. La aceasta contribuie faptul că cele mai populate țări (S.U.A., Mexic, Canada și Cuba) concentrează în orașe peste trei sferturi din populație.

Aici există câteva dintre cele mai mari orașe și aglomerații urbane de pe glob, unele constituind megalopolisuri.

Pe baza noțiunilor învățate în clasa a V-a la capitolul *Geografia umană*, numiți cel puțin trei areale urbane specifice Americii de Nord și Centrale.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA

America de Nord și Centrală este una dintre cele mai bogate regiuni ale lumii în resurse de sol și subsol. Dintre resursele minerale, în general sub formă de zăcăminte mari și ușor exploatabile, se impun: cărbunii, petrolul și gazele naturale, minereul de fier, unele minereuri neferoase (cupru, plumb, zinc), metale prețioase, fosfați naturali, sare și altele. Dintre resursele de suprafață importante sunt fondul forestier, terenurile agricole și potențialul hidroenergetic, la toate acestea înscriindu-se printre cele mai bogate din lume.

America de Nord și Centrală are o economie complexă, îndeosebi America de Nord, unde se află două dintre cele mai dezvoltate țări ale lumii: S.U.A. și Canada. O economie diversificată, dar fără a fi performantă, au și alte țări din regiune: Mexic, Panama, Cuba.

În ansamblu America de Nord și Centrală este una dintre cele mai importante zone turistice de pe glob, principalele atracții fiind stațiunile balneomaritime (din insulele Antile, peninsulele Florida și California ș.a.), frumusețile naturii, vestigiile civilizațiilor precolumbiene (aztecă, mayașă ș.a.).

Identificați trei caracteristici ale economiei Americii de Nord și Centrale.

STATELE UNITE ALE AMERICII

- **Suprafața: 9 553 306 km²**
- **Populația: 266 mil. loc.**
- **Capitala: Washington**

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI LIMITELE Țară de dimensiuni continentale, S.U.A. este situată în cea mai mare parte în centrul Americii de Nord. Două dintre statele sale se află în afara acestui spațiu geografic: Alaska, în nord-vestul aceleiași mase continentale, și Hawaii, care se suprapune arhipelagului cu același nume din Pacificul Central.

Peste trei pătrimi din granițele sale sunt marine, fiind mărginită de Oceanul Pacific, în vest, Oceanul Atlantic, în est, și Golful Mexic, în sud. Frontiere terestre are cu numai două țări: Canada, în nord, și Mexic, în sud.

Statele Unite ale Americii constituie o federație compusă din 50 de state.

Argumentați prin cel puțin două elemente de ce este favorabilă așezarea geografică a S.U.A.

CADRUL NATURAL S.U.A., una dintre cele mai întinse țări ale lumii, prezintă o covârșitoare varietate și un mare contrast al condițiilor naturale.

Relieful. Marile unități geografice ale S.U.A. se diferențiază, de la vest la est, în trei mari zone paralele, orientate nord-sud: două sunt ocupate de Munții Stâncoși și de Munții Apalași, care închid Marile Câmpii.

Munții Stâncoși, din vestul țării, sunt înalți și reprezintă un sector al lanțului Cordilierilor. Pe teritoriul S.U.A. se prezintă sub forma unor

G*rand Canyon* **(Marele Canion) – cel mai mare și mai spectaculos canion terestru: are 349 km lungime, între 6 și 30 km lățime și 2 133 m adâncime maximă. Se află în sud-vestul S.U.A. și s-a format pe cursul mijlociu al fluviului Colorado prin adâncirea acestuia, timp de milioane de ani, în rocile Podișului Colorado.**

G*iant Geysir* **(Gheizerul uriaș), din parcul național Yellowstone, S.U.A., are cel mai înalt jet de apă și vapori: 61 m. Erupția sa durează patru minute și are loc aproximativ din jumătate în jumătate de oră.**

▼ *S.U.A. (în medalion Alaska) – harta fizico-geografică*

▲ *Peisaj din Cordilieri: Muntele Rainier*

lanțuri muntoase distincte, în general paralele. Astfel, în est se află Munții Stâncoși propriu-ziși, cu numeroase vârfuri peste 4 000 m, culminând la 6 193 m în Alaska (vârful McKinley), iar în vest, Munții Cascadelor și, în continuarea lor, spre sud, Munții Sierra Nevada, cu altitudini similare.

Lanțurile muntoase ale Stâncoșilor închid vaste podișuri interioare, înalte (1 500–2 000 m altitudine): Columbia, Marele Bazin și Colorado.

Paralel cu litoralul pacific se desfășoară un lanț muntos mai puțin înalt: Munții Coastei.

Lanțul muntos din estul țării, Munții Apalași, se desfășoară paralel cu țărmul Oceanului Atlantic pe circa 2 500 km și este format din munți vechi și erodați, care culminează puțin peste 2 000 m.

Între cele două sisteme muntoase se află Marile Câmpii, cu altitudini scăzute și relief monoton. Aspectul lor se modifică ușor de la nord la sud, scăzând în altitudine pe aceeași direcție, și de la est la vest, urcând de la mai puțin de 500 m, în valea fluviului Mississippi, la 1 500 m în podișurile de la poalele Stâncoșilor (Missouri, Nebraska ș.a.).

Arhipelagul Hawaii are un relief predominant muntos, culminând la peste 4 200 m în vulcanul stins Mauna Kea.

În S.U.A. există și vulcani activi, atât pe teritoriul continental (Saint Helens), cât și în arhipelagul Hawaii (Mauna Loa, Kilauea).

● **Analizați harta fizico-geografică și notați în caiete, după modelul tabelului, principalele forme de relief.**

MUNȚI	PODIȘURI	CÂMPII

● **Caracterizați relieful S.U.A. prin trei elemente specifice.**

Clima este în cea mai mare parte temperată, doar în sud fiind subtropicală, datorită vecinătății Tropicului de Nord. Clima este însă puternic influențată de relief și de curenții marini: cele două mari sisteme muntoase izolează interiorul de influențele moderatoare oceanice, iar absența vreunui obstacol **orografic** în zona centrală favorizează pătrunderea maselor de aer rece polar din nord, iarna, și a celor tropicale, dinspre Golful Mexic, vara.

În ansamblu precipitațiile sunt suficiente pentru vegetație, cu excepția câmpiilor de la vest de fluviul Mississippi și a platourilor și depresiunilor interne din Munții Stâncoși.

● **Numiți cel puțin doi factori care influențează clima S.U.A.**

● **Numiți cauza temperaturilor mai scăzute din centrul S.U.A. față de temperaturile țărilor situate la aceeași latitudine pe continentul european.**

● **Caracterizați, cu ajutorul cunoștințelor însușite în clasa a V-a, principalele tipuri de climă ale S.U.A.**

Apele. S.U.A. este țara sistemelor hidrografice uriașe. De exemplu, Marile Câmpii centrale sunt drenate de sistemul Mississippi–Missouri, unul dintre cele mai mari din lume: peste 6 000 km lungime și un bazin hidrografic de peste 3 milioane km². Vestul țării este de asemenea străbătut de mari cursuri de apă (Columbia, Colorado), cu văi puternic adâncite și cu potențial hidroenergetic ridicat. Râurile de pe coasta estică (atlantică) sunt scurte, cu multe repezișuri și cu debite mari.

Multe cursuri de apă din S.U.A. formează canioane spectaculoase (Grand Canyon) și cascade (Niagara, Yosemite).

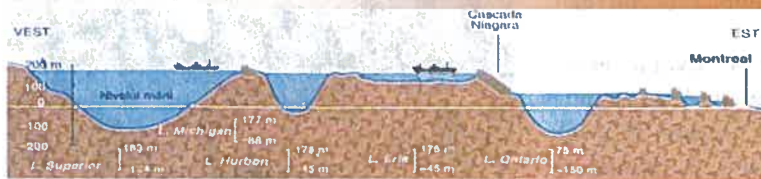
În nord-est, la granița cu Canada, se află Marile Lacuri.

▼ *Cascada Niagara*

Corelați informațiile despre relieful, clima și apele S.U.A. cu harta fizico-geografică și numiți trei caracteristici hidrografice ale acestei țări.

Profil de la vest la est prin zona Marilor Lacuri

- **Analizați profilul de mai sus și numiți cauza formării cascadei Niagara.**

Vegetația și fauna. Influențată de climă, relief și sol, vegetația naturală este dispusă astfel:

- păduri de foioase sau amestecate în est, suprapunându-se Munților Apalași;
- păduri de conifere în vest, în zona Munților Stâncoși;
- prerii în Marile Câmpii centrale, în cea mai mare parte înlocuite cu terenuri agricole;
- vegetație deșertică și semideșertică în platourile din sud-vest;
- vegetație exuberantă subtropicală și tropicală în sud.

- **Explicați deosebirea dintre vegetația specifică nordului și vegetația specifică sudului S.U.A. Menționați doi factori care determină aceste deosebiri.**
- **Pe baza noțiunilor învățate în clasa a V-a, caracterizați preria. Enumerați alte denumiri sub care este cunoscută pe glob această formațiune vegetală.**

Fauna, încă bogată și variată, include cea mai mare parte a speciilor caracteristice zonelor temperată (vulpea, lupul, iepurele, coiotul, ursul grizzly, bizonul ș.a.) și polară (renul, ursul alb, vulpea polară ș.a.). Există și specii tropicale: aligatorul, salamandra, jaguarul.

▼ *Pui de urs grizzly*

▲ *Coiot*

▼ *Bizon*

BOSWASH – cel mai întins megalopolis de pe glob (140 000 km²) și unul dintre cele mai populate (peste 40 mil. loc.). Această uriașă arie urbană se desfășoară pe litoralul de nord-est al S.U.A., între orașele Boston și Washington, de unde și denumirea sa. Megalopolisul constă dintr-un lanț neîntrerupt de orașe, mai mari fiind New York, Washington, Boston, Baltimore, Philadelphia și Newark.

Peștera Mamut (Mammoth Cave) – cea mai lungă peșteră de pe planetă: 560 km. Se află în Platoul Cumberland din vestul Munților Apalași. Adăpostește o varietate mare de formațiuni calcaroase spectaculoase, denumite sugestiv Templul Regelui Solomon, Coloanele lui Hercule, Camera Vedetei ș.a.

Yellowstone – primul parc național din lume (înființat în anul 1872) și cel mai complex. Ocupă platoul cu același nume din Munții Stâncoși și include: masive împădurite, platouri acoperite cu vegetație sau total lipsite de covor vegetal, păduri pietrificate, vulcani noroioși, canioane, cascade, gheizere, o floră și o faună deosebit de bogate.

POPULAŢIA ŞI AŞEZĂRILE UMANE *Populaţia.* S.U.A. este cea mai populată ţară din America, concentrând aproape o treime din întreaga populaţie a continentului.

Multă vreme creşterea efectivului populaţiei sale s-a datorat imigranţilor. Aşa se explică faptul că aceasta a crescut de peste 50 de ori în mai puţin de 200 de ani: de la numai 5 milioane de locuitori în anul 1800 la peste 260 de milioane în prezent. Imigranţii proveneau iniţial din Europa de Nord (Marea Britanie, Irlanda, ţările scandinave). După 1900 se stabilesc în S.U.A. mulţi italieni şi spanioli, iar în perioada de după al doilea război mondial imigranţii au provenit mai ales din Asia, Africa şi America Latină.

În populaţia ţării albii sunt majoritari (74%), dar ponderea lor scade în favoarea negrilor (13%) şi a asiaticilor (4%).

Analizaţi cele două tabele privind structura populaţiei S.U.A. Ce modificări constataţi? Comentaţi-le.

% 1980	
albi	83,2
negri	11,7
asiatici	1,1
alţii	4,0

% 1996	
albi	74,0
negri	13,0
asiatici	4,0
alţii	9,0

Populaţia este inegal distribuită în teritoriu. Astfel, mai mult de două treimi este concentrată în regiunea de la est de fluviul Mississippi, care ocupă numai aproximativ o treime din întinderea ţării. Alte concentrări importante de populaţie există în sudul Marilor Lacuri, pe litoralul pacific californian şi pe cel al Golfului Mexic. Regiunile cele mai puţin populate, cu densităţi sub 10 loc./km², se află în vestul muntos, inclusiv în Alaska.

Analizaţi informaţiile din text şi notaţi în caiete:
- **regiunile cu densităţile cele mai mari şi regiunile cu densităţile cele mai reduse;**
- **forma de relief căreia îi corespunde zona cea mai slab populată.**

▲ *Washington*

▼ *Principalele oraşe şi aglomeraţii urbane*

DENUMIREA	POPULAŢIA (mil.loc.)	
	ORAŞULUI	AGLOMERAŢIEI URBANE
New York	7,3	18,1
Los Angeles	3,5	14,5
Chicago	2,8	8,1
Houston	1,7	3,7
Philadelphia	1,6	5,9
San Diego	1,2	2,5
Dallas	1,0	3,9
Phoenix	1,0	2,1
Detroit	1,0	4,7
San Francisco	0,78	6,3

Oraşe. Peste trei sferturi din populaţia S.U.A. este concentrată în oraşe. Pe teritoriul său se află cele mai multe aglomeraţii urbane de pe glob, inclusiv cele mai multe megalopolisuri: BOSWASH, al Marilor Lacuri, cel californian şi altele.

RESURSELE NATURALE ŞI ECONOMIA S.U.A. este cea mai mare putere economică din lume. Economia sa este complexă, diversificată şi modernă.

Resursele naturale. Subsolul ţării conţine variate şi bogate resurse minerale: de la minereuri de fier şi neferoase (bauxită, cupru, plumb, zinc), săruri şi fosfaţi la metale preţioase şi rare. Se adaugă unul dintre cele mai întinse fonduri forestiere de pe glob şi cel mai mare fond funciar. Totodată, S.U.A. are unul dintre cele mai mari potenţiale hidroenergetice de pe glob.

Industria. S.U.A este a doua putere minieră a lumii: combustibili (locul 2 la cărbuni, petrol și gaze naturale), minereuri neferoase (cupru, plumb), metale prețioase (aur și argint) ș.a.

Se exploatează în principal:

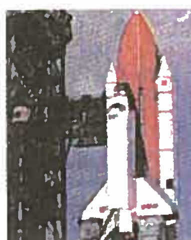
- cărbuni: bazinul fluviului Mississippi, Munții Apalași, platourile din Munții Stâncoși;
- petrol și gaze naturale: Golful Mexic, Middlecontinent, Alaska;
- minereu de fier: regiunea Marilor Lacuri, nordul Munților Apalași;
- minereuri neferoase: Munții Stâncoși;
- metale prețioase: Alaska, California, cele două state Dakota.

Industria prelucrătoare a S.U.A. este cea mai puternică din lume, diversificată și cu un înalt nivel tehnologic.

S.U.A. realizează peste un sfert din producția de energie electrică a lumii. Cel mai important sistem hidroenergetic se află pe fluviul Columbia (peste 20 de hidrocentrale). S.U.A. deține primul loc pe glob la capacitatea atomocentralelor.

S.U.A. este un mare producător de:

- oțel și fontă (zona Marilor Lacuri, nord-estul țării);
- aluminiu, cupru și alte metale neferoase;
- automobile: Detroit, Cleveland;
- avioane (Seattle, San Diego) și tehnică aerospațială (primul loc pe glob la ambele);
- produse petrochimice: Golful Mexic, țărmul atlantic;
- confecții: New York este cel mai mare centru din lume;
- produse alimentare (carne și produse din carne, unt, brânzeturi, zahăr).

▲ Cape Kennedy – naveta Columbia

▲ Detroit – fabrică de autoturisme

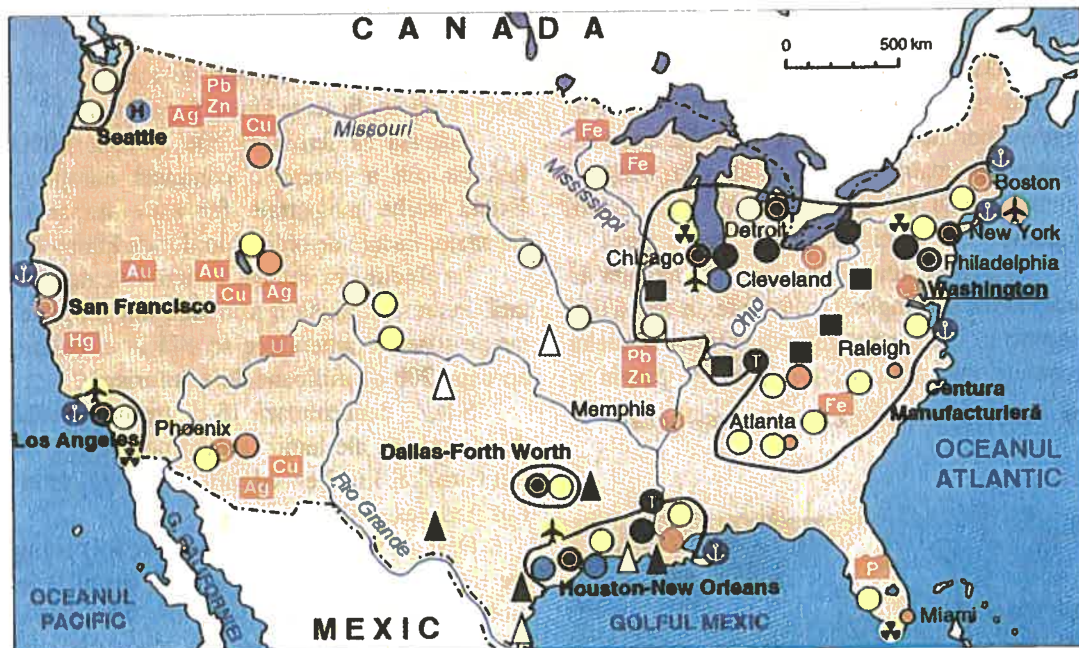

Analizați harta activităților industriale:

– explicați cauzele concentrării industriale din nord-estul S.U.A. și menționați cel puțin patru centre industriale;

– numiți profilul industrial al regiunii Texas.

▼ *S.U.A. – harta resurselor și a activităților industriale*

▲ *S.U.A. – harta agriculturii*

Agricultura S.U.A este puternic mecanizată şi de mare randament.

În S.U.A există mari regiuni agricole specializate, aşa-numitele „belts" (centuri): a laptelui, a porumbului, a grâului, a bumbacului, a creşterii extensive a animalelor ş.a. Zonele respective au fost denumite în funcţie de principala activitate agricolă. În cadrul lor se practică însă şi alte activităţi.

S.U.A este a doua mare producătoare mondială de cereale (grâu, orz, porumb) şi cel mai mare exportator în domeniu. Totodată este unul dintre principalii producători de soia, bumbac, tutun, arahide, sfeclă şi trestie de zahăr, cartofi, legume şi fructe (citrice, ananas, mere, pere).

Creşterea animalelor este concentrată în mari ferme şi complexe industriale. În vestul ţării se practică însă şi creşterea extensivă a animalelor (cornute mici, bovine, cabaline) pe păşuni şi fâneţe naturale. Există o anumită specializare teritorială a creşterii animalelor.

▼ *Fermă tipică americană (Pennsylvania)*

S.U.A. deţine un şeptel foarte mare de porcine (60 de milioane, locul 2 pe glob), bovine (100 de milioane) şi cabaline (4 milioane, locul 3 pe glob).

Analizaţi harta agriculturii şi numiţi patru centuri specifice S.U.A.

Transporturile. Reţeaua de transport este imensă, diversificată şi bine echipată tehnic.

Reţeaua sa feroviară este aproape dublă faţă de cea a întregului continent european. Există multe magistrale feroviare transcontinentale, fiecare de ordinul miilor de kilometri.

La rândul său, reţeaua rutieră este dezvoltată, însumând peste 6 milioane km lungime, iar pe şoselele americane se află în circulaţie aproape 200 de milioane de autoturisme.

S.U.A. concentrează 15 dintre primele 22 de aeroporturi ale lumii ca mărime: New York (La Guardia, J.F. Kennedy), Chicago (O'Hare), Los Angeles, Dallas ş.a.

Deşi are relaţii maritime extinse, S.U.A. nu are o flotă comercială foarte mare (locul 8 pe glob). Principalele porturi sunt: New York, Hampton Roads (la Atlantic), New Orleans,

▲ *Marele Canion al fluviului Colorado*

Houston (la Golful Mexic), Los Angeles (la Pacific), Honolulu (în insulele Hawaii).

Transporturile fluviale și lacustre sunt bine dezvoltate, mai ales în partea centrală, datorită sistemului de navigație al Marilor Lacuri, fluviului Mississippi și numeroaselor canale.

Menționați trei elemente importante ale transportului intern.

Comerțul exterior. S.U.A. ocupă primul loc pe glob, concentrând mai mult de o zecime din totalul mondial. Exportă în principal produse finite (avioane, mașini, aparatură, produse chimice și petrochimice, confecții ș.a.), dar și cărbune și produse agricole (cereale, soia, arahide, tutun, bumbac).

La import predomină materiile prime: petrol (cel mai mare importator mondial), minereu de fier, minereuri neferoase (bauxită, staniu ș.a.).

Turismul. La sfârșitul secolului al XX-lea S.U.A. a devenit prima țară a lumii ca venituri obținute din turism; ca număr de turiști este depășită numai de Franța și Spania.

Principalele atracții turistice sunt:

- stațiunile balneomaritime (Miami, Palm Beach – în Florida, Malibu – în California ș.a.), balneare (Colorado Springs), montane și de sporturi de iarnă (Denver, Sun Valley, Lake Placid ș.a.);

▼ *Plaja Waikiki din insula hawaiană Oahu*

- parcurile naționale și alte zone ocrotite, cu peisaje și fenomene naturale deosebite, monumente ale naturii (Yellowstone), peșteri (Mammoth Cave), canioane (Grand Canyon), cascade (Niagara, Yosemite);
- marile orașe cu edificii moderne monumentale, muzee și alte obiective: New York, Washington, Chicago, Los Angeles, San Francisco ș.a.

- **Specificați cel puțin trei factori care au contribuit ca S.U.A. să devină o mare putere economică mondială.**
- **Argumentați afirmația din text „S.U.A., prima țară a lumii ca venituri obținute din turism".**
- **Caracterizați din punct de vedere geografic regiunea din nord-estul S.U.A, urmărind cadrul fizico-geografic, cel uman și cel economic.**

REZUMAT

- *S.U.A. este una dintre cele mai întinse și mai populate țări de pe glob, dar cu o densitate sub media mondială.*
- *Marile unități de relief sunt orientate nord-sud și au mari dimensiuni.*
- *Are sisteme hidrografice uriașe: fluvii ca Mississippi–Missouri, Columbia, Colorado, și cel mai mare complex lacustru de pe glob.*
- *Populația sa este formată în majoritate din urmașii coloniștilor, ai imigranților europeni și ai sclavilor negri aduși în secolele trecute din Africa.*
- *Populația este concentrată la est de fluviul Mississippi, unde se află și cele mai multe aglomerații urbane mari (inclusiv megalopolisurile BOSWASH și cel al Marilor Lacuri).*
- *S.U.A. reprezintă cea mai mare putere economică a lumii. Dispune de mari zăcăminte minerale, are o industrie diversificată și cu un înalt nivel tehnologic, o agricultură mecanizată și de mare randament și o rețea de transport imensă și bine dotată.*
- *S.U.A. deține supremația mondială la volumul comerțului exterior și la veniturile obținute din turism.*

CANADA

- Suprafața: 9 958 319 km²
- Populația: 29,6 mil. loc.
- Capitala: Ottawa

POZIȚIA GEOGRAFICĂ ȘI LIMITELE Canada este cea mai întinsă țară din America și a doua din lume. Canada este un stat federal, compus din zece provincii și două teritorii.

Explicați de ce Canada este supranumită „țara continent". Ce țară învățată în clasa a VI-a are aceeași caracteristică?

CADRUL NATURAL Marea desfășurare atât în latitudine, cât și în longitudine determină varietatea condițiilor fizico-geografice.

Relieful. În Canada marile unități de relief sunt dispuse la fel ca în S.U.A.:

- o zonă joasă, în partea centrală, un platou puțin accidentat;

▲ *Parcul Național Banff din Munții Stâncoși*

- sistemul Cordilierilor, în vest, format din Munții Stâncoși și Munții Coastei (Mount Logan, 6 050 m), care închid o serie de platouri interioare înalte (Yukon, Columbia ș.a.).
- sistemul Apalașilor, în est, cu lanțuri paralele, puțin înalte.

Analizați harta fizico-geografică și caracterizați munții din vestul țării.

Clima. Determinată în principal de poziția geografică, clima Canadei este rece (polară și subpolară) în nord, îndeosebi în Arhipelagul Arctic Canadian, și temperată în restul teritoriului.

▼ *Canada – harta fizico-geografică*

În zonele litorale climatul este temperat-oceanic, dar diferențiat: mai blând pe coasta pacifică, datorită influențelor ramificațiilor curentului cald Nord-Pacific, și mai aspru pe coasta atlantică, aflată sub influența curentului rece Labrador.

Cu ajutorul atlasului geografic, numiți țările europene aflate la aceeași latitudine cu Canada. Argumentați de ce aceste țări au temperatura medie anuală diferită.

Apele. Canada dispune de o rețea hidrografică uriașă. Cursurile de apă se îndreaptă spre toate cele trei oceane care o limitează: Oceanul Atlantic (Sfântul Laurențiu), Oceanul Pacific (Yukon, Columbia), Oceanul Arctic (MacKenzie, Churchill, Nelson). Fluviul Sfântul Laurențiu este important pentru navigație, legând Marile Lacuri cu Oceanul Atlantic. Râurile canadiene formează canioane și cascade (Niagara, Nahanni), au debite bogate și potențial hidroenergetic ridicat.

În Canada sunt numeroase lacuri de origine tectono-glaciară sau numai glaciară: Marile Lacuri, de la granița cu S.U.A., Lacul Sclavilor, Lacul Urșilor, Winnipeg.

Cu ajutorul explicațiilor din text și al hărții, notați în caiete:
– direcția principalelor ape curgătoare;
– lacurile glaciare;
– cel mai important fluviu pentru navigație.

Vegetația naturală este zonată latitudinal:
- în nord tundra, săracă în specii (mușchi, licheni, arbuști pitici);
- pădurea boreală canadiană cu rășinoase (pin, brad, molid), în nord, și foioase (arțar, mesteacăn, plop, fag, stejar) în sud; în pădurile din Munții Coastei sunt specifici arborii uriași (bradul Douglas, cedrul roșu);
- preriile, cu ierburi, transformate în mare parte în terenuri agricole.

Fauna, variată în specii și bogată ca efective, cuprinde: vulpea polară, ursul alb, ursul grizzly, cerbul canadian, renul, elanul, bizonul de pădure, ondatra, castorul, multe păsări.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI *Populația.* Deși cea mai întinsă țară din America de Nord, Canada este cea mai puțin populată, cu o densitate de numai 3 loc./km.² Peste două treimi din populație sunt concentrate în sud, pe o fâșie lată de 150–200 km, în apropierea graniței cu S.U.A., între oceanele Pacific și Atlantic. Cele mai mari densități (15-25 loc./km²) se înregistrează în sud-est: în regiunea Marilor Lacuri și în valea fluviului Sfântul Laurențiu.

Populația Canadei este formată în principal din urmașii coloniștilor albi din secolele trecute, îndeosebi de origine britanică și franceză, și ai imigranților (germani, italieni, ucraineni).

În ansamblu predomină anglo-canadienii (circa 45%) și franco-canadienii (circa 30%), urmați de alți europeni. În număr redus există amerindieni și eschimoși.

▲ *Baraj hidroenergetic pe fluviul Columbia*

C*olumbia* – fluviul cel mai bine valorificat din punct de vedere hidroenergetic: 25 de hidrocentrale (dintre care patru în Canada), cu o putere instalată totală de peste 20 000 MW; cea mai mare hidrocentrală este Grand Coulee (6 500 MW) din S.U.A. Acest fluviu curge în vestul Americii de Nord, pe teritoriul Canadei și al S.U.A.

F*undy Bay* – golf din estul Americii de Nord, la granița dintre Canada și S.U.A., în care se înregistrează cea mai înaltă maree de pe glob (16,30 m). Există un proiect de valorificare a energiei mareice de aici prin construirea unei centrale electrice.

▲ *Québec*

▲ *Fabrica de hârtie din La Tuque*

Peste trei pătrimi din populație sunt concentrate în mediul urban. Principalele orașe sunt: Toronto, Montreal, Vancouver (fiecare cu peste un milion de locuitori), Edmonton, Calgary, Ottawa, Québec.

Numiți zonele cu densitate mare a populației și zonele cu densități reduse.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Canada este una dintre cele mai bogate țări în resurse de sol și subsol și are o economie dezvoltată și diversificată.

▼ *Canada – harta economico-geografică*

Resursele naturale. Canada are mari rezerve de minereu de fier (peste 125 miliarde de tone, locul 2 pe glob), minereuri neferoase (plumb, zinc), metale prețioase (mai ales aur) și rare (uraniu). Acestora li se adaugă zăcăminte importante de cărbuni, petrol și gaze naturale.

Canada are și un fond forestier uriaș (aproape 400 milioane ha), întinse pășuni naturale și terenuri arabile și unul dintre cele mai mari potențiale hidroenergetice de pe glob.

Industria. La sfârșitul secolului al XX-lea, Canada a ajuns unul dintre marii producători mondiali de minereuri neferoase (zinc, locul 1, cupru, plumb), minereu de fier, metale prețioase, gaze naturale. Producția de petrol este în creștere, depășind deja 100 de milioane de tone.

Deși are o producție semnificativă de hidrocarburi, cărbuni și uraniu, Canada și-a dezvoltat o puternică industrie hidroenergetică: aproape două treimi din producția de energie electrică este obținută în hidrocentrale.

Cu ce țară europeană se aseamănă Canada în valorificarea hidroenergiei?

Industria prelucrătoare, diversificată, este concentrată în sud-est, zona fluviului Sfântul Laurențiu fiind una dintre cele mai puternice axe economice de pe glob, prin centrele Montreal, Toronto, Hamilton, Windsor. O altă concentrare industrială mai importantă se află în provincia Columbia Britanică, în vest (exploatarea huilei, industriile lemnului, chimică și construcții navale).

Urmăriți harta economică și numiți concentrările industriale cu specificul lor.

Agricultura, specializată în cultura cerealelor și în creșterea extensivă a animalelor, este puternic mecanizată. Canada este unul dintre principalii producători mondiali de cereale (locul 2 la orz și locul 6 la grâu) și al doilea exportator mondial. Acestea se cultivă în preriile din partea centrală. Pe întinsele pășuni naturale se cresc în principal ovine și bovine, fără însă a se înregistra efective foarte mari.

▲ *Recoltarea grâului în provincia Alberta*

În regiunea cea mai populată, din sud-est, agricultura este tot mai diversificată, pentru a satisface cerințele populației: pomicultură, legumicultură, creșterea animalelor pentru lapte și carne ș.a.

Transporturile. Specificul Canadei este dat de magistralele transcontinentale feroviare și rutiere, care leagă, prin sudul țării, țărmurile oceanelor Atlantic și Pacific. Acestora li se adaugă calea navigabilă Marile Lacuri – fluviul Sfântul Laurențiu, cu un rol important pentru sud-estul țării.

Comerțul exterior. Canada este una dintre marile exportatoare mondiale de minereu de fier, minereuri neferoase, petrol, uraniu și aur, precum și de cereale.

Turismul. Principalele atracții turistice sunt:

- parcurile naționale și alte zone ocrotite, cu peisaje și fenomene naturale deosebite, faună bogată (Wood Buffalo, Banff, Nahanni);
- stațiunile montane și de sporturi de iarnă (Calgary), vânătoarea și pescuitul;
- orașele Montreal, Toronto, Québec.

- **Transcrieți tabelul în caiete și completați-l cu ajutorul hărții Canadei.**

INSULE	PENINSULE	GOLFURI

- **Menționați cel puțin două consecințe ale așezării geografice a Canadei.**
- **Numiți trei factori care au contribuit la dezvoltarea economică a Canadei.**
- **Calculați pe baza datelor din textul lecției câte hectare de pădure revin unui locuitor.**
- **Apreciați specificul Canadei prin cel puțin trei elemente.**

REZUMAT

- *Canada este cea mai întinsă țară din America și a doua din lume, dar cu una dintre cele mai reduse densități ale populației.*
- *Ca și în S.U.A., principalele unități de relief sunt orientate nord-sud și au mari dimensiuni, iar rețeaua hidrografică este compusă din sisteme fluviale și lacustre.*
- *Populația este concentrată pe o fâșie relativ îngustă din sudul țării și este formată, în principal, din urmașii coloniștilor și ai imigranților europeni.*
- *Este una dintre cele mai bogate țări în resurse minerale (minereuri de fier și neferoase, metale prețioase și rare, hidrocarburi) și de sol.*
- *În cadrul industriei este dezvoltată atât ramura extractivă, cât și cea prelucrătoare.*
- *Agricultura canadiană este specializată în cultura cerealelor și creșterea extensivă a animalelor.*
- *Transporturile sunt dominate de magistralele feroviare și rutiere transcontinentale și de axa navigabilă Marile Lacuri – Sfântul Laurențiu.*

MEXIC

- **Suprafaţa:** 1 972 547 km²
- **Populaţia:** 92 mil. loc.
- **Capitala:** Ciudad de México

▲ *Mexic – harta fizico-geografică*

POZIŢIA GEOGRAFICĂ ŞI LIMITELE Cea mai sudică dintre ţările Americii de Nord, Mexicul are largă ieşire la oceanele Pacific, în vest, şi Atlantic (Golful Mexic, Marea Caraibilor), în est. În rest se învecinează cu S.U.A., în nord, cu Guatemala şi Belize, în sud.

Urmăriţi harta Mexicului şi notaţi în caiete:
- **linia geografică principală care traversează Mexicul;**
- **consecinţele aşezării geografice;**
- **peninsulele care aparţin Mexicului.**

CADRUL NATURAL *Relieful.* Cea mai întinsă unitate geografică este Podişul Mexican, care ocupă partea centrală a ţării şi reprezintă o continuare a platourilor canadiene şi americane din interiorul sistemului muntos al Cordilierilor. Acest platou urcă de la nord la sud, în jumătatea meridională având altitudini de 2 000–2 500 m.

Podişul central este mărginit de lanţuri muntoase, denumite *sierra*:
- Sierra Madre Occidental, în vest, care culminează la peste 3 400 m;
- Sierra Madre Oriental, în est, cu altitudini mai mici (2 000-2 500 m);
- Sierra Volcanica Transversal, în sud, care depăşeşte 5 000 m în vulcanii activi Pico de Orizaba (5 747 m) şi Popocatépetl (5 452 m).

Numiţi cel puţin două asemănări şi două deosebiri între relieful Mexicului şi relieful celorlalte state nord-americane.

Clima Mexicului, foarte mult influenţată de altitudine, cuprinde următoarele tipuri:
- *tierra caliente*, climă tropicală, cu temperaturi ridicate (peste 22° C) şi precipitaţii bogate (1 000-2 500 mm anual);
- *tierra templada*, climă subtropicală, specifică celei mai mari părţi a Podişului Mexican, cu temperaturi cuprinse între 15 şi 20° C şi precipitaţii moderate (circa 700 mm anual);
- *tierra fria*, climă temperată, în sectoarele înalte (1 800–3 000 m) ale Podişului Mexican, cu temperaturi moderate şi precipitaţii scăzute;
- *tierra helada*, clima rece, a munţilor înalţi, cu temperaturi scăzute şi precipitaţii mai ales sub formă de zăpadă.

- **Explicaţi diferenţa de precipitaţii dintre ţărmul de vest şi ţărmul de est al Mexicului.**
- **Numiţi zona de climă care concentrează cea mai mare parte din populaţia ţării.**
- **Argumentaţi rolul reliefului în caracterizarea climatică a Mexicului.**

Apele. Spre deosebire de celelalte două țări din America de Nord, Mexicul nu are mari sisteme hidrografice. Singurul curs de apă mai important este Rio Bravo (sau Rio Grande), aproape 3 000 km, care se varsă în Golful Mexic. Pe țărmul pacific râurile sunt mai numeroase, dar scurte și cu debite mici.

Vegetația. În regiunile joase există pădurea ecuatorială, înlocuită, mai sus, de pădurea cu frunze căzătoare (stejar, fag) și de pădurea cu cedru și pin. Cea mai mare extensiune o are vegetația de stepă, care în zonele mai înalte de platou este sărăcăcioasă, presărată cu cactuși și agave.

Fauna, variată și bogată, include ca specii caracteristice jaguarul, puma, tapirul, opossumul, maimuțe, reptile (caimanul, iguana ș.a.), păsări (papagali, tucani, pelicani), precum și coiotul, vulpea, ursul, bivolul ș.a. în zonele înalte.

▲ *Peisaj din Sierra Madre de Vest*

▼ *Ciudad de México*

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE *Populația.* Mexicul, a doua țară ca populație din America de Nord și Centrală, are o densitate (50 loc./km²) aproape triplă față de media regiunii. Spre deosebire de celelalte două țări nord-americane, în Mexic cea mai mare parte a populației este concentrată în regiuni înalte, la peste 1 000 m altitudine. Astfel, cea mai populată regiune este Podișul Mexican. Cele mai mici densități se înregistrează în peninsulele Yucatan și Baja California.

Sporul natural se menține ridicat și se reflectă în creșterea rapidă a populației, Mexicul fiind una dintre țările cu cea mai dinamică evoluție a numărului locuitorilor.

Orașele. Mexicul are multe orașe mari, cinci dintre ele fiind milionare: Ciudad de México (vezi *Profiluri de orașe* la *America – prezentare generală*), Guadalajara, Netzahualcoyotl, Monterrey și Puebla. Toate aceste centre urbane sunt situate în Podișul Mexican.

P*aricutín* **– vulcanul cu cea mai spectaculoasă apariție și cea mai rapidă dezvoltare. A erupt în ziua de 23 februarie 1943, într-un lan de porumb din Podișul Mexican. Conul vulcanic a atins înălțimea de 150 m după o săptămână și de 450 m după un an de activitate.**

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA *Resursele naturale.* Mexicul este una dintre cele mai bogate țări în resurse minerale: hidrocarburi (petrol și gaze naturale), metale prețioase (mai ales argint) și rare (mercur, uraniu), unele minereuri neferoase (plumb, zinc, cupru, mangan).

Industria mexicană se înscrie între cele mai dezvoltate și diversificate de pe continentul american.

Mexicul este principalul producător mondial de argint și un important producător de petrol (locul 5). Multă vreme concentrată în capitală, industria prelucrătoare a cunoscut în ultimele decenii un proces de descentralizare, noile întreprinderi fiind amplasate cu precădere în orașe ca Monterrey, Veracruz, Guadalajara, León.

▲ *Mexic – harta economico-geografică*

Industriilor tradiționale – textilă pe bază de bumbac, pielărie-încălțăminte, a zahărului – li s-au adăugat siderurgia (mai ales oțel), metalurgia neferoasă (plumb, zinc, cupru), construcțiile de mașini (material feroviar – unul dintre primele locuri pe glob –, mașini textile, montaj de autovehicule), prelucrarea petrolului, industria chimică.

Menționați ramurile industriale care dau specificul țării.

Agricultura constituie una dintre principalele ramuri ale economiei Mexicului. Aceasta dispune de importante suprafețe irigate și este din ce în ce mai mult mecanizată. Mexicul este îndeosebi un important cultivator de cafea (locul 3 pe glob), arahide, porumb, sorg și fructe tropicale, precum și un mare crescător de porcine, bovine și cabaline.

Transporturile, deși diversificate, sunt mai puțin dezvoltate decât în celelalte două țări nord-americane. Mexicul este una dintre puținele țări care în prezent construiesc mari artere feroviare. Dintre căile rutiere se remarcă cele care se înscriu în Panamericana. Principalele porturi sunt: Coatzacoalcos (specializat în exportul de petrol) și Tampico, ambele la Golful Mexic.

Turismul. Ca și celelalte două țări nord-americane, Mexicul a devenit la sfârșitul secolului al XX-lea una dintre țările cele mai vizitate și cu mari venituri din turism. Principalele atracții turistice sunt:

▲ *Piramida aztecă de la Teotihuacan*

- vestigiile și monumentele (temple, piramide) civilizațiilor precolumbiene (aztecă, mayașă ș.a.): Teotihuacan, Chichen-Itzá, Uxmal;
- monumentele din perioada colonială (Ciudad de México, Guadalajara, Veracruz);
- stațiunile balneomaritime de pe coasta pacifică (Acapulco, Manzanillo);
- parcuri naționale și vulcani.

Identificați asemănări între Mexic și Grecia.

REZUMAT

- *Mexicul este o țară întinsă și populată, cu o densitate a populației superioară mediei mondiale.*
- *Relieful este predominant muntos și de podiș, iar rețeaua hidrografică este mai săracă decât în celelalte două țări nord-americane.*
- *Populația se află în creștere rapidă datorită sporului natural ridicat și este concentrată în cea mai mare parte în regiunile înalte.*
- *Are mari bogății de subsol, îndeosebi hidrocarburi, metale prețioase și minereuri neferoase.*
- *Industria prelucrătoare este diversificată și în ultimele decenii a fost descentralizată.*
- *Mexicul este un mare producător de cafea, arahide și porumb și un important crescător de animale.*
- *Rețeaua de transport este insuficient dezvoltată.*

America de Sud

SPECIFICUL GEOGRAFIC

America de Sud se desfăşoară în cea mai mare parte în emisfera australă, de o parte şi de alta a Tropicului Capricornului. Partea sa nordică este traversată de Ecuator.

Masa continentală sud-americană are forma unui triunghi isoscel cu vârful ascuţit îndreptat spre sud. Prin urmare, spre deosebire de America de Nord, are o formă mai alungită: măsoară 7 600 km de la nord la sud şi maximum 6 000 km de la vest la est.

Ţărmurile sale sunt înalte, mai ales la Oceanul Pacific, şi puţin crestate, nefavorabile amenajării de porturi.

Relieful este fragmentat în peninsule şi numeroase insule numai în extremitatea sudică, îndeosebi în regiunea arhipelagului Tierra del Fuego (Ţara de Foc).

● Precizaţi consecinţele aşezării geografice a Americii de Sud.

● Comparaţi ţărmurile de vest şi de est ale continentului sud-american. Ce constataţi?

● Argumentaţi prezenţa ţărmurilor cu fiorduri în sud-vestul Americii de Sud.

CADRUL NATURAL În linii mari, la fel ca în America de Nord, se disting trei mari zone paralele, orientate tot nord-sud.

În vest, paralel cu ţărmul Oceanului Pacific, se desfăşoară Munţii Anzi (Cordillera de Los Andes), de la Marea Caraibilor, în nord, până la Capul Horn (Ţara de Foc), în sud.

Anzii sunt formaţi din unul sau mai multe lanţuri muntoase paralele. Acestea se unesc din loc în loc în noduri orografice, numite *nudos* (Nudo de Pasto în Anzii Columbieni, Nudo de Pasco în Anzii Peruvieni ş.a.) sau se depărtează, închizând întinse platouri înalte, numite ***punas***, la 3 000–4 000 m altitudine (Podişul Boliviei).

Aceşti munţi sunt cei mai înalţi din America (6 959 m în vârful Aconcagua, cel mai înalt din emisfera vestică).

▲ *Peisaj din Anzi*

Anzii sunt munţi puternic fragmentaţi, cu creste abrupte, piscuri înalte, văi adânci, mulţi vulcani, majoritatea stinşi sau latenţi (Aconcagua, Chimborazo, Cotopaxi ş.a.), dar şi unii activi: El Misti (Perú), Osorno (Chile) ş.a.

Marile piscuri andine sunt acoperite cu gheţari şi zăpezi permanente, chiar şi în regiunea ecuatorială.

Spre deosebire de America de Nord, pe latura estică a Americii de Sud nu se află un sistem muntos continuu, ci mai multe masive muntoase, vechi şi erodate: Masivul (Podişul) Guyanelor, Podişul Brazilian, Podişul Patagoniei.

Între acestea şi Anzi se desfăşoară o serie de câmpii, unele joase şi mlăştinoase (Câmpia Orinoco, Câmpia Amazonului, Câmpia Entre Rios), altele ceva mai înalte (Pampa, Gran Chaco).

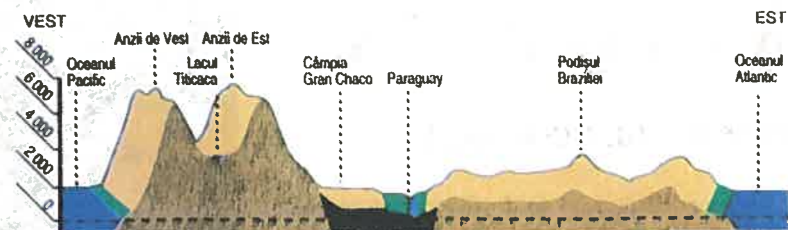
Datorită marii desfăşurări în latitudine, în această regiune se întâlnesc toate tipurile climatice de pe glob (vezi *America – prezentare generală*).

America de Sud – poziţia pe continentul american ▼

Peisaj din Ţara de Foc ▼

▲ *Profil de la vest la est prin America de Sud*

A*mazon* **– marele fluviu din America de Sud are denumirea oficială Rio Amazonas (Râul Amazoanelor), inspirată de amazoanele din mitologia greacă. Aceasta întrucât conchistadorul spaniol Orellana, care a descoperit fluviul, a fost întâmpinat de femei amerindiene înalte şi puternice, înarmate cu arcuri şi săgeţi.**

C*asiquiare* **– mic râu care curge în două direcţii opuse; leagă cursurile celor două mari fluvii sud-americane, Amazon şi Orinoco, curgând spre Orinoco în timpul iernii boreale, iar în restul anului spre Amazon. Acest fenomen se numeşte difluenţă.**

I*guaçu (Iguazú)* **– cascadă pe râul omonim, la granița dintre Argentina şi Brazilia. În limba amerindienilor guarani înseamnă „Apă mare". Este supranumită „Perla Americii de Sud", datorită spectaculozităţii sale: 70 m înălţime, mai multe căderi principale de apă etc.**

● Comparaţi profilul de mai sus cu profilul de la pagina 132. Ce asemănări constataţi?

● Comparaţi hărţile fizico-geografice ale Americii de Nord şi ale Americii de Sud; stabiliţi asemănările şi deosebirile dintre relieful celor două regiuni continentale.

● Pe baza informaţiilor din textul lecţiei, numiţi originea podişurilor din estul Americii de Sud.

● Amintiţi-vă din lecţia *Asia de Vest şi de Sud-Vest* caracteristicile Câmpiei Mesopotamiei. Argumentaţi prin trei elemente denumirea „Mesopotamia sud-americană" dată Câmpiei Entre Rios.

America de Sud este o regiune foarte bogată în ape, mai ales fluvii şi râuri. Se remarcă prezenţa Amazonului, fluviul cu cel mai mare bazin hidrografic şi cu cel mai mare debit între principalele cursuri de apă ale planetei. Bazinul său acoperă o suprafaţă cât două treimi din continentul european, iar debitul său este de peste treizeci de ori mai mare decât al Dunării. Alte fluvii importante sunt: Orinoco, având o mare deltă la vărsare, Paraná, São Francisco.

Cursurile de apă sud-americane au debite foarte mari şi un potenţial hidroenergetic ridicat (Paraná, Orinoco ş.a.).

Vegetaţia sud-americană este dominată de două formaţiuni:

● pădurea ecuatorială (tropicală umedă), numită *selva*, cu multe esenţe de lemn preţios, axată pe bazinele fluviilor Orinoco şi Amazon;

● vegetaţia ierboasă de tip savană (*llanos* şi *campos*), cu ierburi înalte, şi de tip stepă (*pampas*), cu ierburi mărunte.

Fauna este bogată şi variată, cu specii caracteristice:

● mamifere, precum tapirul, puma, jaguarul, leneşul şi furnicarul în pădurea ecuatorială, guanaco în Patagonia, llama, alpaca şi vicuña pe platourile andine;

● reptile: iguane şi şerpi (anaconda);

● peşti, între care piranha.

● Menţionaţi două asemănări şi două deosebiri dintre tipurile de climă ale Americii de Sud şi cele ale Americii de Nord.

● Analizaţi harta de la pagina 114 şi stabiliţi elementele specifice ale reţelei hidrografice.

● Caracterizaţi fluviul Amazon după modelul pentru fluviul Congo din exerciţiul de la pagina 85.

● Stabiliţi relaţia dintre zonele de climă şi zonele de vegetaţie ale Americii de Sud.

POPULAŢIA ŞI AŞEZĂRILE UMANE America de Sud este mai puţin populată decât America de Nord, dar, întrucât cunoaşte unul dintre cele mai ridicate sporuri naturale de pe glob, populaţia sa creşte rapid.

O singură ţară, Brazilia, concentrează jumătate din populaţia Americii de Sud. Alte state bine populate sunt Argentina, Columbia, Perú, Venezula.

La fel ca America de Nord şi America Centrală, America de Sud înregistrează o densitate a populaţiei sub media mondială. Doar micul stat insular Trinidad-Tobago are o densitate foarte mare.

Ca întreaga Americă, şi această regiune reprezintă un amestec unic de rase şi populaţii. Spre deosebire de America de Nord, populaţia băştinaşă (amerindienii sau pieile-roşii) are o pondere însemnată în totalul populaţiei: Paraguay (două treimi), Perú (jumătate), Bolivia, Surinam (peste o treime), Ecuador.

Şi în America de Sud au fost aduşi ca sclavi negri din Africa. Urmaşii acestora se întâlnesc doar în jumătatea nordică, atlantică, a masei continentale. La sud de Brazilia şi în regiunea andină aproape nu se întâlnesc negri.

Există şi populaţie albă, formată, la fel ca în America de Nord, din urmaşii coloniştilor şi ai imigranţilor europeni. Albii sunt majoritari în multe ţări, mai ales în cele mai populate state sud-americane: Brazilia, Argentina, la care se adaugă Uruguay.

▼ *Ţările din America de Sud*

Brazilia	8 547 404	161,4	Brasília
Columbia	1 141 748	37,5	Bogotá
Argentina	2 780 400	35,2	Buenos Aires
Perú	1 285 216	24,3	Lima
Venezuela	912 050	22,3	Caracas
Chile	756 626	14,4	Santiago de Chile
Ecuador	272 045	11,7	Quito
Bolivia	1 098 581	7,6	La Paz şi Sucré
Paraguay	406 752	5,0	Asunción
Uruguay	176 215	3,2	Montevideo
Trinidad-Tobago	5 128	1,3	Port of Spain
Guyana	214 969	0,84	Georgetown
Surinam	163 265	0,43	Paramaribo

▲ *La Paz – cea mai „înaltă" capitală*

În unele ţări populaţia este formată în principal din metişi (Chile, Columbia) sau din metişi şi mulatri (Venezuela, Ecuador).

America de Sud înregistrează unul dintre cele mai ridicate sporuri naturale de pe glob. Prin urmare a avut loc o creştere rapidă a populaţiei regiunii, aceasta aproape dublându-se în numai 25 de ani (1970–1995).

Ca întregul continent american, America Latină este una dintre cele mai urbanizate regiuni ale lumii. Majoritatea ţărilor sud-americane au peste patru cincimi din populaţie concentrată în oraşe, iar Venezuela şi Uruguay aproape întreaga populaţie.

În America de Sud se găsesc câteva dintre cele mai mari oraşe şi aglomeraţii urbane de pe glob (Rio de Janeiro, São Paulo, Buenos Aires, Caracas ş.a.), unele fiind nuclee ale unor megalopolisuri (Megalopolisul brazilian).

- **Urmăriţi tabelul alăturat şi precizaţi primele trei ţări cele mai populate ale Americii de Sud. Localizaţi-le pe hartă.**
- **Explicaţi densitatea medie redusă a populaţiei continentului.**
- **Amintiţi-vă, de la Istorie, care dintre popoarele europene au colonizat America de Sud.**

Resursele naturale şi economia. În ansamblu, America de Sud este o regiune bogată în resurse de sol şi de subsol, dar, cu câteva excepţii, acestea sunt concentrate într-un număr restrâns de ţări:

- bauxită, în nord-est: Brazilia, Surinam, Guyana;
- cupru, în regiunea andină: Chile (principalul producător mondial), Perú;

- minereu de fier: Brazilia (locul 2, la producție, pe glob), Venezuela, Bolivia;
- metale prețioase: Brazilia, Perú, Bolivia;
- petrol: Venezuela, Brazilia.

Resursele de suprafață plasează America de Sud între cele mai bogate regiuni ale lumii:

- terenuri agricole, mai ales la est de Anzi;
- păduri: cel mai important fond forestier ecuatorial de pe glob (în bazinul fluviilor Amazon și Orinoco), plus alte tipuri de păduri;
- potențial hidroenergetic ridicat (Amazon, Orinoco, Paraná ș.a.), valorificat parțial sau în curs de valorificare.

Țările sud-americane au o economie diversificată, dar în ansamblu neperformantă, predominând agricultura și mineritul. Este în curs de diversificare producția industrială, mai ales în Brazilia, Argentina, Venezuela, Chile.

Rețeaua căilor de comunicație este mult mai mică decât în America de Nord și cu mari diferențieri teritoriale. Aceasta este concentrată în zona atlantică, unde se află cele mai mari porturi și aeroporturi și de unde pleacă principalele magistrale feroviare și rutiere.

Principalele atracții turistice din regiune sunt:

- vestigiile civilizațiilor precolumbiene, îndeosebi ale celei incașe de pe platourile andine (Cuzco, Machu Picchu ș.a.);
- arhitectura colonială spaniolă și portugheză, bine păstrată în multe orașe;
- stațiunile balneomaritime: Copacabana, Mar del Plata, Viña de Mar ș.a.;
- peisajele naturale: masive muntoase (Aconcagua, Chimborazo, Cotopaxi ș.a.), văile unor fluvii (Amazon, Orinoco ș.a.), cascade (Iguaçu, Angel ș.a.).

- **Pe baza datelor din manual, întocmiți în caiete un tabel după modelul de mai jos. Comentați-l.**

RESURSE DE SUBSOL	ȚĂRI PRODUCĂTOARE

- **Comparați resursele de sol ale Americii de Sud cu cele ale Americii de Nord. Ce constatați?**

▲ *Exploatare de cupru la Chuquicamata (Chile)*

- **Pe baza datelor din manual și cu ajutorul atlasului geografic, calculați pe câte grade de latitudine și longitudine se desfășoară America de Sud.**
- **Precizați caracterele generale ale Anzilor.**
- **Stabiliți deosebirile dintre podișurile andine și podișurile atlantice.**
- **Definiți noțiunile: serra, puna și nod orohidrografic.**
- **Corelați tabelul de la pagina 151 cu harta Americii de Sud și numiți statele andine și statele atlantice. Menționați trei deosebiri dintre acestea.**
- **Argumentați gradul ridicat de urbanizare a continentului sud-american.**
- **Numiți trei aglomerații urbane sud-americane.**
- **Explicați densitatea mare a rețelei căilor de comunicație în regiunea atlantică a continentului.**

▼ *Hidrocentrala Itaipú*

BRAZILIA

- **Suprafaţa: 8 547 404 km²**
- **Populaţia: 161,4 mil. loc.**
- **Capitala: Brasília**

▲ *Brazilia – harta fizico- şi economico-geografică*

POZIŢIA GEOGRAFICĂ. LIMITELE Având dimensiuni continentale, Brazilia este una dintre cele mai întinse ţări de pe glob, ocupând aproape jumătate din întinderea Americii de Sud. Din acest motiv mai este numită subcontinentul Brazilia.

Are largă ieşire la Oceanul Atlantic (aproape 7 400 km), în est, şi se învecinează cu toate ţările sud-americane în afară de Chile.

Ţărmurile sale sunt puţin crestate şi, ca urmare, există puţine locuri favorabile amplasării de porturi.

- **Argumentaţi afirmaţia „subcontinentul Brazilia" din textul lecţiei.**
- **Amintiţi-vă din lecţiile anterioare ţările de dimensiuni continentale. Daţi exemple.**
- **Analizaţi harta Braziliei şi precizaţi consecinţele aşezării geografice a acestei ţări.**

CADRUL NATURAL *Relieful.* Brazilia are un relief monoton şi cu altitudini reduse, alcătuit dintr-o câmpie întinsă, Câmpia Amazonului, înconjurată de vaste podişuri: Podişul Guyanelor, în nord, şi Podişul Brazilian şi Mato Grosso, în sud.

Câmpia Amazonului se caracterizează printr-un relief neted şi cu pante mici, ceea ce favorizează despletirea râurilor şi formarea unor întinse zone mlăştinoase.

Podişul Brazilian (Planalto Brasileiro) este un platou neted, cu altitudini reduse (300–600 m). Numai în est şi sud altitudinile sunt mai ridicate (2 000–2 900 m), acolo unde eroziunea a individualizat o serie de lanţuri muntoase.

La vest de acesta se află Mato Grosso, un platou mai înalt (600–900 m), încă puţin cercetat.

La nord de Amazonia se desfăşoară prelungirile Podişului Guyanelor, unde se înregistrează cele mai mari altitudini de pe teritoriul brazilian: Pico de Neblina (3 014 m).

Clima. Fiind traversată de Ecuator şi de Tropicul Capricornului, şi, totodată, situată în calea alizeului de sud-est, Brazilia are, în ansamblu, o climă caldă şi umedă:

- ecuatorială, în Amazonia;
- subecuatorială, în cea mai mare parte a Podişului Brazilian şi în Podişul Guyanelor.

În extremitatea sudică a ţării clima este temperată.

Apele. Brazilia are una dintre cele mai bogate reţele hidrografice din lume, caracterizată prin: debite bogate, potenţial hidroenergetic ridicat, existenţa unor cascade spectaculoase (de exemplu, Iguaçu).

Principalul curs de apă este Amazon. Acesta curge aproximativ pe direcţia vest-est,

▲ *Vegetație sertão*

paralel cu Ecuatorul. Pe teritoriul Braziliei primește numeroși afluenți, mai ales pe dreapta, unii fiind adevărate fluvii: Madeira, Purús ș.a.

Alte fluvii importante sunt: São Francisco, în est, și Paraná, în sud.

Vegetația. În Brazilia au o mare extensiune două formațiuni vegetale:

● *selva*, cu peste 4 000 de specii de arbori: castanul de Pará (peste 70 m înălțime), arborele de cauciuc, palisandrul, acaju-ul ș.a.;

● vegetația ierboasă, diferențiată în:

– *campos* (îndeosebi în Mato Grosso), mai bogată în specii și presărată cu arbori și arbuști cu frunze căzătoare în anotimpul secetos;

– *sertão*, în nord-est, cu vegetație xerofită.

Fauna este cea caracteristică Americii de Sud, mai puțin speciile andine. Se remarcă prezența în apele Amazonului a șarpelui anaconda, cel mai mare de pe glob (atinge 7 m lungime) și a peștelui răpitor piranha.

● Localizați pe hartă principalele forme de relief.

● Precizați caracteristicile rețelei hidrografice.

● Descrieți formațiunile vegetale specifice Braziliei. Localizați-le.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE *Populația.* Brazilia este cea mai populată țară latino-americană, concentrând jumătate din întreaga populație a Americii de Sud. Este, totodată, una dintre cele mai populate țări de pe glob: ocupă locul 5.

Ca în cazul multor țări americane, multă vreme creșterea efectivului populației sale s-a datorat imigranților. Așa se explică faptul că, la fel ca în S.U.A., populația sa a crescut de peste 50 de ori în mai puțin de 200 de ani: de la numai 3 milioane în 1800 la peste 160 milioane în 1996.

Fiind singura colonie portugheză din America, în primele secole de colonizare portughezii au fost majoritari. Ulterior au fost atrași italieni, spanioli, germani și alți europeni.

Populația albă este încă majoritară (cu puțin mai mult de jumătate din total), dar se află în ușoară scădere în favoarea mulatrilor și a negrilor. Negrii, urmași ai sclavilor africani aduși pe plantațiile de cafea, se întâlnesc îndeosebi în sud-est.

Există mari diferențieri teritoriale în repartiția populației. Astfel, peste patru cincimi din populația țării sunt concentrate de-a lungul coastei atlantice sau în apropierea acesteia. Pe mai mult de jumătate din întinderea Braziliei (Amazonia, Mato Grosso și alte regiuni) densitatea populației este foarte redusă: sub un locuitor pe km².

Orașele. Brazilia este țara latino-americană cu cele mai multe orașe mari: 12 au peste un milion de locuitori. Este, totodată, singura țară latino-americană în care capitala nu este cel mai populat centru urban. Aceasta întrucât din 1960

▼ *Brasília*

▲ São Paulo

are o capitală nouă, Brasília, construită în interiorul Podişului Brazilian, în scopul atragerii populaţiei în această regiune mai puţin locuită. Brasília cuprinde numai edificii moderne, monumentale, dispuse în aşa fel, încât, privit de sus, oraşul are forma unui avion. Nu are întreprinderi industriale, îndeplinind numai funcţie administrativă şi cultural-ştiinţifică.

Alte oraşe mari:

Rio de Janeiro (vezi *Profile de oraşe* la *America – prezentare generală*).

São Paulo, cel mai mare oraş sud-american, cel mai important centru economic al Braziliei, mare centru financiar şi comercial mondial (piaţa mondială a cafelei).

Belo Horizonte, unul dintre puţinele oraşe mari din interiorul ţării, situat în Podişul Brazilian, mare centru minier şi siderurgic.

Cele trei oraşe mari constituie polii de creştere ai Megalopolisului brazilian, unul dintre cele mai dinamice din lume în privinţa creşterii demografice şi economice.

PRINCIPALELE ORAŞE	POPULAŢIA (mil. loc)
São Paulo	9,8[1]
Rio de Janeiro	5,5
Salvador	2,2
Belo Horizonte	2,1
Fortaleza	2,1
Brasília	1,8

[1] 16,4 aglomeraţia urbană

● **Explicaţi concentrarea populaţiei pe coasta atlantică a Braziliei.**

● **Argumentaţi mutarea capitalei de la Rio de Janeiro la Brasília.**

● **Numiţi oraşele considerate poli ai Megalopolisului brazilian.**

● **Identificaţi pe hartă şi notaţi în caiete principalele oraşe-porturi.**

RESURSELE NATURALE ŞI ECONOMIA Brazilia este una dintre cele mai dezvoltate ţări latino-americane din punct de vedere economic, bazându-se pe un potenţial uman şi natural deosebit.

Resurse naturale. Brazilia este foarte bogată în resurse naturale: păduri, îndeosebi în Amazonia (jumătate din fondul forestier al Americii de Sud), locul 2 pe glob; terenuri arabile, mai ales în partea central-sudică; potenţial hidroenergetic; minereuri feroase şi neferoase (bauxită, mangan, nichel, staniu ş.a.), metale preţioase.

▲ Exploatarea de minereu de fier Carajás

Industria minieră. Brazilia este cel mai mare producător american şi unul dintre cei mai importanţi din lume la extracţia de:

- minereu de fier: exploatat în principal din zăcământul Itabira;
- mangan: în statul Bahia;
- staniu (în statul Pará şi în teritoriul Rondônia).

Este, de asemenea, un însemnat producător de bauxită (statul Minas Gerais), aur (mina Morro Velho, una dintre cele mai mari din lume), fosfaţi naturali, sare ş.a. Este în creştere producţia de petrol.

Industria prelucrătoare a cunoscut, în ultimele decenii ale secolului al XX-lea, o puternică dezvoltare şi diversificare. Este foarte concentrată teritorial în triunghiul economic São Paulo–Rio de Janeiro–Belo Horizonte. São Paulo reprezintă cel mai mare şi modern complex industrial din întreaga Americă Latină.

Brazilia este cel mai mare producător latino-american de energie electrică, aceasta

fiind obținută în cea mai mare parte în hidrocentrale. În această țară se află cea mai mare hidrocentrală în funcțiune din lume: Itaipú, pe fluviul Paraná, la granița cu Paraguay.

Brazilia este un producător tot mai important în domenii cum sunt:

- siderurgia: una dintre puținele țări din lume cu o producție în creștere; un combinat mare și modern se află la Tubarão;
- metalurgie neferoasă: mai ales staniu și aluminiu;

▲ *Uzină de autocamioane la São Paulo*

- construcții de mașini: autovehicule (locul 1 în America Latină), nave maritime, mașini agricole ș.a.

Rămân, în continuare, bine dezvoltate industriile tradiționale, ușoară și alimentară:

- textilă, atât pe bază de bumbac, cât și pe bază de lână, mătase naturală și artificială;
- a zahărului (unul dintre principalii producători mondiali), a uleiurilor vegetale ș.a.

Agricultura. Brazilia se înscrie în rândul țărilor cu o agricultură puternică și diversificată.

Cultura plantelor se practică în principal în regiunile care gravitează spre coasta atlantică. Unele plante sunt destinate, în principal, consumului intern: fasole (locul 1 pe glob), porumb, cartofi, orez. Altele sunt destinate exportului:

- cafea și trestie de zahăr (locul 1 pe glob la ambele), cultivate îndeosebi în sud-est;
- cacao, soia, tutun (ultimul mai ales în sud);
- citrice (în principal portocali) și ba-

▲ *Câmp de soia*

nanieri, fiind unul dintre marii producători mondiali.

Brazilia este și unul dintre marii crescători mondiali de animale, mai ales bovine și cabaline (la ambele locul 2 pe glob), și porcine. Acestea sunt crescute atât intensiv, în mari ferme din principalele regiuni de cultură, cât și extensiv, îndeosebi în Podișul Brazilian.

Transporturile. Rețeaua căilor de comunicație, deși este diversificată, nu acoperă întregul teritoriu al țării, fiind concentrată în sud și sud-est. În ultima vreme accentul este pus pe dezvoltarea unei infrastructuri rutiere în nord-est și în Amazonia, aici fiind construit Transamazonianul.

Rețeaua aeriană este imensă, Brazilia ocupând locul 2 pe glob. Principalele aeroporturi se află în orașele São Paulo, Rio de Janeiro și Brasília.

Deși la flota comercială maritimă deține primul loc în America de Sud, la nivel mondial

▼ *Transamazonianul*

aceasta este nesemnificativă. Cele mai mari porturi sunt Santos (specializat în exportul de cafea) și Rio de Janeiro. În schimb, transportul fluvial este bine dezvoltat, rețeaua navigabilă de acest fel însumând peste 40 000 km.

Comerțul exterior. Brazilia este cel mai mare exportator mondial de minereu de fier, cafea și zahăr. Se adaugă alte minereuri (bauxită, staniu) și produse agricole (bumbac, cacao ș.a.), dar și produse industriale (autovehicule, ciment, produse chimice). Importă mai ales mașini, utilaje și echipament industrial.

Identificați pe harta economică a Braziliei:
- **principalele resurse exploatate în industria extractivă;**
- **ramurile industriale principale.**

Menționați principalele produse agricole braziliene destinate exportului.

Turismul. Principalele atracții turistice sunt:

- orașul Rio de Janeiro și împrejurimile, cu monumente, stațiuni balneomaritime (Copacabana), festivaluri populare (Carnavalul de la Rio);
- orașul São Paulo și împrejurimile: monumente din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea sau moderne, peisaje deosebite;
- „orașele istorice“ Belo Horizonte, Ouro Preto ș.a., bogate în monumente arhitectonice coloniale;
- capitala Brasília, cu edificii moderne, muzee ș.a.;
- cascada Iguaçu, unele sectoare ale fluviilor Amazon, Paraná ș.a.

▼ *Plaja Copacabana*

Numiți liniile geografice care traversează teritoriul Braziliei.

Specificați factorii care influențează clima.

Care este denumirea savanei braziliene?

Cea mai mare aglomerație urbană a Braziliei este: a) Belo Horizonte; b) São Paulo; c) Salvador; d) Rio de Janeiro.

Numiți avantajele și dezavantajele defrișărilor din pădurea ecuatorială braziliană.

REZUMAT

- *Brazilia este una dintre cele mai întinse și populate țări de pe glob, dar densitatea populației sale se află cu mult sub media mondială.*
- *Are un relief monoton, compus în principal din întinse platouri și câmpii.*
- *Dispune de una dintre cele mai bogate rețele hidrografice din lume, dominată de Amazon, fluviul cu cel mai mare bazin și cu cel mai mare debit.*
- *Concentrează jumătate din populația Americii de Sud, îndeosebi în zona litorală sau în apropierea acesteia.*
- *Este singura țară de pe continentul american în care limba oficială este portugheza și unica din America Latină în care capitala nu este și cel mai mare centru urban și economic.*
- *Brazilia este una dintre cele mai bogate țări în resurse de minerale, minereuri și păduri. Totodată, este cea mai dezvoltată țară latino-americană din punct de vedere economic.*
- *Este cel mai mare exportator mondial de minereuri de fier, cafea și zahăr și are un potențial turistic ridicat, atrăgând tot mai mulți vizitatori.*

ARGENTINA

- **Suprafața: 2 780 400 km²**
- **Populația: 35,2 mil. loc.**
- **Capitala: Buenos Aires**

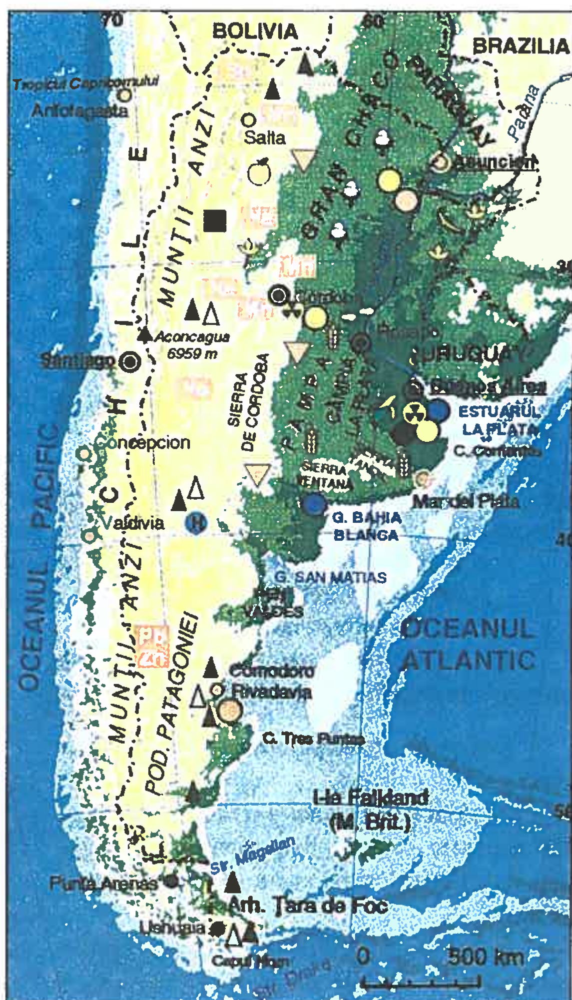
POZIȚIA GEOGRAFICĂ. LIMITELE Argentina este a doua țară sud-americană, după Brazilia, ca întindere, și a treia ca populație, după Brazilia și Columbia.

Această țară împarte cu Chile, cu care se învecinează în vest, partea meridională a Americii de Sud, având largă ieșire la Oceanul Atlantic (peste 4 700 km).

Țărmurile sale sunt mai dantelate decât ale Braziliei, facilitând astfel construirea de porturi.

Comparați țărmurile Argentinei cu cele ale Braziliei. Ce constatați?

▲ *Argentina – harta fizico- și economico-geografică*

CADRUL NATURAL Relieful Argentinei este dispus în trei mari trepte: munții Anzi, în vest, Podișul Patagoniei, în sud, și câmpiile, în est și în nord.

Anzii se desfășoară pe circa 4 000 km, pe direcția nord-sud. Sunt mai înalți în jumătatea nordică, unde ating altitudinea maximă din întregul lanț muntos: vârful Aconcagua (6 959 m). În jumătatea sudică sunt ceva mai joși și cu relief alpin: ghețari, văi și lacuri glaciare. Anzii argentinieni închid spre est Atacama, un deșert foarte arid.

▼ *Vulcanul Llullaillaco*

Podișurile Patagoniei (numite *mesetas*) scad în altitudine dinspre Anzi spre țărmul Atlanticului.

Principalele câmpii sunt:

- Pampa, mai înaltă și vălurită;
- Gran Chaco, o câmpie piemontană;
- Entre Rios („Dintre râuri“, întrucât este delimitată de fluviile Paraná și Uruguay), în nord-est, joasă și mlăștinoasă; mai este cunoscută sub numele de Mesopotamia sud-americană.

Clima este în cea mai mare parte temperată. În extremitatea nordică, la altitudini mici, clima este tropicală, iar în cea sudică, subpolară.

▲ *Creșterea animalelor în pampasul argentinian*

Temperaturile medii anuale scad de la nord la sud și de la est la vest. Precipitațiile sunt bogate în Câmpia Entre Rios și în Anzii sudici, suficiente în zona litorală atlantică și în Pampa, reduse în vest. În deșertul Atacama precipitațiile aproape lipsesc.

Apele. Rețeaua hidrografică este mai bogată în nord, unde se află sistemul La Plata, râul omonim, în fapt un mare estuar, fluviile Paraná (cu afluentul Paraguay) și Uruguay.

Pe un afluent al fluviului Paraná se află vestita cascadă Iguaçu, la granița cu Brazilia.

În Argentina există numeroase lacuri, dar mici ca întindere.

Vegetația este predominant ierboasă, mai bogată în câmpii și sărăcăcioasă în Patagonia. Există și păduri tropicale, restrânse în nord, și temperate, cu nothofagus și araucaria. În Atacama vegetația este deșertică, inclusiv cactuși.

Fauna este cea caracteristică Americii de Sud, fiind însă mai săracă în specii tropicale. Specific este mamiferul ierbivor guanaco.

- **Analizați harta Argentinei și numiți caracteristicile generale ale reliefului și ale rețelei hidrografice.**
- **Explicați modificările climatice de la est la vest și de la nord la sud.**
- **Caracterizați pampasul argentinian.**

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE Deși este a treia țară sud-americană ca populație, Argentina are o densitate redusă (13 loc./km²).

Multă vreme creșterea numărului populației s-a făcut pe seama imigrării, care a fost foarte activă la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea.

În prezent Argentina este țara latino-americană cu cea mai mare pondere a populației albe (nouă zecimi). În cadrul acesteia sunt majoritari urmașii imigranților italieni, urmați de cei de origine spaniolă.

Cea mai mare parte a populației este concentrată în zona estuarului La Plata, în sud, precum și în regiunea litorală a Câmpiei Pampa și pe valea Paraná. În schimb Patagonia și Țara de Foc sunt foarte slab populate.

▼ *Buenos Aires*

Populația Argentinei este concentrată în proporție de nouă zecimi în orașe. Cel mai mare oraș este capitala, *Buenos Aires*, unul dintre cele mai mari orașe ale lumii; aglomerația sa urbană concentrează o treime din populația țării.

Alte orașe mari: *Córdoba* (1,1 mil. loc.), aflat în interiorul țării, în Gran Chaco, mare centru industrial și nod de transport; *Rosario*, pe valea fluviului Paraná, mare centru industrial (mai ales produse alimentare) și comercial; *Mar del Plata*, importantă stațiune balneomaritimă la Atlantic.

- **Precizați cauzele răspândirii diferite a populației pe teritoriul Argentinei.**
- **Localizați pe hartă principalele orașe și numiți specificul lor economic.**

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Argentina are una dintre cele mai dezvoltate economii din America Latină, bazată pe agricultură și pe prelucrarea produselor agricole.

Resursele naturale. Deși are resurse minerale variate, concentrate în principal în

Patagonia, rezervele sunt mici, iar producţiile reduse. Se află în creştere producţia de petrol.

Argentina are un potenţial hidroenergetic ridicat, hidrocentralele contribuind cu o pondere tot mai mare la producţia de energie electrică.

Industria prelucrătoare este axată în special pe prelucrarea produselor agricole, Argentina fiind unul dintre principalii producători mondiali de carne, lapte şi lână. De asemenea are o importantă industrie de tăbăcărie şi pielărie, textilă (ţesături de lână şi bumbac).

Alte industrii sunt: siderurgia, metalurgia neferoasă (aluminiu), construcţiile de maşini (tractoare, autovehicule), chimică (anvelope).

Principalele centre industriale sunt Buenos Aires, Córdoba, Mendoza ş.a.

Menţionaţi ramurile industriei argentiniene performante pe plan mondial.

Transporturile. Argentina are cea mai bogată reţea de căi de comunicaţie din America de Sud. Principalul nod de transport este capitala, din care pornesc multe magistrale feroviare (aproape 20) şi rutiere, şi în care se află principalul port şi cel mai mare aeroport al ţării.

Comerţul exterior. Argentina exportă în principal cereale, seminţe, carne, lână şi piei de animale şi importă în special maşini şi utilaje.

Turismul. Argentina atrage tot mai mulţi turişti, principalele atracţii fiind:

- oraşul Buenos Aires şi litoralul estuarului La Plata (cu renumite staţiuni balneomaritime, între care Mar del Plata);
- nord-vestul ţării, cu vestigii ale civilizaţiilor precolumbiene şi cu arhitectură colonială bine păstrată;
- cascada Iguaçu, Patagonia (cu peisaje montane deosebite).

- **Explicaţi prezenţa reliefului glaciar în zonele cu altitudini reduse din sudul Anzilor.**
- **Numiţi principalele câmpii de pe teritoriul Argentinei.**
- **Precizaţi principalele produse de export ale Argentinei.**

REZUMAT

- *Argentina, a doua ţară ca suprafaţă şi a treia ca populaţie din America de Sud, are un relief variat şi dispus în trepte.*
- *Este ţara latino-americană cu cea mai mare pondere a populaţiei albe, predominând urmaşii imigranţilor italieni.*
- *Are una dintre cele mai dezvoltate economii din America Latină.*
- *Dispune de cea mai bogată reţea de căi de comunicaţie din America Latină şi atrage tot mai mulţi turişti.*

ALTE ŢĂRI SUD-AMERICANE (Columbia, Perú, Venezuela)

ŢARA	SUPRAFAŢA (km²)	POPULAŢIA (mil.loc.)	CAPITALA
Columbia	1 141 748	37,5	Bogotá
Perú	1 285 216	24,3	Lima
Venezuela	912 050	22,3	Caracas

CONDIŢII NATURALE Toate aceste ţări sunt axate pe munţii Anzi, alcătuiţi din lanţuri muntoase care închid platouri înalte (în Columbia şi Perú), iar în Venezuela, laguna Maracaibo. Munţii culminează la peste 5 000 m în Venezuela şi la aproape 6 800 m în Columbia şi Perú. Venezuela cuprinde şi alte unităţi de relief: Câmpia Orinoco şi Podişul Guyanelor.

Toate au ieşire la mare: Venezuela la Marea Caraibilor, Perú la Oceanul Pacific, iar Columbia la ambele întinderi marine.

Clima este etajată pe verticală, de la cea tropicală, cu o mare extensiune în Venezuela (Câmpia Orinoco, Podişul Guyanelor), la cea temperată şi rece din regiunea muntoasă.

▼ Cascada Angel

▲ *Columbia, Perú şi Venezuela – harta fizico-geografică*

Principalul curs de apă este fluviul Orinoco. În Anzii Peruvieni îşi au izvoarele Marañón şi Ucayali care, prin unire, formează Amazonul.

Vegetaţia şi fauna sunt cele caracteristice Americii de Sud.

POPULAŢIA ŞI AŞEZĂRILE Cele trei ţări sunt bine populate, însă din cauza marii lor întinderi au o densitate redusă, dar superioară mediei Americii de Sud.

Graţie unui spor natural ridicat, Columbia, Perú şi Venezuela şi-au dublat populaţia în perioada 1970–1995.

Toate aceste ţări au un grad ridicat de urbanizare.

PRINCIPALELE ORAŞE	ŢARA	POPULAŢIA (mil loc.)
Bogotá	Columbia	6,0
Cali	Columbia	2,0
Medellín	Columbia	2,0
Lima	Perú	6,5
Trujillo	Perú	1,3
Chiclayo	Perú	1,0
Caracas	Venezuela	3,4
Maracaibo	Venezuela	1,4
Valencia	Venezuela	0,9

Stabiliţi asemănările şi deosebirile dintre Columbia, Perú şi Venezuela, urmărind: aşezarea geografică, relieful şi gradul de populare al fiecăreia.

ECONOMIA Toate cele trei ţări au economia bazată pe agricultură şi pe industria minieră, dar cu anumite particularităţi:

- în Columbia şi Venezuela sunt practicate culturile tropicale: cafea (Columbia ocupă locul 2 pe glob ca producţie), bananieri, trestie de zahăr;
- în Perú, pe platourile andine, este mai dezvoltată creşterea animalelor (ovine, bovine, cabaline);
- Venezuela deţine cele mai mari rezerve de petrol din America de Sud, fiind cel mai mare producător şi exportator din regiune şi unul dintre cei mai însemnaţi din lume. Perú dispune de mari zăcăminte de argint (locul 2 pe glob ca producţie) şi minereuri neferoase, iar Columbia are bogate zăcăminte de aur şi platină.

În toate cele trei ţări predomină, la producţia de energie electrică, hidroenergia, remarcându-se Venezuela.

Columbia, Perú şi Venezuela – harta economico-geografică ▼

▲ *Orașul incaș Machu Picchu (Perú)*

Industria prelucrătoare se află în curs de dezvoltare și diversificare: siderurgie, metalurgie neferoasă, construcții de mașini, chimică.

Deși dispun de un potențial turistic ridicat (vestigii incașe și ale altor civilizații precolumbiene, arhitectură colonială, frumuseți naturale etc.), au un turism puțin dezvoltat.

Pe baza analizei hărților de la paginile 153, 158 și 161 și a informațiilor din text, numiți particularitățile economice ale statelor studiate în această lecție.

REZUMAT

● *Cele trei țări sunt axate pe Munții Anzi, doar Venezuela având și alte unități de relief.*

● *Au cunoscut o însemnată creștere a populației în ultimele decenii ale secolului al XX-lea, ca urmare a unui spor natural ridicat. Deși bine populate, au o densitate redusă, din cauza marii lor întinderi.*

● *Toate cele trei țări au o economie bazată pe agricultură și minerit, făcând eforturi pentru diversificarea industriei.*

● *Rețeaua căilor de comunicație este insuficient dezvoltată, iar potențialul turistic, foarte mare, este insuficient valorificat.*

Probleme geografice fundamentale ale continentului american

Creșterea populației. În America există două situații complet diferite privind acest fenomen:

– *O creștere demografică explozivă* în America Latină, în această regiune sporul natural fiind aproape dublu față de media mondială, ceea ce o plasează în aceeași categorie cu Africa și Asia de Sud.

Întrucât ritmul creșterii populației îl depășește cu mult pe cel al dezvoltării economice, rezultă consecințe negative, cum sunt: creșterea numărului celor fără serviciu, scăderea nivelului de trai, creșterea numărului săracilor. Strâns legate de sărăcie sunt mortalitatea infantilă ridicată și analfabetismul.

– *Îmbătrânirea populației* în America de Nord anglo-saxonă, regiune în care sporul natural se află în continuă scădere, având valori cu mult sub media mondială. Acest spor natural redus se va reflecta în timp asupra posibilităților tot mai reduse de asigurare a forței de muncă, precum și în viabilitatea populației țărilor respective.

Concentrarea excesivă a populației în orașe mari. Acest fenomen este caracteristic țărilor din America Latină, unde capitalele concentrează o populație numeroasă, cu mult peste capacitatea lor de susținere (locuri de muncă, locuințe etc.). Ca urmare au apărut și au proliferat cartierele sărăciei, cu locuințe lipsite de confortul minim necesar.

Despăduririle. Întrucât pădurile reprezintă o bogăție de prim rang a multor țări latino-americane, acestea le exploatează intens. În consecință efectele negative n-au întârziat să apară: micșorarea fondului forestier, degradarea terenurilor pe locul pădurilor tăiate, restrângerea arealului unor specii vegetale și animale sau chiar dispariția unor specii.

Având în vedere faptul că pădurile ecuatoriale constituie un adevărat reglator climatic, distrugerea lor determină și perturbări în regimul precipitațiilor.

OCEANUL PACIFIC, OCEANIA ȘI AUSTRALIA

▲ *Insule coraligene în arhipelagul Solomon*

OCEANUL PACIFIC
Caracterizare geografică

Cu cei circa 180 milioane de km² ai săi, inclusiv mările adiacente, Pacificul este cel mai mare ocean al planetei. Ocupă aproape jumătate din întreaga suprafață a Oceanului Planetar.

Această întindere marină are o formă aproape circulară, măsurând:

- 17 000 km de la est la vest, între Golful Panama și insula Mindanao, din Arhipelagul Filipine;
- 15 400 km de la nord la sud, între strâmtoarea Bering și continentul antarctic.

Oceanul Pacific este încadrat de Asia și Australia, la vest, America, la est, și Antarctica, la sud. La fel ca Atlanticul, comunică cu toate celelalte oceane ale planetei.

Și în Pacific există lanțuri muntoase submarine, cum este Dorsala Est-Pacifică. Din această dorsală submarină se înalță deasupra nivelului mării marea majoritate a insulelor din regiune, fiind așadar de origine vulcanică.

Pacificul este oceanul cu cea mai mare adâncime medie (4 280 m) și maximă (11 033 m, în Groapa Marianelor).

Țărmurile Pacificului sunt mai variate decât ale celorlalte oceane:

- de-a lungul Americii sunt în general muntoase, înalte și nedantelate, cu excepția peninsulei Alaska, a Golfului Californiei și a țărmului sud-chilian;
- în Australia sunt nefragmentate și însoțite de puține insule;
- în schimb, în Asia sunt în cea mai mare parte joase și foarte fragmentate, cu multe pen-

▼ *Harta Oceanului Pacific*

▲ *Statui uriașe în Insula Paștelui*

insule (Coreea, Indochina), mări mărginașe (Ohotsk, Marea Japoniei, Marea Chinei de Est ș.a.) și golfuri.

Pacificul este oceanul cel mai bogat în insule, în cea mai mare parte grupate în partea centrală și de sud-vest, care poartă denumirea de Oceania (vezi capitolul cu acest titlu).

Cea mai mare insulă din Oceanul Pacific este Noua Guinee (831 000 km²), a doua ca întindere de pe globul pământesc.

În afară de Oceania, numeroase insule există în lungul țărmurilor sale nordice (Aleutine, Kurile) și mai ales vestice (arhipelagurile japonez, filipinez și indonezian).

Pacificul concentrează cea mai mare arie vulcanică de pe glob, cunoscută sub numele sugestiv „Cercul de Foc al Pacificului". Aici se află 350 dintre cei 600 de vulcani activi de pe planetă, între care: Asama-yama, Krakatau, Mayon, Saint-Helens, Popocatépetl.

Oceanul Pacific constituie și o puternică regiune seismică. Valurile provocate de cutremurele marine (*tsunami*) fac ravagii asupra regiunilor litorale.

De asemenea, Pacificul este un ocean bântuit de violente furtuni tropicale, numite *taifunuri* în Asia și *hurricane* în America.

Deși străbătut din vechime de populațiile de pe țărmurile sale, Pacificul a început să fie utilizat mai intens în navigație o dată cu pătrunderea cuceritorilor europeni. Pe țărmurile sale se află cele mai multe dintre marile porturi ale lumii, între care Chiba, Kobe și Yokohama (în Japonia), Shanghai și Hong Kong (în China), Inchŏn (în Coreea de Sud) ș.a.

Existența Pacificului, multă vreme ignorată de europeni, intră în orizontul acestora abia în evul mediu, când navigatorii portughezi și spanioli pornesc pe mare în căutarea drumurilor spre „Indii".

Descoperit de spaniolul Vasco de Balboa în anul 1513, în urma traversării istmului american Panama, va fi străbătut pentru prima dată câțiva ani mai târziu, de expediția portugheză condusă de Fernando de Magellan. Mai târziu a fost străbătut și cercetat de numeroase expediții conduse de navigatori iluștri, precum britanicul James Cook, olandezul Abel Tasman, francezul Louis Antoine de Bougainville și mulți alții.

● Cu ajutorul noțiunilor însușite în clasa a V-a, caracterizați țărmurile Oceanului Pacific.

● Numiți patru recorduri ale Oceanului Pacific.

REZUMAT

● *Pacificul este cel mai mare ocean al planetei, are o formă aproape circulară și comunică cu toate celelalte oceane.*

● *Țărmurile sale sunt mai variate decât ale oceanelor Atlantic și Indian.*

● *Concentrează cea mai mare arie vulcanică de pe glob („Cercul de Foc al Pacificului") și are cele mai multe insule.*

OCEANIA

Această regiune a planetei cuprinde totalitatea insulelor din centrul și sud-vestul Pacificului. Se desfășoară pe circa 5 000 km de la nord la sud, între arhipelagul Hawaii și extremitatea meridională a Noii Zeelande, și pe 12 000 km de la vest la est, între țărmul răsăritean al Australiei și Insula Paștelui. Deși

▲ *Oceania*

însumează numai 1,3 milioane km², acestea sunt răspândite pe o suprafață marină de circa 80 de milioane km².

Aproape două treimi din suprafața de uscat a Oceaniei revine unei singure insule, Noua Guinee. Alte insule mai mari sunt cele două petice de uscat principale care compun Noua Zeelandă, cu peste 100 000 km² fiecare.

În regiunea geografică Oceania este inclusă și Australia, care va fi tratată separat.

Oceania cuprinde patru subdiviziuni:

- Melanezia, în vest;
- Micronezia, în nord-vest;
- Polinezia, în partea centrală;
- Noua Zeelandă, în sud-vest.

CADRUL NATURAL *Relieful.* În Micronezia și Polinezia insulele sunt mici, de origine coraligenă sau vulcanică, iar în Melanezia și Noua Zeelandă insulele sunt mai mari, predominant de origine continentală.

Insula Noua Guinee, cea mai mare dintre toate, este foarte muntoasă, străbătută de culmi înalte, care închid depresiuni alungite.

Cele două insule principale neo-zeelandeze sunt de asemenea muntoase: Insula Nordică adăpostește unul dintre cele mai active complexe vulcanice de pe glob, iar Insula Sudică, mai înaltă (atinge aproape 3 800 m în Muntele Cook), are peisaje de tip alpin.

▼ *Peisaj montan din insula Tahiti*

M*area Barieră de Corali* – cea mai mare barieră coraligenă de pe glob: peste 2000 km lungime și între 2 și 150 km lățime. Se desfășoară paralel cu țărmul de nord-est al Australiei și este formată din corali de culori dintre cele mai variate.

P*apuași* – populație băștinașă din Melanezia, având pielea de culoare închisă și părul negru și creț, trăsături din care au derivat două elemente importante:
- numele lor dat de malaezi: papuwah, adică „păr creț";
- numele celei mai mari insule din Oceania, dat de descoperitorul ei, spaniolul Ortiz de Retes; acesta a numit-o Noua Guinee tocmai datorită impresiei pe care i-au făcut-o băștinașii, asemănători, potrivit spuselor sale, cu negrii din Guineea africană.

Papuaș din insula Noua Guinee ▼

▲ *Tânără polineziană*

▲ *Wellington, capitala Noii Zeelande*

Relieful este mai variat în arhipelagul Hawaii, care cuprinde câțiva dintre cei mai înalți vulcani de pe glob: Mauna Kea (stins) și Mauna Loa (activ), ambii culminând la peste 4 000 m.

În vestul Oceaniei relieful este mai puțin variat și impresionant, cele mai multe insule fiind coraligene.

Clima este caldă și umedă în cea mai mare parte a regiunii. Numai în Noua Zeelandă climatul este temperat.

Vegetația este predominant tropicală, cu palmieri, sagotier, pandanus, arbore-de-pâine, ferigi arborescente ș.a. În Noua Zeelandă ocupă suprafețe importante pădurea de conifere și foioase, cu pin, brad, fag sudic și alte specii.

Fauna este mai săracă în specii decât în alte regiuni ale planetei, mai reprezentative fiind reptilele și păsările. Unele specii de păsări se întâlnesc numai aici: kiwi, takahe.

- **Stabiliți pe hartă poziția geografică a Oceaniei. Ce consecințe decurg din această așezare geografică?**
- **Analizați harta Oceaniei și numiți:**
  - **principalele arhipelaguri;**
  - **cele mai mari insule;**
  - **caracteristicile generale ale cadrului natural.**

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE

Fără Australia, Oceania are o populație care însumează doar 13 milioane de locuitori, rezultând o densitate redusă, de numai 10 loc./km².

Majoritatea ministatelor din regiune au o densitate ridicată a populației, unele peste 300 loc./km² (Nauru, Tuvalu). Valoarea redusă a densității populației Oceaniei este determinată de marea întindere a insulei Noua Guinee.

Cu excepția Noii Zeelande, unde populația este în majoritate albă, în celelalte țări și teritorii predomină populațiile băștinașe:

Maori, băștinași din Noua Zeelandă ▼

● *papuași* și *melanezieni* (negrizi, cu pielea de culoare închisă și părul creț) în insulele mai mari (Noua Guinee, Noua Caledonie, Vanuatu, Solomon ș.a.);

● *micronezieni* (un amestec de caractere polineziene, melaneziene și malaeze).

În afară de orașele neo-zeelandeze (Auckland, cu aproape un milion de locuitori, Wellington și Christchurch, fiecare cu peste 300 000 de locuitori), centrele urbane sunt mici.

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Cu excepția Australiei, resursele de subsol sunt reduse: nichel (Noua Caledonie), cupru (Noua Guinee), fosfați naturali (Nauru), cărbuni și hidrocarburi (Noua Zeelandă).

Industria prelucrătoare este reprezentată de mici întreprinderi textile și alimentare. Numai în Noua Zeelandă este mai diversificată, adăugându-se siderurgia, metalurgia neferoasă (aluminiu), construcțiile de mașini, cea chimică.

Mai reprezentativă este agricultura, dominată de culturile tropicale: palmieri de cocos, trestie de zahăr ș.a. În Noua Zeelandă predomină culturile caracteristice Europei (grâu, orz, cartofi, meri, peri ș.a.).

Creșterea animalelor este slab dezvoltată, cu excepția Noii Zeelande, care este un mare crescător de ovine (locul 4 pe glob) și bovine și un mare producător de lână și carne.

▼ *Exploatare de nichel în Noua Caledonie*

▲ *Creșterea oilor pe pășunile neo-zeelandeze*

În domeniul transporturilor predomină cele maritime și aeriene. Căi ferate nu există decât în Noua Zeelandă și în Fiji.

Insulele Oceaniei au un potențial turistic ridicat, dar sunt puțin vizitate. Principalele atracții turistice sunt: peisajul exotic, plăjele marine, specificul etnografic și folclorul.

● Menționați principalele grupe de popoare ale Oceaniei și îndeletnicirile lor tradiționale.

● Desprindeți din textul lecției:

– insulele cu ramurile industriei prelucrătoare diversificate;

– specificul economic al Oceaniei.

REZUMAT

● *Oceania constă dintr-o mulțime de insule, care au o suprafață restrânsă, dar sunt răspândite pe o imensă întindere marină.*

● *Câteva insule sunt mai mari și mai înalte, cu relief muntos, dar majoritatea sunt mici și joase, cu origine vulcanică sau coraligenă, ori mixtă.*

● *Unele insule sunt puțin populate, altele înregistrează densități foarte ridicate ale populației.*

● *Cu excepția Noii Zeelande, care are o populație predominant albă, în celelalte țări și teritorii predomină populațiile băștinașe.*

● *De asemenea, exceptând Noua Zeelandă, Oceania este săracă în resurse de subsol și are o economie bazată pe culturi tropicale și pe întreprinderi textile și alimentare mici.*

AUSTRALIA

- **Suprafața: 7 682 300 km²**
- **Populația: 18,3 mil. loc.**
- **Capitala: Canberra**

▲ *Australia – harta fizico- și economico-geografică*

POZIȚIA GEOGRAFICĂ. LIMITELE

Această țară se suprapune continentului omonim din emisfera australă, de unde și numele său de Australia. Este, așadar, o țară-continent, una dintre cele mai întinse de pe glob.

Are ca vecini oceanele Pacific, în est, și Indian, în vest, țărmurile sale măsurând aproape 20 000 km.

Interpretați harta alăturată și stabiliți:
– linia geografică principală care traversează continentul;
– principalele articulații ale țărmurilor;
– mările mărginașe.

CADRUL NATURAL *Relieful* continentului propriu-zis cuprinde trei mari trepte geografice:

- Cordiliera Australiană (Munții Marii Cumpene de Ape), în est, paralelă cu țărmul Pacificului pe 3 000 km lungime. Este un sistem de podișuri, dealuri și munți nu prea înalți.
- Depresiunile Centrale: câmpii joase și fertile, dealuri și masive muntoase izolate.
- Marele Podiș Vestic (Great Western Plateau), cu aspect de platou neted, puțin înalt, cuprinde trei deșerturi: Marele Deșert de Nisip, Deșertul Gibson și Marele Deșert Victoria.

De-a lungul litoralului se desfășoară câmpii înguste, mai întinsă fiind Câmpia Nullarbor, care însoțește Marele Golf Australian. În sud-est se află insula Tasmania (68 500 km²), cu un relief de platou vulcanic.

- **Localizați principalele forme de relief ale Australiei.**
- **Comparați zona deșerturilor australiene cu deșertul Sahara. Ce constatați?**

Clima. Influențată de așezarea pe glob, de o parte și de alta a Tropicului Capricornului, de întinderile oceanice înconjurătoare și de vânturile musonice, clima Australiei se diferențiază astfel:

- *tropicală umedă*, în nord-est;
- *tropicală uscată**, cu o mare extensiune în părțile centrală și vestică: amplitudini termice mari și precipitații reduse (sub 200 mm anual).
- *temperată*, în sud-est și în insula Tasmania, unde dobândește o nuanță oceanică.

Apele. Australia este continentul cu cea mai săracă rețea hidrografică. Există doar un singur sistem fluvial, în est: Murray, cu afluentul său, Darling.

Partea vestică a țării este areică, iar cea centrală are ape curgătoare numai în timpul ploilor, văile respective numindu-se *creek*-uri.

▼ *Peisaj deșertic australian*

Principalul lac este Eyre, având dimensiuni foarte variabile.

Vegetația. Fiind săracă în precipitații, cea mai mare parte a țării este acoperită cu **scrub**.

În nord-est cresc păduri tropicale, în sud-est apar eucalipți, acacii, ferigi arborescente și vegetație de savană, iar în insula Tasmania, păduri cu podocarpus, araucaria, fag sudic.

Fauna Australiei este foarte originală, cu specii care nu se mai întâlnesc în alte regiuni ale lumii, așa-numitele „fosile vii“:

- marsupiale: cangurul, lupul marsupial, ursulețul koala ș.a.;
- mamifere care se înmulțesc prin ouă, dar își hrănesc puii cu lapte: echidna, ornitorincul.

Există multe specii de păsări: emu (sau strutul australian), casuarul, pasărea liră, pinguini (aceștia numai în insula Tasmania).

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE Cu excepția Antarcticii, Australia este cel mai puțin populat continent al planetei. Ca urmare, are cea mai redusă densitate a populației: 2 loc./km².

Deși are un spor natural redus, Australia a cunoscut o creștere însemnată a populației după 1960, care aproape s-a dublat în numai trei decenii și ceva. Această creștere s-a datorat îndeosebi sporului migratoriu.

Australia are o populație foarte omogenă: 95% sunt albi. Aceștia sunt urmașii coloniștilor britanici, stabiliți aici la sfârșitul secolului al XVIII-lea, și ai celor irlandezi, veniți mai târziu. Ulterior s-au stabilit și alți europeni.

Populația aborigenă a fost aproape exterminată de coloniștii albi, în prezent trăind în rezervații.

Peste patru cincimi din populație sunt concentrate în mediul urban. Cele mai mari orașe se află în est și sud-est, unde se înregistrează și cea mai mare densitate a populației. Principalele orașe sunt:

- *Sydney* (aproape 4 milioane de locuitori), port și important centru economic, cel mai mare centru comercial (piața mondială a lânii);
- *Melbourne* (3,3 milioane de locuitori), *Brisbane* (1,5 milioane) și *Adelaide* (1,1 milioane), mari centre industriale.

Unicul oraș mare din restul Australiei este *Perth*, în sud-vest, important port (Fremantle) la Oceanul Indian și centru al industriei grele.

Capitala țării este *Canberra*, situată în sud-estul țării, construită special pentru a îndeplini această funcție. Populația sa este de aproape 350 000 de locuitori.

▲ *Canberra*

RESURSELE NATURALE ȘI ECONOMIA Australia face parte din categoria țărilor foarte bogate în resurse de minerale și minereuri și foarte dezvoltate din punct de vedere economic.

Resursele naturale. Spre deosebire de alte țări întinse, Australia este bogată numai în resurse de subsol.

Este una dintre cele mai bogate țări în zăcăminte de cărbuni, minereuri de fier și neferoase, metale prețioase și uraniu.

Industria minieră plasează Australia în rândul primelor țări ale lumii la:

- bauxită (locul 1), în nord: în Gippsland (din peninsula Gove până la Weipa);
- plumb (locul 1) și zinc (locul 2): Broken Hill, în sud-est;
- minereu de fier (locul 3): Pilbara (Australia de Vest), Savage River (Tasmania).

▼ *Aborigen australian*

Se află în creștere producția de petrol și gaze naturale (arhipelagul Barrow, din sud-est).

Industria prelucrătoare este diversificată. Au cunoscut o dezvoltare însemnată ramurile siderurgie, metalugie neferoasă (aluminiu, zinc, plumb), chimică (îngrășăminte, celuloză și hârtie, anvelope). Acestea se adaugă industriilor tradiționale, mai ales textilă (pe bază de lână și bumbac) și alimentară (zahăr, uleiuri vegetale).

Industria prelucrătoare este concentrată în marile orașe din est și sud-est (Sydney, Melbourne, Adelaide ș.a.).

Agricultura este specializată în creșterea animalelor și a cerealelor, Australia fiind unul dintre marii furnizori mondiali de carne, lână și cereale. Ramura principală rămâne zootehnia, Australia fiind cel mai mare crescător mondial de ovine (peste 125 de milioane de capete) și cel mai mare producător de lână (o treime din totalul mondial). Un loc important ocupă și creșterea bovinelor.

Cultura plantelor ocupă suprafețe mai mari în sud-est, unde cad precipitații suficiente, cultivându-se mai ales cereale și, pe întinderi tot mai mari, trestie de zahăr. Se adaugă plantațiile de:

- culturi tropicale: bananieri, ananași ș.a.;
- culturi europene: meri, peri, viță de vie ș.a.

- **Numiți trei caracteristici esențiale ale populației continentului australian.**
- **Menționați ramurile industriale tradiționale.**
- **Numiți domeniile de specializare ale agriculturii Australiei.**

Transporturile. Rețeaua de transport, mai puțin cea feroviară, este bine dezvoltată în regiunile mai populate.

Cele mai mari porturi sunt cele specializate în exportul anumitor materii prime minerale: Newcastle, în sud-est, pentru cărbuni, și Port Hedland, în nord-vest, pentru minereu de fier. Alte porturi importante sunt Sydney și Melbourne. Principalele aeroporturi se află în orașele Sydney, Melbourne, Brisbane, Adelaide și Canberra.

Comerțul exterior. Australia exportă în principal minerale și minereuri (cărbuni, fier, bauxită, plumb, zinc, aur ș.a.) și produse agroalimentare (carne, lână, zahăr, cereale, animale vii ș.a.). La import predomină mașinile, utilajele și bunurile industriale de larg consum.

Turismul. Australia înregistrează importante fluxuri turistice și venituri din turism. Princip. lele atracții sunt:

- parcurile naționale și rezervațiile naturale, cu o faună originală;
- plajele de la Oceanul Pacific și Marea Barieră de Corali;
- peisajele din interiorul țării: monoliți (Mount Olga, Ayers Rock), stațiuni balneoclimaterice ș.a.;
- capitala și marile orașe, cu monumente și plaje foarte bune.

Evaluare

- **Indicați factorii care influențează clima Australiei.**
- **Stabiliți asemănările și deosebirile dintre rețeaua hidrografică a Australiei și a Africii.**
- **Numiți principalele resurse de subsol și localizați-le.**
- **Explicați producția agricolă performantă a Australiei, în condițiile unei suprafețe cultivate care reprezintă numai 6% din totalul întinderii continentului.**
- **Menționați principalele porturi ale Australiei și specializările lor.**

REZUMAT

- *Australia este unica țară-continent de pe planetă.*
- *Are ca vecini numai întinderi marine și un relief puțin înalt, dominat de deșerturi.*
- *Clima este predominant tropicală, vegetația săracă, iar fauna foarte originală, cu specii care nu se întâlnesc pe alte continente.*
- *Australia este cel mai puțin populat continent și are o populație foarte omogenă.*
- *Este o țară foarte bogată în resurse minerale și are o economie dezvoltată, bazată pe industria minieră, pe creșterea animalelor și pe o industrie prelucrătoare diversificată.*

▲ *Harta Antarcticii*

ANTARCTICA

Antarctica este o regiune constituită dintr-o masă continentală propriu-zisă, Antarctida, și o serie de insule, unele grupate în arhipelaguri (Georgia de Sud, Shetland de Sud ș.a.).

Antarctida este unul dintre continentele mici și unicul nelocuit permanent.

POZIȚIA GEOGRAFICĂ. LIMITELE Axată pe Polul Sud geografic al planetei, Antarctida are o formă aproape circulară, înscriindu-se în spațiul din interiorul Cercului Polar de Sud.

Este un continent înconjurat în întregime de ape marine, respectiv de extremitățile sudice ale oceanelor Pacific, Atlantic și Indian.

CADRUL NATURAL Antarctida este continentul cu cea mai mare altitudine medie: 2 165 m, toate celelalte având sub 1 000 m altitudine.

Este un continent al gheții, fiind acoperit aproape în totalitate (96%) de o masă de gheață, numită calota antarctică:

- grosimea medie a masei de gheață este de aproximativ 2 500 m;
- grosimea maximă a masei de gheață este de aproape 5 000 m.

Partea vestică a Antarctidei este formată din munți înalți, care culminează la peste 5 000 m (vârful Vinson). Partea estică este alcătuită dintr-un podiș înalt, care cuprinde și centrul continentului, din jurul Polului Sud.

Țărmurile sunt mai articulate în Antarctida de Vest, unde se află intrândurile ocupate de mările Ross, Weddell, Amundsen ș.a.

Interpretați harta de mai sus și numiți:
- **linia geografică importantă care delimitează Antarctida;**
- **articulațiile țărmurilor;**
- **zonele componente ale Antarcticii;**
- **caracterele generale ale reliefului.**

Clima este deosebit de aspră, Antarctida fiind cea mai rece regiune a planetei. La aceasta contribuie:

- localizarea continentului centrată pe Polul Sud al planetei;
- altitudinea medie ridicată, care intensifică climatul polar;
- stratul permanent de gheață și zăpadă, care reflectă radiația solară;
- completa izolare de alte continente.

Din cauza acestor factori, temperaturile medii anuale sunt cu 15–17°C mai mici decât în Arctica, la latitudini similare. În Antarctida se află „polul frigului" de pe glob: la stațiunea Vostok s-au înregistrat –88,3°C. Tot în Antarctica se află și „polul vânturilor", acestea atingând viteze de până la 300 km pe oră.

Imensa calotă glaciară antarctică se deplasează: gheața se revarsă în apele marine învecinate și formează uriașe platforme de gheață plutitoare, din care se desprind aisbergurile.

Antarctida este unicul continent fără păduri al planetei și, în consecință, cu cel mai mic număr de specii vegetale, mai numeroase fiind cele inferioare: mușchi, licheni și alge.

▲ *Stațiunea Amundsen-Scott*

Fauna este prezentă îndeosebi la periferie și cuprinde puține specii, dar cu efective mari: mamifere marine (balene, foci ș.a.) și păsări (îndeosebi pinguini).

În Antarctica nu se desfășoară activități economice, ci numai cercetări științifice. De altfel singurele zone locuite sunt stațiunile de

▲ *Peisaj din Țara lui Graham*

cercetări științifice. Mai cunoscute sunt: Amundsen-Scott (americană), centrată pe Polul Sud geografic, Vostok (rusă), Dumont d'Urville (franceză), Marele Zid (chineză).

Antarctica este unica regiune a planetei al cărei echilibru natural nu a fost încă modificat de intervenția omului. De altfel Tratatul Antarctic, semnat de câteva țări în anul 1959, prevede utilizarea continentului antarctic numai în scopuri științifice.

Istoric. Deși existența continentului antarctic era presupusă încă din antichitate, primul om a pus piciorul pe el abia în anul 1840. Acesta a fost francezul Dumont d'Urville. Ulterior tot mai multe expediții au încercat să descifreze tainele „continentului de gheață", între care și „Belgica" (1897–1899), al cărei naturalist a fost Emil Racoviță, compatriotul nostru. Marele savant român a colecționat cu această ocazie 1 600 de exemplare din flora și fauna regiunilor cercetate, a studiat viața balenelor, a pinguinilor și a altor păsări antarctice.

Polul Sud al planetei a fost atins abia la începutul secolului al XX-lea, la 14 decembrie 1911, de o expediție norvegiană condusă de Roald Amundsen. O lună și ceva mai târziu acesta a fost atins și de o expediție britanică, avându-l în frunte pe Robert Scott.

Începând cu anul 1957 s-au construit tot mai multe stațiuni de cercetări științifice și s-au organizat expediții în interior, cercetările și observațiile lor contribuind la mai buna cunoaștere a Antarcticii.

- **Precizați activitatea dominantă la nivelul continentului.**
- **Stabiliți cinci superlative pentru Antarctida.**

PROBLEME GEOGRAFICE FUNDAMENTALE ALE TERREI

Planeta noastră, în ansamblu sau numai în unele regiuni ale ei, se confruntă cu o serie de probleme din categoria celor numite probleme globale, aşadar care influenţează întreaga omenire: creşterea demografică explozivă, sărăcia, lipsa hranei şi a apei, degradarea mediului înconjurător ş.a.

Creşterea demografică explozivă. Anumite regiuni ale Terrei, cum sunt Asia de Sud, Asia de Sud-Est, America Latină şi aproape întregul continent african, cunosc un ritm de creştere a populaţiei cu mult peste media mondială. Ca urmare, în contextul unei dezvoltări economice lente, în multe ţări şi aşa foarte populate (de exemplu, India, Bangladesh, Pakistan şi Indonezia în Asia, Brazilia şi Mexic în America Latină, Nigeria, Etiopia şi R.D. Congo în Africa), această creştere demografică rapidă se reflectă într-o scădere accentuată a nivelului de trai.

Sărăcia. Sute de milioane de oameni din Asia (mai ales din Asia de Sud) şi din Africa (îndeosebi la sud de Sahara), dar şi din alte regiuni ale planetei, sunt afectate de foamete şi de malnutriţie, sunt lipsite de asistenţă medicală.

În afară de pericolul ce ameninţă vieţile acestor oameni, sărăcia se reflectă în primul rând într-o creştere a mortalităţii infantile. Se adaugă lipsa educaţiei şi în consecinţă apariţia unui număr mare de analfabeţi, în unele ţări aceştia depăşind jumătate din populaţia de vârstă şcolară (de exemplu în Burkina, Benin şi Ciad în Africa, Bangladesh, India şi Yemen în Asia).

Apa. Deşi pe ansamblul planetei există resurse hidroenergetice mari, acestea sunt repartizate inegal. Ca atare, apa este deficitară în unele regiuni, cum sunt Asia de Sud, Asia de Sud-Vest şi Africa (exceptând zona tropicală), precum şi în zone mai restrânse de pe alte continente.

Degradarea mediului înconjurător. Dezvoltarea necontrolată a activităţii umane a provocat şi continuă să provoace deteriorări ale factorilor de mediu, uneori chiar catastrofe cu consecinţe incalculabile pentru om şi pentru biosferă în general. Între fenomenele negative de acest fel se înscriu:

- defrişarea unor întinse suprafeţe forestiere (în bazinele fluviilor Amazon, Congo ş.a.), locul lor fiind luat de terenuri pe care s-au instalat eroziunea, lateritizarea ş.a.;
- păşunatul excesiv în zone cu vegetaţie săracă, ducând la extinderea deşerturilor: de exemplu restrângerea zonei stepice a Sahelului, din nordul Africii, în ultimele decenii ale secolului al XX-lea, în favoarea deşertului Sahara;
- dispariţia a peste 300 de specii animale şi pericolul de dispariţie a peste 1000 de alte specii ca efect al distrugerii mediului lor de viaţă, al vânării lor excesive etc. Se află în pericol de dispariţie bizonul, care în secolele trecute era mamiferul cu cele mai mari efective în preriile americane, rinocerul de Sumatera, balena neagră, broasca ţestoasă uriaşă, condorul andin, dropia şi multe altele;
- poluarea, deoarece în atmosferă, în ape şi în sol ajung foarte multe substanţe nocive (ape reziduale, pulberi, gaze ş.a.), care afectează mediul natural şi viaţa;
- distrugerea stratului de ozon din atmosfera Pământului, mai ales în zona Antarcticii, tot din cauza activităţii umane. Or, stratul de ozon protejează planeta noastră de anumite radiaţii foarte periculoase pentru vieţuitoare în general şi pentru om în special.

Asemenea probleme, protecţia şi conservarea mediului înconjurător în ansamblu, se află din ce în ce mai mult în atenţia omenirii.

În ce priveşte natura propriu-zisă, foarte importante sunt zonele ocrotite: parcuri naţionale, rezervaţii naturale şi alte forme de protejare. Primul parc naţional a fost înfiinţat în 1872, în S.U.A.: Yellowstone. Ulterior, mai ales în secolul al XX-lea, au fost înfiinţate zone similare pe toate continentele. Acestea sunt foarte importante, întrucât protejează tot ceea ce a creat natura în decursul timpului, iar omul nu se poate lipsi de natură.

Comentaţi proverbul amerindian: „Pământul nu este o moştenire de la strămoşii noştri, ci un împrumut de la copiii noştri."

DICȚIONAR

amplitudine termică: diferența maximă dintre valorile extreme ale temperaturii aerului într-un anumit punct geografic.

antropogeneză: procesul apariției și dezvoltării omului.

antropoide: (despre maimuțe) grup de maimuțe superioare asemănătoare cu omul, lipsite de coadă.

areic: lipsit de rețea hidrografică permanentă.

borax: compus al borului, cu utilizări în fabricarea unor sticle speciale, în sudură etc.

conchistador: denumire dată aventurierilor spanioli plecați să cucerească teritorii în America, după descoperirea acestui continent.

endoreic: lipsit de scurgere (regiune endoreică: regiune lipsită de legături, prin ape curgătoare, cu Oceanul Planetar).

factorie: punct de schimb stabilit în teritoriile nou descoperite, unde se cumpărau produse locale în schimbul altor produse.

istm: fâșie îngustă de uscat, mărginită de ape, care leagă două zone de uscat mai întinse.

lateritizare: proces de alterare chimică a rocilor în condițiile unui climat tropical sau subtropical; formarea unei cruste dure la suprafața solurilor rămase dezgolite în urma defrișărilor.

lemurieni: mamifere asemănătoare maimuțelor, de talie mică, întâlnite îndeosebi în insula Madagascar.

Maghreb: regiunea din nord-vestul Africii (Maroc, Alger, Tunisia); în arabă înseamnă „Soare-apune".

maquis și ***garriga:*** asociații vegetale mediteraneene, formate din arbuști pitici și ierburi dezvoltate pe roci dure (***maquis***) și pe calcare (***garriga***).

megalopolis: arie urbană întinsă, incluzând un număr de orașe mari și mai multe orașe mijlocii și mici, constituind în ansamblu o puternică forță economică, socială, culturală etc.

meridional: sudic, specific țărilor, regiunilor sau popoarelor din sud.

metis: descendent provenit din părinți sau strămoși de rase diferite (alb și negrid sau alb și mongoloid).

mineral: substanță naturală, cu o anumită compoziție chimică, componentă a rocilor și a minereurilor.

minereu: acumulare de unul sau mai multe minerale.

monocultură: preponderență a culturilor (plantațiilor) de un singur fel.

mulatru: denumire dată în America unui descendent provenit din părinți aparținând raselor albă și neagră sau având o ascendență amestecată.

necropolă: cimitir în comuna primitivă și sclavagism.

orfevrărie: meșteșugul de a executa obiecte de artă (vase, bijuterii ș.a.) din metale prețioase.

orografic (nod): masiv muntos din care se desprind culmi în mai multe direcții, aceeași orientare având-o și cursurile de apă ce pornesc de aici.

pagodă: templu specific anumitor culte orientale, de formă piramidală și cu mai multe etaje.

parc național: zonă ocrotită prin lege pentru menținerea neschimbată a mediului natural; sunt interzise activitățile economice, fiind permis doar turismul.

pavilion de complezență: înscrierea unei nave maritime într-o țară în care taxele sunt foarte mici sau inexistente.

pelerinaj: călătorie făcută de credincioși într-un loc considerat sfânt.

precolumbian: de dinaintea descoperirii Americii de către Cristofor Columb.

puna: platou semideșertic de mare altitudine (3 000-4 500 m) în Munții Anzi.

rezervație naturală: teritoriu în care sunt ocrotite prin lege întregul cadru natural sau anumite specii de floră și faună, fenomene geologice etc.

safari: expediție de vânătoare în Africa; o variantă este **foto-safari**, expediție pentru a vedea, fotografia și filma, nu și pentru a vâna.

scrub: asociație vegetală caracteristică Australiei centrale, alcătuită din tufișuri xerofite și din rare exemplare de acacia și eucalipt.

septentrional: nordic, specific țărilor, regiunilor sau popoarelor din nord.

șot (*chott*): lac sărat care seacă în perioadele de secetă, pe fundul lui rămânând o crustă de sare. .

termofil: iubitor de căldură.

SUMAR

INTRODUCERE: CONTINENTELE ȘI OCEANUL PLANETAR ... 3
- Legenda semnelor convenționale ... 5
- Denumirea oficială a țărilor tratate în manual ... 5

ASIA – CARACTERIZARE GEOGRAFICĂ GENERALĂ ... 6

Ce este Asia ... 6

Asia – geografie fizică ... 7
- Poziția geografică. Limite ... 7
- Aspecte ale istoricului cunoașterii Asiei ... 8
- Relieful ... 8
- Clima ... 11
- Apele ... 13
- Solurile. Vegetația și fauna ... 14
- Peisajele naturale ... 16
- Sinteză. Evaluare ... 19

Asia – geografie umană și economică ... 20
- Populația și așezările umane ... 20
- Harta politică ... 26
- Resursele naturale și economia ... 28

Sinteză ... 39
Evaluare ... 40

ASIA – REGIUNI ȘI ȚĂRI (DIFERENȚIERI GEOGRAFICE REGIONALE) ... 41

Asia de Vest și de Sud-Vest (Orientul Apropiat și Mijlociu) ... 41
- Caracteristici generale ... 41
- Israel ... 43
- Turcia ... 45
- Alte țări ... 48
  - Arabia Saudită ... 48
  - Iran și Irak ... 50

Asia de Sud și Oceanul Indian ... 51
- Asia de Sud. Caracterizare generală ... 51
- Oceanul Indian ... 52
- India ... 54

Asia de Est și de Sud-Est ... 59
- Caracteristici generale ... 59
- Japonia ... 60
- Peninsula Coreea ... 64
  - Coreea de Sud ... 65
  - Coreea de Nord ... 66
- China ... 68
- Indonezia ... 73
- Alte țări din Asia de Sud-Est (Vietnam, Thailanda, Myanmar, Malaysia) ... 75

Probleme geografice fundamentale ale Asiei ... 77

AFRICA – PREZENTARE GEOGRAFICĂ GENERALĂ ... 78

Ce este Africa ... 78
- Poziția geografică. Limite ... 78
- Descoperirea și cunoașterea Africii ... 79
- Caracterizare fizico-geografică ... 80
- Sinteză. Evaluare ... 85
- Populația și așezările umane ... 86
- Harta politică a Africii ... 87
- Resursele naturale și economia ... 87
- Sinteză. Evaluare ... 92

AFRICA – REGIUNI ȘI ȚĂRI (DIFERENȚIERI GEOGRAFICE REGIONALE) 93
Africa de Nord 93
- Egipt 94
- Maroc 96
- Tunisia 97

Africa Centrală 98
- Republica Democratică Congo 99

Africa de Est 100
- Tanzania 101

Africa Australă 103
- Republica Africa de Sud 104

Africa Insulară 106
- Madagascar 107

Probleme geografice fundamentale ale Africii 108

AMERICA ȘI OCEANUL ATLANTIC 109
Oceanul Atlantic – caracterizare geografică 109
America – prezentare geografică generală 111
- Ce este America 111
- Poziția geografică. Limite 111
- Descoperirea și cunoașterea Americii 112
- Caracteristici fizico-geografice generale 113
- Sinteză. Evaluare 119
- Populația și așezările umane 120
- Resursele naturale și economia 123
- Sinteză. Evaluare 130

AMERICA – REGIUNI ȘI ȚĂRI (DIFERENȚIERI GEOGRAFICE REGIONALE) 131
America de Nord și Centrală 131
- Specificul geografic 131
- Statele Unite ale Americii 135
- Canada 142
- Mexic 146

America de Sud 149
- Specificul geografic 149
- Brazilia 153
- Argentina 158
- Alte țări sud-americane (Columbia, Peru, Venezuela) 160

Probleme geografice fundamentale ale continentului american 162

OCEANUL PACIFIC, OCEANIA ȘI AUSTRALIA 163
Oceanul Pacific – caracterizare geografică 163
Oceania 164
Australia 168
Antarctica 171

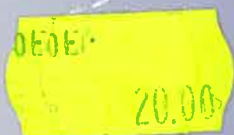
PROBLEME GEOGRAFICE FUNDAMENTALE ALE TERREI 173

DICȚIONAR 174

Geografie
Clasa a VII-a
Integral Humanitas

- ☑ Manual
- ☐ Caietul elevului
- ☐ Ghidul profesorului

20 00 lei

ISBN 978-973-50-2069-9

